

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้าง
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่

A Comparative Study on Peaceful Co-existence Doctrine in Buddhism,
Islamic and Christianity: Knowledge, Belief, Practice and Promotion
Guideline Peaceful Co-existence in New Generation Society

รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา สุวรรณศรี

ดร.สุริยะ เจียมประชาชนรากร

นายจักรพันธ์ คำแก้ว

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้าง
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่

A Comparative Study on Peaceful Co-existence Doctrine in Buddhism,
Islamic and Christianity: Knowledge, Belief, Practice and Promotion
Guideline Peaceful Co-existence in New Generation Society

รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน
(โรงเรียนกฎหมายและการเมือง)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติยา เนตรวงษ์
(คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา สุวรรณศรี
(โรงเรียนกฎหมายและการเมือง)

ดร.สุริยะ เจียมประชาชนรากร
(นักวิชาการอิสระ)

นายจักรพันธ์ คำแก้ว
(สถาบันวิจัยและพัฒนา)

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2561)

หัวข้อวิจัย	การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่
ที่ปรึกษาการวิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ ผลพันธิน รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล ดร.ศราวดี อารีย์
ผู้ดำเนินการวิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เนตรวงษ์** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา สุวรรณศรี* ดร.สุริยะ เจียมประชนารากร*** นายจักรพันธ์ คำแก้ว****
หน่วยงาน	โรงเรียนกฎหมายและการเมือง* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** นักวิชาการอิสระ*** สถาบันวิจัยและพัฒนา****
ปี พ.ศ.	2562

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับบุคคลและระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ 2. เปรียบเทียบความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนากับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ และ 3. สร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ กลุ่มตัวอย่างเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 35 ปี ในทุกภูมิภาค เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 1,212 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 120 คน กระจายกลุ่มตัวอย่าง ตามกลุ่มอาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ \bar{X} , SD, CV, Sk, Ku, MANOVA และ MANCOVA ผลการวิจัยพบว่า

1. คนรุ่นใหม่ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.71 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.65 และ 5.38 ตามลำดับ และคนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในเรื่องความมีเมตตากรุณาต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกัน การทำความดี/ละชั่ว/ไฝ่ธรรม การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกันในลำดับแรกๆ โดยเห็นคุณค่าในตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นลำดับท้ายๆ คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในศาสนาของตน ลดน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อนที่มีความเชื่อและยึดมั่นปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาด้วยจิตใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่น ในศาสนาของตน

2. คนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขทั้งระดับบุคคล ระดับชุมชนและโดยรวมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความสันติสุขระดับบุคคลสูงกว่าระดับชุมชน และคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกาย ส่วนคนที่นับถือศาสนาพุทธมีความสุขทางกายมากกว่าความสุขทางใจ

3. คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาต่างกัน คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาต่างกันและมีความความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ ตามหลักคำสอนแตกต่างกัน มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ต้องใช้องค์ประกอบจากหลายส่วนคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันสื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ และต้องทำอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งหวังสัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องปรับรูปแบบกิจกรรม “บ้าน วัด โรงเรียน” ในรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคม เพื่อส่งเสริมให้คนในสังคมโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

Research Title	A Comparative Study on Peaceful Co-existence Doctrine in Buddhism, Islamic and Christianity: Knowledge, Belief, Practice and Promotion Guideline for Peaceful Co-existence in New Generation Society
Advisors	Associate Professor Dr. Sirote Pholpuntin Associate Professor Dr. Tumrong Udompijittkul Mr. Sarawut Aree
Researchers	Assoc.Prof. Dr. Sansern Intharat* Asst.Prof. Dr. Titiya Netwong** Assist. Prof. Sirima Suwansri * Dr. Suriya Jiamprachanarakorn*** Mr. Jakkrapan Kumkaew****
Organization	School of Law and Politics* Faculty of Sciences and Technology** Freelance Scholar*** Research and Development Institute****
Year	2019

The purposes of this research were: 1) to study knowledge, belief, and practice according to peaceful co-existence doctrine at individual and communal level of new generations holding Buddhism, Islam, and Christianity; 2) to compare peaceful co-existence at individual and communal level of new generations holding Buddhism, Islam, and Christianity who have different knowledge, beliefs and doctrines; and 3) to create practical ways for peaceful co-existence of new generations holding Buddhism, Islam, and Christianity.

The samples used in this study were new generations aged between 18 to 35 years old from all regions of Thailand. Data were collected by using questionnaires distributed to 1,212 participants and in-interview was conducted with 120 participants.

The samples were scattered according to occupational groups. The instruments used to collect data were research questionnaire, in-depth interview, and focus group discussion. Data were analyzed by Percentage, Mean (\bar{x}), Standard Deviation (S.D.), CV, Sk, Ku, MANOVA, and MANCOVA

The results of the study showed that:

1. The new generations holding Buddhism, Islam and Christianity have knowledge, beliefs and practice of their religious doctrines at high level with mean

value of 5.52. In particular, the new generations holding Christianity have knowledge, beliefs and practice of their religious doctrines at highest level with mean value of 5.71, followed by new generations holding Islam and Buddhism with mean value of 5.65 and 5.38 respectively. The new generations have knowledge, beliefs and practice of their religious doctrines in terms of loving kindness, honesty, good conduct, avoidance of evil, merit interest, respect to each other, avoidance of looking down each other as their first levels. When looking at the aspect of their knowledge, beliefs and practice of their religious doctrines, the results of the study implied that an encouragement of their feeling, seeing value in themselves, and helping each other are their last levels. The new generations holding Buddhism, Islam and Christianity tend to have more knowledge, beliefs and practice of their religious doctrines. In comparing among new generations respecting and practicing their religious doctrines, new generations holding Buddhism have veneration and respect to their religious doctrines with faith and belief less than the previous generations.

2. The new generations have the overall peace at individual, and communal level at high level, which the individual level is higher than communal level. New generations holding Christianity and Islam have more mental happiness than physical happiness, whereas those holding Buddhism have more physical happiness than mental happiness.

3. New generations holding different religions i.e. Buddhism, Islam and Christianity have different peaceful co-existence at individual and communal level with statistical significance at .05 level. New generations holding different religions have different knowledge, beliefs, and practice of their religious doctrines, and peaceful co-existence at individual and communal level with statistical significance at .05 level.

4. The ways to improve peaceful co-existence of new generations and people in the Thai society holding Buddhism, Islam and Christianity are consisted of various components: Family institution, educational institution, religious institution, local government organization, mass communication and online media, and public and private organization. There should be an integrated and continuous working with result orientation, especially activity format must be adjusted as “house, temple, and school” in the way that is consistent with the social context in order to encourage people in the society, especially new generations to maintain more stable and sustainable peaceful co-existence forever.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยภาระให้งบประมาณอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และความกรุณาจาก รศ.ดร.ศิริโรจน์ ผลพันธิน อธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต รศ.ดร.ดำรงค์ อุดมไพจิตรกุล อดีตคณบดี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ ดร.ศราวดี อารีย์ ผู้อำนวยการ ศูนย์มุสลิมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางการดำเนินการวิจัยทั้งในส่วนของแนวคิด เนื้อหาและระเบียบวิธีการวิจัย ตลอดจนปรับแก้ไขรายงานให้มีความละเอียดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ พระธรรมปาโมกข์ เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม และพระธรรมกิติเมธี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้วิจัย และที่ได้ร่วมตรวจสอบและพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย ให้มีความชัดเจน ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกภูมิภาคของประเทศประสบความสำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ประสานงานทั้ง นายอำเภอ ปลัดอำเภอ นาย อ.อบต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สาธารณสุขอำเภอ นักบวชและผู้นำศาสนาในชุมชน ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้งในส่วนกลาง และวิทยาเขตล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง)

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในทุกภาคที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ที่ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นทั้งภาพรวมและรายละเอียดในบางประเด็น ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำไปบูรณาการผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำไปสู่แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น

สุดท้ายขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชุมพงษ์ ชาญนวงศ์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบ Abstract และบทความฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น และขอขอบพระคุณ นางศรีษณี วงษ์ตนานนท์ และนางวารภรณ์ รุจิราวัฒน์ ที่ช่วยจัดพิมพ์และตรวจสอบพิสูจน์อักษรรายงานการวิจัยด้วยความมูมานะ วิริยะและอุตสาหะอย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัย

2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	7
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
มโนทัศน์เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	10
หลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	15
หลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลามเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	20
หลักธรรมคำสอนในศาสนาคริสต์เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	25
หลักธรรมคำสอนร่วมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	44

บทที่ 4	ผลการวิจัย	46
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103
	สรุปผลการวิจัย	103
	อภิปรายผล	109
	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	118
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	118
บรรณานุกรม		120
	บรรณานุกรมภาษาไทย	120
	วารสารและหนังสือพิมพ์	125
	บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ	126
ภาคผนวก		127
	ภาคผนวก ก ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	128
	ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย	132
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	144
	ภาคผนวก ง ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	146
	ภาคผนวก จ ภาพการประชุมสนทนากลุ่มในแต่ละภูมิภาค	148
	ภาคผนวก ฉ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	151
	ภาคผนวก ช การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน	162
	ภาคผนวก ซ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อม	166
ประวัตินักวิจัย		170

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม	42
4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	47
4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความโด่ง และความเบ้ของตัวแปร	50
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา	52
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของด้านความรู้สึกรักมีคุณค่า ในตนเองโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	53
4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกันโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	55
4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	56
4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความรัก ความมีเมตตากรุณาต่อกันโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	57
4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความซื่อสัตย์ต่อกัน โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	58
4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของการละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	59
4.10 จำนวนและร้อยละของการประกอบศาสนพิธีและศาสนกิจ	62
4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ของสภาพแวดล้อม โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา	67
4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพการทำงาน โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	69
4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพการเงินโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	70
4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสุขภาพอนามัยโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	71

ตารางที่	หน้า
4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสัมพันธ์ ในครอบครัวโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	72
4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสัมพันธ์กับ ชุมชนโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	74
4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพแวดล้อมโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	75
4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขของคน /ชุมชนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา	77
4.19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขระดับ บุคคลโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	78
4.20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขระดับ ชุมชนโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา	78
4.21 จำนวนและร้อยละของการให้ความหมายของความสันติสุข	80
4.22 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตของตนเองและครอบครัว มีความสันติสุข	81
4.23 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อสิ่งที่ช่วยให้ชุมชน/สังคม มีความสันติสุข	81
4.24 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอน ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่	82
4.25 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนแตกต่างกัน	83
4.26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนในระดับ Univariate test	85
4.27 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการ นับถือศาสนา	86
4.28 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน	87
4.29 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา ภายหลังการควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม	88

ตารางที่	หน้า
4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปร สภาพแวดล้อม	90
ฉ-1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค	152
ฉ-2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพแวดล้อมโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค	156
ฉ-3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสันติสุขระดับบุคคล/ชุมชนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค	160
ช-1 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนแตกต่างกัน	163
ช-2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนในระดับ Univariate test	164
ช-3 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตาม การนับถือศาสนา	164
ช-4 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามภูมิภาค	165
ช-5 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน	165
ช-1 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน แตกต่างกัน ภายหลังการควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม	167
ช-2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลัก คำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม	168

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
3.1 สรุปขั้นตอนการวิจัย	45
5.1 แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย	108

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยได้ให้ความอิสระแก่ประชาชนในการนับถือศาสนาโดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เพราะศาสนาทุกศาสนามุ่งสอนให้คนเป็นคนดีมีชีวิตอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสันติสุข ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) และพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ความว่า

“...ประเทศไทยได้ถือเป็นนโยบายเสมอมา ในการให้ประชาชนพลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ชาวไทยทุกคนมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ในการเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ตลอดทั้งการปฏิบัติบูชาตามความเชื่อถือของตน โดยเหตุนี้ผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ กันในประเทศไทย จึงมีชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก...”

(ความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในโอกาส ที่เอกอัครราชทูตแห่งวาติกัน เข้าเฝ้าฯ ถวายพระราชสาส์นตราตั้ง ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท วันที่ 16 ตุลาคม 2512)

“...ศาสนาทุกศาสนามุ่งสอนให้คนประพฤติดี ให้ตั้งอยู่ในสุจริตธรรมศาสนาเป็นที่พึ่งตลอดไปของมนุษย์ ทั้งในยามสุขและในยามทุกข์ช่วยเตือนสติเราไม่ให้ประมาทหลงระเหิงในยามยินดี มีความสุข ช่วยเราไม่ให้หมดสติรู้สึกแคว้งคว้างในยามมีทุกข์...”

(พระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในพิธีเปิดงานโครงการวันแม่ ณ หอประชุมโรงเรียนเซนต์คาเบรียล วันที่ 4 ตุลาคม 2515)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้คนไทยมีอิสระและมีความสมัครใจในการนับถือศาสนาที่มีหลากหลาย ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาซิกข์ และลัทธิความเชื่ออื่น ๆ ดังที่ระบุไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 31 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560 หน้า 9) และรัฐธรรมนูญยังกำหนดให้คนไทยต้องมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งศาสนา ด้วยการเคารพและไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นตามที่ระบุไว้ในหมวด 4 นอกจากนี้ ในหมวด 6 แนวนโยบายของรัฐมาตรา 67 ได้กำหนดให้รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ

ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งการบรรลุถึงวิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องดำเนินการตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ รวม 6 ประเด็น ในประเด็นที่ 1 ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายที่สำคัญคือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุขมีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคมและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และประเด็นที่ 3 ด้าน

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่งมีคุณภาพ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และเป็นพลเมืองดีของชาติ (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 84 ก วันที่ 13 ตุลาคม 2561 หน้า 8 – 9 และ 11)

ศาสนาเป็นเครื่องรับรองความจำเป็นของมนุษย์ เพราะร่างกายจะดีจำเป็นต้องอาศัยปัจจัย 4 เป็นเครื่องบำรุง จิตใจของคนในสังคมจะมั่นคงถาวรอยู่ได้ต้องประกอบด้วยศีลและธรรมอันนั้น จะละทิ้งศีลธรรมคือศาสนาไม่ได้ เรื่องของบุคคลแต่ละคนและเรื่องของสังคมแต่ละหมู่ ประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติที่พินาศล่มจมไปอย่างน่าเสียดายนั้น เพราะคนในสังคมนั้น ๆ เห็นว่าศาสนาไม่ใช่ปัจจัยจำเป็นสำหรับตน ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทยที่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์ ศักยภาพต่อสภาพแวดล้อม ทั้งยังเป็นบ่อเกิดแห่งภราดรภาพ เพราะถึงแม้ศาสนาแต่ละศาสนาจะมีจุดกำเนิดหลักคำสอนและการประพฤติปฏิบัติแตกต่างกัน แต่ทุกศาสนาล้วนมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน คือ ต้องการเพิ่มความสุขให้มากขึ้นและลดความทุกข์ให้น้อยลง โดยเฉพาะความทุกข์ทางใจและเพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืน ดังนั้นศาสนาจึงเป็นศาสตร์แห่งการครองชีวิตและแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและเพื่อนมนุษย์ด้วยความรัก ใจเมตตากรุณา เอาใจเขาใส่ใจเรา เป็นธรรมเสมอภาค สามัคคี ให้อภัย ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่กันและกัน เปรียบเหมือนน้ำเลี้ยงแห่งชีวิตจิตใจของศาสนิกชนในการดำเนินชีวิต ช่วยทำให้โลกน่าอยู่ รื่นรมย์อบอวลด้วยมิตรภาพ สามารถดำรงอยู่ด้วยเอกลักษณ์ของตนเองในพื้นฐานแห่งการยอมรับและเข้าใจศาสนาอื่น พึงพาอาศัยอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

สังคมไทยโดยเฉพาะในเมืองหลัก ๆ เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเมืองใหญ่ ๆ มีความเจริญก้าวหน้าทางธุรกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัย และไร้พรมแดน ซึ่งล้วนอำนวยความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ในยุคปัจจุบัน คนจำนวนมากต้องการให้ได้มาซึ่งเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย เพื่อสร้างความเชิดหน้าชูตาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ก่อให้เกิดเป็นค่านิยมเชิงบริโภคนิยมหรือบริโภคนิยม มีการแข่งขันสูงจนเกิดภาวะเครียด บางครั้งการแสวงหาให้ได้มาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นดำเนินไปในทางที่ไม่ถูกต้อง การดำเนินชีวิตในลักษณะบริโภคนิยมทำให้คนรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเมืองใหญ่ ๆ ไม่ว่าจะเป็ศาสนาใดมองข้ามแก่นแท้ของศีลธรรมมักประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพียงผิวเผิน ให้ความสำคัญน้อยเกี่ยวกับหลักคำสอนและการปฏิบัติตามหลักคำสอน

สังคมไทยในอดีตซึ่งเป็นสังคมแห่งความสันติสุขอย่างแท้จริง คนในสังคมมีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเอื้ออาทรต่อกันทั้งในหมู่ญาติ มิตรสหาย และคนไม่รู้จัก ปัจจัยสำคัญเป็นเพราะคนไทยในอดีตผูกพันและมีศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจและสังคมไม่ได้ถูกบีบคั้นเช่นในปัจจุบัน สถาบันศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักและมีความสำคัญที่สุดสำหรับคนในสมัยนั้น แม้ว่าในปัจจุบันโดยภาพรวมแล้วสังคมไทยยังคงมีความสันติสุข แต่ในบางพื้นที่และในบางช่วงเวลาได้ปรากฏความขัดแย้งขึ้นและเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ซึ่งอาจมีหลายสาเหตุผสมผสานกัน เช่น ทรัพยากรเหลือน้อยลง จนขาดแคลนและไม่เพียงพอ กับความต้องการที่มากขึ้น ความเป็นธรรมในสังคมทำให้การจัดสรรทรัพยากรและประโยชน์ที่ได้รับแตกต่างกันอย่างมาก คนในครอบครัวส่วนใหญ่ในสังคมต้องช่วยกันทำมาหาเลี้ยงชีพ การได้รับการ

ปลูกฝังคุณธรรมศีลธรรมมีน้อยลง อย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งจากสถาบันการศึกษาและสถาบันทางศาสนา และที่สำคัญที่สุด คือ การไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ปล่อยให้วัตถุนิยมครอบงำจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557 หน้า 32) ที่พบว่าสถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการพัฒนาคนไทยที่พึงประสงค์ว่า

“ความย่อหย่อนทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ของคนไทย ยังคงเป็นปัญหาหลักในการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย โดยอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมโลก ได้ส่งผลให้คนไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญในอัตลักษณ์ความเป็นไทย และระบบครอบครัวยังคงมีความเปราะบาง ไม่สามารถทำหน้าที่บ่มเพาะสมาชิกในครอบครัวให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณธรรม รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม จึงนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ตามมา อาทิ การหย่าร้าง เด็กและผู้สูงอายุ ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะเดียวกันอิทธิพลจากสื่อโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ยังคงเป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อเด็กทั้งในด้านความคิดและการกระทำ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น ทำให้ปัญหาแม่วัยใสมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้ ได้พบข้อบ่งชี้ประการสำคัญ คือ การขยายตัวของเครือข่ายออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะและวัฒนธรรมพลเมืองให้แก่คนรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งทุนทางสังคมอันเป็นจุดแข็งของสังคมไทยมาช้านาน ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว หากมีการเสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น จะส่งผลให้เป็นสถาบันทางสังคมแรกที่เป็นบ้ำหลอมสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพต่อไป”

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้มีความพยายามจะแก้ไขปัญหาจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม แต่ปัญหายังดำรงอยู่ และมีบางพื้นที่และบางช่วงเวลามีความรุนแรงขยายตัวมากขึ้นไปอีก สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร

ศาสนิกชนทุกศาสนามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการนับถือหรือประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้น พระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ของทุกศาสนา ศาสนาต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยดีเหมือนพี่น้อง และจะร่วมกันจรรโลงประเทศชาติโดยไม่มี ความหวาดระแวงต่อกัน ศาสนิกชนทุกศาสนาต้องร่วมกันศึกษาหลักธรรมคำสอนให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นของศาสนาอย่างเข้าใจถูกต้องและชัดเจน และนำหลักคำสอนทางศาสนาของตนมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสม เพื่อให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่น โดยพร้อมใจกันที่จะมุ่งมั่นดำเนินให้ตนเองและชุมชนมีความสุข เพื่อนำความสงบสุขมาสู่คนไทย

ในศาสนาพุทธพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขด้วย การปฏิบัติตามหลักธรรมในหลายหมวด เช่น เบญจศีล (ศีล 5) หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1.เมตตา คือให้คนในสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างไม่มีขอบเขต 2.กรุณา คือสงสารและช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ยาก 3.มุทิตา คือ มีความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข และ 4.อุเบกขา คือ มีใจเป็นกลางเที่ยงตรง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง นอกจากนี้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลัก สาราณียธรรม 6 ซึ่งหมายถึงธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกันมี 6 ประการ คือ 1.เมตตากายกรรม (ปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา) 2.เมตตาวาจากรรม (พูดกันด้วยเมตตา) 3.เมตตามโนกรรม (คิดต่อกันด้วยเมตตา) 4.สาธารณโภคี (แบ่งปันกันใช้) 5.สีลสามัญญตา (ประพฤติให้ดี) และ 6.ทัญญูสามัญญตา (ปรับความเห็น

ให้ตรง) และศรัทธา 3 ได้แก่ 1. กัมมัสัทธา (เชื่อกฎแห่งกรรม) 2. วิบากสัทธา (เชื่อว่าผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว) และ 3. กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อว่าคนแต่ละคนต้องรับวิบากไปตามกรรมของตน)

ในศาสนาอิสลามกำหนดในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า “ผู้ใดไม่มีความเมตตา เขาผู้นั้นจะไม่สามารถได้รับความเมตตาจากพระเจ้าด้วย” และปรากฏในหลักธรรมเรื่องการบริจาคชะกาตเพื่อการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตาต่อกัน ช่วยเหลือสังคม รักสันติสุข และหลักธรรมการถือศีลอดเพื่อฝึกฝนความอดทนและความยับยั้งชั่งใจ

ในคัมภีร์ของศาสนาคริสต์ พระเยซูคริสต์ตรัสว่า “เรารักท่านทั้งหลายอย่างไร ท่านจงรักกันอย่างนั้นเถิด ถ้าท่านมีความรักต่อกันคนจะรู้ว่าท่านเป็นศิษย์ของเรา” (ยอห์น 13:34-35) เป็นการสอนหลักความรัก เช่น จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง สอนให้คนมีจิตสำนึกอันบริสุทธิ์ ไม่ทำบาป ไม่โกรธ และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรตระหนักว่าตนต้องประพฤติตัวเป็นแบบให้เคารพนับถือมนุษย์ทั้งหลาย และควรถือเสมอว่าการแบ่งแยก การเบียดเบียนใด ๆ การรังแกใด ๆ ที่กระทำต่อมนุษย์ เพราะเรื่องเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวรรณะ เป็นการปฏิเสธที่จะถือตามหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์เจ้าอย่างแน่นอน (กิริติ บุญเจือ, 2530, หน้า 56 - 57) ความรักที่พระเยซูสอนไม่ได้ตรงกันข้ามกับความเกลียดอย่างที่เรามักจะเข้าใจ แต่ตรงข้ามกับความเห็นแก่ตัว วิธีของพระเยซูคือการอุทิศชีวิตเพื่อพระเจ้าและเพื่อผู้อื่นอย่างไม่เห็นแก่ตัว และโดยไม่มีเงื่อนไข คนเห็นแก่ตัวมีความรักเช่นนี้ไม่ได้ ความรักที่พระเยซูสอนนี้คือหัวใจของศาสนาคริสต์ (ศรีสุวรรณ พูลทรัพย์, 2550 หน้า 12 - 17) ที่พระเจ้ารักเราได้ดังที่พระเยซูสอนว่า “ถ้าเมล็ดข้าวไม่ได้ตกลงไปในดินและเปื่อยเน่าไป ก็จะคงอยู่เป็นเมล็ดเดียว แต่ถ้าเปื่อยเน่าไปแล้วก็จะงอกขึ้นเกิดผลมาก ผู้ใดที่รักชีวิตตนก็ต้องเสียชีวิต และผู้ที่ชังชีวิตของตนในโลกนี้และจะชำระชีวิตนั้นไว้ นิรันดร” (ยอห์น 12 หน้า 24 - 25) หน้าที่สำคัญของคริสต์ชนก็คือ ทำลายความเห็นแก่ตัวและดำเนินชีวิตเพื่อผู้อื่น

สิ่งที่คริสต์ชนต้องแสวงหาคือความสุขที่เป็นนิรันดร อันจะเกิดจากการแสดงความรักต่อผู้อื่น พระศาสนาจักรต้องส่งเสริมและร่วมมือกันของมนุษยชาติ เพื่อความรอดพ้นของโลก โดยตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์เป็นพื้นฐาน ร่วมกันสร้างคามยุติธรรม สันติสุขและสันติภาพในหมู่วมมนุษยชาติทั่วโลก ในขณะที่เดียวกันพระศาสนาจักรได้ประณามกิจการที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ความก้าวร้าว ความรุนแรง รวมถึงการกดขี่ข่มเหงเพื่อนมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ และส่งเสริมให้มนุษยชาติ มีจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตที่มุ่งสู่ความจริงแท้ ที่พระเจ้านำเสนอแก่มนุษย์ตามรูปแบบและวิธีการ ต่าง ๆ รวมถึงการกระตุ้นให้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม นอกจากนี้พระเยซูทรงสอนให้มนุษย์รู้จักให้อภัยอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและให้อภัยแก่ทุกคน

โดยสรุปทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์มีแนวทางปฏิบัติซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันคือต้องการให้ทุกคนเป็นคนดีตามหลักการที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดีหรือสิ่งที่จะทำให้เกิดทุกข์กับคน แต่แนวทางการสั่งสอนของแต่ละศาสนาจะแตกต่างกันออกไป คล้าย ๆ กับกุศโลบายอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนที่นับถือศาสนานั้น ๆ เกิดความเชื่อความศรัทธาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อนำไปสู่ความสุขในชีวิต ดังนั้นบุคคลที่มุ่งหวังความสุขทั้งส่วนตนและชุมชนต้องนำแนวทาง ไปปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต

ในปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ ส่งผลให้มีวิถีชีวิตแบบใหม่คือ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย เน้นวัตถุนิยม ยอมรับคนมีฐานะมากกว่าคนดีมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 หน้า 43) คนรุ่นใหม่มุ่งไปที่ผลได้ทางวัตถุ เป็นสำคัญความสะอาดสบายต่าง ๆ ทางวัตถุ ความมีทรัพย์สินสมบัติกลายเป็นเครื่องวัดที่สำคัญ ความดี/ความเลว/ความสุข/ความทุกข์ของมนุษย์นิยมวัดกันที่วัตถุ คนก็นิยมวัตถุมากขึ้น เมื่อนิยมวัตถุมากขึ้น ความนิยมในทางจิตใจก็ลดลง จนเกือบไม่มีความหมาย แม้แต่เกียรติที่ให้กันในทางสังคมก็มุ่งไปในทางวัตถุมากขึ้น คลาดเคลื่อนจากความหมายกันอย่างชัด ๆ คือคนเราไม่ซื่อตรง หรือขัดกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สอดคล้องกับข่าวในเจเอฟพี (2017) ผลการศึกษาขององค์กรสำรวจในสหรัฐอเมริกา คนรุ่นใหม่จาก 30 ประเทศ จำนวน 28,600 คน มีเพียง 9% เท่านั้น พบว่าเชื่อใจผู้นำศาสนาน้อยลงและที่มีความศรัทธาในตัวผู้นำทางศาสนาลดลงถึง 33% แต่ในประเทศไนจีเรีย ความเชื่อมั่นต่อผู้นำศาสนาสูงถึง 32% โดยความสุขของคนรุ่นใหม่ในประเทศที่พัฒนาแล้วคือการใช้เวลากับครอบครัวและเพื่อน รองลงมาคือ การมีเวลาพักผ่อนและสนุกสนาน ขณะที่ในปี 2012 คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญของเงินมากกว่าการมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจและสนุกสนาน และคนรุ่นใหม่ยังมีความสุขอยู่ที่ 73% เหมือนเดิม

การวิจัยนี้เป็นบทบาทหนึ่งในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยการเสริมสร้างปัญญาที่พัฒนาจากแก่นธรรมคำสอนของแต่ละศาสนา ซึ่งจะมีคุณธรรมความชอบธรรมเป็นรากฐานและเป็นเครื่องค้ำประกันให้กับเยาวชน เพราะผลของงานวิจัยจะช่วยให้เข้าใจปัญหาในเรื่องของความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา และไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมของคนในแต่ละศาสนาด้วยสาเหตุจากความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ หรือสาเหตุอื่นใด หรืออิทธิพลจากสิ่งใด แตกต่างกันอย่างใด ตลอดจนผลที่มีต่อความสันติสุขในระดับบุคคล ในระดับชุมชน/สังคมของคนรุ่นใหม่ ว่ามีแตกต่างกันน้อยเพียงใด และช่วยให้เห็นทางสว่างในการแก้ไขปัญหา รวมถึงแนวทางเสริมสร้างธรรมปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมสำหรับ ศาสนิกชน โดยเฉพาะที่เป็นคนรุ่นใหม่ เยาวชน และนิสิตนักศึกษา และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุขดังคำกล่าวที่ว่า “เยาวชนดี สังคมมีอนาคต”

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา จึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเพื่อที่จะศึกษาและเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้รู้ว่าคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนเป็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ และเพราะสาเหตุใด เพื่อนำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสันติสุขที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์

2. เพื่อเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ที่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในระดับที่แตกต่างกัน

3. เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรประกอบด้วย

1.1.1 คนไทยและนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) อายุตั้งแต่ 18-35 ปี ใน 5 ภูมิภาค จำนวน 4,200,551 คน คน แบ่งเป็นที่นับถือศาสนาพุทธ 3,783,435 คน ศาสนาอิสลาม 313,310 คน และศาสนาคริสต์ 103,806 คน

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 35 ปี และนับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ ใน 5 ภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 1,212 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้แก่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐม) ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานีและมหาสารคาม) ภาคกลาง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดจันทบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล) โดยแต่ละจังหวัดจะแบ่งกระจายตามกลุ่มอาชีพ คือ รัฐบาล/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง ในสถานประกอบการ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง/ใช้แรงงาน เกษตรกร และอาชีพอิสระ รวมทั้งนิสิต/นักศึกษา

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นการศึกษาในกรณีของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยทุกภูมิภาคของประเทศ และทุกสาขาอาชีพ ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ และนิสิตนักศึกษา เนื่องจากนิสิตนักศึกษาจำนวนมากซึ่งเป็นเยาวชนและมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมที่เห็นห่างจากหลักธรรมคำสอนของศาสนามากขึ้น

2.2 หลักธรรมที่สอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในพระคัมภีร์ของแต่ละศาสนา เป็นหลักตามที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศาสนาพุทธประกอบด้วย หลักพรหมวิหารธรรม 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักมรรค 8 หลักขันติธรรม เบญจศีล และเบญจธรรม กุศลกรรมบถ 10 สังคหัตถ์ 4 และหลักทศ 6 ศาสนาอิสลามประกอบด้วย หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักจริยธรรม และศาสนาคริสต์ ประกอบด้วย หลักตรีนิติหรือ ตรีเอกานุภาพ บัญญัติสิบประการ และบัญญัติแห่งความรัก

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิภาคที่อยู่อาศัย และการนับถือศาสนา ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ประกอบด้วย ตัวแปร

ย่อย 6 ตัว คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรักและความมีเมตตากรุณาต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกัน และการละชั่ว/ทำดี/ไฝ่ธรรม ตัวแปรควบคุมมี 6 ตัว ประกอบด้วย สภาพการทำงาน สภาพการเงิน สุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับชุมชน และสภาพแวดล้อม ส่วนตัวแปรตามมี 2 ตัว คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในระดับบุคคลและในระดับชุมชน

3. ข้อจำกัดการวิจัย

ความแตกต่างทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนในภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคใต้ ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อาจทำให้การตีความระดับความสันติสุข มีความหมายที่แตกต่างกันได้บ้าง

4. ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนิกชน และข้อมูลความสันติสุขทั้งในระดับบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสุขทางกายและสุขทางใจและความสันติสุขในการอยู่ร่วมกับชุมชนของศาสนิกชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วัตถุประสงค์จากแบบสอบถามชุดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และเป็นการประเมินตนเองจากความคิดและความรู้สึกของตนเองในช่วงชีวิตนั้นจริง ๆ ไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกชั่วคราว และไม่ได้ยึดตัวชี้วัดใด ๆ เป็นเกณฑ์ เพราะความสุขของคนมักขึ้นกับวิถีชีวิตของแต่ละคนซึ่งทำให้ความสุขของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันออกไป

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนแตกต่างกันมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลและในระดับชุมชนแตกต่างกัน
2. การปฏิบัติตามหลักธรรมของคนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนาในระดับที่แตกต่างกันส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับบุคคลและในระดับชุมชนแตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1. คนรุ่นใหม่ หมายถึง คนไทยที่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีอายุอยู่ระหว่าง 18 ถึง 35 ปี และนับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอิสลาม หรือศาสนาคริสต์
2. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หมายถึง การที่คนในสังคมไทยไม่ว่าจะนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ และไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใด มีความรักตนเองและคนอื่น มีความรักความเมตตา ให้อภัยคนอื่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน มีจิตสาธารณะ เผื่อแผ่เอื้ออาทร ทำดีละชั่ว ซึ่งเมื่อแต่ละคนปฏิบัติจะทำให้สังคมส่วนรวมมีความสันติสุขด้วย

3. แนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หมายถึง วิธีการดำเนินการที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ การจัดกิจกรรมโน้มน้าวให้เกิดความเชื่อ และการกระตุ้นให้คนในสังคมไทยทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตามหลักธรรมเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นกิจนิสัย

4. ความสันติสุขในระดับบุคคล หมายถึง ความสุขสงบ ประกอบด้วยความสุขทางกายและมีความสุขทางใจ

5. ความสุขทางกาย หมายถึง ความสะดวกสบายทางวัตถุ ความชอบ ความสนุกสนาน ร่าเริง จากการได้บริโภคปัจจัย 4 (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อความสบายกายเป็นหลัก

6. ความสุขทางใจ หมายถึง ความรู้สึกสบายใจ อิ่มเอิบใจ มีการพักผ่อนเพื่อความสบายใจ ไม่มีความทุกข์ใจใด ๆ ไม่มีความวิตกกังวลใจ มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจในชีวิตอย่างถูกต้อง และมั่นใจว่าจะมีชีวิตอย่างเป็นสุขในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง

7. สภาพการทำงาน หมายถึง การมีงานทำที่มั่นคง ทำงานเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ มีโอกาสเจริญก้าวหน้า ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความพอใจในสภาพการทำงาน

8. สภาพทางการเงิน หมายถึง การมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเหมาะสมกับฐานะ มีหนี้สินเท่าที่จำเป็น มีความรู้สึกปลอดภัยในทรัพย์สินที่มี

9. สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะบริโภคนิยม มีการใช้สื่อออนไลน์อย่างแพร่หลาย และการมีแบบอย่างที่ดีในชุมชน

10. สุขภาพอนามัย หมายถึง มีการดูแลสุขภาพของตนเอง เมื่อเครียดหรือเจ็บป่วยเล็กน้อยก็สามารถบำบัดด้วยตนเอง หรือสามารถไปหาหมอรักษาได้

11. ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง คนในครอบครัวมีความรักใคร่ ห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน มีความอบอุ่นใจ เมื่อมีความไม่เข้าใจกันก็ให้อภัยกัน

12. ความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน และปฏิบัติตามระเบียบของชุมชน

13. ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน หมายถึง การมีความรู้ตามหลักคำสอน มีความเชื่อ/ศรัทธาต่อศาสนา ประกอบด้วย ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรักและความมีเมตตากรุณาต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกัน และการละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม

14. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความมั่นใจที่จะพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งให้คนอื่นได้ มีความหวังที่จะมีอนาคตที่ดี

15. การเคารพซึ่งกันและกัน/ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน หมายถึง การให้เกียรติคนอื่นทั้งกาย วาจา และใจ ยอมรับในความแตกต่างของคน

16. การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หมายถึง การอุทิศ กำลังกาย เงิน สิ่งของเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน

17. การมีความรักความเมตตากรุณาต่อกัน หมายถึง ความห่วงใย ไม่สร้างความเดือดร้อน เสียสละด้วยการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

18. ความซื่อสัตย์ต่อกัน หมายถึง การแสดงความจริงใจ ทั้ง กาย วาจา และใจ กับบุคคลอื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

19. การละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม หมายถึง มีความละเอียดต่อการทำผิด การถือศีล 5 มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการทำให้จิตใจสงบ

20. การประกอบศาสนพิธี/ศาสนกิจ หมายถึง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่สืบทอดกันมาตามความเชื่อ/ความศรัทธา เพื่อให้มีความรู้สึกผูกพันและแน่นแฟ้นกับศาสนา

ในศาสนาพุทธ ประกอบด้วย การสวดมนต์ที่บ้าน การสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม การตักบาตร การทำสังฆทาน การบริจาคเงิน/สิ่งของแก่พระ และการทำสมาธิ

ในศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย การละหมาด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การประกอบพิธีฮัจย์ที่นครเมกกะ การบริจาคเงิน/สิ่งของ (ซะกาต) การบริจาคเงิน/สิ่งของ (ซอดาเกาะฮ์) และการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา

ในศาสนาคริสต์ ประกอบด้วย อธิษฐานอ่านพระคัมภีร์ที่บ้าน ไปร่วมนมัสการพระเจ้าที่โบสถ์/วิหาร ฟังเทศน์ ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และบริจาคสิ่งของ (สิบลด)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของหลักธรรมของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่นำไปใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

2. ได้แนวทางของทั้งสามศาสนา ในเรื่องความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย ซึ่งสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้ได้

3. ทราบถึงระดับความสันติสุขในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของศาสนิกชนชาวพุทธ มุสลิม และคริสต์ที่เป็นคนรุ่นใหม่

4. ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมและความสันติสุขระดับบุคคลและระดับชุมชนของศาสนิกชนชาวพุทธ ชาวมุสลิม และชาวคริสต์

5. ได้มุมมองจากผู้สอนศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนในสังคมไทย นำแนวทางเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ ในสังคมไทยไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทั้งให้เชื่อมโยงกับแนวทางแก้ไขปัญหา

6. เยาวชนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสแสดงออกและมีส่วนร่วมในการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนา พุทธ อิสลาม และคริสต์ เรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข: ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ และแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่ มีดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. หลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. หลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลามเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
4. หลักธรรมคำสอนในศาสนาคริสต์เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
5. หลักธรรมคำสอนร่วมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

มโนทัศน์เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1. ความหมายของสันติสุข

คำว่า “สันติสุข” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายนัย ดังนี้

1) ความหมายของสันติสุขตามพระดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงสันติสุข พระองค์จะไม่ใช้คำว่าสันติสุข แต่ทรงใช้คำว่า สันติ สันติบาท นิพพาน หรืออมตนิพพานแทน ซึ่งพระองค์ทรงอธิบายว่าหมายถึง ความหมดกิเลส การปราศจากความทุกข์ทั้งปวง นิพพานหรือสันติสุขในพระไตรปิฎก บาลีสยามรัฐ (2556) กล่าวว่า “ไม่มีความสุขอื่นยิ่งกว่ามีความสุข ในพระไตรปิฎกเล่ม 25 พระพุทธเจ้าตรัสว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (ขุ.ธ. 25/25/38) ในความหมายนี้เป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เหมาะกับพระอริยบุคคล ผู้มีจิตมุ่งตรงต่อพระนิพพานเท่านั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสอธิบายความหมายของสันติสุขในระดับที่ต่ำลงมาว่า หมายถึง สภาพจิตใจที่เป็นสมาธิ ปราศจากนิวรณ์ทั้ง 5 บรรลุฉานชั้นใดชั้นหนึ่ง (ปหานีย์ รุติวัฒนา และคณะ, 2542, หน้า 13 - 16)

โดยสรุปแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอธิบายความหมายของสันติสุขไว้ 3 ระดับ คือ ระดับต้น หมายถึง สภาพจิตใจที่ยังมีกิเลสอยู่ แต่ไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจการบังคับบัญชาของกิเลส ความหมายในระดับต้นเป็นความหมายที่สามารถนำมาใช้กับพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้อย่างเหมาะสมที่สุด

ระดับกลาง หมายถึง สภาพจิตใจที่เป็นสมาธิ บรรลุฉานชั้นใดชั้นหนึ่ง แต่ยังไม่หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง

ระดับสูง หมายถึง สภาพจิตใจที่ปราศจากกิเลสเรื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ปราศจากตัณหา และความทุกข์ทั้งปวง

2) ความหมายของสันติสุขตามทัศนะของพระภิกษุสงฆ์ มี 2 นัย คือ นัยแรก หมายถึง ความสงบสุขทางกาย และใจ ซึ่งมีแก่ผู้ปฏิบัติธรรม และนัยที่ 2 หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับ ผู้คนรอบข้าง ปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความหมายของสันติสุขในระดับบุคคล ตามทัศนะของพระภิกษุสงฆ์ จึงหมายถึง สภาพที่เป็นผลจากการปฏิบัติธรรม จนได้รับความสุขทั้งทางกาย และใจ ซึ่งเมื่อปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ผลที่ได้รับย่อมเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น จนสามารถขจัดกิเลส อาสวะทั้งหลาย ให้หลุดออกจากใจ เข้าถึงความสุขที่สมบูรณ์ ขณะเดียวกันความสุขจากการปฏิบัติธรรมย่อมส่งผลให้ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ปฏิบัติธรรมและบุคคลอื่นเป็นไปโดยราบรื่น ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

3) ความหมายสันติสุขตามทัศนะของบุคคลธรรมดาทั่วไป มีผู้ให้คำจำกัดความของ สันติสุขแตกต่างกันไปหลายประการ โดยผู้ให้ความหมายบางท่านใช้คำบางคำ เช่น ความสุข สันติ หรือ สันติภาพ แทนคำว่า สันติสุข มีรายละเอียด ดังนี้

สันติสุข หมายถึง ความสุขจากความสงบ (องค์การคำคุณศัพท์, 2539 และ ราชบัณฑิตยสถาน, 2538)

ความสุข คือ ความสงบใจ ความมั่นใจปราศจากความวิตกกังวลใด ๆ และมีความรู้ที่ จะปฏิบัติกรใด ๆ ให้เกิดผล

สันติภาพ หรือ peace หมายถึง ความสงบสุขทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม และ สิ่งแวดล้อม เป็นสภาวะอันหนึ่งซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์และสังคมมนุษย์ (ระวี ภาวิไล, 2534 และ เสม พริ้มพวงแก้ว, 2538)

โดยสรุปแล้ว สันติสุขหมายถึงความสุข อันเกิดจากความสงบ เนื่องจากจิตใจปราศจาก ความวิตกกังวลทั้งปวง อีกทั้งยังหมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสภาวะแวดล้อมรอบตัว ความสมัครสมานสามัคคีของมวลมนุษยชาติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม

2. แหล่งกำเนิดของสันติสุข

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงแหล่งกำเนิดของธรรมทั้งปวงว่า เกิดจาก “ใจ” ดัง พระ พุทธวจนะต่อไปนี้ (ยมกวรรคที่ 1 ขุ.ธ. 40/11/1-2)

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้ายแล้ว พุท ุอยู่ก็ตี ทำอยู่ก็ตี ทุกข์ย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น ดุจล่อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้นำเอาไปอยู่ ฉะนั้น”

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใส แล้ว พุทอยู่ก็ตี ทำอยู่ก็ตี ความสุขย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น เหมือนเงาไปตามตัว ฉะนั้น”

ดังนั้น สันติสุขย่อมเกิดขึ้นที่ใจ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึง สันติสุขว่า เป็นสิ่งที่ เข้าถึงได้ด้วยใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สุตตตสูตร, สัง.ส. 25/831/413)

“พรหมณ์ผู้ดับกิเลสเสียได้แล้วไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย เป็นผู้เย็น ปราศจากอุปธิยอม เป็นสุขเสมอไป ผู้ที่ตัดค้นหาเครื่องเกี่ยวข้อได้หมดแล้ว กำจัดความกระวนกระวายในใจเสียได้ เป็นผู้ สงบอยู่เป็นสุข เพราะถึงสันติด้วยใจ”

นอกจาก “ใจ” แล้ว ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นได้ บุคคลจะเข้าถึงสันติสุขได้ ด้วยใจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (พระพรหมโมลี (วิลาส), 2538) แต่ “ใจ” ที่จะเข้าถึงสันติสุขได้จะต้อง

เป็น “ใจ” ที่ดี “ใจ” ที่ดี คือ ใจที่ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลส มีความใคร่ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากการอบรมฝึกใจให้มีความสำรวม จนกระทั่งกิเลสไม่อาจบังคับบัญชาใจได้อีกต่อไป ใจที่มีลักษณะดังกล่าวแล้วเท่านั้น จึงจะเข้าถึงสันติสุขได้

3. แนวทางที่ทำให้เกิดสันติสุข

แนวทางที่ทำให้เกิดสันติสุข เป็นสิ่งที่ทุกสังคมมีอยู่ทุกชาติและทุกศาสนา หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดสันติสุข โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง 8 ประการ (ปหานีย์ย วิถีพัฒนา และคณะ, 2542, หน้า 19 - 20) ดังนี้

3.1 ความมัธยัสถ์ หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม ไม่สุรุ่ยสุร่าย แต่ก็ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว เป็นการรู้จักใช้เงินในสิ่งที่จำเป็นและไม่ใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น

3.2 การรู้จักประมาณตน หรือความพอดี ความพอดีของคนเรานั้นแตกต่างกัน แต่หลักการที่สำคัญคือ ความเหมาะสมและความสมควรแก่ฐานะ ความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล การรู้จักพอ หรือที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “สันโดษ” ซึ่งหมายถึง ความพอใจตามสภาพที่มี ยินดีในสิ่งที่ทำ รู้จักให้ และรู้จักปล่อยวาง คือ จาคะ สละสิ่งที่ไม่ดีจากจิตใจ

การรู้จักประมาณตนหรือการถือสันโดษ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1) การรู้จักประมาณในสิ่งที่ตนมีตนได้ คือ พอใจเท่าที่หามาได้ พอใจในสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ พอใจในผลสำเร็จที่ได้สร้างขึ้น หรือพอใจในทรัพย์สินเงินทอง ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ตามที่ตนได้แสวงหามาด้วยความเพียรพยายามและความชอบธรรม ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีความนอบน้อมถ่อมตนทำให้เรามีความสุข (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2533, หน้า 28)

2) การรู้จักประมาณในกำลังของตน คนเราเกิดมามีความสามารถและสติปัญญาแตกต่างกัน ความแตกต่างในด้านร่างกาย ด้านสมอง ด้านจิตใจ บุคคลแต่ละคนจึงควรจะได้รู้จักตนเองว่ามีขีดความสามารถเพียงใด ต้องสำรวจตนเองอยู่เสมอ อย่าทำอะไรมากเกินไปเกินกำลังความสามารถตัว และอย่าดูถูกตัวเอง พึงทำตามขีดความสามารถของตนเอง

3) การรู้จักประมาณภาวะความเป็นอยู่ของตน เราควรพอใจตามสภาพที่เราเป็นอยู่ ไม่ทะเยอทะยานจนเกินเหตุ ไม่อิจฉาริษยา ยินดีในลาภยศที่พอเหมาะของตน แต่ไม่ได้หมายความว่าให้เป็นคนงอมืองอเท้าอยู่อย่างเดิมตลอดไป ความทะเยอทะยาน ความเพียรพยายามเป็นสิ่งที่ดี เพราะนำไปสู่ความขยันขันแข็ง ความมานะพากเพียร แต่เมื่อทำดีที่สุดแล้วผลจะออกมาเป็นอย่างไรก็ควรพึงพอใจ รู้จักคำว่าพอ รู้จักประมาณตนในทุกทางย่อมเป็นชีวิตที่มีความสุข

ในอีกแนวทางหนึ่งของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการพึ่งพาอาศัยกัน การปฏิบัติตามอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อกัน ความหลากหลายและแตกต่าง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบข้างกลมกลืนไปกับความแตกต่าง จะก่อให้เกิดความสุขในการอาศัยอยู่ร่วมกันซึ่งการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคน โดยยึดแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1) เคารพซึ่งกันและกัน

1.1) แสดงกิริยาที่นอบน้อมต่อกัน

1.2) พูดดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.3) ยอมรับในความแตกต่างทั้งความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ

ผิวพรรณ เป็นต้น

- 1.4) รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 2) เมตตาต่อกัน
 - 2.1) เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดถึงจิตใจของผู้อื่น
 - 2.2) แสดงความห่วงใยต่อบุคคลรอบข้าง ไม่ซ้ำเติมให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากมากขึ้น
 - 2.3) ฝึกใจให้รักในการให้ มากกว่าการรับ
 - 2.4) เสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
 - 3.1) บริจาคทรัพย์สิน หรือสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นที่ยากลำบากหรือประสบภัย ต่าง ๆ
 - 3.2) ช่วยเหลือผู้อื่นทำงาน หรือช่วยงานตามความสามารถของตนด้วยความทุ่มเทและเต็มใจ
 - 3.3) ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือระเบียบของสังคม
- 4) มีความซื่อสัตย์ต่อกัน
 - 4.1) แสดงความจริงใจต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 - 4.2) รักษาสิ่งจะวาจา ต้องทำให้ได้ตามที่รับปากไว้
 - 4.3) ไม่ทุจริต หรือเอาเปรียบผู้อื่นด้วยกลอุบายต่าง ๆ
 - 4.4) ไว้วางใจกัน ไม่ระแวงผู้อื่นจนเกิดเป็นความบาดหมาง
 - 4.5) ฝึกความมีระเบียบวินัยในตนเองให้กลายเป็นนิสัย
- 5) ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน
 - 5.1) ไม่ดูถูกการกระทำ คำพูด หรือความคิดของผู้อื่น
 - 5.2) ไม่แสดงกิริยาหรือวาจาดูถูกศรัทธาความเชื่อ วัฒนธรรม เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ของผู้อื่น
 - 5.3) เคารพสิทธิมนุษยชน ด้วยการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม

4. ปัจจัยที่เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ปัจจัยที่เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภูมิภาคธรรมทูตจากหมู่บ้านพลัม ประเทศฝรั่งเศส กล่าวปาฐกถาธรรม “สู่สังคมอันสมดุลง” เป็นการนำความสงบสันติสุข ด้วยการนำหลักคำสอนของพระพุทธองค์ แห่งการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน สมานฉันท์มาปรับใช้ในครอบครัวที่ทำงาน และสังคม ประกอบด้วย 6 วิธี

4.1 ตระหนักว่าเราอยู่ร่วมในสิ่งแวดล้อมเดียวกันในปัจจุบัน คนไทยทุกคนล้วนอยากให้ประเทศมีความสงบสันติ ซึ่งทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4.2 แลกเปลี่ยนสิ่งของสิ่งที่จำเป็นอย่างเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตอยู่ จำเป็นต้องมีปัจจัยสี่ ในขณะที่มีความแตกต่างทางฐานะอยู่มาก จึงไม่ควรแบ่งแยกคนรวยและคนจน แต่มองว่าทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม ทุกคนควรได้รับปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้มีชีวิตอยู่ได้

4.3 เคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เพราะจะทำให้เราอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย อาจเรียกสิ่งนี้ว่าศีลหรือวินัย หมายความว่าไม่ว่าจะอาวุโสมากหรือน้อย ก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ

4.4 การใช้วาจาแห่งความรักและความเมตตา มีคำกล่าวว่า “คำพูดเป็นสิ่งที่ไม่ต้องซื้อหา เราต้องใช้คำพูดอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่เป็นการทำลายใคร ต้องไม่พูดขณะที่โกรธ ต้องให้สงบก่อน แล้วจึงค่อยพูดออกไป”

4.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อกันและกัน เมื่อมองไปในปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง คนสองคนอาจเห็นไม่เหมือนกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมมีความคิดที่ต่างกัน ฉะนั้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจึงเป็นสิ่งสำคัญ

4.6 การยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ไม่บังคับข่มขู่ให้ผู้อื่นคิดตามเรา และมีการตัดสินใจ ร่วมกัน บางความเห็นจำเป็นต้องพูดคุยกัน เมื่อเราฟังความเห็น และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ แลกเปลี่ยน เมื่อมีการตัดสินใจเกิดขึ้น คนที่มีความคิดเห็นต่างออกไปย่อมมีความสุข เพราะเขาได้ แสดงความคิดเห็นและรับฟังความเห็นของผู้อื่น

ทั้งหกวิธีมีส่วนให้บุคคลได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติต่อไป “ความสงบสันติในตัวเองและความ สงบสันติในสังคมโลก”

5. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์

คติธรรมเกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ แต่ละศาสนามีหลักธรรมคำสอนเพื่อการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนี้

5.1 ความเมตตา เป็นคติธรรมเกี่ยวกับการฝึกจิตใจให้เกิดความสงบ เพื่อระงับความโกรธ เกลียดที่เกิดขึ้น ทำให้คนมีความปรารถนาดีต่อกัน มีเจตคติที่ดีและปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นไปในทางที่ดี อันจะนำมาซึ่งความสุขสงบต่อตนเองและสังคม

5.2 การเสียสละ เป็นคติธรรมที่ทำให้คนไม่เกิดความโลภ ความเห็นแก่ตัว สามารถ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

5.3 ความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง เป็นคติธรรมที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

5.4 การส่งเสริมสันติภาพ เป็นคติธรรมที่ทำให้บุคคลหลีกเลี่ยงจากการใช้ความรุนแรง ตัดสินปัญหา และทำให้บุคคลในสังคม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้

5.5 การละเว้นจากอบายมุขทั้งปวง เป็นคติธรรมที่ทำให้คนไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขที่ จะนำไปสู่ความทุกข์และปัญหาทางสังคม และนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม

5.6 การมีจิตใจเปิดกว้างเป็นคติธรรมที่ทำให้คนไม่ยึดติดกับความคิดหรือเจตคติของ ตนเอง ยอมรับความเป็นจริง ยอมรับความคิดเห็นและการกระทำของบุคคลอื่น สามารถปรับเปลี่ยน เจตคติของตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกได้ การกระทำนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจ ที่เป็นสุขไม่กังวลหรือหวาดกลัวและทำให้ชีวิตเป็นสุข

5.7 ความพอเพียง ถ้าสมาชิกในสังคมได้รับ หรือแสวงหาอย่างถูกต้อง และพอเพียงแก่ การดำรงชีวิตจะทำให้สังคมมีความสุข ไม่แก่งแย่งแข่งขันกัน แต่มนุษย์ส่วนใหญ่ไม่มีความพอเพียง มีความต้องการอยากได้อีกมียิ่งมาก จนเกิดปัญหาการแย่งชิง เกิดความขัดแย้งกัน โดยเฉพาะบาง

ประเทศที่มีการสร้างสมเครื่องมือป้องกันตนเองไว้มาก เช่น อาวุธที่ร้ายแรงต่าง ๆ ก็อาจจะทำให้ประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ หวาดกลัว ไม่ไว้วางใจจนนำมาซึ่งความเข้าใจผิดต่อกันได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสังคม เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีการพัฒนาเจริญงอกงามและเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสัมพันธที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้ ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข สมาชิกในสังคมจึงควรยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมในสังคมที่ตนอยู่อาศัย และขณะเดียวกันต้องทำให้ความเข้าใจวัฒนธรรมในสังคมเพื่อนบ้าน เพื่อการปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

หลักการคำสอนในศาสนาพุทธเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1. พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะเชื่อว่าจะดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ พรหมวิหาร 4 ซึ่งถือเป็นหลักของการสงเคราะห์และเป็นหลักที่ใช้ประกอบกับหลักธรรมต่าง ๆ เพราะการปฏิบัติจะได้ผลก็ต่อเมื่อยึดหลักพรหมวิหารธรรมควบคู่ไปด้วยกัน พรหมวิหาร 4 ประกอบไปด้วย

1) เมตตา ความรักใคร่ ปราบปราม ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่เมตรี เป็นการตั้งจิตปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า เป็นหลักธรรมที่เป็นบ่อเกิดของการสังคมนาสงเคราะห์ ในมุนินิธิต่าง ๆ หลักเมตตาธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้สังคมเกิดความก้าวหน้า เป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนให้ปัจเจกชน ผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติต่อสังคมนั้นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะฐานะต่างกัน หรือต่างสถานภาพก็ตาม ให้มีเมตตาอย่างไม่มีขอบเขต ไม่พึงมีระยะเวลา พึงมีเมตตาได้ทุกเมื่อ ปราศจากซึ่งอุปสรรค เพราะเมตตาไม่จำเป็นต้องอาศัยทรัพย์สินสิ่งของ แต่เป็นเรื่องของจิตใจที่บริสุทธิ์ การเจริญเมตตา มี 2 ลักษณะ

1.1) เมตตาเจาะจง เรียก “โอทิสสรณา” คือ ตั้งใจเจาะจงให้คนนั้นมีความสุข

1.2) เมตตาไม่เจาะจง เรียก “อโนทิสสรณา” คือ แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั่วหน้า (เป็นมุกกันต์, 2526, หน้า 206-207)

การเป็นผู้มีเมตตาย่อมได้รับอานิสงส์ คือ ช่วยทำให้ผู้มีเมตตา มีความสงบเยือกเย็น คลายความเหี้ยมโหดในตน และอานิสงส์ของเมตตาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้มี 11 อย่าง คือ นอนหลับสบาย ตื่นขึ้นก็สบาย ไม่ฝันร้าย คนรัก อมนุษย์รัก เทวดารักษา คุ่มกันอันตราย แคล้วคลาดจากไฟ ยาพิษและศัตรู จิตตั้งมั่น ผิวพรรณผ่องใส ไม่ตายอย่างหลงไหล และถ้าตายก็ไปสู่พรหมโลก (เมตตานิสังสสูตร) อานิสงส์ทั้ง 11 ประการนี้พบว่า นอกจากการทำตนให้เป็นที่รักของตนแล้ว ยังเป็นการทำตนให้เป็นที่รักของคนอื่น สัตว์อื่น ทั้งเทวดา มนุษย์ และอมนุษย์ นั้นก็แสดงว่า เมื่อเราให้สิ่งใดแก่เขา เราย่อมได้สิ่งนั้นตอบ ฉะนั้น เมื่อเราให้เมตตาต่อสิ่งใด เราย่อมได้เมตตาจากสิ่งนั้นตอบ เมื่อเราให้ความไม่มีภัย เราก็ก่อนได้รับความไม่มีภัย หรือเมื่อเราไม่เบียดเบียน เราย่อมไม่ถูกเบียดเบียน

วิธีอบรมให้เป็นผู้มีเมตตาธรรม ก็คือระวังใจมิให้โกรธแค้น หรืออาฆาตพยาบาท พยายามสงบระงับเสีย และพยายามหัดคิดว่าตนปรารถนาสุขเช่นใด บุคคลอื่นก็ย่อมปรารถนาสุขด้วย

และสุดท้ายแฝงจิตเมตตาต่อสรรพสัตว์ ดังเช่นคิดว่า “จงอย่ามีเวร อย่ามีการเบียดเบียน อย่ามีทุกข์ มีสุข รักษาตนให้สวัสดิ์เถิด”

2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

ความคิดสงสารช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ยากทั้งปวง หมายถึง กรุณาต่อบุคคล ผู้ซึ่งได้ประสบความทุกข์ยาก หรือตกอยู่ในความทุกข์หรืออันตรายใด ๆ เกิดความสงสารอยากช่วยให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความทุกข์ยากลำเค็ญ ดังนั้น เมื่อถึงคราวที่ผู้ใดตกทุกข์ได้ยากก็จะลงมือช่วยเหลือทันที

พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนให้ชวนช่วยช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ และการช่วยเหลือนั้นต้องปราศจากการเบียดเบียนหรือซ้ำเติม และทรงสอนให้มีความกรุณาอย่างกว้างขวางมิให้คับแคบ เฉพาะตนหรือเฉพาะผู้ที่ตนรัก แต่ให้แผ่ออกไปอย่างไม่มีจำกัด ไม่มีประมาณ ดังพุทธภาษิตที่ว่า “พึงแฝงจิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยกรุณา เหมือนอย่างเห็นคนตกยาก็มีความลำบากก็เกิดกรุณาขึ้น ฉะนั้น”

แสดงออกด้วยการช่วยเหลือ เช่น การช่วยเหลือคนเจ็บ การช่วยเหลือเด็กกำพร้า อนุภา การช่วยเหลือคนขาดแคลน หรือช่วยเหลือผู้ตกอยู่ในอันตราย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เขาพ้นจากความทุกข์ตามกำลังที่เราจะช่วยให้

ความคิดที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นความคิดดี ความคิดที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ หากหมั่นฝึกความคิดเช่นนี้ ก็จะทำให้เราเป็นคนที่น่าสรรเสริญ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือก็ต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาและช่วยเหลืออย่างไม่เลือกหน้า ไม่เลือกฐานะ ความกรุณาอย่าสามารถกระทำได้ทุกสถานที่ ทุกทิศทาง ทุกกาลเวลา ไม่เลือกสถานะ

บุคคลผู้ที่มีกรุณาจิตปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พึงแฝงกรุณาออกไปยังสรรพสัตว์ ด้วยจิตที่คิดว่า “จงพ้นจากความทุกข์เดือดร้อน” ด้วยประการนี้ความกรุณาที่เกิดในใจจึงเป็นเหตุให้เกิดการช่วยเหลือ ชวนช่วย สงเคราะห์ผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์และเต็มใจที่สุด

3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการ แซ่มนชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลาย ผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข ย่อมปราศจากซึ่งความริษยา ตัดซึ่งความยินร้าย ไม่ยินดีด้วยริษยา

อานิสงส์ของการแสดงมุทิตา คือ ถ้าเป็นคนเสมอกันก็จะทำให้อีกฝ่ายรู้ว่า ผู้แสดงเป็นคนมีน้ำใจ ถ้าผู้แสดงเป็นผู้ใหญ่กว่าย่อมทำให้ผู้น้อยเกิดความจงรักภักดี ยึดเป็นที่พึ่ง และถ้าผู้แสดงเป็นผู้ใหญ่น้อยกว่าย่อมทำให้ผู้ใหญ่เกิดความเชื่อถือ (ปิ่น มุทุกันต์, 2541, หน้า 237-247)

4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชังพิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่ตนรับผิดชอบของตน

ภาวะของจิตที่มีอาการเป็นกลาง ย่อมเห็นเสมอกันในสัตว์ บุคคลทั้งหลายในคราวทั้งสอง คือ ในคราวที่เกิดภัยพิบัติและในคราวประสบสมบัติ ก็ไม่ยินดียินร้าย มองเห็นว่าทุกอย่างเป็นไปตามกฎแห่งกรรม มีสุข มีทุกข์ ตามผลแห่งกรรม พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้เราพึงแฝงจิตด้วยอุเบกขา ไปยังสรรพสัตว์ทั้งปวง มิใช่กระทำเฉพาะตน หรือเพื่อคนที่ตนรักเท่านั้น แต่ต้องทำเพื่อทุกคนอย่างไม่มีจำกัดขอบเขต อานิสงส์ของการเป็นผู้อุเบกขา ก็คือ ผู้มีอุเบกขาย่อมตั้งอยู่ในความยุติธรรม

สรุปได้ว่า พระพุทธองค์ทรงสอนพรหมวิหารธรรมให้ผู้ปฏิบัติรู้จักสงเคราะห์ผู้อื่น ดังนี้

1) ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในบุคคล สัตว์ ทั้งสองเมตตา คือ การคิดช่วยเหลือเกื้อกูล

2) เมื่อได้ยินได้เห็นว่าทุกข์เดือดร้อน ก็บำบัดสงเคราะห์เขาให้พ้นทุกข์ คือ กรุณา

3) เมื่อเห็นเขามีสุข ไม่มีทุกข์ ก็พลอยยินดี คือ มุทิตา

4) เมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไป ก็อุเบกขา คือ พิจารณาดูอยู่เฉย ๆ มีอาการเป็นกลาง

หากจะอุปมาพรหมวิหารเหมือนน้ำใจ คือ น้ำที่ไหลออกมาจากใจ บุคคลที่มีน้ำใจย่อมจะให้ประโยชน์ต่อบุคคลอื่นได้ไม่ยากเลย เพราะน้ำใจจะกลายมาเป็นการกระทำและคำพูดเพื่อประโยชน์ต่อคนอื่นเป็นสำคัญ คือเมื่อเรามีเมตตา เราก็จะสามารถบำเพ็ญธรรม คือ การให้ (ทาน) หรือพร้อมที่จะพูดคำพูดที่เป็นประโยชน์ พูดคำไพเราะ (ปิยวาจา) หรือพร้อมที่จะประพฤติประโยชน์ให้แก่สังคม (อัตถจริยา) หรือการวางตนเองอย่างเหมาะสม (สมานัตตตา)

ดังนั้น การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติพรหมวิหารธรรม จึงเท่ากับมีใจที่จะบำเพ็ญข้อธรรมที่เป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อผู้อื่นได้อย่างบริสุทธิ์ใจ

2. สาราณียธรรม 6

การอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมที่จะแสดงถึงความเป็นเพื่อนร่วมสังคมเดียวกันก็คือสาราณียธรรม ซึ่งหมายถึงธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกันและกันในการอยู่ร่วมกัน สิ่งจะเห็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกันมี 6 ประการ

2.1 เมตตาทายกรรม คือ ปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง แสดงไมตรี มีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการด้วยการช่วยเหลือกิจการอย่างเต็มใจและแสดงออกว่าปรีชาสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตนทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.2 เมตตาวจีกรรม คือ พูดต่อหน้ากันด้วยเมตตา หมายถึง ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ชี้แจงสั่งสอนแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาไพเราะ สุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.3 เมตตาโมกรรม คือ คิดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

2.4 สาธารณโภคี คือ ได้มาแบ่งปันกันใช้ หมายถึง แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็แจกจ่ายให้ทั่วถึง

2.5 สีสสามัญญตา คือ ประพฤติให้ดีเหมือนเขา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

5. เบญจศีลและเบญจธรรม

5.1 เบญจศีล เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามได้แก่

- 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์
- 2) เว้นจากการลักทรัพย์
- 3) เว้นจากการประพฤตินิดในกาม
- 4) เว้นจากการพูดเท็จ
- 5) เว้นจากการดื่มของมึนเมา

5.2 เบญจธรรม เป็นสิ่งที่ทรงไว้ไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว ได้แก่

- 1) ความมีเมตตา เพื่อป้องกันคนมีจิตใจที่โหดร้าย
- 2) การหาเลี้ยงชีวิตโดยสุจริต เพื่อป้องกันความอยากได้ของผู้อื่น
- 3) การสำรวมระวังในกาม เพื่อป้องกันความใจเร็ว
- 4) การพูดจริง เพื่อป้องกันการเสื่อมเสียอันเกิดจากการพูด
- 5) ความมีสติรู้สึกตัวตลอดเวลา เพื่อป้องกันความประมาท พลังเพลอ

6. กุศลกรรมบถ 10

การประกอบความคิดหรือกระทำความดีสามารถทำได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ในพระพุทธศาสนาได้กำหนดหลักปฏิบัติไว้ 10 ประการ โดยแบ่งออกเป็น กายกรรม 3 วชิกรรม 4 และมโนกรรม 3

6.1 กายกรรม 3 ได้แก่

- 1) ละเว้นการปลงชีวิต การเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- 2) ไม่ขโมยของผู้อื่น หรือถือเอาของ ของผู้อื่นที่ตนไม่มีสิทธิ์อันชอบธรรมที่จะได้ครอบครอง เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้มาเป็นของเรา
- 3) ละเว้นการประพฤตินิดในกาม ไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ

6.2 วชิกรรม 4 ได้แก่

- 1) ไม่พูดเท็จ พูดแต่ความจริง มีสัจจะ
- 2) เว้นจากการพูดส่อเสียดอันนำมาซึ่งความแตกร้างของหมู่ชน ไม่พูดยุยงให้คนขัดใจกัน แต่ควรพูดแต่คำที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี หรือเมื่อคนแตกร้างกันก็หาทางส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกัน

- 3) ไม่พูดคำหยาบ พูดแต่คำสุภาพ อ่อนหวาน
- 4) ไม่พูดเพ้อเจ้อ หรือพูดคำไร้สาระซึ่งไม่เกิดประโยชน์แก่ใคร ๆ ควรพูดแต่ความจริงมีสาระประโยชน์ และพูดถูกกาลเทศะ

6.3 มโนกรรม 3 ได้แก่

- 1) ไม่ครุ่นคิดแต่จะเอาของ ของผู้อื่นที่ตนไม่มีสิทธิ์ ไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น
- 2) ไม่มีจิตคิดร้ายต่อสัตว์โลกใด ๆ ไม่มีความอาฆาตพยาบาท คิดปรารถนาแต่จะให้สัตว์ทั้งหลายไม่มีการปองร้ายกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่มีทุกข์ แผ่เมตตาให้สัตว์โลกทั้งหลายมีแต่ความสุขปราศจากทุกข์ร้อน

3) มีความเห็นชอบคือ เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อว่ากรรมดี ย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว

7. สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์ ได้แก่

7.1 ทาน การให้ คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึง การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

7.2 ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ

7.3 อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

7.4 สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ

8. ทิศ 6

ทิศ 6 เป็นธรรมที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อกันให้ถูกต้องตามฐานะของบุคคลใน 6 ฐานะ ฐานะที่ 4 คือมิตรสหาย เป็นการปฏิบัติต่อกันในฐานะมิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องซ้าย

8.1 หน้าที่มิตรสหายต่อมิตรสหาย

- 1) เผื่อแผ่แบ่งปัน
- 2) พุดจามีน้ำใจ
- 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- 4) ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
- 5) ซื่อสัตย์จริงใจ

8.2 หน้าที่มิตรสหายกระทำตอบ

- 1) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
- 2) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของเพื่อน
- 3) ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้
- 4) ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
- 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขประกอบด้วยหลักธรรมมากมาย เช่น พรหมวิหาร 4 ที่เน้นความเมตตากรุณา ยินดีและวางใจเป็นกลาง สาราณียธรรมให้มีหลักธรรมเมตตา หลักมรรค 8 เพื่อแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง หลักขันติธรรม ให้มีความอดทน และการแบ่งปัน หลักเบญจศีลและเบญจธรรม หลักกุศลกรรมบถ 10 ให้ประกอบความดีทั้งกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม การใช้หลักการสังเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 และใช้หลักปฏิบัติกับมิตรสหายด้วยทิศ 6

หลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลามเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำว่า “อิสลาม เป็นภาษาอาหรับหมายถึง “การมอบตน (ต่อพระเจ้า)”จากรากศัพท์เดิมว่า “สะลิมะ” หมายถึง ความปลอดภัย ความสันติสุข โดยนัยดังกล่าวมีความหมายว่า การมอบตนต่อ

พระเจ้า ด้วยการปฏิบัติตนไปตามบทบัญญัติของพระองค์โดยสิ้นเชิง จะนำมาซึ่งความปลอดภัย และความสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (กรมการศาสนา, 2551, หน้า 57 – 63)

ศาสนาอิสลามไม่มีนักบวช ไม่มีฆราวาส ทุกคนต้องปฏิบัติภารกิจและหน้าที่ของตนเองโดยเสมอภาคภายใต้บทบัญญัติจากคัมภีร์เล่มเดียวกัน ซึ่งบทบัญญัติศาสนาอิสลามได้บัญญัติไว้ครอบคลุมทั้งด้านศาสนาและด้านอาณาจักรโดยไม่ได้แยกออกจากกัน บทบัญญัติในคัมภีร์กุรอาน มีความมุ่งหมายใหญ่อยู่ที่การปลูกศรัทธาและการปฏิบัติตามศรัทธานั้น จำแนกออกได้เป็น 2 ภาค คือ ภาคทฤษฎี ได้แก่หลักศรัทธา 6 ประการ และภาคปฏิบัติ ได้แก่หลักปฏิบัติ 5 ประการ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย จริยธรรมในศาสนาอิสลาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาคทฤษฎี

ภาคทฤษฎี หลักศรัทธา 6 ประการ คือ

1.1 ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว อธิบายว่า มุสลิมต้องเชื่อมั่นในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าขององค์เดียว คือ อัลลอฮ์ ไม่มีสิ่งอื่นใดเป็นเจ้านอกจากพระองค์ การสำแดงอาการใด ๆ ให้แต่เพียงเห็นว่าฝักใฝ่ยึดถือ สิ่งที่ไม่ใช่พระเจ้าเป็นเจ้าของเป็นสรณะ นับเป็นบาปหนัก

1.2 ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศาสนาอิสลามสอนว่า ในการบริหารจักรวาลที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้น พระองค์ได้ทรงสร้างผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เรียกว่า มลาอิกะฮ์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า angel มลาอิกะฮ์ ไม่มีเพศ ไม่กิน ไม่ดื่ม ทำหน้าที่ตามพระองค์ทรงกำหนด ดังเช่น กิบรียิล (Gabriel) มีหน้าที่นำพระคัมภีร์อัลกุรอานมาบอกแก่ นบีมูฮัมมัด อิสราฟีล มีหน้าที่คอยเป่าสัญญาณ ในวันสิ้นโลก นอกจากนี้ยังมีมลาอิกะฮ์ทำหน้าที่ปลิดวิญญาณผู้ตาย และมลาอิกะฮ์เป็นผู้ดูแลนรกและสวรรค์

1.3 ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ นอกจากคัมภีร์ที่เรียกว่าอัลกุรอานแล้ว มุสลิมต้องเชื่อว่าอัลลอฮ์ประทานคัมภีร์ให้แก่มนุษยชาติที่ผ่านมาทุกชนชาติ สอนสิ่งเดียวกันในภาษาวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้มนุษย์ได้มีแนวทางการดำเนินชีวิตโดยชอบ และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองอย่างยุติธรรม พระคัมภีร์อัลกุรอาน ได้รวบรวมแก่นสารคำสอนของพระองค์ที่เคยประทานไว้อย่างสมบูรณ์ และเป็นคัมภีร์สุดท้ายของพระองค์ คัมภีร์อัลกุรอานสอนความรู้เรื่องต่าง ๆ และนอกจากเป็นบัญญัติทางศาสนา ยังเป็นกฎหมายแพ่งและอาญาไปในตัว ในการปฏิบัติต่อคัมภีร์อัลกุรอาน มุสลิมต้องระมัดระวังสำรวมตนให้ปฏิบัติถูกต้อง มีกิริยามารยาทที่ให้ความสำคัญต่อคัมภีร์

1.4 ศรัทธาในบรรดาศาสนทูตของพระองค์ คำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน แสดงว่าอัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดให้มีองค์ศาสดาขึ้นตามความเป็นไปแต่ละยุคแต่ละสมัย เริ่มต้นตั้งแต่บรรพบุรุษของมนุษยชาติ คือ อาดัม เป็นต้นมา มีนุฮ์ (โนอาห์) อิบรอฮีม (อับราฮัม) มูซา (โมเสส) อีซา (เยซู) เป็นต้นมาสิ้นสุดที่ศาสดามูฮัมมัด

ศาสดา เรียกว่า นบี และ เราะซูล (ศาสนทูต) มีทั้งที่ออกนามดังตัวอย่างที่ยกมา และที่ไม่ได้ออกนาม ต่างก็สอนศาสนาที่อัลลอฮ์ประทานมาให้ ตามภาษาชนชาติของศาสนานั้น ๆ คำสอนของศาสดามีสาระสำคัญ ๆ คือ การมีความเจริญสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว มนุษย์จะบรรลุจุดหมายอันดีงามด้วยการยอมรับหลักการข้อนี้ และปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม หรือศาสนาที่มาจากสิ่งสูงสุดดังกล่าว

วิธีประทานศาสนา เรียกว่า วะฮีย์ (Revelation) อัลลอฮ์จะไม่ทรงพูดกับมนุษย์โดยตรง แต่จะทรงสื่อกับมนุษย์ด้วยการดลใจ (รู้สึกขึ้นในใจ) การรับสั่งจากหลังมาน (ความฝันเห็นหรือ นิมิต) และส่งศาสนทูตมาเผยแผ่ คือ ทรงให้ญิบริลนำพระดำรัส หรือคำในคัมภีร์อัลกุรอานมาให้ปมูฮัมมัดอ่านตาม เพื่อจำและจารึกเป็นคัมภีร์

1.5 ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก ศรัทธาข้อนี้เกี่ยวข้องกับระหว่างคติการสร้างโลกกับการสิ้นสุญแห่งโลก

คติการสร้างโลก เริ่มด้วยศรัทธาในองค์อัลลอฮ์เชื่อมั่นในพระอำนาจและพระมหากรุณาของพระองค์เพียงองค์เดียว พระนามของพระองค์มีอยู่ถึง ๙๙ พระนาม พระนามแรกขึ้นต้นด้วยลักษณะแห่งธรรมะอันเป็นแม่บทแห่งธรรมะทั้งปวงว่า “พระผู้ทรงพระเมตตา” และพระนามอื่นอันแสดงถึงพระลักษณะที่ทรงศักดิ์ในฐานะเป็นพระผู้สร้าง ทั้งสิ้น พระคัมภีร์ระบุว่า อัลลอฮ์ทรงสร้างสรรค์พื้นธรณี และสรรพสิ่งต่าง ๆ อันมีอยู่ในระหว่างสวรรค์กับพื้นธรณีนั่น

การสิ้นสุดของโลกจะมีในเวลาใดนั้น พระคัมภีร์ระบุว่าใคร ๆ ก็ไม่รู้ แม้แต่ญิบริลผู้นำพระโองการจากพระเป็นเจ้ามาประทานให้แก่ปมูฮัมมัด ก็ไม่รู้ ผู้ที่รู้ได้มีแต่อัลลอฮ์เท่านั้น มีหลักฐานว่าก่อนเวลาสิ้นโลก จะรู้กันได้ด้วยสัญญาณบางอย่าง เช่น ความชั่วแพร่ระบาด คนเลวได้รับตำแหน่งและมีเกียรติยศ หญิงคนใช้กลายเป็นแม่นายสาว ผู้ชายกลัวผู้หญิง มีสิ่งปลูกสร้างสูงใหญ่ เกิดความไม่สงบ เมื่อถึงวาระอวสานของโลก จักรวาลจักแตกทำลาย ชั้นฟ้า ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แตกทำลาย แผ่นดินลุกเป็นไฟ ขุนเขาแตกกระจาย ทะเลท่วมท้น ฯลฯ เกิดโลกใหม่ ทุกชีวิตจะถูกฟื้นขึ้นรับการพิพากษาตัดสินการกระทำความดีความชั่วที่ประกอบไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ จากอัลลอฮ์อย่างยุติธรรม ผลตอบแทนคือการตกนรกหรือการขึ้นสวรรค์

1.6 ศรัทธาในการกำหนดแห่งอัลลอฮ์ ศรัทธาข้อนี้เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัลลอฮ์กับสิ่งทั้งปวงที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น สิ่งทั้งหลายดำรงอยู่ตามที่พระองค์ทรงตัดสินหรือกำหนด (เกาะกฏอฮ์) ให้มีขึ้นและดำรงอยู่ตามภาวะหรือธรรมชาติที่พระองค์ทรงกำหนดความเป็นสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะในแง่คุณหรือโทษ มนุษย์เองก็อยู่ภายใต้แบบแผนบางอย่างที่พระองค์ทรงกำหนดไว้

2. ภาคปฏิบัติ

หลักปฏิบัติที่สำคัญ 5 ประการของศาสนาอิสลาม คือ

2.1 การปฏิญาณตน เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาทางวาจา ด้วยถ้อยคำ 2 ประโยคที่ว่า “อัสฮะดุดันลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ วะ อัสฮะดุดันนะ มุฮัมมัดร์เราะซูลุลลอฮ์” แปลว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า แท้จริง ไม่มีพระเป็นเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า แท้จริง มุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์”

2.2 การละหมาด ข้อปฏิบัติสำคัญข้อนี้ ภาษาอาหรับเรียกว่า เสาะลาฮ์ เรียกกันในภาษาไทยว่า “ละหมาด” มุสลิมมีหน้าที่ประกอบนมาซ วันละ 5 ครั้ง ในเวลาย่างรุ่ง ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เวลาเลยเที่ยงตรง เวลาบ่ายก่อนพระอาทิตย์ตก เวลาพลบค่ำระหว่างพระอาทิตย์ตกกับขอบฟ้ากับเวลามืดติดต่อกันและเวลากลางคืน

2.3 การถือศีลอด พระคัมภีร์กำหนดให้มุสลิมถือศีลอด ในเดือนรอมฎอน คือ เดือน 9 ของปฏิทินจันทรคติอิสลาม อันเป็นเดือนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ได้รับการประทานคัมภีร์อัลกุรอานเป็นครั้งแรก การถือศีลอดมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ถือศีลอดพ้นจากความเลวร้ายด้วยการสร้างความอดทน

ทางร่างกาย และความเข้มแข็งของจิตใจ สอนให้รู้จักความอดทน ความยากลำบากในเวลาไม่มีอาหาร จะกิน สอนให้สำนึกว่าคนยากจน ที่อดอาหารนั้น มีความทุกข์เพียงใด ในระหว่างเดือนถือศีลอดจึง ควรระลึกถึงเพื่อนมนุษย์ผู้ยากจน ควรบริจาคทานแก่คนยากจนขัดสนด้วย ศีลอดฝึกฝนให้คนมี คุณธรรมสามารถควบคุมตน สละแม้สิ่งที่เคยได้รับอนุมัติตามปกติ เพื่อช่วยให้สามารถอดทน อดกลั้น ไม่กระทำการที่เลวร้าย หรือละเมิดศีลธรรมที่ต้องรักษาเป็นปกติตลอดเวลานอกเดือนแห่งการถือศีลอด

2.4 การจ่ายชะกาต การให้ทาน พระคัมภีร์อัลกุรอานสอนให้ทุกคนมีความเมตตาปราณี แก่กัน คนมีต้องอนุเคราะห์คนยากจน มุสลิมจะไม่ยอมให้คนที่เกิดมาต้องตกทุกข์ได้ยาก เพราะไม่มีที่ อยู่กิน

“ทาน” ในภาษาอาหรับ เรียกโดยความหมายกว้างว่า เศาะตะเกาะฮ์ ซึ่งเป็นการทำ ความดีทุกอย่าง ตามความหมายในศาสนาอิสลาม มิได้หมายถึงเพียงการให้เงินทองของใช้หรืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม แต่หมายถึงการให้กำลังกาย กำลังสติปัญญา และความช่วยเหลือโดยประการอื่น เช่น ให้ สัตว์เลี้ยง มี อุฐู โค แพะ แกะ เป็นต้น ในความหมายเจาะจงและถือเป็นข้อบังคับในหลักปฏิบัติข้อนี้ คือ ชะกาต

ศาสนาอิสลาม เน้นการบริจาคชะกาต คู่กับการนมาซ

ชะกาต หมายถึง ความจำเริญ ความงอกงาม การชำระ การขัดเกลา และหมายถึง ทรัพย์สินส่วนที่มุสลิมจะต้องบริจาคจากทรัพย์สินที่ถือครองถึงพิภคหนึ่ง การบริจาคจะช่วยขัดเกลาจิตใจผู้ บริจาคให้ปราศจากความตระหนี่ ชำระทรัพย์สินที่ถือครองให้พินมลทิน และเป็นการแบ่งปันกัน ในสังคม มุสลิมมีคติเช่นเดียวกับชาวพุทธอันหนึ่ง ถือคติว่า ความเมตตาอย่าอมรักษาสังคม และรักษาโลก ผู้ใด เป็นผู้ให้ (บริจาค) ผู้นั้นย่อมมี (ยิ่งให้ยิ่งไม่หมด) ทรัพย์สินที่ผู้ถือครองต้องออกชะกาต มีเงิน ทองแห่ง รายได้ ปศุสัตว์ พืชผล ขุมทรัพย์ เป็นต้น

ชะกาตมีเงื่อนไขการจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิรับ 8 ประเภท ประกอบด้วย คนยากจน คน อดอยาก เจ้าหน้าที่จัดการชะกาต ผู้มีหนี้สินส่วนตัว ผู้เดินทางที่ประสบปัญหา เป็นต้น

2.5 การประกอบพิธีฮัจญ์ อิสลามบัญญัติให้มุสลิมที่มีความสามารถ ครั้งหนึ่งในชีวิต จะต้องเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่กรุงมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งมีวิหารอัลกะอ์บะฮ์ ศูนย์กลางของการประกอบพิธีก่อนจะดับชั้นร์ ก่อนออกไปสู่เมืองมักกะฮ์จะต้องจัดแจงเรื่องทรัพย์สิน สมบัติ และครอบครัวผู้อยู่ข้างหลังให้เรียบร้อย จะปล่อยความทุกข์และความยุ่งยากไว้ข้างหลังไม่ได้ ทุกคนต้องถือความสามัคคี ความเสมอภาค ความเป็นมุสลิมเหมือนกันหมด ก่อนที่จะประกอบพิธี ฮัจญ์ ชายทุกคนต้องครองชุดอิห์รอม คือ นุ่งห่มผ้าขาวสะอาดปราศจากตะเข็บ ตัดผมโกนหนวดไม่ได้ ไม่ประดับประดาสิ่งใด ๆ อันจะก่อให้เกิดระคะไม่ได้ ผู้หญิงต้องแต่งกายมิดชิดเฉยเฉพาะมือและ ใบหน้า ทำลาย ทำร้ายสัตว์ แม้แต่พืชไม้ได้ ทุกคนต้องถือปฏิบัติอย่างเดียวกัน พระราชาหรือยาจกมี สภาวะเสมอกัน

หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ องค์ประกอบอันเป็นหลักใหญ่ของคำ สอนในพระคัมภีร์กุรอานซึ่งยังมีอีกมาก เช่น

มุสลิมต้องห้ามบริโภคเลือดสุกร สัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่เชือดโดยไม่เอ่ยพระนามพระ เป็นเจ้า น้ำตองของเมา การพนัน ห้ามเด็ดขาด ถือเป็นบาปใหญ่ อนุญาตให้ดำเนินกิจการค้าขายเอา กำไรได้ แต่ไม่อนุญาตให้รับหรือจ่ายดอกเบี้ย ถือเป็นบาปหนัก

อิสลามส่งเสริมการแต่งงาน แต่ห้ามการทำชู้ ถือเป็นความผิดที่ร้ายแรง อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้ 4 คน หากสามารถจะมีและให้ความเป็นธรรมแก่บรรดาภรรยาโดยเสมอหน้ากัน

การเลือกคู่ครองให้ถือเอาศรัทธาและคุณธรรมเป็นคุณสมบัติสำคัญ ความสงบสุข ความรับผิดชอบ และความมั่นคง ของชีวิตครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ แต่อนุญาตให้มีการหย่าได้ หากสุดวิสัยที่จะครองคู่กันได้ด้วยดี

3. จริยธรรมในศาสนาอิสลาม

จริยธรรมในศาสนาอิสลาม มีรากฐานมาจากคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ ถือเป็นคำสอนที่เป็นหลักจริยธรรมทางศาสนา และบทบัญญัติทางกฎหมายแพ่งและอาญาทางอาณาจักร ดังนั้น จริยธรรมของศาสนาอิสลามจึงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของการทำที่ผิดจริยธรรม และลักษณะของการทำถูกต้องตามจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, 2551 หน้า 243 – 244)

1) การกระทำที่ผิดจริยธรรม สำหรับการกระทำที่ถือว่าผิดจริยธรรมของสังคมเป็นบาปหนัก และมีโทษหนัก มีดังนี้

1.1) ปฏิเสธไม่ยอมเชื่ออัลเลาะห์ ไม่ยอมเชื่อคุณลักษณะของพระองค์ และนำสิ่งใด ๆ มาเทียบเคียงพระองค์

1.2) การฆ่าตัวตาย รวมทั้งฆ่าผู้อื่นให้ตาย

1.3) ไม่มีความเป็นธรรม ทรมานสัตว์ ทรมานผู้คนให้เกิดทุกข์ สมคบกับคนพาล โกงวิ่งราว ชกต่อย ทำร้าย ลอบฆ่า ผู้ที่ไม่มีความผิด และทำสิ่งไม่ดีต่อผู้อื่น

1.4) ออกตัญญูต่อบิตามารดา แม้เพียงแสดงกิริยาไม่สุภาพ หยาบคาย ประพฤติตนให้บิตามารดาได้รับความเสียใจ

1.5) สมสู่ร่วมกัน โดยไม่ถูกต้องตามหลักของศาสนาอิสลาม

1.6) ดื่มสุรา หรือเสพสิ่งมีนเมา

1.7) เล่นการพนัน

1.8) บริโภคสิ่งที่อัลเลาะห์ทรงบัญญัติห้าม เช่น เนื้อสุกร เนื้อสุนัข หรือเนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าด้วยการไม่กล่าวนามอัลเลาะห์

1.9) ละเลยศาสนากิจตามพระบัญญัติ เช่น ไม่ถือศีลอด ไม่ทำละหมาด ไม่บริจาคทาน และไม่ประกอบพิธีฮัจญ์ (กรณีที่มีความสามารถ)

1.10) เกี่ยวข้องกับระบบดอกเบี้ย

1.11) พุดเท็จ สาบาน หรือปกปิดความผิดของผู้อื่น

1.12) นินทาว่าร้าย หรือว่ากล่าวให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย

1.13) ยุยงให้เกิดความแตกแยก

1.14) ปกปิดความชั่วของผู้กระทำผิด

1.15) เป็นพยานเท็จ

1.16) พุดกระหับเปรียบเปรยให้ผู้อื่นเดือดร้อน

1.17) ขาดการติดต่อสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง

1.18) รับสินบน หรือฉ้อราษฎร์บังหลวง

- 1.19) ลำเอียง ขาดความยุติธรรม
- 1.20) ประพฤติตนให้เป็นที่รังเกียจของสังคม
- 2) การกระทำที่ถูกต้องตามจริยธรรม เมื่อละเว้นจากการกระทำผิดจริยธรรมอันเป็นบาปหรือความชั่วแล้วต้องประพฤติความดีที่ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอันดีงาม มีดังนี้
 - 2.1) กตัญญูต่อบิดามารดา
 - 2.2) เคารพให้เกียรติผู้อื่น และผู้ที่อาวุโสกว่า
 - 2.3) มีจิตเมตตา กรุณาต่อผู้ที่ต่ำกว่าและอ่อนแอกว่า
 - 2.4) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - 2.5) ประพฤติดีต่อเพื่อนบ้าน
 - 2.6) รักใคร่กลมเกลียวกับญาติ พี่ น้อง มิตรสหาย
 - 2.7) ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบความทุกข์ยาก
 - 2.8) ให้ความช่วยเหลือผู้ประสงค์ทำความดี
 - 2.9) ให้เกียรติแก่แขกผู้มาพักอาศัยในบ้านเรือน
 - 2.10) ไปเยี่ยมผู้เจ็บไข้ได้ป่วย
 - 2.11) ไปเยี่ยมญาติของผู้ตาย และปฏิบัติต่อผู้ตายอย่างให้เกียรติ
 - 2.12) ไม่เปิดเผยความลับของผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความอับอาย
 - 2.13) ใช้จ่ายทรัพย์สินไปในทางที่ดี
 - 2.14) แนะนำให้ผู้อื่นได้ร่วมพบปะสนทนากัน
 - 2.15) ช่วยอบรมสั่งสอนผู้โง่เขลาเบาปัญญา
 - 2.16) ให้อิवाทแก่ผู้ประพฤติชั่ว ให้เลิกละความชั่ว
 - 2.17) ให้ความร่วมมือเมื่อมีงานสำคัญและงานส่วนรวมเกิดขึ้น
 - 2.18) ประพฤติความดีต่อคนทั่วไป
 - 2.19) รู้จักให้อภัยแก่ผู้กระทำผิด

หลักธรรมคำสอนในศาสนาคริสต์เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ศาสนาคริสต์มีคำอธิบายจำกัดความโดยย่อว่า “ศาสนาแห่งความรักของพระเป็นเจ้า ศาสนาแห่งความรักของมนุษย์ อันพระเยซูคริสต์ (พระเยซูคริสต์) ทรงเป็นผู้นำมาเผยแผ่แก่โลก” ศาสนาคริสต์เหมือนกับศาสนาใหญ่อื่น ๆ คือมีผู้ก่อตั้ง (founder) ผู้ก่อตั้งของศาสนาคริสต์ คือ พระเยซู คำสอนของพระเยซู เป็นศาสนาแห่งความรัก รักแม้กระทั่งศัตรู ให้กรุณาเมตตาแก่คนทั้งหลายไม่เลือกหน้า กลายเป็นความรักสูงสุด (Agape) ที่เรียกว่า Divine Love คือ ความรักที่ไม่ปรารถนาสิ่งใดตอบแทน อุดมคติเรื่องความรักของพระเยซู เป็นอุดมคติขั้นสูงส่งกว่าความรักอันใด ผู้ปฏิบัติดังนี้ได้ย่อมเข้าถึงความสุขขั้นสูงในชีวิต (Summum bonum)

หลักคำสอนสำคัญในศาสนาคริสต์มีดังนี้

- 1) หลักตรีนิติหรือตรีเอกานุภาพ ตรีนิติ (Trinity) คือ พระเป็นเจ้าหรือ พระบิดา (God, the Father) พระเยซูหรือพระบุตร (Jesus, son of God) พระจิต หรือ ดวงพระวิญญาณอันบริสุทธิ์

ของพระเป็นเจ้า (Holy Spirit หรือ Holy Ghost) เรียกง่าย ๆ ว่า พระบิดา พระบุตร และพระจิต รวมเป็น 3 เท่ากับตรีตศวรรษของคริสต์ศาสนา พระบิดา พระบุตร และพระจิต แม้จะมีนามและฐานะต่างกันแต่โดยอานุภาพสืบเนื่องถึงกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3 อานุภาพนี้เท่ากับ 1 หรือ 1 เท่ากับ 3 จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าตรีเอกานุภาพ

การเกิดหลักตรีนิติ หรือตรีเอกานุภาพ เพราะชาวคริสต์ผู้มีความศรัทธาในพระเยซูเจ้า เนื่องมาจากชาวยิวโบราณนั้นประการหนึ่งและเมื่อพระเยซูมาอุบัติ มีจริยาวัตร เมตตากรุณาสั่งสอนคนให้พ้นจากความชั่ว ยอมเสียสละชีวิตเพื่อทดแทนความชั่วทั้งหลายที่มนุษย์สร้างมา ยอมตัวเป็น “ผู้รับบาป” ตามประวัติซึ่งมีมาแต่โบราณ และเมื่อคนทั้งหลายในภายหลังยอมรับพระเยซูเป็น เมสสิยาห์ เป็นบุตรของพระเป็นเจ้า ชาวคริสต์จึงพากันนับถือพระเยซูเท่ากับเป็นพระอำนาจ หรืออานุภาพ อีกประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งด้วยความเชื่อในคติทั้ง 2 อย่าง โดยเฉพาะคือ คติอันเกี่ยวกับพระเยซูเจ้า จึงเป็นผลให้เกิดมีความเชื่อว่า ในพระอำนาจของพระเป็นเจ้า หรือพระบิดานั้นมีพระอำนาจอีกอันหนึ่ง คอยติดตามชีวิตมนุษย์อยู่เสมอ พระอำนาจนั้น เรียกว่า Holy Spirit หรือ Holy Ghost ความนับถือหลัก 3 ประการนี้ คือ หลักตรีนิติหรือตรีเอกานุภาพ

2) บัญญัติ 10 ประการ เป็นบทบัญญัติเบื้องต้นสำหรับการปฏิบัติตนที่ดีของคริสเตียนทุก ๆ คน เพราะถ้าหากปฏิบัติได้จะมีความสุขในการใช้ชีวิต ไม่เกิดทุกข์จากสิ่งที่ตัวเองได้กระทำลงไป ซึ่งบัญญัติ 10 ประการ ประกอบด้วย

- 2.1) จงนมัสการพระเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียว
- 2.2) อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่มีเหตุผล
- 2.3) จงถือวันพระเจ้าเป็นวันศักดิ์สิทธิ์
- 2.4) จงนับถือบิดา มารดา
- 2.5) อย่าฆ่าคน
- 2.6) อย่าผิดประเวณี
- 2.7) อย่าลักทรัพย์
- 2.8) อย่านิินท้าวร้ายผู้อื่น
- 2.9) อย่าคิดมิชอบ
- 2.10) อย่ามีความโลภในสิ่งของผู้อื่น

3) บัญญัติแห่งความรัก ศาสนาคริสต์สอนให้ทุกคนมีความรักในพระเจ้า ปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าและมีความรักในเพื่อนมนุษย์ คำสอนเรื่องความรักในคริสต์ศาสนา หมายถึง ความรักด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เสียสละให้แก่กันเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นและยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าเปรียบเสมือนความรักระหว่างบิดากับบุตร ความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พระเยซูสอนให้รักเพื่อนบ้าน (มนุษย์ทั้งโลก) เหมือนรักตนเอง สอนให้รักศัตรู คือ รู้จักการให้อภัยและเสียสละ ดังที่พระเยซูคริสต์ตรัสไว้ ดังนี้

“จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดใจสุดจิตของเจ้า และด้วยสิ้นสุดความคิดของเจ้า นั่นแหละเป็นบัญญัติข้อใหญ่และข้อต้น ข้อที่สองคือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”

หลักธรรมคำสอนร่วมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

หลักธรรมคำสอนร่วมของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่

ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาทั้งสามศาสนารวม 3 ท่าน ได้แก่ 1. รศ.ดร.จำนง คันธิกมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2. ผศ.ดร.ประทีป ฉัตรสุภาวงศ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3. ดร.นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง นักวิชาการด้านศาสนา กรมการศาสนา ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักธรรมคำสอน เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในทั้งสามศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ได้ข้อสรุปหลักธรรมคำสอนร่วมของทั้งสามศาสนา ประกอบด้วย 6 หลักธรรม ประกอบด้วย

1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
2. การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน
3. การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. การมีเมตตากรุณาต่อกัน
5. ความซื่อสัตย์ต่อกัน
6. การละชั่ว/ทำดี/ไม่ธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย พบว่ามีงานวิจัยที่มีเนื้อหาสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

นิรมน เตชะปณิต (2522) วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุดของศาสนา ที่มีผลกระทบต่อแนวทางดำเนินชีวิตในกลุ่มชาวพุทธและชาวคริสต์ระดับชาวบ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลโคกขี้หนอน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ชาวคริสต์มีความเชื่อและความเข้าใจในจุดหมายปลายทางสูงสุดของตนถูกต้องตามหลักคำสอนและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์นั้นอย่างเคร่งครัด ส่วนชาวพุทธจำนวนไม่น้อยไม่ค่อยเข้าใจในจุดหมายปลายทางสูงสุดของศาสนา แต่กลับพบว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ชาติหน้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเครื่องรางของขลังมากกว่าเชื่อในเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุด และพบว่าผลแห่งความเชื่อ ความเข้าใจส่งผลต่อพฤติกรรม คือ ชาวคริสต์พอใจที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าชาวพุทธ ซึ่งมีความพอใจที่จะอยู่อย่างสันโดษ หรือต่างคนต่างอยู่

อวยชัย โรจน์นรินทร์กิจ (2526) ศึกษาเรื่องผลของการฝึกอานาปานสติ ในพุทธศาสนาต่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่าการฝึกอบรมอานาปานสติในพุทธศาสนา เพื่อสร้างศรัทธาอันถูกต้องในพุทธศาสนา โดยการพิสูจน์ด้วยเหตุผลว่า สร้างเหตุที่ดี ผลที่ดีตามมา สร้างเหตุที่ชั่ว ผลที่ชั่วตามมา ดังที่ได้สร้างองค์ประกอบของเหตุผลที่ดีต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ในการทำจิตให้บริสุทธิ์เป็นการชั่วขณะ ผลที่ดีก็ตามมา ได้แก่ ความสงบ ความสุขทางจิตใจ เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ฝึกอานาปานสติ ใน

พระพุทธศาสนาด้วยตนเอง จึงเป็นแรงเสริมให้มีความเชื่อที่มั่นคงว่า กรรมมีจริง ผู้ใดทำกรรมอันใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น ดังนั้นเมื่อจะทำชั่วจึงมีความละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว เนื่องจากต้องได้รับผลของกรรมที่ทำไว้ ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งที่จะสร้างเหตุที่ดีให้ครอบงำประกอบด้วยการสร้างด้วยเหตุผล ไม่สร้างด้วยความมกมาย ทำให้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสร้างคุณค่าแห่งชีวิตอย่างแท้จริง

จรรยาตรี ลิมส์จจา (2528) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนาของคนในสังคมเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนกิ่งเพชร กรุงเทพมหานคร” พบว่าชาวไทยพุทธในชุมชนนี้มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม ร้อยละ 81.37 โดยเชื่อว่า การทำดีจะได้ผลดีเป็นการตอบแทน และ ทำชั่วจะได้ความชั่วเป็นการตอบแทน ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้จึงเกรงกลัวต่อการทำบาปหรือการทำความชั่ว เพราะการกระทำเช่นนั้น จะต้องชดใช้กรรมที่ตนทำ การทำดีหรือการทำบุญจะได้รับผลบุญ คือการไปเกิดในสวรรค์ และการทำบาปจะตกนรก และเชื่อว่าสาเหตุของความร่ำรวยเนื่องมาจากความขยันของตนเองเป็นด้านหลัก ปัจจัยอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบและเมื่อตกทุกข์ได้ยากจะทำบุญหรือกรรมดีมากขึ้น เพื่อให้กรรมดีที่ตนกระทำนั้นส่งผลให้ตนพ้นจากความทุกข์ได้ยาก แม้วานิพพานจะไม่ได้เป็นเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ก็ตาม แต่ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ร้อยละ 81.41 เชื่อว่านิพพานมีอยู่จริง และร้อยละ 78.80 เชื่อและเข้าใจในนิพพานตามหลักพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้เชื่อว่า พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งและนำไปสู่การเป็นคนดีได้ นอกจากนี้ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ร้อยละ 86.10 เชื่อว่าอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าค้นพบเป็นขบวนการแห่งเหตุผลที่นำมาใช้แก้ปัญหาความทุกข์ได้จริง และร้อยละ 87.65 มีความเชื่อในไตรลักษณ์ หรือสามัญลักษณ์ อันได้แก่ ความเชื่อในหลักอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ของพระพุทธเจ้า

ดลมนรจันท์ บากา (2532) วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และแนวการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสู่โขงปาดิ จังหวัดนราธิวาส” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย กรรมและนิพพาน ทำให้ชาวพุทธมีความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำบาป ไม่สนใจประกอบอาชีพที่ขัดต่อคำสอนของศาสนาพุทธ และมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน เสียสละทรัพย์สิน บริจาคทาน ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ และรักษาศีลห้า ส่วนชาวมุสลิมนั้นเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิต แต่พระองค์ได้ให้สติปัญญาแก่มนุษย์ เพื่อที่เลือกปฏิบัติกระทำความดีหรือความชั่ว มนุษย์มีอิสระที่จะเลือกกระทำแต่ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นไปได้ตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ โดยที่พระเจ้าเป็นผู้ให้พลังในการกระทำ พระเจ้าให้มนุษย์มีความสามารถที่จะพูด แต่มนุษย์จะพูดดีหรือชั่วนั้น ย่อมแล้วแต่ตนเอง แม้อัลลอฮ์จะให้อิสระแก่มนุษย์ในการเลือกประกอบกิจการงานใด ๆ แต่ก็ต้องอยู่ในขอบเขตของพระองค์

สรุปได้ว่าชาวพุทธและชาวมุสลิมมีอิสระในการที่จะเลือกกระทำความดีและความชั่ว ส่วนใหญ่เลือกกระทำแต่ความดีเพราะมีทัศนะว่าจะเป็นการนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีตามระดับแห่งการกระทำ ถึงแม้ว่าการพิพากษาการกระทำของสองศาสนาจะแตกต่างกันก็ตาม โดยศาสนาพุทธมีการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาเป็นตัวหลักในการตัดสิน ส่วนศาสนาอิสลามสุดท้ายแล้วพระอัลลอฮ์เป็นผู้ตัดสิน

เพ็ญนิภา นรินทรกุล (2544) วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการรักษาศิลปะอิสลามในพระพุทธศาสนากับการถือศีลอดในศาสนาอิสลาม” งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา และการถือศีลอดในศาสนาอิสลาม ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนและการปฏิบัติตามหลักอุโบสถศีลของพุทธศาสนิกชน และศีลอดของมุสลิม เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มตัวอย่างพุทธศาสนิกชนและมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยภาคเอกสารพบว่า อุโบสถศีล หมายถึง การเข้าอยู่จำ หรือการกำหนดใจไว้ด้วยการรักษาศีล ๘ ข้อ มีการงดเว้นการบริโภคอาหารในยามวิกาล งดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ เป็นศีลที่พุทธศาสนิกชนต้องรักษาในวันพระ เป็นเวลาวันหนึ่งและคืนหนึ่ง เป็นการประพาศิลาภิรมย์พักชีวิตความปกติไว้ชั่วคราวมาดำเนินชีวิตในทางธรรม ส่วนศีลอดเป็นข้อบังคับของศาสนาอิสลามให้ทุกคนที่บรรลุนิติภาวะต้องปฏิบัติ โดยการงดเว้นจากการดื่ม การกิน การมีเพศสัมพันธ์ ตลอดจนการสำรวมตนให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง และปฏิบัติศาสนกิจมากเป็นพิเศษ ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก เป็นเวลา 29 – 30 วัน ในเดือนเราะมะฎอน คือเดือนที่ 9 ตามปฏิทินจันทรคติอิสลาม ข้อปฏิบัติของทั้งสองศาสนานั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นหลักปฏิบัติที่มุ่งพัฒนาคุณธรรมขึ้นในตัวมนุษย์บนเงื่อนไขของการจำกัดความต้องการทางร่างกาย และข้อปฏิบัติทั้งสองนี้เป็นมาตรการเสริมสร้างมนุษย์ให้บรรลุดุจดหมายสูงสุดของศาสนาและเสริมสร้างสังคมให้สงบสุขด้วย ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า ข้อปฏิบัติทั้งสองนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้มีความประพฤติดี มีสุขภาพแข็งแรง เป็นผู้มีความอดทน ทำให้ได้รับความสุขในชีวิตที่แท้จริง และกลุ่มตัวอย่างพอใจในผลการปฏิบัติของตน ซึ่งสมควรรณรงค์ให้สังคมได้ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย

ปภาณี ฐิติวัฒนา และคณะ (2542) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสันติสุขด้วยกระบวนการศีลธรรม” มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างตัวแบบจำลอง (Model) การพัฒนาสันติสุข กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ 1. ผู้ไม่ได้รับประสบการณ์ศีลธรรม ซึ่งสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง สุ่มเลือกเฉพาะผู้ไม่เคยมาวัดธรรมกาย จำนวน 1,669 คน 2. กลุ่มผู้ได้รับประสบการณ์ศีลธรรม ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 7,341 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ จำนวน 1,669 ชุด โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบจำลองการพัฒนาสันติสุข จากคุณลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ คือ การได้รับประสบการณ์ศีลธรรม การรักษาศีล และการเจริญสมาธิที่บ้าน/ที่ทำงาน ล้วนมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการมีลักษณะสันติสุข โดยการได้รับประสบการณ์ศีลธรรมเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ได้รับประสบการณ์ศีลธรรม มีความตั้งใจรักษาศีล ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลของการรักษาศีลทำให้เกิดกำลังใจแก่ผู้นั้น เพิ่มความเพียรพยายามนั่งสมาธิในแต่ละวัน และจะเดินทางมาวัดปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ศีลธรรมของตนยิ่งขึ้น

สุจิตา แสงวิโรจน์พัฒน์ (2544) วิจัยเรื่อง “ศาสนาและเทคโนโลยีสารสนเทศ : การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนและทัศนคติการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการศึกษาและเผยแพร่หลักคำสอนของพระภิกษุในพุทธศาสนาและนักบวชในคริสต์ศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนากับ

ทัศนคติการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการศึกษาและเผยแพร่หลักคำสอนของพระภิกษุในพุทธศาสนาและนักบวชในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกที่มีต่อบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการวิจัยเอกสารสรุปได้ว่าในส่วนของพระพุทธศาสนา การศึกษาหลักธรรมเป็นการฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น ด้วยหลักการของไตรสิกขา การเผยแพร่ธรรมเป็นการนำธรรมออกสู่ชุมชน เพื่ออนุเคราะห์โลก แบ่งปันประโยชน์ให้ผู้อื่น หลักการและวิธีการสำหรับผู้เผยแพร่ธรรมยึดหลักแห่งโอวาทปาติโมกข์เป็นแนวทางในการเผยแพร่หลักคำสอน ในส่วนของคริสต์ศาสนา การศึกษาหลักธรรมคือ การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์ เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือ หนทางสู่อาณาจักรของพระเจ้า ด้วยหลักแห่งความรัก การเผยแพร่ธรรม เป็นการเผยความจริงของพระเจ้า เมื่อมวลมนุษยชาติได้รับความอยู่รอด ผู้แพร่ธรรมต้องมีจิตสำนึกและดำเนินชีวิตไปตามการดลใจของพระเจ้า เพื่อการประกาศพระวรสารแก่มนุษยชาติ ผลการวิจัยภาคสนาม พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาและนักบวชในคริสต์ศาสนาส่วนใหญ่ยอมรับและสนับสนุนไปในแนวทางเดียวกันในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการศึกษาหลักคำสอนและการเผยแพร่ศาสนา และไม่ถือว่าขัดต่อพระบัญญัติในทางศาสนา เพราะเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยและใช้งานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาและการเผยแพร่ศาสนา

พระพิทยา เสวกพันธ์ (2545) วิจัยเรื่อง “การนับถือพุทธศาสนาและชีวิตที่ดีในสังคมไทย : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนในกรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาภาคเอกสารและการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey) ลักษณะการนับถือพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรมให้ยึดหลักแห่งพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เข้าใจ ยอมรับการกระทำและผลการกระทำของตนเองเป็นที่ตั้ง ดำเนินชีวิต 3 ประการ กล่าวคือ ละเว้นความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ประพฤติตามอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นฐานสู่จุดหมายสูงสุดของการมีชีวิตที่ดีตามหลักพุทธศาสนา แต่ลักษณะการนับถือของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบันส่วนใหญ่มีความเชื่อ นับถือสิ่งที่ตนคิดว่าศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่พึ่งอีกมากมายนอกเหนือจากนับถือพระรัตนตรัย อีกทั้งการดำเนินชีวิตตามกระแสแห่งบริโภคนิยม วัตถุนิยม ส่งผลให้มีชีวิตที่ดีไม่ค่อยสอดคล้องตามหลักพุทธธรรม ความเชื่อปฏิบัติหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ถูกต้องเท่าที่ควรโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ส่งผลให้การมีชีวิตที่ดีตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดจากทุก ๆ กลุ่ม ต้องการแสวงหาความสุขที่ตอบสนองทางด้านร่างกายมากกว่าความสงบของจิตใจ ดังนั้นชาวพุทธควรตระหนักที่จะปลูกฝังค่านิยมแห่งการเสียสละ แบ่งปัน ความพอดีแห่งการพึ่งวัตถุ สร้างคุณค่าแห่งชีวิตจากภายในมากกว่าการมีทรัพย์สินเงินทอง เกียรติยศชื่อเสียง เพื่อการมีชีวิตที่ดีตามหลักพุทธธรรม และประโยชน์สุขแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง

ฮานีพะห์ หยีราแฮม (2545) ได้ทำการศึกษบทบาทของมัสยิดในจังหวัดสตูล (2545) เพื่อศึกษาบทบาทของมัสยิดในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยแบ่งการศึกษารูปแบบของมัสยิดออกเป็นด้านต่าง ๆ สรุปผลการศึกษาดังนี้ 1) บทบาทด้านศาสนา ประกอบด้วย บทบาทด้านการศึกษาและบทบาทด้านการปฏิบัติศาสนกิจ โดยมีบทบาทที่เด่นชัด ได้แก่ การจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนของมัสยิด ในวันเสาร์ – อาทิตย์ การสอนอัลกุรอาน และการอบรมให้ความรู้แก่สัปบุรุษและผู้สนใจ โดยทั่วไปและการละหมาดร่วมกัน 5 เวลา และการละหมาดในโอกาสต่าง ๆ 2) บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย บทบาทด้านการเมืองการปกครอง บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์

บทบาทด้านกระบวนการยุติธรรมและบทบาทด้านศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี โดยมีบทบาทที่เด่นชัด ได้แก่ การอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่จัดกิจกรรม การจัดที่พักและจัดสรรเงินไว้ช่วยเหลือคนเดินทางที่ขาดปัจจัย การประนีประนอมข้อพิพาท การจัดพิธีสูหนัดแก่เยาวชน 3) บทบาทด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย บทบาทด้านชากาต และบทบาทด้านสหกรณ์ของมัสยิดโดยจัดหารายได้จากทรัพย์สินของมัสยิดเพื่อนำมาใช้จ่ายภายในกิจการของมัสยิด

ดลมนรรัตน์ บากา และเกษตรชัย และหิม (2550) วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนในชนบทและในเมือง 2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามความคาดหวังของสังคมมุสลิมและเปรียบเทียบวิถีชีวิตในปัจจุบันและตามความคาดหวังของสังคมมุสลิม และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อวิถีการดำเนินชีวิตตามความคาดหวังของสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์เยาวชนจำนวน 1,800 คน และประชาชนทั่วไป 1,800 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 36 คน และสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 24 กลุ่ม ผลของการวิจัย พบว่า เยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมุสลิมและขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม กล่าวคือ เยาวชนมีการคบเพื่อนเพศเดียวกันแบบไร้เขตจำกัดและอิสระเสรี มักทำกิจกรรมที่ไร้สาระ สร้างความเดือดร้อน มีการคบเพื่อนต่างเพศอย่างเปิดเผย มีอิสระและคบเหมือนชาวตะวันตก มีการจับมือถือแขน กอดจูบ และถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส มีการให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาสามัญมากกว่าวิชาศาสนา ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกี่ยวข้องกับอบายมุข ไม่มีงานทำ มีการแต่งกายเชิงประยุกต์เพื่อให้ทันสมัยและเลียนแบบดาราและนักร้องชาวตะวันตก มีความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและชุมชนอย่างห่างเหินและขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีการละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ ไม่ให้ความสำคัญและหลีกเลี่ยงการบำเพ็ญประโยชน์และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยเยาวชนในเมืองและในชนบทมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันเกือบทุกด้าน

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ผู้นำศาสนาต้องปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีวิถีชีวิตตามแนวทางศาสนาอิสลามและตามแบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด และต้องมีการจัดอบรมจริยธรรมอิสลามอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง
2. พ่อแม่ผู้ปกครองต้องใช้เวลา ให้ความสนใจ ให้คำปรึกษาพูดคุยเรื่องศาสนา และที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก ๆ และส่งเสริมให้เรียนศาสนาควบคู่กับสามัญ
3. รัฐต้องห้ามไม่ให้มีอบายมุขและสิ่งของมีนเมาทุกประเภทในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นร้านเหล้า เบียร์ คาราโอเกะ ผับ บาร์
4. รัฐต้องให้บริการการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงปริญญาตรีที่ให้เปล่าจริง ๆ และอุดหนุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร หนังสือเรียน เสื้อผ้า และอื่น ๆ และที่สำคัญที่สุดควรมีการเรียนสามัญควบคู่ศาสนา
5. รัฐควรส่งเสริมและพัฒนาอาชีพมั่นคงแก่เยาวชน

6. รัฐควรพัฒนาโรงเรียนตาดีกาอย่างเป็นระบบทั้งระบบเงินเดือน สวัสดิการ อาคาร ห้องเรียน หนังสือเรียน และพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญ

7. รัฐต้องควบคุมสื่อโทรทัศน์ทุกชนิดที่มีลักษณะผิดหลักการศาสนาอิสลามมิให้มีการแพร่ ภายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเปิดให้มีรายการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

8. รัฐควรให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีบทบาทในการดูแลเยาวชนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศที่ผิดหลักการ การแต่งกายที่ผิดหลักการ เรื่องอบายมุข และอื่น ๆ

9. รัฐต้องให้มีการใช้กฎหมายอิสลามมาบังคับใช้อย่างจริงจังและให้ถือเป็นกฎหมายที่สูงสุดเด็ดขาด เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการแต่งกาย การคบเพื่อนต่างเพศ และการประพฤติดอื่น ๆ ที่ผิดหลักการศาสนา

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2550) วิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มต่างศาสนาในชุมชนเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มศาสนาต่างกัน ในชุมชนเมืองเชียงใหม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข วิจัยระหว่างเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2550 โดยสุ่มตัวอย่าง 360 ราย เป็นเพศหญิง 180 ราย ชาย 180 ราย ที่อยู่ในชุมชนข้างคานและวัดเกต ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างชาวพุทธ 144 ราย คริสต์ 94 ราย อิสลาม 107 และอื่น ๆ 15 ราย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่นับถือศาสนาต่างกัน ปรากฏว่า ผู้ที่มีเพื่อนต่างศาสนาที่เคยเรียนในสถาบันการศึกษาเดียวกันมี ร้อยละ 94.7 เคยร่วมกิจกรรมของศาสนาอื่นมี ร้อยละ 56.6 เคยเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนของตนร้อยละ 85.6 ด้านความขัดแย้งในชุมชนกลุ่มตัวอย่างเห็นความขัดแย้งเกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกันร้อยละ 81.9 เกิดจากผลประโยชน์ขัดกันร้อยละ 75.3 เกิดจากความไม่พอใจส่วนตัวร้อยละ 61.9 และความแตกต่างทางศาสนามีร้อยละ 28.6 ประชากรร้อยละ 93.1 เห็นว่าศาสนาของตนมิได้สอนให้คนเกลียดชังกัน และเห็นด้วยว่าศาสนาของตนสอนให้คนมีความรักและเมตตาต่อกัน มีร้อยละ 98.6 สรุปและข้อเสนอแนะ การอยู่ร่วมกันของกลุ่มต่างศาสนาในชุมชนเมืองเชียงใหม่ เป็นการอยู่ร่วมกันโดยยึดถือหลักสังคมนุชย์มากกว่า ความแตกต่างทางศาสนา แต่ฐานะทางสังคม การศึกษา สถานภาพ ความยุติธรรม ทางสังคมที่ใกล้เคียงกันและการยอมรับ นับถือซึ่งกันและกัน นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดี ชุมชนอื่นและรัฐบาลที่กำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน เช่น ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมควรจะได้ นำแบบอย่างการอยู่ร่วมกันของกลุ่มต่างศาสนาในชุมชนเมืองเชียงใหม่เป็นแบบอย่างในการทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้

สุวิชา ยี่สุนทร (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้นำศาสนาอิสลามระหว่างชุมชนที่พัฒนาและชุมชนที่กำลังพัฒนา กับคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านความรู้เกี่ยวกับแหล่งให้ความช่วยเหลือชุมชน ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ด้านการยอมรับนวัตกรรม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทน และด้านความสัมพันธ์กับผู้นำในหมู่บ้าน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ 1) ผู้นำศาสนาอิสลามที่มีระดับการศึกษาสายสามัญและสายศาสนาสูง จะมีคุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามและความเป็นผู้นำหมู่บ้านสูงกว่าผู้นำที่มี

ระดับการศึกษาสายสามัญและสายศาสนาต่ำ 2) ผู้นำศาสนาอิสลามที่ได้รับข่าวสารมากจะมีคุณลักษณะในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ด้านความเป็นผู้นำหมู่บ้าน ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านความอดทนสูงกว่าผู้นำที่ได้รับข่าวสารน้อย 3) ผู้นำศาสนาอิสลามที่มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากจะมีคุณลักษณะในด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่าผู้นำที่มีการติดต่อกับภายนอกน้อย

พระมหานริศ ธนนตวณิช (2554) วิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์และบาทหลวง เรื่องการใช้หลักศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะสมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

1. ศึกษาหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและหลักเศรษฐศาสตร์แนวคริสต์ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิล 2. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์และบาทหลวงในการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทย 3. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการค้าเงินการของกลุ่มสังฆะสมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จังหวัดจันทบุรี และในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม โดยภาคสนามนั้นใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีข้อค้นพบในการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อค้นพบข้อแรกคือ ทั้งสองศาสนา มีหลักคำสอนร่วมกันในประเด็นการแก้ไขปัญหาของบุคคล โดยการแก้ไขที่ตัวเองก่อนการเรียกร้องและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ทั้งสองศาสนาสอนเรื่องความเท่าเทียมกัน เรื่องความพอดีและการมีจุดหมายที่ทำให้ชีวิตมีความพอเพียง

ข้อค้นพบลำดับต่อมาคือ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองศาสนาประสบความสำเร็จในด้านบทบาททั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการนำหลักศาสนาสู่การปฏิบัติจริง 2) ด้านการนำหลักคำสอนเพื่อแก้ไขความยากจนในกลุ่ม 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม 4) ด้านการดำเนินงานกลุ่ม โดยกลุ่มสังฆะสมทรัพย์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า สหกรณ์เครดิตยูเนียน เท่ากับ 0.64 นอกจากนี้ประชาชนทั้งสองกลุ่มให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาทที่ว่า มีส่วนสำคัญอย่างมากที่สุดในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้จริง

ข้อค้นพบสุดท้ายได้แก่ การดำเนินงานของทั้งสองศาสนา ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ดังกล่าวคือ 1) ด้านสมาชิก 2) การบริหารงานของกลุ่ม 3) พระสงฆ์และบาทหลวงมีผลต่อสภาวะจิตใจของบุคคลในกลุ่ม 4) ความจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน 5) การแก้ไขความยากจนในสังคม 6) การนำหลักศาสนาไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขความยากจน 7) การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาชีวิต 8) ด้านรับการสนับสนุนของรัฐ โดยกลุ่มสังฆะสมทรัพย์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนเท่ากับ 1.19 นอกจากนี้ประชากรของสองกลุ่ม มีชีวิตที่ดีขึ้นจากเดิม อันเป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการทั้งสองกลุ่มนี้ โดยการนำหลักศาสนาไปปฏิบัติจริงส่งผลทำให้สังคมมีความสุขสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ มีชีวิตที่พอเพียง ได้ช่วยเหลือสังคม ช่วยทำให้ชุมชนแข็งแรง รวมทั้งทำให้เป็นสังคมยั่งยืน ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ รัฐควรให้การส่งเสริมบทบาทผู้นำศาสนาและกิจกรรมเพื่อชุมชนนี้ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

พระมหาจำลอง ภูมิสิทธิ์ (2555) วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธอิสลามเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วย” วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วย 2) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ

การรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วย 3) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วย และ 4) เพื่อเปรียบเทียบหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วย ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วยเก็บจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเกี่ยวกับหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วยเก็บจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถา คัมภีร์อัลกุรอานและหะดีษ

ผลการวิจัยพบว่า การรักษาสุขภาพ คือ การทำให้เกิดการรักษาไว้ซึ่งความสมดุลอย่างเป็นองค์รวม ระหว่างสภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) และการเผชิญความเจ็บป่วยมิใช่การจัดการกับโรคเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นการดูแลแง่มุมทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) เพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างเป็นองค์รวมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตามหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธ การรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วยสามารถอาศัยหลักการมองโลกและชีวิตตามหลักธรรม (ได้แก่ สัจจะ 2 ธาตุ 4 ชั้น 5 ทวาร 3 ทวาร 6 ปฏิจจสมุปบาท ไตรลักษณ์ กรรม นิยาม 5 และอริยสัจ 4) และหลักการพัฒนาจิตและปัญญา (ได้แก่ หลักโอวาท 3 ประการ คือ ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ผ่องใส และโพธิปักขิยธรรม 37 มีสติปัญญา 4 เป็นต้น) ส่วนหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม การรักษาสุขภาพและเผชิญความเจ็บป่วยเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของศาสนาตลอดเวลา รวมทั้งมีความสัมพันธ์และศรัทธาต่อองค์อัลลอฮ์ การเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าทั้งพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามต่างก็สอนหลักธรรมและหลักปฏิบัติที่ครอบคลุมสภาวะทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา อย่างไรก็ตาม สำหรับพุทธศาสนา สุขภาพเป็นปัจจัยหนึ่งสำหรับการบรรลุอิสรภาพทางจิตใจ ส่วนศาสนาอิสลามสุขภาพสัมพันธ์กับบัญญัติของพระเจ้า

ศิรินทร มุขสาร (2557) ศึกษาเรื่องเบญจศีลกับการสร้างสันติสุขในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเบญจศีลในพระพุทธศาสนาและหลักการสร้างสันติสุข 2) เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักเบญจศีลกับการสร้างสันติสุขในสังคมไทย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา และวิจัยภาคสนามโดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนำมาวิเคราะห์ประกอบเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

หลักของพุทธศาสนาทุกสิ่งในสังคมล้วนอาศัยดำรงอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน ขึ้นต่อกันและกัน มีความสัมพันธ์กันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสมอ ภาวะที่สิ่งนี้มีเพราะมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย ดังนั้น ไม้ว่าปัจเจกบุคคลจะกระทำสิ่งใดทุกการกระทำจะส่งผลถึงสังคมครอบครัวและสังคมประเทศ ซึ่งโดยธรรมชาติปัจเจกบุคคลมีความต้องการเหมือนกัน คือ ความสงบ ความสุข และมีสันติสุขอย่างทัดเทียมกัน พระพุทธเจ้าจึงทรงมีหลักพื้นฐานง่าย ๆ ให้มีข้อปฏิบัติในการเว้นจากความเดือดร้อน ความทุกข์ ทางกาย และวาจาให้มีการควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ทั้งนี้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในสังคม นั่นคือหลักเบญจศีล

หลักเบญจศีลเป็นหลักสัจจะที่เป็นสากล ซึ่งปัจเจกบุคคลได้พิสูจน์แล้วว่าแก้ไขปัญหาคือและเกื้อหนุนชีวิตให้มีการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลลัพธ์ของการประพฤติปฏิบัติดีของปัจเจกบุคคลส่งผลถึงสังคม ครอบครัว สังคมประเทศ อาทิ 1. การเว้นจากการฆ่าสัตว์ก็เท่ากับชีวิตมีหลักประกันความมั่นคง มีความปลอดภัย 2. การเว้นจากการลักทรัพย์หรือถือเอาทรัพย์สินที่เจ้าของ

เขาไม่ยินยอมให้ ก็เท่ากับชีวิตมีหลักประกันในทรัพย์สิน 3. การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เท่ากับเป็นการรักษาและคุ้มครองครอบครัวให้มีความสุขสงบดียิ่งขึ้น 4. การเว้นจากการพูดเท็จโกหก หลอกลวง งตเว้นจากคำพูดที่บิดเบือนจากความจริง ซึ่งความสัตย์จริงย่อมไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นหลักประกันความสุขความสงบ และ 5. การเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสิ่งเสพติดให้โทษ เท่ากับเป็นการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีสติสัมปชัญญะและไม่ประพฤติตนกระทำชั่วต่าง ๆ ปัจเจกบุคคลผู้ใดมีเบญจศีลย่อมคิดถึงและกระทำคุณประโยชน์เพื่อสาธารณชนนับอนันต์ซึ่งปัจเจกบุคคลเสมือนเป็นกระจกเงาที่ทำหน้าที่สะท้อนถึงสังคมครอบครัวและสังคมประเทศ “ธรรมย่อมรักษาคุ้มครองผู้ประพฤติดี” ปัจเจกบุคคลเป็นผู้ประพฤติธรรมและหลักเบญจศีลเป็นธรรมจึงรักษาคุ้มครองปัจเจกบุคคลให้มีความมั่นคงปลอดภัย สะท้อนถึงสังคมครอบครัว ให้มีความสุข ผาสุก มั่นคง และสะท้อนถึงสังคมประเทศให้สาธารณชนมีสันติสุขอย่างทัดเทียม ซึ่งหลักเบญจศีลสร้างสันติสุขต่อปัจเจกบุคคลสังคมครอบครัวและสังคมประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดกาล

Terminus (2011) ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิด อายุที่ยืนขึ้นทำให้ความเชื่อศานาน้อยลง (Region Live Expectancy) อ่างงานวิจัยของ Elissaious จาก University of East Anglia Geothayal. Selvaretrong จาก University of St. Andrew เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุคาดหวัง (life expectancy) ของประชากรและความสนใจในศาสนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลประชากรทั่วโลกที่ได้มาจาก World Value Survey dataset และ World Bank ซึ่งพบว่าในขณะที่แนวโน้มอายุคาดหวังของประชากรเพิ่มขึ้นนั้น ความสนใจในกิจกรรมศาสนาและความศรัทธาต่อหลักศาสนาลดลง แนวโน้มลักษณะนี้เห็นได้ชัดเจนมากในประเทศพัฒนาแล้วที่เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้า ประชากรโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้รับการเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ ๆ ทำให้มีโอกาสที่จะมีชีวิตยืนยาวเพิ่มมากขึ้น เช่น ในสหราชอาณาจักร มีคนที่มีอายุเกิน 65 ปี ขึ้นไปจำนวนร้อยละ 26 เข้าโบสถ์หรือร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ตัวเลขนี้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11 ในหมู่คนที่อายุ 16-44 ปี เรียกว่าลดน้อยลงไปมากกว่าครึ่ง หรือในสหรัฐอเมริกาตัวเลขของคนรุ่นใหม่ที่เกิดศรัทธาศาสนาก็ลดลงเช่นกัน นักวิจัยทั้งสองสันนิษฐานว่าเบื้องหลังของแนวโน้มนี้ส่วนหนึ่งคงจะมาจากแนวทางคำสอนของศาสนาที่มักจะเน้นไปถึงประโยชน์ที่จะได้รับในชีวิตหลังความตายหรือ ชาตินี้ เช่น การขึ้นสวรรค์ไปอยู่กับพระเจ้า หรือการลงไปในกระทะทองแดงในนรก เป็นต้น เด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับอายุคาดหวังที่ยาวนาน ไม่อยากจะทำให้ความใส่ใจนัก เพราะคิดว่ายังมีชีวิตสนุก ๆ ให้ได้สนุกสนานกับสวรรค์บนดินไปได้อีกนาน ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุที่มีเวลาบนโลกเหลือน้อยลงก็อยากจะทำบุญทำทานทางศาสนาไว้ใช้ในชีวิตรใหม่ตามความเชื่อ ก่อนหน้านี้เคยมีงานวิจัยแสดงให้เห็นด้วยว่าคนที่ใกล้ตายมักจะเชื่อในแนวคิด “Intelligent Design” ซึ่งอธิบายว่าทุกสิ่งในจักรวาลนี้ล้วนถูกกำหนดให้เป็นไปด้วยอำนาจของผู้สร้างอันชาญฉลาด อย่างไรก็ตาม ศาสนาในประเทศยากจนที่ประชากรยังมีอายุเฉลี่ยไม่สูงนักยังคงแข็งแกร่งอยู่ดังคำพูดที่ว่า “ความทุกข์ยากทำให้ศาสนาแบ่งบาน”

Korostelina (2007) วิจัยเรื่อง การเสวนาในฐานะที่มาของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวมุสลิมและชาวคริสต์นิกายออร์ทอด็อกซ์ในรัฐโลกวิสัย พบว่า ในคำพูดและงานเขียนของ เฟทูลเลาะห์ กูเลน (Fethullah Gülen) มีการเน้นให้เห็นบทบาทของประชาธิปไตย สันติสุข การเสวนา และความอดทนอดกลั้นในการพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวมุสลิมและคนที่ไม่ใช่มุสลิม แนวคิดตะวันตกบางประการเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติได้เชื่อมโยงความอดทนอดกลั้นกับการให้ค่า

กับเสียงส่วนใหญ่ แต่กุเลนอธิบายว่า “ความอดทนอดกลั้นไม่ได้หมายถึงการถูกรอรับโดยอิทธิพลของผู้อื่นหรือการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอิทธิพลนั้น แต่หมายถึงการยอมรับคนอื่นในสิ่งที่พวกเขาเป็นและรู้วิธีการอยู่ร่วมกับพวกเขา” และกุเลนยังชี้ให้เห็นว่า การเสวนาจะลดความไม่ลงรอยกันกับบุคคลอื่น งานวิจัยนี้ได้พิจารณาการเสวนาเกี่ยวกับการก่อตัวของเอกลักษณ์ทางโลกที่มีร่วมกัน (ระดับชาติหรือระดับภูมิภาค) เป็นเหมือนเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวมุสลิมและคนที่ไม่ใช่มุสลิมในบริบททางโลก การเสวนาบางครั้งมุ่งที่จะพัฒนาเอกลักษณ์รูปแบบใหม่ ประการแรกจะเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ทางศาสนาและเอกลักษณ์อื่นที่สะท้อนการเป็นสมาชิกของชาติที่ไม่ได้ยึดถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง งานวิจัยนี้จะอธิบายบทบาทของการเสวนาระหว่างศาสนาในการพัฒนาความอดทนอดกลั้นและเอกลักษณ์ทางโลกที่มีร่วมกันเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งการเสวนาดังกล่าวจะต้องมีผู้เข้าร่วมที่จะอภิปรายเรื่องคุณค่า ความต้องการ และประเพณีของกลุ่มศาสนาแต่ละกลุ่ม รวมถึงความเป็นไปได้ในการสร้างแนวคิดเอกลักษณ์ที่มีร่วมกันที่จะตอบสนองและเคารพต่อค่านิยมและความต้องการของกลุ่มศาสนาทั้งหมด เอกลักษณ์ที่มีร่วมกันแบบนี้จะช่วยแก้ไขความขัดแย้งระหว่างภูมิภาคและรัฐโลกวิสัย จะช่วยเปลี่ยนความคิดของผู้คนในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับสมาชิกในกลุ่มที่ครอบคลุมน่าจะเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดทัศนคติต่อกลุ่มศาสนาอื่น ๆ ที่เป็นไปในเชิงบวกมากขึ้น แม้ว่าพวกเขาจะมีประวัติการกระทำความผิดมายาวนาน สมาชิกทุกคนของกลุ่มใหม่สามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อกันและกันได้บนพื้นฐานของความสมดุลเชิงบวกแบบใหม่ของค่านิยมทางศาสนาและทางโลก รวมทั้งความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน

Shittu, Balogun & Abdulazeez (2013) วิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุศาสนา: มุมมองของศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ โดยมีการประเมินว่าประชากรของกลุ่มผู้นับถือศาสนาอับราฮัมทั้งสองศาสนา คือ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ มีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลก และตามที่กล่าวถึงในสื่อต่าง ๆ ประชากรมากกว่าร้อยละ 80 เป็นชาวมุสลิมและคริสตศาสนิกชน ในขณะที่ความขัดแย้งทั้งภายในศาสนาเดียวกันและต่างศาสนาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับทั้งสองศาสนา เป็นเรื่องน่าเศร้าที่ทั้งสองศาสนานี้ดูเหมือนจะแย่งกัน “เอาชนะ” ภาวะในการทำให้เกิดความปลอดภัย จึงขึ้นอยู่กับศาสนิกชนที่คาดว่าจะเรียนรู้ที่จะอดทนอดกลั้นต่อกันและกันและยังเกี่ยวกับองค์กร Da'wah (การเชิญชวนให้ศรัทธา) และกิจกรรมของคริสเตียนแบบอีวานเจลิคัล (Evangelical) ในลักษณะที่ไม่เป็นอันตรายต่อสันติภาพและความปลอดภัยของเผ่าพันธุ์มนุษย์ทั้งหมด งานวิจัยนี้กล่าวถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของทั้งสองศาสนา โดยอาศัยช่วงเวลาที่นิ่งถึงหรือจดจำสิ่งในอดีตเพื่อส่งเสริมความอดทนอดกลั้นและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติที่กำหนดโดยทั้งสองศาสนาเพื่อใช้เป็นแผนงานสำหรับคนที่มีศรัทธาที่จะทำให้เกิดสันติภาพและอยู่ด้วยกันอย่างสันติกับเพื่อนบ้าน

Shaker Al-Omran & RazaK (2016) วิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวมุสลิมและคริสตศาสนิกชน: กรณีของกรุงเยรูซาเล็ม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างศาสนาในยุคปัจจุบันนี้เป็นความจำเป็นทั้งในเชิงส่วนบุคคลและเชิงสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากความเชื่อมโยงของโลกในปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งการแยกจากกันนั้นไม่เอื้อต่อความก้าวหน้าและการพัฒนา ในบริบทนี้ จะเน้นเรื่องความสำคัญองงานวิจัยในสาขาของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวมุสลิมและคริสตศาสนิกชน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกกรุงเยรูซาเล็มเป็นกรณีศึกษาของการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวมุสลิมและคริสตศาสนิกชน เนื่องจากเป็นเมืองที่มีชีวิตที่

เป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันดังกล่าว นอกจากนี้ผู้อยู่อาศัยยังมีการจัดการ แม้จะมีการแบ่งแยกและมีสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมที่ยากลำบาก เพื่อให้ภาพที่ดีที่สุดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จากที่กล่าวมานี้ก็สมควรที่จะอาศัยอยู่ในเมืองที่มีความสุขแห่งนี้ การอยู่ร่วมกันของศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นวิธีการสื่อสารระหว่างอารยธรรม การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และการบรรจบกันของประชาชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ นอกจากนี้ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ของกรุงเยรูซาเล็มในหมู่ศาสนิกชนของศาสนาอับราฮัมว่าเป็นรูปแบบการดำรงชีวิตที่ควรค่าแก่การเลียนแบบ

Junghare (2017) วิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติผ่านความหลากหลาย: การตรวจสอบโมเสกเชิงปรัชญาของอินเดีย ปรัชญาและโลกทัศน์ รวมถึงพุทธศาสนาและอุปนิสัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ความเหมือนกันของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอภิปรัชญา / สัมบูรณ์ วัตถุประสงค์หลักของปรัชญาเหล่านี้คือการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คนต่างเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์กับความจริงขั้นสูงสุดหรือพระเจ้าที่ไม่มีตัวตน และเพื่อสร้างความเมตตาต่อผู้คนบนพื้นฐานของธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ที่คล้ายกัน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปรัชญาเหล่านี้ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จในการสร้างความอดทนอดกลั้นต่อผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับระบบความเชื่อที่หลากหลาย แต่ดูเหมือนยังไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของโลกแห่งความตึงเครียด ความขัดแย้งและความรุนแรงในปัจจุบัน งานวิจัยนี้ตรวจสอบระบบปรัชญาอินเดีย อื่น ๆ ในกลุ่มประเภทไวเซซิกะ กลุ่มวัตถุนิยมของจาร์วาก และทวินิยมของสางชยะ และจากอุดมการณ์เหล่านั้น เสนอปรัชญาสังเคราะห์ของความหลากหลายและความแตกต่างที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติเชิงบวกและสภาพแวดล้อมที่ปิดเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

งานวิจัยนี้พยายามที่จะตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชุมชนในเขตย่อย Kiminini มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติทั้งในทางลบและทางบวก ประชากรในการวิจัยนี้คือประชากร จำนวน 390 คน รวมถึงเจ้าหน้าที่บริหารส่วนภูมิภาค (นายอำเภอ ผู้บัญชาการมณฑล หัวหน้า และรองหัวหน้า), ผู้นำทางศาสนา, เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยอาวุโส (เจ้าหน้าที่ผู้บังคับบัญชาสถานี, เจ้าหน้าที่ผู้บังคับบัญชาเขตตำรวจ), ประธานของกลุ่มช่วยเหลือตนเอง และผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้กระบวนการสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็นและแบบไม่น่าจะเป็น ผู้วิจัยใช้กระบวนการสุ่มตัวอย่างที่มีอยู่เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 161 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น 125 คน เจ้าหน้าที่บริหารส่วนภูมิภาค 10 คน เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยอาวุโส 7 คน ประธาน 9 คน และผู้นำทางศาสนา 10 คน ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามการวิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน มีการใช้การแจกแจง ร้อยละ และความถี่ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ (SPSS) เวอร์ชัน 20 ผลการวิจัยสรุปว่าการยั่วยุทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้งที่คนที่ไม่ได้จบและไม่ได้รับการศึกษาเปิดโอกาสให้นักการเมืองยุยงพวกเขาเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของตัวนักการเมืองเองซึ่งนำไปสู่ความรุนแรงที่ทำให้หลายคนบาดเจ็บและเสียชีวิตในเขตย่อย Kiminini ซึ่งส่งผลกระทบต่อสันติภาพ งานวิจัยนี้สรุปว่าความยากจน ความไม่เท่าเทียมกัน และการแบ่งแยกชนชั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรง จากงานวิจัยนี้ การเริ่มสร้างความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนผ่านธุรกิจขนาดเล็กจะดีให้เยาวชน

ที่ว่างงานส่วนใหญ่เข้ามาทำงานเพื่อทำให้จำนวนเยาวชนที่ถูกยุยงนั้นลดน้อยลงได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดการว่างงานและการไม่มีงานทำซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์อย่างรุนแรง การศึกษายังได้ข้อสรุปว่า สังคมศาสนา กลุ่มช่วยเหลือตนเอง และโครงการลดความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชุมชนในเขตย่อย Kiminini

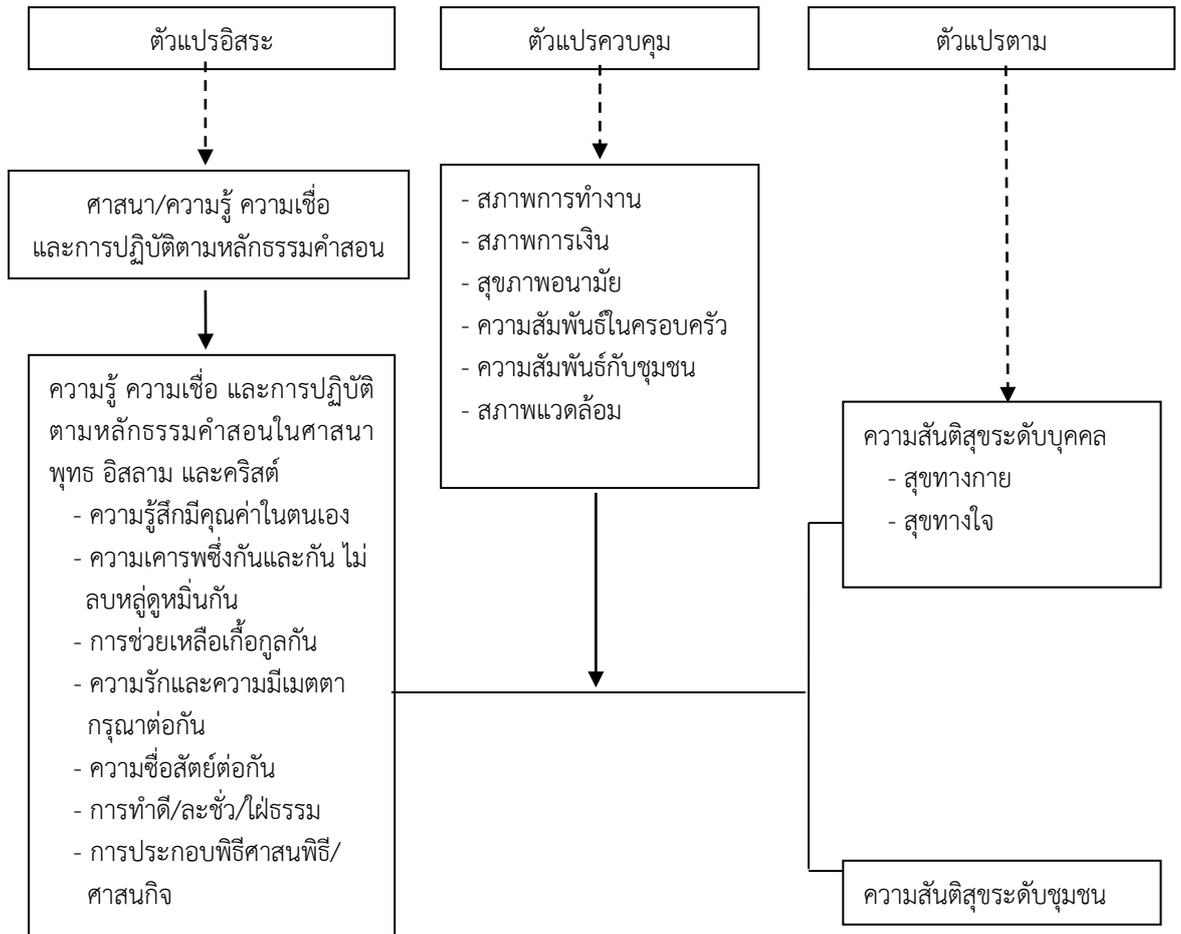
ผลการวิจัย เรื่องสาเหตุหลักของความขัดแย้งในภูมิภาค พบว่า การยุยงทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้ง ร้อยละ 42.6 การว่างงาน ร้อยละ 36.8 และการแข่งขันทางชาติพันธุ์ ร้อยละ 20.6 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การยุยงทางการเมืองเกิดจากคนที่ใจแคบและไม่ได้รับการศึกษาเปิดโอกาสให้นักการเมืองยุยงพวกเขาเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของพวกเขาเอง มีค่าเฉลี่ย 2.166 เรื่องผลกระทบหลักของความขัดแย้งในเขตย่อย Kiminini ผลการวิจัยพบว่า การสูญเสียชีวิตมนุษย์เป็นผลกระทบหลักของความขัดแย้ง ร้อยละ 40.6 ความไม่ปลอดภัย ร้อยละ 31 การสูญเสียบ้านและทรัพย์สิน ร้อยละ 28.4 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสูญเสียชีวิตมนุษย์เป็นผลกระทบหลักของความขัดแย้งจากความรุนแรงมีสาเหตุจากการยุยงทางการเมืองทำให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิต มีค่าเฉลี่ย 2.235 เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 98.7 คิดว่าการคงอยู่ของสังคมศาสนาในภูมิภาคเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในขณะที่ ร้อยละ 1.3 คิดว่าการไม่มีสังคมศาสนาในภูมิภาคเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ยังคงมีสังคมศาสนาอยู่ในภูมิภาค ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.5 เห็นว่าโครงการสร้างสันติภาพยังคงมีไม่เพียงพอที่จะดำเนินการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในหมู่ชาวเมือง Kiminini ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 44.5 เห็นว่ามีโครงการสร้างสันติภาพเพียงพอแล้วต่อการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการขาดงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 2.186

ผลการวิจัยยังพบว่า สังคมศาสนามีความสำคัญมากในการแก้ไขประเด็นปัญหาและเป็นความท้าทายที่ต้องเผชิญกับความมั่นคงในระดับรากหญ้า มีค่าเฉลี่ย 1.989 เนื่องจากพวกเขาส่งเสริมการรักษาระดับชาติ การปรองดอง และความสามัคคีกันระหว่างชุมชนต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.207 เรื่องการลดความยากจน ผลการวิจัยพบว่า การเริ่มสร้างความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนผ่านธุรกิจขนาดเล็กจะดึงให้เยาวชนที่ว่างงานส่วนใหญ่ จะทำให้จำนวนเยาวชนที่ถูกยุยงนั้นลดน้อยลงได้ มีค่าเฉลี่ย 1.78 การว่างงานและการไม่มีงานทำเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์อย่างรุนแรง มีค่าเฉลี่ย 2.028 และเงินทุนโครงการและการศึกษาด้านธุรกิจฟรีมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ย 2.142 เรื่องกลุ่มช่วยเหลือตัวเอง ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนพบกันที่กลุ่มช่วยเหลือตัวเองและมีความคิดขัดแย้งกับการยุยงทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 1.854 กลุ่มช่วยเหลือตัวเองเป็นเวทีที่แม้แต่โครงการของคนที่ไม่ได้รับการศึกษายังได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในหมู่เยาวชน มีค่าเฉลี่ย 1.953 และยังพบว่า คนว่างงานและกลุ่มช่วยเหลือตัวเองจัดการประชุมการส่งเสริมสันติภาพให้ผู้คนที่มีภูมิหลังทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีค่าเฉลี่ย 2.071

การศึกษาสรุปได้ว่า การยุบยงทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้ง ซึ่งคนที่ใจแคบและไม่ได้รับการศึกษาเปิดโอกาสให้นักการเมืองยุบยงพวกเขา เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของตัวนักการเมืองเอง ซึ่งนำไปสู่ความรุนแรงที่ทำให้หลายคนบาดเจ็บและเสียชีวิตในเขตย่อย Kiminini ซึ่งส่งผลกระทบต่อสันติภาพ ความยากจน ความไม่เท่าเทียมกัน และการแบ่งแยกชนชั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรง ในการศึกษาสรุปว่า การเริ่มสร้างความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนผ่านธุรกิจขนาดเล็กจะดึงให้เยาวชนที่ว่างงานส่วนใหญ่มาทำงานเพื่อทำให้จำนวนเยาวชนที่ถูกยุบยงนั้นลดน้อยลงได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดการว่างงานและการไม่มีงานทำซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์อย่างรุนแรง แม้ว่าจะมีสังคมศาสนาในเขตย่อย Kiminini แต่ยังคงมีไม่เพียงพอที่จะดำเนินการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน และยังสรุปว่า สังคมศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขประเด็นปัญหาและเป็นความท้าทายที่ต้องเผชิญกับความมั่นคงในระดับรากหญ้า แต่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการระดมทุนและการสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ สังคมศาสนาควรได้รับการอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการรักษาระดับชาติ การปรองดอง และความสามัคคีระหว่างชุมชนต่าง ๆ ท้ายที่สุดกล่าวได้ว่า กลุ่มช่วยเหลือตัวเองสามารถนำไปสู่การกำจัดการยุบยงทางการเมือง เนื่องจากทางกลุ่มเป็นเวทีที่เยาวชนทุกระดับการศึกษาสามารถได้รับทุนจากรัฐบาล และยกระดับการต่อต้านการยุบยงทางการเมือง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข: ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ด้วยวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1 เพื่อศึกษาความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ 2. เพื่อเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ ที่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในระดับที่แตกต่างกัน และ 3. เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทย คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ คนไทยอายุตั้งแต่ 18-35 ปี ใน 5 ภูมิภาค ๆ ละ 2 จังหวัด รวม 10 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร นครปฐม เชียงใหม่ ลำปาง อุบลราชธานี มหาสารคาม พระนครศรีอยุธยา จันทบุรี สงขลาและสตูล รวมทั้งสิ้น 4,200,551 คน แบ่งเป็นคนที่นับถือศาสนาพุทธ 3,783,435 คน ศาสนาอิสลาม 313,310 คน และศาสนาคริสต์ 103,806 คน (คำนวณจากสถิติประชากรและบ้าน – จำแนกตามอายุ ปี พ.ศ.2562 ของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง)

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 35 ปี และนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ รวมทั้งสิ้น 1,212 คน ใน 5 ภูมิภาค ซึ่งได้จากการ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้แก่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐม) ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดมหาสารคาม) ภาคกลาง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดจันทบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล) โดยกระจายตามอาชีพ รวม 6 อาชีพ ได้แก่ รัฐบาล/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง ในสถานประกอบการ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง/ใช้แรงงาน เกษตรกร และอาชีพอิสระ นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจำนวนหนึ่งจากนิสิต/นักศึกษา ดังตารางที่ 3.1

2.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักวิชาการ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนอาชีพต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ จำนวนรวม 120 คน จังหวัดละ 12 คน ในแต่ละจังหวัดจะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ 6 คน ศาสนาอิสลาม 4 คน และศาสนาคริสต์ 2 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมของคนรุ่นใหม่ และข้อเสนอแนะเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ภูมิภาค \ ศาสนา	พุทธ	อิสลาม	คริสต์	รวม
1. กทม. และปริมณฑล	73	74	43	190
2. ภาคเหนือ	140	60	39	239
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	187	68	55	310
4. ภาคกลาง	162	44	47	253
5. ภาคใต้	88	83	49	220
รวม	650	329	233	1,212

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามการศึกษาและเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข: ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่ แบบสอบถามมี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข ที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน/ชุมชน/สังคม จำนวน 73 ข้อ และการประกอบศาสนกิจ/ศาสนพิธีของศาสนาแยกตามการนับถือศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ จำนวน 17 ข้อ ตอนที่ 3 ความสันติสุขของคน ครอบครัว ชุมชนและสังคม จำนวน 9 ข้อ และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จำนวน 8 ข้อ

1.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ คือ 1) สิ่งใดบ้างที่ช่วยให้ชีวิตของท่านและครอบครัวของท่าน มีความสันติสุข 2) ความสันติสุข (ความสุขที่แท้จริง) ตามความหมายของท่านคืออะไร 3) สิ่งใดบ้างที่ช่วยทำให้ชีวิต ชุมชน/ สังคมที่ท่านเกี่ยวข้องมีความสันติสุข 4) ท่านปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาอย่างน้อยเพียงใดและปฏิบัติอย่างไร 5) การปฏิบัติตามหลักธรรมส่งผลต่อชีวิต ความสันติสุข ต่อชีวิต/ครอบครัวของท่าน ได้มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

2. การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถามการศึกษาและเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข: ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด และการปฏิบัติจากคัมภีร์ของแต่ละศาสนา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนำสาระจากเอกสารมาวิเคราะห์จัดแยก

หมวดหมู่ว่า ในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีลักษณะใดบ้างที่มุ่งสอนให้ศาสนิกชนอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

2) คณะผู้วิจัยนำลักษณะรวมในเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เป็นพื้นฐานในการยกร่างแบบสอบถาม ข้อคำถามมี 7 ระดับ คือ 1. หมายถึง ไม่เป็นจริง/ไม่ปฏิบัติ 2. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - น้อย 3. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - ค่อนข้างน้อย 4. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - ปานกลาง 5. หมายถึง จริง/ปฏิบัติ - ค่อนข้างมาก 6. หมายถึง จริง/ปฏิบัติ - มาก 7. หมายถึงจริง/ปฏิบัติ - มากที่สุด

3) คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่า IOC คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพตามเกณฑ์

4) นำไปทดลองใช้ (Try- out) กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 ศาสนา ครั้งที่ 1 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน และครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบภาษาที่ใช้ เวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Conbach coefficient) ครั้งที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.991 ครั้งที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.968

5) นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด และการปฏิบัติจากคัมภีร์แต่ละศาสนา รวมถึงคำกล่าวของศาสดาในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนำสาระจากเอกสารมาวิเคราะห์จัดแยกหมวดหมู่ว่า ในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีลักษณะใดบ้างที่มุ่งสอนให้ศาสนิกชนอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมลักษณะที่มุ่งสอนให้ศาสนิกชนอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ หรือ IOC (Item Objective Congruence) แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ส่งไปยังศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 สาธารณสุขอำเภอหรือผู้นำทางศาสนา

2) ผู้วิจัยประสานกับองค์กรดังกล่าวเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ
 ร่วมวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล

3) สัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านศาสนา รวมทั้งพิจารณาผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจาก
 แบบสอบถาม เปรียบเทียบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4) จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการ
 เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรจากภาคส่วนต่าง ๆ และ
 ตัวแทนคนรุ่นใหม่ ใน 5 ภูมิภาค ประกอบด้วย กรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่จังหวัดนครปฐม
 ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา ภาคกลางที่จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา และภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน รายละเอียดการวิเคราะห์แต่ละ
 ตอนมีดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (kurtosis) สัมประสิทธิ์การกระจาย (CV)
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และการเปรียบเทียบความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำ
 สอนในแต่ละศาสนา และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชน ใช้การ
 วิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) และเมื่อมีการควบคุมตัวแปรร่วม (Covariance) ใช้การ
 วิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA)

ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ที่คำนวณได้ตามเกณฑ์ ดังนี้

5.01 – 7.00	มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาใน ระดับมาก
3.01 – 5.00	มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ในระดับปานกลาง
1.00 – 3.00	มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาใน ระดับน้อย

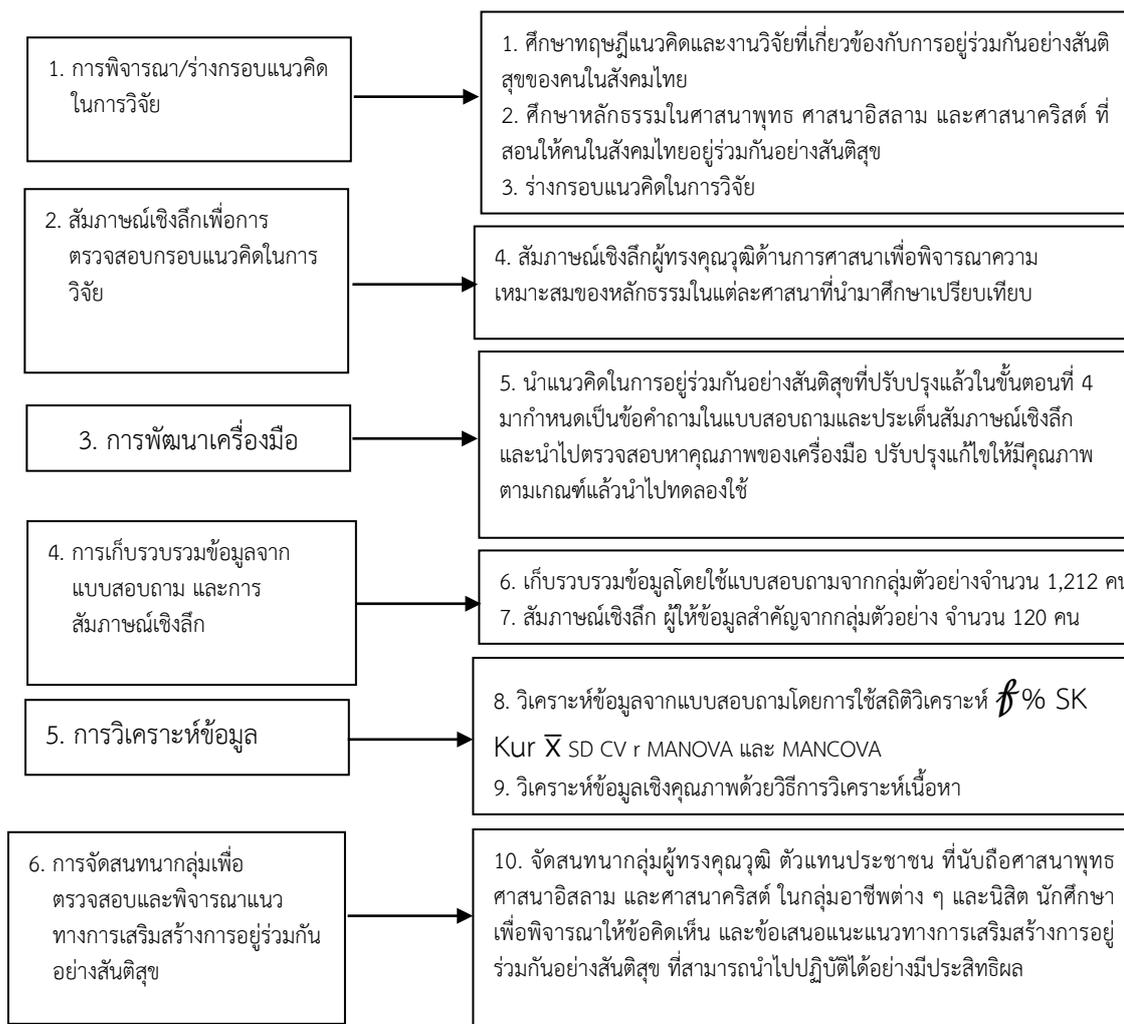
ในการพิจารณาการกระจายแบบโค้งปกติ (Normal distribution) นั้น พิจารณาได้จากค่า
 ความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) โดยถือว่าข้อมูลมีการกระจายแบบโค้งปกติต่อเมื่อ
 ค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปรที่ศึกษาทุกตัวอยู่ในช่วงระหว่าง +3 และ -3 (Boos & Hughes
 – Oliver, 2000)

การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หาก
 ค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมี

ความสัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลยสำหรับการพิจารณาค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle D. E. 1998, p118)

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
0.90 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
0.70 – 0.89	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
0.50 – 0.69	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.30 – 0.49	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.00 – 0.29	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุม สทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ภาพที่ 3.1 สรุปลขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ในภาพรวม และจำแนกตามการนับถือศาสนา 2) เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน 3) เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังจากควบคุมตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อม และ 4) สร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ และคนในสังคมไทย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
CV	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation)
Sk	แทน	ค่าความโด่ง (Skewness) ของตัวแปร
Ku	แทน	ค่าความเบ้ (Kurtosis) ของตัวแปร
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของค่าความแตกต่างระหว่างข้อมูลค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้อมูล (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง (Mean Square)
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
df	แทน	ชั้นความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
Wilks' Λ	แทน	ค่าสถิติทดสอบแลมดา (Λ) ของวิลคส์ (Wilks)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอนและแนวทางในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสันติสุขของคน/ชุมชน
5. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
6. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่
7. การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอน
8. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการ นับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังจากควบคุมตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อม
9. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
10. แนวทางเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ภาค/จังหวัดที่พักอาศัย ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส จำนวนบุตร อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน และร้อยละ ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 1,212)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	530	43.70
หญิง	682	56.30
2. อายุ		
17-21 ปี	309	25.40
22-26 ปี	242	20.00
27-31 ปี	288	23.80
32-35 ปี	373	30.80
3. ศาสนา		
พุทธ	650	53.60

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 1,212)	ร้อยละ
อิสลาม	329	27.20
คริสต์	233	19.20
4. ภาค/จังหวัดที่พักอาศัย		
กรุงเทพและปริมณฑล	190	15.70
กรุงเทพ	88	7.30
นครปฐม	102	8.40
ภาคเหนือ	239	19.70
เชียงใหม่	120	9.90
ลำปาง	119	9.80
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	310	25.60
อุบลราชธานี	151	12.50
มหาสารคาม	159	13.10
ภาคกลาง	253	20.90
พระนครศรีอยุธยา	109	9.00
จันทบุรี	144	11.90
ภาคใต้	220	18.10
สงขลา	98	8.10
สตูล	122	10.00
5. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	40	3.30
มัธยมศึกษาตอนต้น	137	11.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6)/ปวช.	350	28.90
อนุปริญญา/ปวส.	139	11.50
ปริญญาตรี/กำลังศึกษา	462	38.10
สูงกว่าปริญญาตรี	71	5.90
อื่น ๆ	13	1.00
6. สถานภาพสมรส		
โสด	682	56.30
แต่งงานและอยู่ด้วยกัน	325	26.80
แต่งงานแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	47	3.90
อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส	106	8.70
หม้าย	16	1.30
หย่า/แยกทางกัน	36	3.00

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 1,212)	ร้อยละ
7. จำนวนบุตร		
ไม่มีบุตร	821	67.70
1-2 คน	319	16.30
3-4 คน	61	5.00
มากกว่า 4 คน	11	1.00
8. อาชีพ		
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ	182	15.00
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างในสถานประกอบการ	196	16.20
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	198	16.30
รับจ้าง/ใช้แรงงาน	140	11.60
เกษตรกร	67	5.50
อาชีพอิสระ	105	8.70
อื่น ๆ	324	26.70
9. รายได้ต่อเดือน		
ไม่ถึง 5,000 บาท	293	24.30
5,000-9,999 บาท	250	20.60
10,000-14,999 บาท	273	22.50
15,000-19,999 บาท	176	14.50
20,000-24,999 บาท	96	7.90
25,000-29,999 บาท	47	3.90
30,000-34,999 บาท	55	4.50
35,000-39,999 บาท	21	1.70
มากกว่า 40,000 บาท	1	0.10

จากตารางที่ 4.1 พบว่า คนรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.30 และเป็น เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.70 คนรุ่นใหม่มีอายุในช่วง 32-35 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 17-21 ปี 27-31 ปี และ 22-26 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.40 23.80 และ 20.00 ตามลำดับ คน รุ่นใหม่ประมาณครึ่งหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 27.20 และ 19.20 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 25.60 รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 20.90 19.70 18.10 และ 15.70 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ มีการศึกษาระดับสูงสุด ระดับปริญญาตรี/กำลังศึกษาอยู่ คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. มัธยมศึกษาตอนต้น สูงกว่าปริญญาตรี ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 28.90 11.50 11.30 5.90 3.30 และ 1.00 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 56.30 เป็นโสด ที่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 26.80 รองลงมา คือ อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส แต่งงานแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน หย่าและแยกทางกันและหม้าย ร้อยละ 8.70 3.90 3.00 และ 1.30 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ คือ 2 ใน 3 ไม่มีบุตร รองลงมา คือ มีบุตร 1-2 คน 3-4 คน และมากกว่า 4 คน ร้อยละ 16.30 5.00 และ 1.00 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท/ลูกจ้างในสถานประกอบการ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ในจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 16.30 16.20 และ 15.00 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ คือประมาณ 2 ใน 3 มีรายได้ต่อเดือนไม่ถึง 15,000 บาท ประมาณ 1 ใน 4 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,000-30,000 บาท และคนรุ่นใหม่มีรายได้ต่อเดือนเกิน 30,000 บาท เพียงร้อยละ 6.30

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความโด่ง และความเบ้ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความโด่ง และความเบ้ของตัวแปร

ตัวแปร	\bar{X}	SD	CV	Sk	Ku	การแปลความหมาย
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน						
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	5.29	1.01	0.19	-0.35	-0.13	มาก
การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน	5.57	1.04	0.19	-0.74	0.51	มาก
การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	5.33	1.08	0.20	-0.46	-0.04	มาก
ความมีเมตตากรุณาต่อกัน	5.63	1.07	0.19	-0.77	0.59	มาก
ความซื่อสัตย์ต่อกัน	5.59	1.09	0.19	-0.75	0.54	มาก
การทำดี/ละชั่ว/ใฝ่ธรรม	5.58	1.03	0.18	-0.83	0.88	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	5.52	0.94	0.17	-0.78	0.77	มาก
ปัจจัยสภาพแวดล้อม						
สภาพการทำงาน	5.37	1.09	0.20	-0.55	0.36	มาก
สภาพการเงิน	4.66	1.18	0.25	-0.03	-0.18	ปานกลาง
สุขภาพอนามัย	5.12	1.08	0.21	-0.29	-0.29	มาก
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	5.55	1.13	0.20	-0.72	0.47	มาก

ตัวแปร	\bar{X}	SD	CV	Sk	Ku	การแปลความหมาย
ความสัมพันธ์กับชุมชน	5.14	1.05	0.20	-0.36	0.01	มาก
สภาพแวดล้อม	5.29	1.03	0.20	-0.59	0.46	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	5.18	0.89	0.17	-0.33	0.07	มาก
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่						
ความสันติสุขระดับบุคคล	5.38	1.08	0.20	-0.45	-0.19	มาก
ความสันติสุขระดับชุมชน	5.29	1.01	0.19	-0.36	-0.15	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	5.32	0.98	0.18	-0.40	-0.11	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนเท่ากับ 5.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 แสดงว่า มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในระดับมาก เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อย พบว่า ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.29 – 5.63 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความมีเมตตากรุณาต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกัน การทำดี/ละชั่ว/ไฝ่ธรรม การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และความรู้สึกรักมีคุณค่า ในตนเอง มีค่าน้อยที่สุด ข้อมูลมีการกระจายแบบโค้งปกติ โดยตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวมมีค่าความเบ้ (Skewness) เท่ากับ -0.78 และค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0.77 ซึ่งค่าความเบ้สูงสุดเท่ากับ -0.35 และค่าความเบ้ต่ำสุด เท่ากับ -0.83 ส่วนค่าความโด่งสูงสุดเท่ากับ 0.88 และค่าความโด่งต่ำสุด เท่ากับ -0.13 ซึ่งตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ทุกตัว อยู่ในช่วงระหว่าง +3 และ -3

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยรวม พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.18 เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อย พบว่า ตัวแปรเกือบทุกตัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.12-5.55 เรียงตามลำดับ จากมากไปน้อย คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพการทำงาน สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์กับชุมชนและสุขภาพอนามัย

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่โดยรวม พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.32 ซึ่งความสันติสุขระดับบุคคลและความสันติสุขระดับชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เท่ากับ 5.38 และ 5.29 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน จำแนกตามการนับถือศาสนา มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ดังแสดงในตารางที่ 4.3 ถึง 4.10

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	พุทธ	5.12	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	5.48	0.95	0.17	มาก
	คริสต์	5.48	0.93	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.01	0.19	มาก
2. การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน	พุทธ	5.43	1.08	0.20	มาก
	อิสลาม	5.66	1.00	0.18	มาก
	คริสต์	5.82	0.93	0.16	มาก
	เฉลี่ย	5.57	1.04	0.19	มาก
3. การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	พุทธ	5.17	1.11	0.21	มาก
	อิสลาม	5.44	1.01	0.19	มาก
	คริสต์	5.61	0.99	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.33	1.08	0.20	มาก
4. ความมีเมตตากรุณาต่อกัน	พุทธ	5.52	1.09	0.20	มาก
	อิสลาม	5.72	1.02	0.18	มาก
	คริสต์	5.84	1.02	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.63	1.07	0.19	มาก
5. ความซื่อสัตย์ต่อกัน	พุทธ	5.44	1.12	0.21	มาก
	อิสลาม	5.66	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	5.91	1.01	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.59	1.09	0.19	มาก
6. การทำดี/ละชั่ว/ไฝ่ธรรม	พุทธ	5.47	1.06	0.19	มาก
	อิสลาม	5.74	1.01	0.18	มาก
	คริสต์	5.68	0.90	0.16	มาก
	เฉลี่ย	5.58	1.03	0.18	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.38	0.98	0.18	มาก
	อิสลาม	5.65	0.90	0.16	มาก
	คริสต์	5.71	0.82	0.14	มาก
	เฉลี่ย	5.52	0.94	0.17	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.38- 5.71 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า

ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.29 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.12- 5.48 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.57 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.43-5.82 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.53 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.17-5.61 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ด้านความมีเมตตากรุณาต่อกัน คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.63 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.52-5.84 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ด้านความซื่อสัตย์ต่อกัน คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.59 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.44-5.91 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ด้านการทำดี/ละชั่ว/ไฝธรรม คนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.58 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.47-5.74 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยรวม และรายชื่อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. แสวงหาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง	พุทธ	5.19	1.22	0.24	มาก
	อิสลาม	5.51	1.11	0.20	มาก
	คริสต์	5.60	1.11	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.36	1.19	0.22	มาก
2. การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะของตนเองอย่างสม่ำเสมอ	พุทธ	5.30	1.18	0.22	มาก
	อิสลาม	5.61	1.09	0.19	มาก
	คริสต์	5.62	1.13	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.45	1.15	0.21	มาก
3. รู้สึกมีความหวังและมีอนาคตที่ดีมีอย่างคุณค่า	พุทธ	5.28	1.22	0.23	มาก
	อิสลาม	5.57	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.74	1.10	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.45	1.19	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
4. แม้เพื่อนบางคนจะมีอคติต่อตนเอง ก็ยังเป็นเพื่อนที่ดีต่อเขา	พุทธ	5.12	1.20	0.23	มาก
	อิสลาม	5.50	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.54	1.09	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.30	1.17	0.22	มาก
5. เมื่อมีโอกาสเหมาะสม จะท้วงติง ตักเตือนคนในชุมชนที่มีความประพฤติไม่ถูกต้องด้วยความหวังดี	พุทธ	4.73	1.37	0.29	ปานกลาง
	อิสลาม	5.25	1.16	0.22	มาก
	คริสต์	4.98	1.26	0.25	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.92	1.31	0.27	ปานกลาง
6. มั่นใจว่าเมื่อมีปัญหา จะได้รับความช่วยเหลือจากญาติและ เพื่อน ๆ	พุทธ	5.08	1.26	0.25	มาก
	อิสลาม	5.46	1.15	0.21	มาก
	คริสต์	5.39	1.22	0.23	มาก
	เฉลี่ย	5.24	1.24	0.24	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.12	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	5.48	.95	0.17	มาก
	คริสต์	5.48	.93	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.01	0.19	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า คนรุ่นใหม่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.29 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด ยกเว้นข้อ 5 เรื่องเมื่อมีโอกาสเหมาะสม จะท้วงติง ตักเตือนคนในชุมชนที่มีความประพฤติไม่ถูกต้องด้วยความหวังดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 2 การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ข้อ 3 รู้สึกมีความหวังและมีอนาคตที่ดีอย่างมีคุณค่า และข้อ 1 การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีค่าเฉลี่ย 5.45 5.45 และ 5.36 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.48 5.48 และ 5.12 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด ยกเว้นในข้อ 5 เรื่อง เมื่อมีโอกาสเหมาะสม จะท้วงติง ตักเตือนคนในชุมชนที่มีความประพฤติไม่ถูกต้องด้วยความหวังดี เฉพาะคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และ 4.98 ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.25

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกันโดยรวม และรายชื่อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. มักจะพูดจาสุภาพ จริงใจกับคน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	พุทธ	5.28	1.25	0.24	มาก
	อิสลาม	5.58	1.13	0.20	มาก
	คริสต์	5.76	1.01	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.45	1.19	0.22	มาก
2. พูดจาให้เกียรติคนอื่นเสมอ	พุทธ	5.38	1.19	0.22	มาก
	อิสลาม	5.66	1.08	0.19	มาก
	คริสต์	5.74	1.07	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.53	1.15	0.21	มาก
3. ไม่พูดไม่แสดงกิริยาดูถูกศรัทธา ความเชื่อของคนศาสนาอื่น	พุทธ	5.59	1.23	0.22	มาก
	อิสลาม	5.76	1.18	0.20	มาก
	คริสต์	6.01	1.06	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.72	1.19	0.21	มาก
4. จะคิดก่อนแล้วจึงทำอย่างมีเหตุผลที่ดีเพื่อป้องกันความผิดพลาด	พุทธ	5.31	1.17	0.22	มาก
	อิสลาม	5.57	1.17	0.21	มาก
	คริสต์	5.62	1.14	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.44	1.18	0.22	มาก
รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
5. ยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น	พุทธ	5.46	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.65	1.06	0.19	มาก
	คริสต์	5.83	1.05	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.58	1.16	0.21	มาก
6. ยอมรับในความแตกต่างของคนอื่นทั้งศาสนา ความเชื่อ เชื้อชาติและวัฒนธรรม	พุทธ	5.54	1.26	0.23	มาก
	อิสลาม	5.72	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.96	1.06	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.67	1.20	0.21	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.43	1.08	0.20	มาก
	อิสลาม	5.66	1.00	0.18	มาก
	คริสต์	5.82	0.93	0.16	มาก
	เฉลี่ย	5.57	1.04	0.19	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า คนรุ่นใหม่มีการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.57 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 3 ไม่พูด ไม่แสดงกิริยาดูถูกศรัทธา ความเชื่อของคนศาสนาอื่น ข้อ 6 ยอมรับในความแตกต่างของคนอื่น ทั้งศาสนา ความเชื่อ เชื้อชาติและวัฒนธรรม และข้อ 5 ยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ย 5.72 5.67 และ 5.58

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนามีการเคารพซึ่งกันและกัน และไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.82 5.66 และ 5.43 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ขอบที่จะอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม	พุทธ	5.15	1.23	0.24	มาก
	อิสลาม	5.38	1.16	0.22	มาก
	คริสต์	5.57	1.12	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.20	0.23	มาก
2. ช่วยเหลือผู้อื่นทำงานตามความสามารถของตนด้วยความเต็มใจ	พุทธ	5.27	1.25	0.24	มาก
	อิสลาม	5.50	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.73	1.07	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.42	1.19	0.22	มาก
3. ช่วยเหลือ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	พุทธ	5.35	1.29	0.24	มาก
	อิสลาม	5.54	1.17	0.21	มาก
	คริสต์	5.75	1.18	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.48	1.25	0.23	มาก
4. บริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของแก่ผู้ยากไร้หรือประสบภัยต่าง ๆ	พุทธ	4.91	1.36	0.28	ปานกลาง
	อิสลาม	5.33	1.15	0.22	มาก
	คริสต์	5.39	1.28	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.12	1.31	0.26	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.17	1.11	0.21	มาก
	อิสลาม	5.44	1.01	0.19	มาก
	คริสต์	5.61	.99	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.33	1.08	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.33 และมีค่าเฉลี่ยรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งหมด 3 ลำดับแรกคือ ข้อ 3 ช่วยเหลือชี้แนะ ให้คำปรึกษาคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ข้อ 2 ช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานตามความสามารถของตนด้วยความเต็มใจ และข้อ 1 ชอบที่จะอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.48 5.42 และ 5.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.61 5.44 และ 5.17 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด ยกเว้นข้อ 4 เรื่อง การบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ประสบภัย ต่าง ๆ มีเพียงคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความรักและมีเมตตา กรุณาต่อกันโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. แสดงความห่วงใยต่อคนใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อนร่วมงาน	พุทธ	5.66	1.25	0.22	มาก
	อิสลาม	5.80	1.13	0.19	มาก
	คริสต์	5.85	1.27	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.74	1.22	0.21	มาก
2. ไม่กระทำการใด ๆ ให้คนอื่นเดือดร้อน	พุทธ	5.57	1.18	0.21	มาก
	อิสลาม	5.77	1.13	0.20	มาก
	คริสต์	5.92	1.10	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.69	1.16	0.20	มาก
3. นึกถึงจิตใจของคนอื่นโดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา	พุทธ	5.58	1.19	0.21	มาก
	อิสลาม	5.72	1.13	0.20	มาก
	คริสต์	5.86	1.12	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.67	1.16	0.21	มาก
4. ฝึกใจให้รักและมีความสุขในการให้มากกว่าการรับ	พุทธ	5.44	1.21	0.22	มาก
	อิสลาม	5.71	1.14	0.20	มาก
	คริสต์	5.91	1.15	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.60	1.19	0.21	มาก
5. เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	พุทธ	5.34	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.58	1.10	0.20	มาก
	คริสต์	5.66	1.20	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.47	1.20	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	5.52	1.09	0.20	มาก
	อิสลาม	5.72	1.02	0.18	มาก
	คริสต์	5.84	1.02	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.63	1.07	0.19	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีความรักและเมตตากรุณาต่อกันโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.63 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทั้งหมด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 การแสดงความห่วงใยต่อคนใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อนร่วมงาน ข้อ 2 ไม่กระทำการใด ๆ ให้คนอื่นเดือดร้อน และข้อ 3 นึกถึงจิตใจของคนอื่น โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.74 5.69 และ 5.67 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีความเมตตากรุณาต่อกัน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.84 5.72 และ 5.52 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความซื่อสัตย์ต่อกัน โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. เชื่อว่าความซื่อสัตย์มีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือกลางแคลงใจ	พุทธ	5.48	1.24	0.23	มาก
	อิสลาม	5.65	1.18	0.21	มาก
	คริสต์	5.94	1.09	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.61	1.21	0.22	มาก
2. พุดจาตามความจริง ไม่พูดโกหกและหลอกลวง	พุทธ	5.44	1.19	0.22	มาก
	อิสลาม	5.63	1.15	0.20	มาก
	คริสต์	5.84	1.13	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.57	1.18	0.21	มาก
3. แสดงความจริงใจทั้งกาย วาจาใจ ต่อคนอื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง	พุทธ	5.44	1.20	0.22	มาก
	อิสลาม	5.67	1.11	0.20	มาก
	คริสต์	5.93	1.08	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.60	1.17	0.21	มาก
4. ฝึกระเบียบวินัยในตนเองเรื่องความซื่อสัตย์เพื่อให้กลายเป็นนิสัย	พุทธ	5.42	1.24	0.23	มาก
	อิสลาม	5.67	1.15	0.20	มาก
	คริสต์	5.94	1.10	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.59	1.21	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	5.44	1.12	0.21	มาก
	อิสลาม	5.66	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	5.91	1.01	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.59	1.09	0.19	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า คนรุ่นใหม่มีความซื่อสัตย์ต่อกันโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.59 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 เชื่อว่าความซื่อสัตย์มีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือกลางแกลงใจ ข้อ 3 แสดงความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ ต่อคนอื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และข้อ 4 ฝึกระเบียบวินัยในตนเอง เรื่องความซื่อสัตย์ เพื่อให้กลายเป็นนิสัย โดยมีค่าเฉลี่ย 5.61 5.60 และ 5.59 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีความซื่อสัตย์ต่อกัน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับกันในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.91 5.66 และ 5.44 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าประสิทธิภาพการกระจายของการละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. มีความละเอียดใจต่อการทำผิด	พุทธ	5.64	1.26	0.22	มาก
	อิสลาม	5.79	1.15	0.20	มาก
	คริสต์	6.12	1.06	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.77	1.21	0.21	มาก
2. ภาคภูมิใจเมื่อได้กระทำความดี	พุทธ	5.74	1.23	0.21	มาก
	อิสลาม	5.91	1.15	0.19	มาก
	คริสต์	6.13	1.09	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.86	1.19	0.20	มาก
3. ไม่โลภอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น	พุทธ	5.69	1.29	0.23	มาก
	อิสลาม	5.91	1.12	0.19	มาก
	คริสต์	6.12	1.13	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.83	1.23	0.21	มาก
4. ไม่ประพฤติผิดในกาม	พุทธ	5.71	1.37	0.24	มาก
	อิสลาม	5.91	1.20	0.20	มาก
	คริสต์	6.21	1.12	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.86	1.29	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
5. ไม่ทุจริตหรือเอาเปรียบคนอื่น	พุทธ	5.72	1.29	0.23	มาก
	อิสลาม	5.92	1.18	0.20	มาก
	คริสต์	6.18	1.12	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.86	1.24	0.21	มาก
6. ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ เพราะเป็นสาเหตุของความประมาท	พุทธ	5.10	1.61	0.31	มาก
	อิสลาม	5.82	1.40	0.24	มาก
	คริสต์	5.88	1.40	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.45	1.56	0.29	มาก
7. เชื่อว่าเมื่อคนตายแล้ว คนทำดีจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนคนทำไม่ดีจะตกนรก	พุทธ	5.34	1.44	0.27	มาก
	อิสลาม	5.79	1.29	0.22	มาก
	คริสต์	4.85	2.13	0.44	ปานกลาง
	เฉลี่ย	5.37	1.59	0.30	มาก
8. เชื่อในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และจะได้รับผลกรรมในชาตินี้	พุทธ	5.53	1.35	0.24	มาก
	อิสลาม	5.64	1.34	0.24	มาก
	คริสต์	4.58	2.22	0.48	ปานกลาง
	เฉลี่ย	5.38	1.60	0.30	มาก
9. เป็นคนที่คิดและกระทำการใด ๆ อย่างมีสติและมีเหตุผล	พุทธ	5.46	1.25	0.23	มาก
	อิสลาม	5.68	1.19	0.21	มาก
	คริสต์	5.70	1.14	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.57	1.22	0.22	มาก
10. ใช้หลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	พุทธ	5.42	1.26	0.23	มาก
	อิสลาม	5.53	1.40	0.25	มาก
	คริสต์	5.35	1.72	0.32	มาก
	เฉลี่ย	5.44	1.40	0.26	มาก
11. ใช้หลักธรรมคำสอนของศาสนาในการแก้ปัญหา ความทุกข์ ความกังวล	พุทธ	5.29	1.30	0.25	มาก
	อิสลาม	5.66	1.24	0.22	มาก
	คริสต์	5.87	1.21	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.50	1.29	0.23	มาก
12. ใช้กิจกรรมทางศาสนาเพื่อช่วยให้จิตใจสงบ เช่น ทำสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ฯ	พุทธ	5.06	1.45	0.29	มาก
	อิสลาม	5.54	1.38	0.25	มาก
	คริสต์	5.24	1.82	0.35	มาก
	เฉลี่ย	5.22	1.52	0.29	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
13. มักใช้ความอดทน/อดกลั้นในการรักษาจิตใจให้เป็นปกติสุข	พุทธ	5.34	1.26	0.24	มาก
	อิสลาม	5.63	1.15	0.20	มาก
	คริสต์	5.72	1.22	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.49	1.23	0.22	มาก
14. มักตั้งมั่นทำใจให้สงบเพื่อพร้อมเผชิญและต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้น	พุทธ	5.31	1.27	0.24	มาก
	อิสลาม	5.63	1.13	0.20	มาก
	คริสต์	5.71	1.23	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.47	1.24	0.23	มาก
15. เชื่อว่า “ความสงบ” เป็นความสุขที่แท้จริง	พุทธ	5.64	1.33	0.24	มาก
	อิสลาม	5.81	1.18	0.20	มาก
	คริสต์	5.52	1.66	0.30	มาก
	เฉลี่ย	5.66	1.37	0.24	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.47	1.06	0.19	มาก
	อิสลาม	5.74	1.01	0.18	มาก
	คริสต์	5.68	.90	0.16	มาก
	เฉลี่ย	5.58	1.03	0.18	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า คนรุ่นใหม่มีการละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.58 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งหมดเช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 2 ความภาคภูมิใจ เมื่อได้กระทำความดี ข้อ 5 ไม่ทุจริตหรือเอาเปรียบคนอื่น และข้อ 4 ไม่ประพฤติผิดในกาม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ข้อ คือ 5.86 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19 1.24 และ 1.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนามีการละชั่ว/ทำดี/ใฝ่ธรรม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันกับในภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยของศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.74 5.68 และ 5.47 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด ยกเว้น ในข้อ 7 เรื่องความเชื่อว่ามีคนตายแล้ว คนทำความดีจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนคนทำไม่ดีจะตกนรก และข้อ 8 ความเชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และจะได้รับ ผลกรรมในชาตินี้ ซึ่งคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของการประกอบศาสนพิธี/ศาสนกิจ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศาสนาพุทธ	650	
1. การสวดมนต์ที่บ้าน		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	209	32.20
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	122	18.80
เดือนละ 1-3 ครั้ง	124	19.10
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	53	8.20
สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง	29	4.50
สัปดาห์ละ 5-6 ครั้ง	16	2.50
ทุกวัน	97	14.90
2. การสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	106	16.30
เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี	412	63.40
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	51	7.80
เดือนละ 1-3 ครั้ง	53	8.20
สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง	11	1.70
สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง	7	1.10
ทุกวัน	10	1.50
3. การตักบาตร		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	140	21.50
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	168	25.80
เดือนละ 1-3 ครั้ง	212	32.60
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	64	9.80
สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง	23	3.50
สัปดาห์ละ 5-6 ครั้ง	14	2.20
ทุกวัน	29	4.50
4. การทำสังฆทาน		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	92	14.20
เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี	453	69.70
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	29	4.50
เดือนละ 1-3 ครั้ง	60	9.20
สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง	10	1.50
สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง	3	0.50

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทุกวัน	3	0.50
5. การบริจาคเงิน/สิ่งของแก่พระ		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	59	9.10
ตามโอกาสหรือเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี	515	79.20
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	16	2.50
เดือนละ 1-3 ครั้ง	38	5.80
สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง	7	1.10
สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง	3	0.50
ทุกวัน	12	1.80
6. การทำสมาธิ		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	202	31.10
เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี	248	38.20
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)	52	8.00
เดือนละ 1-3 ครั้ง	62	9.50
สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง	24	3.70
สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง	14	2.20
ทุกวัน	48	7.40
ศาสนาอิสลาม	329	
1. การละหมาด		
ไม่ได้ทำ	7	2.10
ทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก	69	21.00
ทำสัปดาห์ละ 1 วัน	9	2.70
ทำสัปดาห์ละ 2-3 วัน	34	10.30
สัปดาห์ละ 4-5 วัน	8	2.40
ทำทุกวัน วันละ 1 ครั้ง	14	4.30
ทุกวัน วันละ 2-5 ครั้ง	188	57.10
2. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน		
ไม่ได้ทำ	11	3.30
ทำไม่ถึง 7 วัน เพราะสุขภาพไม่ดีหรือไม่สะดวก	37	11.20
ทำสัปดาห์ละ 1 วัน	16	4.90
ทำสัปดาห์ละ 2-3 วัน	14	4.30
สัปดาห์ละ 4-5 วัน	12	3.60
ทำเกือบครบ (26-29 วัน)	126	38.30

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครบทั้ง 30 วัน	113	34.30
3. การประกอบพิธีฮัจย์ที่นครเมกกะ		
ไม่เคย	299	90.90
เคย 1 ครั้ง	14	4.30
เคย 2 ครั้ง	7	2.10
เคย 3 ครั้ง	2	0.60
เคยมากกว่า 3 ครั้ง	7	2.10
4. การบริจาคเงิน/สิ่งของ (ชะกาต)		
ไม่ได้ทำ	16	4.90
ทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน	136	41.30
ทำทุกครั้งตามที่กำหนด	121	36.80
ทำทุกครั้งและมากกว่าเกณฑ์กำหนด	56	17.00
5. การบริจาคเงิน/สิ่งของ (ซอดาเกาะฮ์)		
ไม่เคยทำ	20	6.10
แทบไม่เคยทำ	11	3.30
ทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน	269	81.80
ทำปีเว้นปี	14	4.30
ทำบ่อยมาก	15	4.60
6. การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา		
ไม่ได้ทำ	17	5.20
ทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก	178	54.10
ทำสัปดาห์ละ 1 วัน	52	15.80
ทำสัปดาห์ละ 2-3 วัน	29	8.80
ทำสัปดาห์ละ 4-5 วัน	6	1.80
ทำทุกวันแต่วันละครั้ง	12	3.60
ทำทุกวัน และวันละหลายครั้ง	35	10.60
ศาสนาคริสต์	233	
1. อธิษฐานอ่านพระคัมภีร์ที่บ้าน		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	28	12.00
เดือนละ 1-4 ครั้ง	51	21.90
สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	23	9.90
สัปดาห์ละ 3-4 วัน	28	12.00
สัปดาห์ละ 5-6 วัน	11	4.70

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทุกวัน	92	39.50
2. ไปร่วมนมัสการพระเจ้าที่โบสถ์/วิหาร ฟังเทศน์		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	5	2.10
เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา	24	10.30
เดือนละ 1-3 ครั้ง	38	16.30
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์)	102	43.80
สัปดาห์ละ 1-3 วัน	26	11.20
สัปดาห์ละ 4-6 วัน	3	1.30
ทุกวัน	35	15.00
3. ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา		
ไม่เคยไป	5	2.10
แทบไม่เคยไป	5	2.10
ไปบางครั้ง (ปีละ 3-4 ครั้ง)	47	20.20
ไปบ่อยครั้ง	39	16.70
ไปเกือบทุกครั้ง	51	21.90
ไปทุกครั้ง	86	36.90
4. บริจาคสิ่งของ (สับลด)		
ไม่เคย/แทบไม่เคย	7	3.00
เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี	55	23.60
เดือนละ 1-3 ครั้ง	68	29.20
เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์)	73	31.30
สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง	11	4.70
สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง	2	0.90
ทุกวัน	17	7.30

จากตารางที่ 4.10 พบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 32.30) ไม่เคย/แทบไม่เคย สวดมนต์ที่บ้าน มีร้อยละ 14.90 ที่สวดมนต์ที่บ้านทุกวัน ร้อยละ 19.10 สวดมนต์ที่บ้านเดือนละ 1-3 ครั้ง ร้อยละ 18.80 สวดมนต์ที่บ้านเดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) และคนรุ่นใหม่ที่สวดมนต์ที่บ้านสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง สัปดาห์ละ 5-6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.20 4.50 และ 2.50 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 63.40) ไปสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม เฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี รองลงมา คือ ไม่เคย/แทบไม่เคย ไปสวดมนต์ที่วัด ร้อยละ 16.30 ที่ไปทุกวันมีเพียงร้อยละ 1.50 คนรุ่นใหม่ที่ไม่ไปสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม เดือนละ 1-3

ครั้ง เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง และสัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.20 7.80 1.70 และ 1.10 ตามลำดับ

1) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวนประมาณ 1 ใน 3 ตักบาตรเดือนละ 1-3 ครั้ง รองลงมาคือเดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) ร้อยละ 25.80 ที่ไม่เคย/แทบไม่เคย ร้อยละ 21.50 ที่ตักบาตรทุกวันมีร้อยละ 4.50 สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง 3-4 ครั้ง 5-6 ครั้ง ร้อยละ 9.80 3.50 และ 2.50 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.70 ถวายสังฆทานเฉพาะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา/งานประเพณี ส่วนที่ ไม่เคย/แทบไม่เคย ร้อยละ 14.20 รองลงมาคือ เดือนละ 1-3 ครั้ง เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง และทุกวันร้อยละ 9.20 4.50 1.50 และ 0.50 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 79.20 บริจาคเงิน/สิ่งของแก่พระภิกษุ ส่วนที่ ไม่เคย/แทบไม่เคย ร้อยละ 9.10 รองลงมาคือ เดือนละ 1-3 ครั้ง เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) ทุกวัน สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง สัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง ร้อยละ 5.80 2.50 1.80 1.10 และ 0.50

คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ทำสมาธิ เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี ร้อยละ 38.20 และมีจำนวนใกล้เคียงกันถึงร้อยละ 31.10 ไม่เคย/แทบไม่เคย ทำสมาธิ รองลงมาคือ ทำสมาธิเดือนละ 1-3 ครั้ง เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) ทำทุกวัน สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง และสัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง ร้อยละ 9.50 8.00 7.40 3.70 และ 2.20 ตามลำดับ

2) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 57.10 ทำละหมาดทุกวัน และทำวันละ 2-5 ครั้ง รองลงมาคือ ทำบ้างไม่ทำบ้างแล้วแต่สะดวก ร้อยละ 21.00 ที่ไม่ได้ทำมีเพียงร้อยละ 2.10 ส่วนที่ทำสัปดาห์ละ 2-3 วัน ทำทุกวันวันละ 1 ครั้ง ทำสัปดาห์ละ 4-5 วัน ทำสัปดาห์ละ 1 วัน ร้อยละ 10.30 4.30 2.70 และ 2.40 ตามลำดับ ส่วนการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ทำเกือบครบ (26-29 วัน) ร้อยละ 38.30 รองลงมาคือ ทำครบทั้ง 30 วัน ร้อยละ 34.40 ทำไม่ถึง 7 วัน เพราะสุขภาพไม่ดีหรือไม่สะดวก ร้อยละ 11.20 ที่ไม่ได้ทำมีเพียงร้อยละ 3.30 ส่วนที่ทำสัปดาห์ละ 1 วัน สัปดาห์ละ 2-3 วัน และสัปดาห์ละ 4-5 วัน ร้อยละ 4.90 4.30 และ 3.60 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ 90.90 ยังไม่เคยไปประกอบพิธีที่นครเมกกะ รองลงมาคือ เคยไป 1 ครั้ง เคยไป 2 ครั้ง เคยไปมากกว่า 3 ครั้ง และเคยไป 3 ครั้ง ร้อยละ 4.30 2.10 2.10 และ 0.60 ตามลำดับ การบริจาคเงิน/สิ่งของ/ชะกาต คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.30 ทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน รองลงมาทำทุกครั้งตามกำหนดร้อยละ 36.80 ทำทุกครั้ง และมากกว่าที่กำหนดร้อยละ 17.00 และไม่ได้ทำมีร้อยละ 4.90 ส่วนการบริจาคเงิน/สิ่งของ (ซอคาเกาะห์) ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.80 ทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน รองลงมาคือ ไม่เคยทำ ทำปีเว้นปี และแทบไม่เคยทำ ร้อยละ 6.10 6.10 4.60 4.30 และ 3.30 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.20) ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา โดยทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก รองลงมาคือ ทำสัปดาห์ละ 1 วัน ทำทุกวัน และวันละหลายครั้ง ทำสัปดาห์ละ 2-3 วัน ทำทุกวันแต่วันละ 1 ครั้ง และทำสัปดาห์ละ 4-5 วัน ร้อยละ 15.80 10.60 8.80 5.20 3.60 และ 1.80 ตามลำดับ

3) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.50 อธิษฐานอ่านพระคัมภีร์ที่บ้านทุกวัน รองลงมาคือ เดือนละ 1-4 ครั้ง สัปดาห์ละ 3-4 วัน ไม่เคย/แทบไม่เคย สัปดาห์ละ 1-2 วัน

และสัปดาห์ละ 5-6 วัน ร้อยละ 21.90 12.00 12.00 9.90 และ 4.70 ตามลำดับ ส่วนที่ไปร่วมนมัสการ พระเจ้า ที่โบสถ์/วิหาร ฟังเทศน์ มีประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.80) ไปเดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์) รองลงมาคือ เดือนละ 1-3 ครั้ง ทุกวัน สัปดาห์ละ 1-3 วัน เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา ไม่เคย/แทบไม่เคย และสัปดาห์ละ 4-6 วัน ร้อยละ 16.30 15.00 11.20 10.30 2.10 และ 1.30 ตามลำดับ

คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่คือประมาณ 1 ใน 3 ไปทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา รองลงมาคือ ไปเกือบทุกครั้ง ไปบางครั้ง (ปีละ 3-4 ครั้ง) ไปบ่อยครั้ง ร้อยละ 21.90 20.20 และ 16.70 ตามลำดับ ที่ไม่เคยไปและแทบไม่เคยไปมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 2.10 โดยคนรุ่นใหม่เกือบ 1 ใน 3 (ร้อยละ 31.30) บริจาคเงิน/สิ่งของ (สับลด) เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์) ส่วนที่บริจาคเดือนละ 1-3 ครั้ง มีจำนวนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 29.20 รองลงมาคือ เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี ทุกวัน สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง ไม่เคย/แทบไม่เคย และสัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง ร้อยละ 23.60 7.30 4.70 3.00 และ 0.90

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ดังแสดงในตารางที่ 4.11 ถึง 4.17

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ของสภาพแวดล้อมโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. สภาพการทำงาน	พุทธ	5.27	1.08	0.21	มาก
	อิสลาม	5.45	1.11	0.20	มาก
	คริสต์	5.51	1.05	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.37	1.09	0.20	มาก
2. สภาพการเงิน	พุทธ	4.47	1.15	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	4.92	1.16	0.24	ปานกลาง
	คริสต์	4.79	1.21	0.25	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.66	1.18	0.25	ปานกลาง
3. สุขภาพอนามัย	พุทธ	4.98	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	5.30	1.08	0.20	มาก
	คริสต์	5.27	1.02	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.12	1.08	0.21	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	พุทธ	5.46	1.15	0.21	มาก
	อิสลาม	5.67	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	5.63	1.21	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.55	1.13	0.20	มาก
5. ความสัมพันธ์กับชุมชน	พุทธ	4.97	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	5.35	0.96	0.18	มาก
	คริสต์	5.32	0.97	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.14	1.05	0.20	มาก
6. สภาพแวดล้อม	พุทธ	5.18	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	5.47	0.98	0.18	มาก
	คริสต์	5.37	1.06	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.03	0.20	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.04	0.91	0.18	มาก
	อิสลาม	5.35	0.88	0.16	มาก
	คริสต์	5.30	0.81	0.15	มาก
	เฉลี่ย	5.18	0.89	0.17	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.18 เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า เกือบทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ข้อ 1 สภาพการทำงานและข้อ 6 สภาพแวดล้อม เท่ากับ 5.55 5.37 5.29 โดยคนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยของสภาพการเงินในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาจำแนกตามศาสนาที่นับถือ พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีค่าเฉลี่ยเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ส่วนด้านสภาพการเงิน คนรุ่นใหม่ในทั้งสามศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันหมด โดยค่าเฉลี่ยของศาสนาอิสลามสูงสุด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพการทำงาน โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ทำงานด้วยความตั้งใจ ซื่อสัตย์ สุจริต	พุทธ	5.67	1.29	0.23	มาก
	อิสลาม	5.81	1.18	0.20	มาก
	คริสต์	5.96	1.18	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.76	1.24	0.22	มาก
2. งานที่ทำมีความมั่นคง ก้าวหน้า	พุทธ	5.06	1.38	0.27	มาก
	อิสลาม	5.29	1.37	0.26	มาก
	คริสต์	5.27	1.31	0.25	มาก
	เฉลี่ย	5.16	1.36	0.26	มาก
3. เข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้า/ ลูกน้อง	พุทธ	5.42	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.51	1.31	0.24	มาก
	คริสต์	5.63	1.17	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.49	1.24	0.23	มาก
4. มีความพอใจในงานที่ทำอยู่	พุทธ	5.28	1.25	0.24	มาก
	อิสลาม	5.45	1.29	0.24	มาก
	คริสต์	5.46	1.23	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.36	1.26	0.24	มาก
5. โดยรวมแล้วงานที่ทำอยู่เป็นไป ตามความคาดหวังไม่ต้องหางาน ใหม่อีกแล้ว	พุทธ	4.94	1.41	0.29	มาก
	อิสลาม	5.20	1.43	0.27	มาก
	คริสต์	5.24	1.40	0.27	มาก
	เฉลี่ย	5.07	1.42	0.28	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.27	1.08	0.21	มาก
	อิสลาม	5.45	1.11	0.20	มาก
	คริสต์	5.51	1.05	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.37	1.09	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยด้านสภาพการทำงานในระดับมาก มีค่าเท่ากับ 5.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 การทำงานด้วยความตั้งใจ ซื่อสัตย์สุจริต ข้อ 3 การเข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้า ลูกน้อง และข้อ 4 มีความพอใจในงานที่ทำอยู่ เท่ากับ 5.76 5.49 และ 5.36 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยของสภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยของศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.51 5.45 และ 5.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพการเงินโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว	พุทธ	4.37	1.40	0.32	ปานกลาง
	อิสลาม	4.88	1.44	0.30	ปานกลาง
	คริสต์	4.71	1.41	0.30	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.57	1.43	0.31	ปานกลาง
2. ใช้จ่ายเงินอย่างเพียงพอเหมาะสมกับฐานะ	พุทธ	4.72	1.35	0.29	ปานกลาง
	อิสลาม	5.19	1.33	0.26	มาก
	คริสต์	5.02	1.36	0.27	มาก
	เฉลี่ย	4.90	1.36	0.28	ปานกลาง
3. สะสมเงินออมไว้สำหรับใช้จ่ายในอนาคตหรือเมื่อไม่ได้ทำงาน	พุทธ	4.41	1.47	0.33	ปานกลาง
	อิสลาม	4.82	1.47	0.31	ปานกลาง
	คริสต์	4.65	1.52	0.33	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.57	1.49	0.33	ปานกลาง
4. จะไม่ก่อหนี้ยกเว้นเพื่อซื้อสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพ เช่น ที่อยู่ อาศัย ยานพาหนะ เครื่องใช้ในบ้าน เป็นต้น	พุทธ	4.77	1.47	0.31	ปานกลาง
	อิสลาม	5.15	1.35	0.26	มาก
	คริสต์	5.17	1.50	0.29	มาก
	เฉลี่ย	4.95	1.45	0.29	ปานกลาง
5. มีเงินใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานได้ตามที่ต้องการ	พุทธ	4.26	1.46	0.34	ปานกลาง
	อิสลาม	4.72	1.47	0.31	ปานกลาง
	คริสต์	4.45	1.58	0.36	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.42	1.50	0.34	ปานกลาง
6. มีความมั่นคงในเรื่องรายได้	พุทธ	4.31	1.43	0.33	ปานกลาง
	อิสลาม	4.78	1.47	0.31	ปานกลาง
	คริสต์	4.73	1.50	0.32	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.52	1.47	0.33	ปานกลาง
โดยรวม	พุทธ	4.47	1.15	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	4.92	1.16	0.24	ปานกลาง
	คริสต์	4.79	1.21	0.25	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.66	1.18	0.25	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยด้านสภาพการเงินในระดับปานกลาง เท่ากับ 4.66 โดยค่าเฉลี่ยของศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ เท่ากับ 4.92 4.79 และ 4.47 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 4 การไม่ก่อกวนนี้ ยกเว้น เพื่อซื้อสิ่งจำเป็นแก่การครองชีพ เช่น ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องใช้ในบ้าน เป็นต้น ข้อ 2 การใช้จ่ายเงินอย่างเพียงพอเหมาะสมกับฐานะ และข้อ 1 มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพของตนเอง และครอบครัวเท่ากับ 4.95 4.90 และ 4.57 ตามลำดับ โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ ในเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อ 4 ที่คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสุขภาพอนามัยโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ	พุทธ	5.00	1.34	0.27	ปานกลาง
	อิสลาม	5.26	1.33	0.25	มาก
	คริสต์	5.27	1.24	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.12	1.32	0.26	มาก
2. เมื่อเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาที่หมอในสถานพยาบาล	พุทธ	5.16	1.33	0.26	มาก
	อิสลาม	5.44	1.25	0.23	มาก
	คริสต์	5.49	1.26	0.23	มาก
	เฉลี่ย	5.30	1.30	0.25	มาก
3. ไม่มีความเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัว	พุทธ	4.72	1.42	0.30	ปานกลาง
	อิสลาม	5.17	1.37	0.26	มาก
	คริสต์	4.99	1.41	0.28	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.89	1.42	0.29	ปานกลาง
4. มีวิธีคลายเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัว	พุทธ	4.96	1.30	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	5.27	1.37	0.26	มาก
	คริสต์	5.27	1.30	0.25	มาก
	เฉลี่ย	5.11	1.33	0.26	มาก
5. โดยรวมแล้วสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ	พุทธ	5.07	1.27	0.25	มาก
	อิสลาม	5.35	1.14	0.21	มาก
	คริสต์	5.33	1.11	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.20	1.21	0.23	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	4.98	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	5.30	1.08	0.20	มาก
	คริสต์	5.27	1.02	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.12	1.08	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยของสุขภาพอนามัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.12 โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเท่ากับ 5.30 และ 5.27 ตามลำดับ ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางเท่ากับ 4.98 เมื่อพิจารณาเป็นราย พบว่า คนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยระดับมากเกือบทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 2 เมื่อเจ็บป่วย สามารถเข้ารับการรักษาที่หมอนในสถานพยาบาล ข้อ 5 โดยรวมแล้ว สุขภาพอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ และข้อ 1 ดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เท่ากับ 5.30 5.20 และ 5.12 ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงข้อเดียว คือ ข้อ 4 ไม่มีความเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ย/เท่ากับ 4.89

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยด้านสุขภาพอนามัย โดยรวมในระดับมากและสูงที่สุด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ เท่ากับ 5.30 และ 5.27 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยด้านสุขภาพอนามัยระดับปานกลางเท่ากับ 4.98 โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และมีค่าสูงที่สุด 2 ข้อ คือ ข้อ 5 โดยรวมแล้ว สุขภาพอนามัยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ข้อ 3 ไม่มีความเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัว เท่ากับ 5.35 และ 5.17 คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยรายข้อในระดับมากและสูงที่สุด 3 ข้อ คือ ข้อ 2 เมื่อเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาที่หมอนในโรงพยาบาล ข้อ 1 ดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ และข้อ 4 มีวิถีคลายเครียดจากปัญหาในงานครอบครัว ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ คือ ข้อ 2 และข้อ 5 และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ คือ ข้อ 4 และข้อ 1

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. คนในครอบครัวมีความสนิทสนม รักใคร่กัน	พุทธ	5.57	1.26	0.23	มาก
	อิสลาม	5.70	1.14	0.20	มาก
	คริสต์	5.78	1.30	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.64	1.24	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
2. คนในครอบครัวมีความห่วงใยช่วยเหลือและเกื้อกูลกัน	พุทธ	5.64	1.26	0.22	มาก
	อิสลาม	5.78	1.07	0.19	มาก
	คริสต์	5.85	1.26	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.71	1.21	0.21	มาก
3. คนในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีคุณค่า เช่น ไปทำบุญ ไปเที่ยว	พุทธ	5.26	1.38	0.26	มาก
	อิสลาม	5.53	1.18	0.21	มาก
	คริสต์	5.22	1.52	0.29	มาก
	เฉลี่ย	5.32	1.36	0.26	มาก
4. เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกัน คนในครอบครัวมักจะพูดคุยและให้อภัยกัน	พุทธ	5.35	1.31	0.24	มาก
	อิสลาม	5.63	1.16	0.21	มาก
	คริสต์	5.57	1.32	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.47	1.28	0.23	มาก
5. คนในครอบครัวมีความรู้สึกอบอุ่นใจ แม้ว่าบางคนจะอยู่ไกลกัน	พุทธ	5.48	1.29	0.24	มาก
	อิสลาม	5.73	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.73	1.30	0.23	มาก
	เฉลี่ย	5.60	1.26	0.22	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.46	1.15	0.21	มาก
	อิสลาม	5.67	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	5.63	1.21	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.55	1.13	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวในระดับมากเท่ากับ 5.55 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 2 คนในครอบครัวมีความห่วงใยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ข้อ 1 คนในครอบครัวมีความสนิทสนมรักใคร่กัน และข้อ 5 คนในครอบครัวมีความอบอุ่นใจ แม้ว่าบางคนจะอยู่ไกลกัน เท่ากับ 5.71 5.64 และ 5.60 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนา มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกข้อ โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ ข้อ 2 คนในครอบครัวมีความห่วงใยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เท่ากับ 5.85 และข้อ 1 คนในครอบครัวมีความสนิทสนมรักใคร่กัน เท่ากับ 5.78 คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ข้อ คือ ข้อ 5 คนในครอบครัวมีความรู้สึกอบอุ่นใจ แม้ว่าบางคนจะอยู่ไกลกัน เท่ากับ 5.73 ข้อ 4 เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกัน คนในครอบครัวมักจะพูดคุยและให้อภัยกัน เท่ากับ 5.63 และข้อ 3 คนในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีคุณค่า เช่น การทำบุญ การเที่ยว เท่ากับ 5.53 ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทั้งศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ทุกข้อ

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรวม และรายชื่อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน	พุทธ	5.13	1.32	0.26	มาก
	อิสลาม	5.51	1.16	0.21	มาก
	คริสต์	5.47	1.13	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.30	1.26	0.24	มาก
2. คนในชุมชนมีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน	พุทธ	5.01	1.28	0.26	มาก
	อิสลาม	5.44	1.19	0.22	มาก
	คริสต์	5.28	1.15	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.18	1.24	0.24	มาก
3. คนในชุมชนมีความรัก สามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	พุทธ	4.97	1.25	0.25	ปานกลาง
	อิสลาม	5.27	1.22	0.23	มาก
	คริสต์	5.24	1.17	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.10	1.23	0.24	มาก
4. พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน/สังคมให้ดีขึ้นในทุกครั้งที่มีโอกาส	พุทธ	4.98	1.31	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	5.38	1.18	0.22	มาก
	คริสต์	5.37	1.20	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.17	1.27	0.25	มาก
5. คนในชุมชนมีความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบของชุมชน/สังคมที่มีความหลากหลาย	พุทธ	4.90	1.24	0.25	ปานกลาง
	อิสลาม	5.31	1.11	0.21	มาก
	คริสต์	5.27	1.11	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.08	1.20	0.24	มาก
6. สามารถยอมรับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน	พุทธ	4.85	1.29	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	5.29	1.12	0.21	มาก
	คริสต์	5.23	1.14	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.04	1.23	0.24	มาก
7. เมื่อคนในชุมชน/สังคม ขัดแย้งกัน มักใช้สันติวิธี เช่น การประนีประนอม และมักประสบผลสำเร็จ	พุทธ	4.86	1.28	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	5.22	1.11	0.21	มาก
	คริสต์	5.18	1.24	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.02	1.24	0.25	มาก
8. ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของชุมชน	พุทธ	5.08	1.30	0.25	มาก
	อิสลาม	5.40	1.13	0.21	มาก
	คริสต์	5.50	1.08	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.25	1.23	0.23	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	4.97	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	5.35	.96	0.18	มาก
	คริสต์	5.32	.97	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.14	1.05	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยด้านความสัมพันธ์กับชุมชนระดับมาก เท่ากับ 5.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ข้อ 8 ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของชุมชน และข้อ 2 คนในชุมชนมีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบ เท่ากับ 5.30 5.25 และ 5.18

เมื่อพิจารณาจำแนกตามศาสนา พบว่า ในภาพรวม คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 5.35 และ 5.32 ตามลำดับ ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 4.85 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศาสนาคริสต์เกือบทุกข้อ ยกเว้นเพียงข้อ 8 ที่คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศาสนาอิสลาม ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าศาสนาอิสลาม โดยศาสนาคริสต์ และคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ถึง 5 ข้อ คือ ข้อ 3 ถึง 7 และที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเพียง 3 ข้อ คือ ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 8

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสภาพแวดล้อม โดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ในปัจจุบันสังคมไทยต้องการคนที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง “ความเอื้ออาทร”	พุทธ	5.30	1.31	0.25	มาก
	อิสลาม	5.52	1.16	0.21	มาก
	คริสต์	5.49	1.28	0.23	มาก
	เฉลี่ย	5.40	1.27	0.23	มาก
2. จะเลือกรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้	พุทธ	5.31	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.54	1.18	0.21	มาก
	คริสต์	5.60	1.25	0.22	มาก
	เฉลี่ย	5.43	1.23	0.23	มาก
3. ติดตามข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ตลอดเวลา	พุทธ	5.18	1.26	0.24	มาก
	อิสลาม	5.45	1.18	0.22	มาก
	คริสต์	5.23	1.35	0.26	มาก
	เฉลี่ย	5.26	1.26	0.24	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
4. มักแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	พุทธ	4.76	1.40	0.29	ปานกลาง
	อิสลาม	5.27	1.25	0.24	มาก
	คริสต์	4.95	1.32	0.27	ปานกลาง
	เฉลี่ย	4.93	1.36	0.28	ปานกลาง
5. จะพิจารณาข้อมูลข่าวสารจากความถูกต้องและครบถ้วน	พุทธ	5.11	1.25	0.24	มาก
	อิสลาม	5.47	1.12	0.20	มาก
	คริสต์	5.30	1.34	0.25	มาก
	เฉลี่ย	5.24	1.24	0.24	มาก
6. เชื่อว่าเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้คนใฝ่หาสิ่งอำนวยความสะดวกได้ง่ายขึ้น	พุทธ	5.29	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.53	1.10	0.20	มาก
	คริสต์	5.45	1.36	0.25	มาก
	เฉลี่ย	5.39	1.23	0.23	มาก
7. เชื่อว่าเรื่องสังคมที่เน้นการบริโภคจำเป็นต้องปลูกฝังจิตสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม	พุทธ	5.30	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.53	1.13	0.21	มาก
	คริสต์	5.57	1.28	0.23	มาก
	เฉลี่ย	5.41	1.22	0.23	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.18	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	5.47	.98	0.18	มาก
	คริสต์	5.37	1.06	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.03	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมในระดับมาก เท่ากับ 5.29 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเกือบทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 2 การเลือกรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้ ข้อ 1 ในปัจจุบันสังคมไทยต้องการคนที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง “ความเอื้ออาทร” และข้อ 6 เชื่อว่าเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้คนใฝ่หาสิ่งอำนวยความสะดวกได้ง่ายขึ้น เท่ากับ 5.43 5.40 และ 5.39 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ข้อ 4 มักแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาจำแนกตามศาสนา พบว่า ในภาพรวมคนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.47 5.37 และ 5.30 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 ข้อ คือ ข้อ 1 3 4 5 และ 6 คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ ข้อ 7 เชื่อว่าเรื่องสังคมที่เน้นการบริโภคจำเป็นต้องปลูกฝังจิตสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม และข้อ 2 จะเลือกรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้ คนรุ่นใหม่ที่นับถือ

ศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ข้อ 4 คือ มีการแจ้งข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสันติสุขของคน/ชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับความสันติสุขของคน/ชุมชน มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 18 19 และ 20

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขของคน/ชุมชนโดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	SD	CV	การแปลความหมาย
1. ความสันติสุขระดับบุคคล	พุทธ	5.17	1.08	0.21	มาก
	อิสลาม	5.50	1.07	0.19	มาก
	คริสต์	5.82	0.88	0.15	มาก
	เฉลี่ย	5.38	1.08	0.20	มาก
2. ความสันติสุขระดับชุมชน	พุทธ	5.10	1.01	0.20	มาก
	อิสลาม	5.46	0.99	0.18	มาก
	คริสต์	5.60	0.93	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.01	0.19	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.12	0.98	0.19	มาก
	อิสลาม	5.47	0.98	0.18	มาก
	คริสต์	5.67	0.84	0.15	มาก
	เฉลี่ย	5.32	0.98	0.18	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขโดยรวม (ระดับบุคคลและระดับชุมชน) ในระดับมาก เท่ากับ 5.32 และมีค่าเฉลี่ยความสันติสุขระดับบุคคล และความสัมพันธระดับชุมชนในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยความสันติสุขระดับบุคคลและความสันติสุขระดับชุมชน เท่ากับ 5.38 และ 5.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีความสันติสุขโดยรวม ความสันติสุขระดับบุคคล และความสันติสุขระดับชุมชนสูงกว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขระดับบุคคลโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ในปัจจุบันมีระดับความสุขทางกาย	พุทธ	5.25	1.21	0.23	มาก
	อิสลาม	5.47	1.17	0.21	มาก
	คริสต์	5.82	1.02	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.42	1.19	0.22	มาก
2. ในปัจจุบันมีระดับความสุขทางใจ	พุทธ	5.10	1.17	0.23	มาก
	อิสลาม	5.50	1.22	0.22	มาก
	คริสต์	5.86	1.01	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.36	1.19	0.22	มาก
3. ระดับความสุขโดยรวม (สุขทางกายและ สุขทางใจ)	พุทธ	5.15	1.16	0.23	มาก
	อิสลาม	5.53	1.13	0.20	มาก
	คริสต์	5.79	.99	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.37	1.15	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขระดับบุคคลโดยรวม (สุขทางกายและสุขทางใจ) ในระดับมากเท่ากับ 5.37 โดยมีความสุขทั้งทางกายและทางใจระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยของความสุขทางกายมากกว่าความสุขทางใจเล็กน้อยเท่ากับ 5.42 และ 5.36 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขระดับบุคคล (ความสุขทางกายและสุขทางใจ) สูงสุด รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ตามลำดับ โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามมีความสุขทางใจสูงกว่าความสุขทางกายเล็กน้อย ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ มีความสุขทางกายสูงกว่าความสุขทางใจ

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของความสันติสุขระดับชุมชนโดยรวม และรายข้อ จำแนกตามการนับถือศาสนา

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. เชื่อว่าความสุขที่แท้จริงคือความสุขทางใจ	พุทธ	5.39	1.23	0.23	มาก
	อิสลาม	5.71	1.21	0.21	มาก
	คริสต์	6.08	1.11	0.18	มาก
	เฉลี่ย	5.61	1.23	0.22	มาก

รายการ	ศาสนา	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
2. คนในชุมชน/ สังคมที่เกี่ยวข้อง ด้วยมีน้ำใจ มีการช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน เอื้ออาทรและ ห่วงใยกัน	พุทธ	5.06	1.20	0.24	มาก
	อิสลาม	5.50	1.11	0.20	มาก
	คริสต์	5.61	1.11	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.19	0.22	มาก
3. ในชุมชน/ สังคมที่เกี่ยวข้อง ด้วย มีระบบบริหารจัดการเพื่อให้ ชุมชน/สังคมมีความสันติสุข	พุทธ	4.94	1.21	0.25	ปานกลาง
	อิสลาม	5.36	1.13	0.21	มาก
	คริสต์	5.41	1.12	0.21	มาก
	เฉลี่ย	5.15	1.19	0.23	มาก
4. โดยรวมแล้วมีความพึงพอใจ กับชุมชน/ สังคม ที่มีส่วน เกี่ยวข้องด้วยในระดับ	พุทธ	4.97	1.20	0.24	ปานกลาง
	อิสลาม	5.38	1.16	0.21	มาก
	คริสต์	5.51	1.13	0.20	มาก
	เฉลี่ย	5.18	1.20	0.23	มาก
5. มีความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ	พุทธ	4.98	1.16	0.23	ปานกลาง
	อิสลาม	5.26	1.25	0.24	มาก
	คริสต์	5.22	1.26	0.24	มาก
	เฉลี่ย	5.10	1.21	0.24	มาก
6. มั่นใจว่า ชีวิตและครอบครัว/ ชุมชน/ สังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะมีความสันติสุข มั่นคงและ ยั่งยืนในอนาคต	พุทธ	5.26	1.19	0.23	มาก
	อิสลาม	5.52	1.15	0.21	มาก
	คริสต์	5.74	1.08	0.19	มาก
	เฉลี่ย	5.42	1.17	0.22	มาก
โดยรวม	พุทธ	5.10	1.01	0.20	มาก
	อิสลาม	5.46	0.99	0.18	มาก
	คริสต์	5.60	0.93	0.17	มาก
	เฉลี่ย	5.29	1.01	0.19	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า คนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขระดับชุมชน โดยรวมในระดับมาก เท่ากับ 5.29 และมีค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 เชื่อว่าความสุขที่แท้จริง คือ ความสุขทางใจ ข้อ 6 มั่นใจว่าชีวิตและครอบครัว/ชุมชน/สังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะมีความสันติสุข มั่นคง และยั่งยืนในอนาคต และข้อ 2 คนในชุมชน/สังคม ที่เกี่ยวข้องด้วย มีน้ำใจ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน เอื้ออาทร และห่วงใยกัน เท่ากับ 5.61 5.42 และ 5.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการนับถือศาสนา พบว่า ในภาพรวมศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขระดับชุมชนสูงสุดเท่ากับ 5.60 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ เท่ากับ 5.46 และ 5.10 ตามลำดับ ส่วนในรายข้อ คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเกือบทุก

ข้อ ยกเว้นเพียงข้อเดียว คือ ข้อ 5 ความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทาง
 ธรรมชาติ ที่คนรุ่นใหม่ ศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศาสนาคริสต์ โดยคนที่นับถือศาสนาพุทธ มี
 ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง 3 ข้อ ใน
 ชุมชนและสังคมที่เกี่ยวข้อง ด้วยมีระบบบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชน/สังคม มีความสันติสุข ข้อ 4
 โดยรวมแล้วมีความพึงพอใจกับชุมชน/สังคม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับ และข้อ 5 มีความพึงพอใจใน
 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางธรรมชาติ

5. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน
 ได้แก่ จำนวน และร้อยละ ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 4.21 ถึง 4.23

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของการให้ความหมายของความสันติสุข

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความจริงใจต่อกัน และไม่สร้าง ความเดือดร้อนกับผู้อื่น	218	40.60
2. พื่อใจในสิ่งที่มี/เดินสายกลาง	193	35.90
3. การได้อยู่ร่วมกันกับครอบครัว	53	9.90
4. การได้เดินทางไปพบกับพระเจ้า	52	9.70
5. ปฏิบัติตามหลักศาสนา	9	1.70
6. มองโลกในแง่ดี	6	1.10
7. การเคารพซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกัน	5	0.90
8. การเข้าถึงนิพพาน	1	0.20
รวม	537	100.00

จากตารางที่ 4.21 พบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.60) ให้ความหมายของความ
 สันติสุข ว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความจริงใจต่อกันและไม่สร้าง ความเดือดร้อนกับผู้อื่น
 รองลงมา คือ ความพื่อใจในสิ่งที่มี/เดินสายกลาง ร้อยละ 35.90 การได้อยู่ร่วมกันกับครอบครัวและ
 การได้เดินทางไปพบกับพระเจ้า ร้อยละ 9.90 และ 9.70 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตของตนเองและครอบครัว มีความสันติสุข

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี	194	38.10
2. ครอบครัวที่ดีและอบอุ่น ฐานะทางสังคมดี ไม่มีหนี้สิน	181	35.60
3. ยึดมั่นและศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา	75	14.70
4. การให้อภัยกัน	45	8.80
5. ความสงบ ความสุขทางใจ	12	2.40
6. การปล่อยวาง	2	0.40
รวม	509	100.00

จากตารางที่ 4.22 พบว่า คนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.10) มีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวมีความสันติสุข คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี อีกประมาณ 1 ใน 3 คือ การมีครอบครัวที่ดีและอบอุ่น ฐานะทางสังคมดีไม่มีหนี้สิน รองลงมา คือ ยึดมั่นและศรัทธาในหลักคำสอน และการให้อภัยกัน ร้อยละ 14.70 และ 8.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อสิ่งที่ช่วยให้ชุมชน/สังคม มีความสันติสุข

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การอยู่ร่วมกัน ด้วยความสามัคคี	251	56.90
2. การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกัน	117	26.50
3. ความศรัทธาในศาสนา	38	8.60
4. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	26	5.90
5. ความมั่นคงในการงาน และความปลอดภัยในการใช้ชีวิต	9	2.10
รวม	509	100.00

จากตารางที่ 4.23 พบว่า คนรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.90) มีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ช่วยให้ชุมชน/สังคม มีความสันติสุข คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ประมาณ 1 ใน 4 มีความคิดเห็นว่าต้องมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน รองลงมาคือ ความศรัทธาในศาสนา การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และความมั่นคงในการงานและความปลอดภัยในการใช้ชีวิต ร้อยละ 8.60 5.90 และ 2.10 ตามลำดับ

6. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของ
คนรุ่นใหม่

ตารางที่ 4.24 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม กับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่

	ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ	สภาพ การทำงาน	สภาพการเงิน	สุขภาพอนามัย	ความสัมพันธ์ ในครอบครัว	ความสัมพันธ์ กับชุมชน	สภาพแวดล้อม	ความสันติสุข ระดับบุคคล	ความสันติสุข ระดับชุมชน
ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ	–								
สภาพการทำงาน	.652*	–							
สภาพการเงิน	.495*	.630*	–						
สุขภาพอนามัย	.647*	.568*	.618*	–					
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	.714*	.526*	.422*	.631*	–				
ความสัมพันธ์กับชุมชน	.751*	.593*	.521*	.659*	.698*	–			
สภาพแวดล้อม	.812*	.601*	.489*	.616*	.705*	.760*	–		
ความสันติสุขระดับบุคคล	.565*	.457*	.426*	.526*	.488*	.515*	.477*	–	
ความสันติสุขระดับชุมชน	.595*	.475*	.427*	.497**	.486*	.587*	.527*	.783*	–

*p < .05

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (r) ระหว่างตัวแปรแต่ละตัว จำนวน 9 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .705 ถึง .812 ทั้งหมดจำนวน 6 คู่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติกับสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์เท่ากับ .812 ความสัมพันธ์ระดับบุคคลกับ ความสัมพันธ์ระดับชุมชน มีความสัมพันธ์เท่ากับ .783 ความสัมพันธ์กับชุมชนกับสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์เท่ากับ .760 ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติกับความสัมพันธ์กับชุมชน มีความสัมพันธ์เท่ากับ .751 ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติกับความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์เท่ากับ .714 และความสัมพันธ์ในครอบครัวกับสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์เท่ากับ .705 ตามลำดับ

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .515 ถึง .698 ทั้งหมดจำนวน 19 คู่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .422 ถึง .497 ทั้งหมดจำนวน 11 คู่

7. การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรแบบสองทาง (Two-way MANOVA)

ตารางที่ 4.25 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนแตกต่างกัน

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
การนับถือศาสนา	Pillai's Trace	.046	14.244*	4.000	2406.000	.000
	Wilks' Lambda	.954	14.358*	4.000	2404.000	.000
	Hotelling's Trace	.048	14.472*	4.000	2402.000	.000
	Roy's Largest Root	.045	26.969*	2.000	1203.000	.000
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.253	87.301*	4.000	2406.000	.000
	Wilks' Lambda	.747	94.409*	4.000	2404.000	.000
	Hotelling's Trace	.338	101.580*	4.000	2402.000	.000
	Roy's Largest Root	.337	202.547*	2.000	1203.000	.000

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
การนับถือศาสนา	Pillai's Trace	.022	3.381*	8.000	2406.000	.001
* ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Wilks' Lambda	.978	3.387*	8.000	2404.000	.001
	Hotelling's Trace	.023	3.394*	8.000	2402.000	.001
	Roy's Largest Root	.019	5.767*	4.000	1203.000	.000

*p < .05

1. Box's M = 58.012, F = 2.397, df1 = 24, df2 = 607015.690, p = .000

2. Bartlett's Test of Sphericity: Likelihood Ratio = .000, Approx.Chi-Square = 757.059, df = 2, p = .000

3. Levene's Test of Equality of Error Variances

ความสันติสุขระดับบุคคล F = 1.620 p = .115

ความสันติสุขระดับชุมชน F = 1.244 p = .270

จากตารางที่ 4.25 พบว่า การทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ทั้ง 2 ด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ โดยใช้สถิติทดสอบ Box's test of Equality of Covariance Matrices ปรากฏว่า มีค่า Box's M = 58.012 มีค่า F = 2.397 (p = .000 < .05) แสดงว่า เมทริกซ์ค่าความแปรปรวนร่วมของทุกกลุ่มแตกต่างกัน ไม่เป็นตามข้อตกลงเบื้องต้น แต่ West, Finch and Curran (1995) กล่าวว่า สำหรับกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 300 พออนุโลมวิเคราะห์ต่อได้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรการนับถือศาสนา (3 กลุ่ม) และตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ (3 กลุ่ม) มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1212 คน ซึ่งมากกว่าที่ West, Finch and Curran (1995) กล่าวไว้ข้างต้น จึงวิเคราะห์ต่อได้เมื่อทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ค่าความแปรปรวนร่วมแล้ว จึงทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ทั้ง 2 ด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ โดยใช้สถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ปรากฏว่า มีค่า Chi-Square = 757.059 (p = .000 < .05) แสดงว่าตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม แล้วทำการตรวจสอบความเท่ากันของความแปรปรวนสำหรับตัวแปรตามแต่ละตัวของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ทั้ง 2 ด้าน โดยใช้สถิติทดสอบ Levene's Test of Equality of Error Variances ปรากฏว่า ตัวแปรตามการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล มีค่า F = 1.620 (p = .115 > .05) และตัวแปรตามการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน มีค่า F = 1.244 (p = .270 > .05) ทั้ง 2 ด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนเป็นจริง จากผลการวิเคราะห์พบว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นทั้ง 3 ข้อ สามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรได้ ดังนี้

พิจารณาอิทธิพลของตัวแปรการนับถือศาสนา พบว่า ให้ค่า p เท่ากับ .000 น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 จึงสรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกันเมื่อมีการนับถือศาสนาต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และพิจารณาตัวแปรความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ พบว่า ให้ค่า p เท่ากับ .000 น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 จึงสรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกันเมื่อมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาอิทธิพลร่วมระหว่างการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน พบว่า อิทธิพลร่วมระหว่างการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน ให้ค่า p เท่ากับ .000 น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 จึงสรุปได้ว่า อิทธิพลร่วมระหว่างการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนในระดับ Univariate test

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	p
การนับถือศาสนา	ความสันติสุขระดับบุคคล	41.441	2	20.720	26.258*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	24.148	2	12.074	17.796*	.000
ความรู้ ความเชื่อ และ การปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	238.222	2	119.111	150.945*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	252.368	2	126.184	185.987*	.000
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	17.805	4	4.451	5.641*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	6.730	4	1.683	2.480*	.042
ค่าความคาดเคลื่อน	ความสันติสุขระดับบุคคล	949.289	1203	.789	-	-
	ความสันติสุขระดับชุมชน	816.185	1203	.678	-	-
Total	ความสันติสุขระดับบุคคล	36521.000	1212	-	-	-
	ความสันติสุขระดับชุมชน	35181.167	1212	-	-	-

*p < .05

จากตารางที่ 4.26 พบว่า การนับถือศาสนาต่างกันส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติต่างกันส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งอิทธิพลร่วมระหว่างการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา

	การนับถือศาสนา		พุทธ	อิสลาม	คริสต์
		\bar{X}	5.17	5.50	5.82
ความสันติสุขระดับบุคคล	พุทธ	5.17	–	.335*	.655*
	อิสลาม	5.50		–	.320*
	คริสต์	5.82			–
	การนับถือศาสนา		พุทธ	อิสลาม	คริสต์
		\bar{X}	5.10	5.46	5.60
ความสันติสุขระดับชุมชน	พุทธ	5.10	–	.355*	.495*
	อิสลาม	5.46		–	.139*
	คริสต์	5.60			–

*p < .05

จากตารางที่ 4.27 พบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4.28 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตาม ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

ความสันติสุข ระดับบุคคล	ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	\bar{X}	น้อย	ปานกลาง	มาก
				4.57	5.36
ระดับบุคคล	น้อย	4.57	–	.790*	1.485*
	ปานกลาง	5.36		–	.694*
	มาก	6.05			–
ความสันติสุข ระดับชุมชน	ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	\bar{X}	น้อย	ปานกลาง	มาก
			4.50	5.23	5.98
ระดับชุมชน	น้อย	4.50	–	.730*	.1.478*
	ปานกลาง	5.23		–	.748*
	มาก	5.98			–

*p < .05

จากตารางที่ 4.28 พบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลของคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติระดับน้อย และระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับมาก และระดับปานกลางและระดับมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติ ระดับน้อยและระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับมาก และระดับปานกลางและระดับมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

8. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตาม การนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตาม การนับถือศาสนา และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปร ปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุตัวแปรแบบสองทาง (Two-Way MANCOVA)

ตารางที่ 4.29 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่
จำแนกตามการนับถือศาสนา ภายหลังการควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
สภาพการทำงาน	Pillai's Trace	.007	4.048*	2.000	1196.000	.018
	Wilks' Lambda	.993	4.048*	2.000	1196.000	.018
	Hotelling's Trace	.007	4.048*	2.000	1196.000	.018
	Roy's Largest Root	.007	4.048*	2.000	1196.000	.018
สภาพการเงิน	Pillai's Trace	.004	2.370	2.000	1196.000	.094
	Wilks' Lambda	.996	2.370	2.000	1196.000	.094
	Hotelling's Trace	.004	2.370	2.000	1196.000	.094
	Roy's Largest Root	.004	2.370	2.000	1196.000	.094
สุขภาพอนามัย	Pillai's Trace	.028	17.284*	2.000	1196.000	.000
	Wilks' Lambda	.972	17.284*	2.000	1196.000	.000
	Hotelling's Trace	.029	17.284*	2.000	1196.000	.000
	Roy's Largest Root	.029	17.284*	2.000	1196.000	.000
ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว	Pillai's Trace	.011	6.587*	2.000	1196.000	.001
	Wilks' Lambda	.989	6.587*	2.000	1196.000	.001
	Hotelling's Trace	.011	6.587*	2.000	1196.000	.001
	Roy's Largest Root	.011	6.587*	2.000	1196.000	.001
ความสัมพันธ์กับ ชุมชน	Pillai's Trace	.030	18.269*	2.000	1196.000	.000
	Wilks' Lambda	.970	18.269*	2.000	1196.000	.000
	Hotelling's Trace	.031	18.269*	2.000	1196.000	.000
	Roy's Largest Root	.031	18.269*	2.000	1196.000	.000

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
สภาพแวดล้อม	Pillai's Trace	.004	2.491	2.000	1196.000	.083
	Wilks' Lambda	.996	2.491	2.000	1196.000	.083
	Hotelling's Trace	.004	2.491	2.000	1196.000	.083
	Roy's Largest Root	.004	2.491	2.000	1196.000	.083
การนับถือศาสนา	Pillai's Trace	.040	12.073*	4.000	2394.000	.000
	Wilks' Lambda	.961	12.167*	4.000	2392.000	.000
	Hotelling's Trace	.041	12.262*	4.000	2390.000	.000
	Roy's Largest Root	.039	23.594*	2.000	1197.000	.000
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.027	8.300*	4.000	2394.000	.000
	Wilks' Lambda	.973	8.341*	4.000	2392.000	.000
	Hotelling's Trace	.028	8.381*	4.000	2390.000	.000
	Roy's Largest Root	.027	16.001*	2.000	1197.000	.000
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.017	2.563*	8.000	2394.000	.009
	Wilks' Lambda	.983	2.565*	8.000	2392.000	.009
	Hotelling's Trace	.017	2.568*	8.000	2390.000	.009
	Roy's Largest Root	.014	4.265*	4.000	1197.000	.002

*p < .05

1. Box's M = 58.012, F = 2.397, df1 = 24, df2 = 607015.690, p = .000

2. Bartlett's Test of Sphericity: Likelihood Ratio = .000, Approx. Chi-Square = 654.826, df = 2, p = .000

3. Levene's Test of Equality of Error Variances

ความสันติสุขระดับบุคคล F = 1.685 p = .098

ความสันติสุขระดับชุมชน F = 1.949 p = .050

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ภายหลังจากควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่เป็นระดับบุคคลและระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ และที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอนที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังจากควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	P
สภาพการทำงาน	ความสันติสุขระดับบุคคล	3.244	1	3.244	4.658*	.031
	ความสันติสุขระดับชุมชน	4.697	1	4.697	7.904*	.005
สภาพการเงิน	ความสันติสุขระดับบุคคล	2.607	1	2.607	3.743	.053
	ความสันติสุขระดับชุมชน	2.411	1	2.411	4.058	.054
สุขภาพอนามัย	ความสันติสุขระดับบุคคล	21.519	1	21.519	30.897*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	2.686	1	2.686	4.520*	.034
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	ความสันติสุขระดับบุคคล	9.143	1	9.143	13.128*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	3.786	1	3.786	6.370*	.012
ความสัมพันธ์กับชุมชน	ความสันติสุขระดับบุคคล	5.082	1	5.082	7.297*	.007
	ความสันติสุขระดับชุมชน	20.505	1	20.505	34.503*	.000
สภาพแวดล้อม	ความสันติสุขระดับบุคคล	.047	1	.047	.067	.796
	ความสันติสุขระดับชุมชน	2.054	1	2.054	3.456	.063

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	P
การนับถือศาสนา	ความสันติสุขระดับบุคคล	32.463	2	16.231	23.305*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	15.427	2	7.713	12.979*	.000
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	16.478	2	8.239	11.829*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	17.265	2	8.633	14.526*	.000
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	11.295	4	2.824	4.054*	.003
	ความสันติสุขระดับชุมชน	3.617	4	.904	1.522	.194
ค่าความคาดเคลื่อน	ความสันติสุขระดับบุคคล	833.679	1197	.696	-	-
	ความสันติสุขระดับชุมชน	711.360	1197	.594	-	-
Total	ความสันติสุขระดับบุคคล	36521.000	1212	-	-	-
	ความสันติสุขระดับชุมชน	35181.167	1212	-	-	-

*p < .05

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ภายหลังจากควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลของคนรุ่นใหม่ แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณในเกือบทุกประเด็น โดยพบว่า คนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในทั้งสามศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่มีความเชื่อในหลักคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ และความสันติสุขในระดับมาก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเชื่อว่าศาสนาสอนให้เป็นคนดี ซึ่งจะต้องไม่เบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบ ต้องมีความรัก มีเมตตากรุณา ซึ่งพ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง ทำแบบอย่างให้เห็น และได้รับการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียน และคนรุ่นใหม่ที่ให้ข้อมูลเกือบทุกคน เชื่อว่าคนรุ่นใหม่ในมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น และมีความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาลดน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อน และมีแนวโน้มจะลดลงไปอีกในอนาคต เนื่องจากครอบครัวมีความอบอุ่นน้อยลง พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง คนรุ่นใหม่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีมีน้อย สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลง มีการแข่งขันกันสูง ต้องทำงานเป็นหลักเพื่อหาเลี้ยงตนเอง มีเวลาที่จะปฏิบัติศาสนาพิธีศาสนกิจน้อยลง ขณะที่สิ่งช่วยให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากหลักธรรมคำสอน อบายมุขที่เข้าถึงได้ง่ายจาก Social Media สิ่งเสพติดให้โทษ รวมทั้ง นักบวชหรือผู้นำทางศาสนาที่มีการปฏิบัติทางศาสนาอย่างเข้มแข็งมีน้อย การเสริมสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและชุมชนต้องใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีครอบครัวเป็นแกนหลัก ร่วมกับโรงเรียนและสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อสารมวลชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้

นางสาวโสรยา อายุ 26 ปี ศาสนาพุทธ ทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวกรมพัฒนาพลังงานทดแทน ที่เขื่อนโรงไฟฟ้าคลองทุ่งพล ตำบลตะเคียนทอง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดจันทบุรี ส่วนพ่อและแม่ก็เป็นลูกจ้างประจำในเขื่อนนี้

“... ตอนนี้มีความสุข 8 ส่วน 10 เพราะได้ทำงานใกล้บ้านมีเพื่อนร่วมงานที่ดี อยู่กับพ่อแม่ ครอบครัวอบอุ่น ไม่ต้องดิ้นรนมาก ใช้ชีวิตอย่างไม่เดือนร้อนเพราะมีรายจ่ายไม่มาก ไม่ฟุ้งเฟ้อเหมือนอยู่ในเมืองใหญ่ ถ้ายึดหลักพอเพียงจะมีความสุขได้ง่าย พอใจในสิ่งที่ตนเองมี พ่อแม่สอนให้เข้าวัดตลอด แต่ตอนนี้ทำงานแล้วก็เข้าน้อยลงตามแต่โอกาส เช่น วันวิสาขะ/อาสาฬหะ/เข้าพรรษา/ออกพรรษา...”

“...คนเงินวายนใจธรรมะน้อยกว่าคนรุ่นพ่อ/แม่ และเขาไม่ค่อยสนใจเรื่องศาสนา เขาเชื่อว่าคนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับการศึกษาและการเลี้ยงดูของครอบครัวและเป็นเรื่องของแต่ละคน....”

นายนิลา นัท อายุ 26 ปี ศาสนาพุทธ พนักงานขายของในร้านสะดวกซื้อ กรุงเทพมหานคร

“... มีความสุข เพราะไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายคนอื่น อยู่อย่างสงบ เราก็จะไม่ถูกเบียดเบียน ในครอบครัวก็ฟังได้ ให้คำปรึกษาเวลามีปัญหายุ่งยาก บางครั้งไปขอพรจากพระเพื่อให้จิตใจสบาย ทำงานเกือบทุกวันต้องรอให้ถึงวันหยุดจึงจะมีโอกาสไปทำบุญได้ ช่วยให้ทานโดยให้อาหารสัตว์เลี้ยง และที่ไม่ได้เลี้ยง ไม่กินเหล้าเพราะทำให้ขาดสติ ซึ่งจะเป็นต้นเหตุทำชั่วได้ทุกอย่าง...”

“... ต้องทำให้คนในชุมชน เกิดความรู้สึกไม่แบ่งแยกกัน ตามศาสนาที่นับถือ คือไม่เบียดเบียนกัน ต้องให้ทุกคนดำเนินรอยตามหลักธรรมคำสอนในศาสนาที่แต่ละคนนับถือให้เคร่งครัดขึ้น...”

นายศราวุธ อายุ 34 ปี ครูสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล

“...ครอบครัวต้องเข้มแข็งในเรื่องศาสนา แล้วกระจายไปสู่ชุมชน โดยมีสถาบันทางศาสนาเป็นตัวเชื่อมและส่งเสริมให้ใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน...” ต้องกวาดชั้นให้ลูกหลานดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด

“...คนมุสลิมมีความเชื่อว่าการอยู่ในโลกนี้เป็นแค่ทางผ่านที่จะไปสู่วันที่พระเจ้าตอบแทนเป็นการสะสมบุญไว้ชาติหน้า ความเชื่อเช่นนี้ มีผลต่อบุคคลและชุมชนมาก เพราะครอบครัวเล็ก ๆ สงบสุข ในระดับชุมชน สังคมก็จะสงบสุข คนมุสลิมทั่วไป ก็จะมีความรักความสามัคคีกัน...”

นายศักดิ์สิทธิ์ อายุ 32 ปี เป็นครูสอนศาสนาคริสต์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

“...ความสุขไม่ได้ยึดกับสิ่งของในโลกนี้ แต่เกิดขึ้นในใจลึก ๆ เป็นสุขที่พระเจ้าสัมผัสกับเราด้วยจิตวิญญาณ เรามีความเชื่อ ความหวังในพระเยซูคริสต์จะแก้ปัญหาละและความทุกข์ยากลำบากที่เข้ามาในชีวิตของเรา เมื่อเราปฏิบัติตามคำสอนในหลักพระคัมภีร์ที่พระองค์ได้สอนเรา...”

“... ทางโบสถ์มีการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ให้พ้นจากยาเสพติด เน้นปลูกฝัง ศีลธรรม จริยธรรม เน้นทำความดีและช่วยเหลือกันให้คริสต์ชนนำคำสอนไปปฏิบัติให้เกิดผล ยิ่งปฏิบัติมากยิ่งเกิดผลดีมาก...”

“...Gen Y จะห่างศาสนามากขึ้น ทางแก้คือ

- 1) ให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนสามัญ
- 2) ครอบครัวมีความสำคัญมากกว่าศาสนาในการทำให้คนแต่ละคนมีความสุข โดยสอนและเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูก ๆ ได้เห็นอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องบาป บุญ การสวดมนต์ การเอื้อเฟื้อ มีเมตตา กรุณา แม่จะสอนให้ลูกสวดมนต์ ทุกคืนก่อนนอน และสอนให้ปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อให้ติดเป็นนิสัย
- 3) ในอนาคต การสอนศาสนาอิสลามมีรูปแบบวิธีการหลากหลายเนื่องจากคนมุสลิมที่เรียนหนังสือสูง มีมากกว่าเดิม....”

นายภัสสน อายุ 21 ปี ศาสนาพุทธ จบอาชีวศึกษา เป็นลูกจ้างรีสอร์ท อำเภอ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

“... มีความสุขดี เพราะอยู่กับครอบครัวที่ดี อบอุ่น เน้นสุขทางใจมากกว่า สุขทางกาย เพื่อนบ้านก็ดี...”

“...เครื่องศานาปานกลาง เน้นรักษาศีล 5 ไปวัดทำบุญกับพ่อแม่ ค่อนข้างบ่อย สวดมนต์ ก่อนนอนทุกคืน แต่เพื่อน ๆ รุ่นราวคราวเดียวกันไม่ค่อยได้สนใจศาสนา...”

“... เชื่อว่า นรก-สวรรค์ มีจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ได้เห็นทั้งชาตินี้และชาติหน้า เชื่อตามพ่อแม่สอน แม่ไฝธรรมะมากกว่าพ่อ...”

“...การดึงคนเจนวายน่าจะยาก เขาสนใจโลกโซเชียลมากเกินไป ต้องการหาความสุขด้วยการเล่นออนไลน์ (Online) ดูหนัง ฟังเพลง คบเพื่อน สื่อออนไลน์ มีมากและเข้าถึงได้ง่าย สภาพแวดล้อมของสังคมมีผลทำให้คุณธรรมของคนโดยเฉพาะคนเจนวายเสื่อมลง...”

นางบี อายุ 24 ปี ศาสนาพุทธ ทำงานร้านนวดแผนไทย กรุงเทพมหานคร

“...มีความสุขหรือสันติสุขดี เพราะใช้หลักธรรมเรื่องเมตตา หมายถึงไม่เอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียนกัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนมาเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ไม่ยึดถือว่าตนเองนับถือศาสนาอะไร เอาศาสนาไว้ในใจ เป็นมิตรและมีไมตรีกับทุก ๆ คนในชุมชน อยู่

ที่ไหนก็อยู่ได้อย่างมีความสุข เมื่อเราสุข สังคมก็สุข ชุมชนและสังคมมีความน่าอยู่ เพราะทุกคนต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ทุกจังหวัดทำได้เหมือนกัน ประเทศไทยจะน่าอยู่มาก และมีความสุข...”

นางสาวอลิสสา อายุ 24 ปี ศาสนาพุทธ ทำงานร้านนวดแผนไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“... ความสุขที่แท้จริง ต้องมีเกียรติ ไม่ต้องไปยุ่งกับใครและไม่อยากให้ใครมาวุ่นวาย ขอให้มิกินเป็นวัน ๆ ไป ไม่มีเงินก็ทุกข์ มีเงินเยอะก็อาจไม่เป็นสุข ไม่ค่อยคิดถึงอนาคต เพราะไม่รู้ว่าจะอยู่อีกนานแค่ไหน...”

นางสุนีย์ อายุ 28 ปี ศาสนาพุทธ อาจารย์โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดสตูล

“... คนรุ่นใหม่จำนวนมากทางศาสนามากขึ้น หลงตนเอง เห็นตัวเองเป็นใหญ่ ทำงานเพื่อตนเอง ขาดเหตุผล ใช้อารมณ์มากกว่า ไม่ค่อยเห็นอกเห็นใจคนอื่น ขาดจิตสาธารณะ ขาดความสามัคคี ไม่แคร์ว่าสังคมจะเดือดร้อนอย่างไร...”

“... ในชุมชนดั้งเดิม ผู้คนทั้งคนพุทธ คนมุสลิม อยู่ด้วยกันตั้งแต่เล็ก ๆ โตมาด้วยกัน รักสมัครสมานสามัคคีกันดี ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันเสมอ แต่คนรุ่นใหม่หรือเจนวาย ต่างคนต่างอยู่ ต่างทำงานมุ่งหาความสำเร็จเร็ว ๆ ไม่ค่อยคบหา ไปมาหาสู่กัน...”

นายมนตรี อายุ 28 ปี ศาสนาพุทธ ข้าราชการในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรียนจบปริญญาตรี สาขาคอมพิวเตอร์กราฟฟิก พ่อ/แม่เป็นข้าราชการในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เคยทำงานบริษัทเอกชนมา 3 ปี

“... ความสุขในชีวิตนี้ อยู่ในระดับกลาง ๆ อยากมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้ดี ๆ มีเงินมาช่วยชำระหนี้สินให้แม่เพราะแม่ต้องผ่อนทั้งบ้านและรถยนต์ สงสารพ่อแม่ที่ต้องเอางานมาทำที่บ้านบ่อย ๆ รู้สึกจะเครียดเรื่องงาน ...”

“... ปฏิบัติตามหลักธรรมบ้างไม่ได้เคร่งอะไร ยึดถือศีล 5 แต่ก็ได้ลืกซึ่ง สวดมนต์ก่อนนอน เข้าวัดทำบุญเป็นครั้งคราว ที่จริง ๆ จัง ๆ ยังไม่เคยทำ แต่เชื่อว่าศาสนาทำให้คนเป็นคนดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี

นายเจต อายุ 19 ปี ศาสนาอิสลาม รั้งจ้างทั่วไป จังหวัดเชียงใหม่

“... มีความสุขพอสมควร ใช้ชีวิตเรียบง่าย อยู่แบบพึ่งพาตนเองต้องให้เวลากับศาสนา มาก ๆ ไม่แบ่งแยกศาสนา ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ และคนอื่น ๆ ในสังคมได้ดี...”

“... ใช้หลักธรรมของศาสนาเพื่อสงบจิตใจ แล้วนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จะไม่ใช้อารมณ์เป็นใหญ่...”

“... สังคมจะสันติสุขได้ มุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ศาสนาอิสลามและปฏิบัติตามหลักศาสนาให้ถูกต้อง และเคร่งครัด หมั่นเข้าร่วมกิจกรรมในมัสยิด ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันซึ่งกันและกัน และต้องช่วยสอนศาสนาอิสลามให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน...”

นางสาวอารียา อายุ 29 ปี ศาสนาอิสลาม เป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน สมาคมผู้บริโภค จังหวัดสงขลา

“... การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาส่งผลต่อสันติสุขของบุคคลและชุมชน ถ้าทุกคนทำต้องเกิดสันติสุข 100 เปอร์เซ็นต์ แน่แน่นอนการเป็นมุสลิม ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ไม่เบียดเบียนกัน บางครั้งข่าวที่ออกมาค่อนข้างรุนแรงมาก แต่ถ้าคนปฏิบัติตัวตามหลักศาสนาอย่างถูกต้อง ไม่บิดเบือนเหตุการณ์ร้าย ๆ จะไม่เกิดขึ้น...”

นางโลลา อายุ 32 ปี ศาสนาอิสลาม อาชีพค้าขายพลอย ในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี บ้านเดิมของสามีอยู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีลูก 4 คน พักอาศัยอยู่ใกล้มัสยิด ลูกทุกคนเรียนที่สาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรีและมาเรียนศาสนาที่มีสยิด ตอน 6 โมงเย็นถึงสองทุ่มเกือบทุกวัน

“... ความสุขคือความศรัทธาที่ใจเรามีต่อพระเจ้า สุขหรือทุกข์ก็ขอบคุณพระเจ้า เพราะว่าพระเจ้ากำหนดทุกอย่างให้เรา เราเชื่อในโลกหน้า โลกนี้เป็นแค่ชั่วคราว ต้องทำดีให้พระเจ้าพอใจ จะได้ไปสวรรค์ในโลกหน้า...”

“... ศาสนาอิสลามเป็นจารีตที่เหมือนกฎหมาย มีการปลุกฝังให้คนไม่ฟุ้งเฟ้อ ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างศาสนา จะมีความสุขอย่างมาก...”

“...ที่เคร่งศาสนา เพราะถูกปลุกฝังจากแม่เป็นหลัก ทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักที่ศาสนาบอก ถ้าไม่ปฏิบัติจะบาป เช่น ถ้ามีเงินมากแต่ไม่บริจาคจะบาป เงินที่ได้มาพระเจ้าบอกให้ส่งผ่านให้คนยากจนด้วย...”

นายอติป อายุ 28 ปี ศาสนาอิสลาม เจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ จังหวัดลำปาง พ่อเคยเป็นอิหม่ามอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ย้ายมาทำมาหากินที่ลำปางหลายสิบปีแล้ว

“...ผมปฏิบัติตามหลักศาสนกิจค่อนข้างจะครบหรือประมาณ 8 ใน 10 ส่วน มีความสุขโดยรวมประมาณ 7 ใน 10 ความหวังในชาตินี้ขอให้มีกินมีใช้เป็นพอ ขอให้มีความสุขชาติ ละหมาดได้ทั้ง 5 เวลา จะได้มีเวลาคิดถึงพระเจ้ามากขึ้น เป็นเครื่องเตือนสติและคอยจดความชั่วที่ไหลซ่ายความดีที่ไหลล้นๆ ทำให้เราต้องคิดว่าเราอยู่ชาตินี้เป็นอย่างไรแล้วแต่พระเจ้า ไม่ต้องคิดเยอะ ไม่โลก แต่ทำดีเพื่อหวังชาติหน้า...”

“...ในเมืองลำปาง มีคนมุสลิมอยู่ไม่มากทำให้หาซื้ออาหารสำเร็จรูปลำบาก ต้องทำกินเอง...”

“...หลักธรรมที่ใช้เป็นประจำคือต้องเป็นคนไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน ต้องบริจาคซกาตทุกอย่างสม่ำเสมอ ส่วนซกาตเกาะฮ์แล้วแต่ความพร้อม ที่ชอบมากที่สุดคือ ศาสนาอิสลามสอนให้คนเท่าเทียมกันหรือไม่แตกต่างกันมากนัก จะรวย จะจน ต้องไปละหมาดเหมือนกัน แต่งตัวเหมือนกัน...”

นางสาลิตา อายุ 27 ปี ศาสนาอิสลาม จังหวัดจันทบุรี เป็นคนกระบี่ มาค้าขายไข่ที่ตลาดและส่งพลอยไปขายที่จังหวัดกระบี่ สามีเป็นคนจันทบุรี นับถือพุทธ มีลูก 4 คน คนเล็กสุด(อายุ 3 ขวบ) เข้าเรียนโรงเรียนวัด ต้องห่อข้าวไปกินเองอยู่กับแม่ ส่วนลูกอีก 3 คนอยู่ที่กระบี่

“... มาอยู่จันทบุรี ตลาดอำเภอเขาชีชมภู เห็นคนมุสลิมไม่เกิน 5 คน ดินแดนไม่ค่อยเคร่ง ไม่ใส่ฮิญาบ เพราะรู้สึกว่าจะแปลกจากคนอื่น ๆ ยังคงทำละหมาดทุกวัน แต่ส่วนใหญ่ทำไม่ถึงวันละ 5 เวลา มาอยู่ที่จันทบุรี หลายปีแล้ว เคยไปมัสยิดเพียงครั้งเดียว เพราะต้องเข้าไปในตัวเมืองจันทบุรี พ่อแม่ที่กระบี่โทรมาเตือนบ่อย ๆ ว่าให้ทำละหมาด ในทุกปีจะถือศีลอดและจ่ายซกาตตามที่กำหนด โดยโอนเงินให้พ่อช่วยดำเนินการให้ แต่ตอนดินแดนกลับไปเยี่ยมบ้านที่กระบี่จะเคร่งเหมือนคนมุสลิมในกระบี่...”

“... การจะอยู่ในชุมชนกับชาวพุทธได้อย่างสันติสุข ต้องทำตัวให้ดีอย่าเป็นภาระของสังคม ดินแดนเข้ากับคนพุทธทุกคนได้ดี ไปงานแต่งงาน งานศพ กินอาหารว่าง เครื่องดื่มได้เพียงแต่ไม่กราบไหว้พระเจ้า...”

คุณสุปรียา อายุ 30 ปี ศาสนาพุทธ เคยทำงานเป็นวิศวกรบริษัทในกรุงเทพ 5 ปี ปัจจุบันช่วยพ่อที่เปิดร้านอาหารอยู่จังหวัดจันทบุรี

“...ผมเคยบวช 1 เดือน หลวงพี่และพ่อสอนตลอดว่า ให้มีสมาธิ จะช่วยให้มีความสุขได้ ซึ่งคนรุ่นใหม่มีเพียงส่วนน้อยที่จะสนใจเรื่องการใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต ...”

“...ความสุข หมายถึง การที่ได้ทำสิ่งที่เรารัก ชอบและเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และต้องเป็นสิ่งที่พ่อ/แม่พอใจด้วย แม้ว่าในระยะแรก ๆ รายได้จะไม่พอ แต่มีความสุขมากกว่า เพราะได้ดูแลพ่อแม่ด้วย ได้อยู่กับธรรมชาติ ไม่ต้องเร่งรีบ ไม่ต้องหิวเสีย หงุดหงิดบ่อย ๆ เหมือนตอนทำงานกรุงเทพฯ...”

“...อยู่ในชนบทมีเพื่อนบ้านที่ดี เจอแต่กัลยาณมิตร ทำให้เห็นความสำคัญของชีวิตมากกว่าเงิน ดีใจที่เปลี่ยนตัวเองได้...”

“... หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ที่มีการแข่งขัน มีความวุ่นวายและสับสนควรจัดให้มีกิจกรรมทำสมาธิ เพื่อให้คนคิดดี ปฏิบัติดีและมีสุขทางใจได้...”

นางนิลปัทม์ อายุ 30 ปี ศาสนาพุทธ อาชีพหมอนวดแผนไทย จังหวัดลำปาง

“... ความสันติสุขต้องเน้นในทางจิตใจ ต้องไหว้พระทำตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตัวอยู่ในศีล 5 เลิกอบายมุข แต่ดิฉันปฏิบัติได้บางส่วน เพราะต้องทำงาน มีเวลาน้อย ตักบาตรเดือนละ 3 – 4 ครั้ง โดยมากไปที่ตลาด ทำบุญสงกรานต์ทุกปี เป็นการทำตามประเพณี เป็นความเชื่อ ศรัทธาว่าการทำบุญเป็นการทำความดีของชาวพุทธ เป็นการเสริมมงคลแก่ชีวิต...”

นางรัชพร อายุ 34 ปี นับถือศาสนาคริสต์ พนักงานมหาวิทยาลัย จังหวัดลำปาง แม่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนพ่อนับถือศาสนาพุทธ

“...ปฏิบัติศาสนกิจ 1 ใน 10 ไม่ค่อยเคร่งครัดมากนัก และมีความสุขระดับ 8 ใน 10 มีความสุขดี สังคมในเมืองลำปางส่วนใหญ่เป็นพุทธ ดิฉันเข้าเรียนโรงเรียนที่เป็นพุทธ จึงไม่ค่อยได้รับการสั่งสอนด้านคริสต์ แต่ตอนเด็กไปเข้าโบสถ์คริสต์กับแม่ทุกวันอาทิตย์ เดี่ยวนี้ไปโบสถ์เฉพาะพิธีสำคัญ ๆ...”

“...เพื่อนที่ทำงานเดียวกัน และเพื่อนบ้านเกือบทั้งหมดเป็นพุทธ เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ดีตอนนี้ก็มีความศรัทธาในพุทธศาสนาด้วย เพราะเห็นว่าหลักเกณฑ์ดี...”

“...สันติสุข เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบ ไม่ต้องดิ้นรนเพื่อหาเงินมาเสพสุข...”

“... ยังมีความกังวลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชน สังคมมีแนวโน้มไม่ค่อยดี ทั้งเรื่องเศรษฐกิจปากท้อง เรื่องยาเสพติดระบาดมาในวัยรุ่น เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ ที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเองในแง่ที่ทำให้มีความสุขน้อยลงด้วย...”

“...คนรุ่นใหม่ หรือเงินวาย มีความลึกซึ้งในหลักธรรมของศาสนาคริสต์น้อยลง บางคนที่มาเข้าศาสนาคริสต์เพราะคิดว่าทำให้ตนเอง ดูดีขึ้น ได้ไปเจอเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกัน มีกิจกรรมผ่อนคลายทุกข์ได้บ้าง ไปถ้ำยรูปร่วมกัน ไม่ค่อยสนใจคำสอนและการปฏิบัติมากนัก ยังสงสัยอยู่เลยว่าทำไมคุณแม่ถึงศรัทธาในศาสนาขนาดนั้น...”

“... ครอบครัวต้องปลูกฝังหลักคิดทางศาสนาและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง...”

นายเฉลิมพล อายุ 35 ปี ศาสนาคริสต์ ชายหมู้ที่ตลาด ในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี งานเสริม คือ ซ่อมไฟฟ้าตามบ้านและมาช่วยงานที่โบสถ์วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล ในวันอาทิตย์

“... คนเจ็นวนาย แตกต่างจากรุ่น พ่อแม่มาก คือไฝธรรมชาติน้อยลง ลูกผมก็น้อยไปกว่าผมอีก คนคริสต์ก็ไปเข้าโรงเรียนวัดเพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่า คนคริสต์สมัยนี้ออกห่างจากโบสถ์ไปมากขึ้นทุกที เขาต้องทำงานเป็นเวลาที่ตายตัว ไม่ค่อยสะดวกในการไปโบสถ์ วันอาทิตย์ หลาย ๆ คน มีภาระที่ต้องทำ...”

“... ความเคร่งในการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาขึ้นอยู่กับครอบครัว จะปลูกฝังให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต...”

นางสาววิไลพร อายุ 27 ปี ศาสนาอิสลาม ลูกจ้างชั่วคราว สำนักงานเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

“...ความสันติสุข หมายถึง ทุกคนอยู่ด้วยกันด้วยความรัก ความสามัคคี ไม่มีการแบ่งแยก ต้องให้ความสำคัญแก่คนในแต่ละศาสนาเท่าเทียมกันหมด มีความสุขมาก ไม่มีใครห่างเหินจากศาสนา เพราะเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ ในที่ทำงานมีมุสลิม 10 คน ส่วนใหญ่เป็นพุทธ อยู่ด้วยกันได้ดี ทุกวันศุกร์ตอนเที่ยงไปทำละหมาด เมื่อได้ทำละหมาดจะมีความสุข เป็นความเชื่อที่ได้เข้าเฝ้าพระเจ้า...”

“...การดึงคนรุ่นใหม่ให้ใกล้ชิดศาสนาต้องอาศัยครอบครัวเป็นหลัก โดยต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก การใช้โซเชียลมีเดียดี ๆ จะเข้าถึงได้...”

นางจิตตรี อายุ 34 ปี ศาสนาพุทธ พนักงานบริษัทในจังหวัดอุบลราชธานี สามเณรมุสลิม

“...มีความสุขตามอัตภาพ มีงานที่ค่อนข้างมั่นคง มีรายได้ประจำพออยู่ได้ ช่วยสามีขายเนื้อ อย่างเป็นรายได้เสริม มีกินมีใช้ แต่ไม่มีเงินเก็บ มีความสุขอยู่กับลูกและครอบครัวที่อบอุ่น...”

“...ศาสนาช่วยให้มีความสุข ได้ไปวัดไหว้พระ ทำบุญโลงศพ สะเดาะเคราะห์ เชื่อเรื่องเวรกรรม ทำสิ่งเหล่านี้แล้วสบายใจ มีความสุข...”

นางสาวรัชดา อายุ 28 ปี ศาสนาพุทธ พนักงานสถิติ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

“...มีความสุขค่อนข้างมาก ประมาณ 8 ใน 10 เพราะได้งานที่ถนัดและรัก มีเพื่อนร่วมงานที่ดี คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่กับพ่อแม่ ซึ่งทำเกษตร เป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น เงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น แม้จะเงินเดือนไม่มาก แต่ก็ไม่ค่อยมีค่าใช้จ่ายอะไร บ้านก็อยู่กับพ่อแม่ จึงมีเงินออมทุกเดือน...”

“... ดิฉันปฏิบัติธรรมในระดับปานกลาง ซึ่งถือน้อยกว่ารุ่นพ่อ/แม่มาก คงเป็นเพราะเทคโนโลยี การสื่อสารที่ก้าวหน้ามาก สภาพสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป อาชีพการงานมีกรอบเวลาตายตัว คนเจ็นวนายโดยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ เพราะพวกเขาเชื่อว่า ได้งานดี มีเงินมาก กินใช้สบาย ชีวิตจะมีความสุขมากขึ้น จะห่างเหินจากศาสนามากขึ้น จะเข้าวัดบังกั้ตอนมีความทุกข์ เช่น ตกงาน หรือมีหนี้สินหรือผิดหวังในความรัก...”

“...เฟซบุ๊ก มีส่วนทำให้คนเสียได้มาก เพราะคนส่วนใหญ่จะโชว์แต่สิ่งดี ๆ เช่น กินของดี ๆ หรุ ๆ แพง ๆ อร่อย ๆ ใช้ของดี ๆ ไปเที่ยวเพื่อให้ตนเองเด่นกว่าคนอื่น ๆ แต่ก็ทำให้เขาต้องดิ้นรนหา

เงินมาใช้จ่ายเพื่อจะได้โชรบ่อย ๆ ทั้งที่เพชบุรีไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ แทนที่จะไปวัด ฟังธรรมะเทศนา ทำบุญ แล้วถ่ายรูปลงเพชบุรี...”

นางสาววรรณศิริ อายุ 30 ปี อาชีพค้าขาย ศาสนาคริสต์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม่นับถือศาสนาคริสต์ พ่อนับถือศาสนาพุทธ

“...ความสันติสุข คนต้องไม่เอาเปรียบกัน มันเป็นบาป สุขทางใจมีความสำคัญมากกว่าสุขทางกาย แต่ถ้าไม่มีเงินก็อยู่ลำบาก...”

“...มีความสุขมาก แม่พอกับแม่จะเลิกกัน เพราะมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ ก่อนข้างเครื่องครัว ไปปฏิบัติศาสนกิจที่โบสถ์เป็นประจำ แต่จะสั่งสอนอบรมให้ลูกเชื่อในพระเจ้า ใส่บาตรด้วยทำได้ทั้งสองศาสนา...”

“...ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในการโน้มน้าวให้ลูกหลานไฝ่ธรรมะ...”

“...คนรุ่นใหม่จะเคร่งครัดศาสนาน้อย เพราะติดโลกโซเชียล ไม่ค่อยเชื่อเรื่องศาสนาเรื่องพระเจ้าเหมือนคนรุ่นแม่...”

“...ชุมชนจะมีความสุขมากขึ้น ต้องมีการรวมกลุ่มกันในหมู่บ้าน แม้ว่าคริสต์ชนจะอ่านพระวาจาที่บ้านได้ แต่ก็มาโบสถ์ทุกวันอาทิตย์และวันอื่น ๆ ที่สะดวก คนในสังคมต้องขยันทำมาหากิน ต้องไม่ค้ำกำไรเกินควร ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน...”

10. แนวทางปฏิบัติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้ที่ประชุมกลุ่มสนทนา เพื่อให้ร่วมเสนอแนวทางเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

1.1 ครอบครัวเป็นหลักสำคัญที่สุดในการปลูกฝังและถ่ายทอดให้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นคนรุ่นใหม่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเริ่มตั้งแต่เด็ก เป็นครอบครัวอบอุ่น เน้นความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกาย มีความรักและความเมตตาทั้งคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในชุมชน พ่อ/แม่ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกหลานได้เห็นอย่างต่อเนื่อง แต่มีลักษณะค่อย ๆ ซึมซับให้เกิดศรัทธา ในบาปบุญคุณโทษ นรก-สวรรค์ ผิด-ถูก ชั่ว-ดี สุข-ทุกข์ อย่างเข้าใจจนเกิดเป็นกิจนิสัยในตัวเด็กและที่สำคัญที่สุดคือ สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา คือ ความรักและความเมตตากรุณา และต้องลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วย การมีเมตตากรุณาเพียงอย่างเดียวไม่พอ ทำอาชีพสุจริตด้วยความเพียรและซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบ ลดกิเลส ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ละชั่ว ทำดี แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีและเอื้ออาทรกับคนในชุมชนและสังคม มีเงินออมสะสมไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เจ็บป่วยหรือออกจากงาน ต้องสอนให้สมาชิกมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่มองตนเองเป็นใหญ่ แต่ต้องมองผลกระทบรอบข้างด้วย ระวังคนอื่น ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความผูกพันกับคนในชุมชน มีนิสัยช่วยเหลือสังคมในทุกครั้งที่มีโอกาส คิดบวก เข้าใจในสัจธรรมของชีวิตในเรื่อง “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” ไม่เป็นทุกข์มากเกินกว่าเหตุ

1.2 คนรุ่นใหม่ต้องหมั่นหาความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมของศาสนาและต้องนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อพิสูจน์ผลที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีใจสงบเย็นจนเกิดศรัทธาและให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความสงบทางใจมากขึ้นและเชื่อมั่นว่าสุขทางใจมี

ความสำคัญมากกว่าสุขทางกาย และเน้นความเป็นอิสระ โดยเริ่มที่ใจตนเอง การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองก็จะลดน้อยลงและเมื่อมีความสุขแล้วย่อมสามารถแบ่งปัน โดยเฉพาะในปัจจุบันและอนาคตภาวะเศรษฐกิจและสังคมจะมีความบีบคั้นมากขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่จะเป็นอยู่ลำบากขึ้นกว่าคนในรุ่นก่อน เนื่องจากสภาพเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) แทนคนมากขึ้น คนจะหางานได้ยากขึ้น รายได้ของคนทำงานจะลดน้อยลง หากคนมีความต้องการบริโภคมากขึ้นตามกระแสของวัตถุนิยมจะทำให้มีหนี้สินซึ่งจะมาพร้อมกับความทุกข์ใจ การเข้าถึงศาสนาอย่างถูกต้องและชัดเจนจะทำให้สำนึกในบาปบุญ คุณ-โทษ นรก-สวรรค์ ผิดถูก ชั่วดี สุข-ทุกข์ จะเป็นเกราะป้องกันการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดได้ และเมื่อเจ็บป่วยต้องรักษาใจตนเองไม่ให้ป่วยตามกายไปด้วย

นอกจากนี้ ยังต้องแสวงหาความรู้อย่างพอเพียงเกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนาพิธี/ ศาสนกิจ วิธีชีวิตและค่านิยมของศาสนิกชนอื่นที่มีอยู่ในชุมชน/สังคม เช่น ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ไม่ดูแคลนต่อความเชื่อและข้อปฏิบัติของกันและกัน ซึ่งจะช่วยเป็นภูมิคุ้มกันในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับศาสนาอื่นในสื่อ Social Online จำนวนมาก ที่มีทั้งจริงและเท็จ เพื่อไม่ให้เกิดการโต้ตอบกันจนเกิดเป็นความขัดแย้งขยายเป็นวงกว้างได้ การรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องในวิธีปฏิบัติและวิธีชีวิตซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกัน ช่วยให้เกิดความสันติสุขในสังคมได้

1.3 ศาสนิกชนต้องนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อความสันติสุขของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อจูงใจในการให้คนในชุมชนและสังคมปฏิบัติตาม โดยเฉพาะชาวพุทธต้องนำหลักธรรมในเรื่อง เบญจศีล เบญจธรรม การมีสติ ความมีเมตตา กรุณา ความพอเพียง การแบ่งปัน การมีจิตสาธารณะไปใช้ในการดำเนินชีวิตจนเป็นกิจนิสัย

1.4 ครอบครัวต้องใช้เวลา ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าแก่บุตรหลานในการใช้สื่อ Social Media และติดตามสื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เพื่อให้เกิดปัญญา สามารถเลือกและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่มีสาระและประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีศีล มีธรรม ใช้เวลาเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ในการใช้สื่อ Social Media ที่เป็นประโยชน์ เช่น เข้าร่วมในกลุ่ม line หรือ Facebook เพื่อทราบความเคลื่อนไหวของความรู้ กิจกรรมทางศาสนาทั้ง 3 ศาสนา จากเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม หลีกเลี่ยงการใช้สื่อ Social Media ที่ไม่เหมาะสม ไร้สาระ มีส่วนทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อเพื่ออวดตัวกัน ขาดทักษะและประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน

2. สถาบันการศึกษา

2.1 สถาบันการศึกษาทุกสังกัดต้องจัดให้มีหลักสูตรและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาศาสนา ควบคู่กับวิชาสามัญ และวิชาชีพในทุกระดับ โดยต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนศาสนาที่น่าสนใจ โดยนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน นักศึกษา ของครอบครัว ของชุมชนและสังคมเป็นกรณีตัวอย่าง แล้วครูและนักเรียนร่วมกันเลือกวิธีการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหา ติดตามและอธิบายผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำกิจกรรมเสริม โดยเฉพาะการทำสมาธิเพื่อความสงบทางใจ ไตร่ตรองพฤติกรรมความเป็นไปของตนเองที่ผ่านมาเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้เกิดความสุขทางใจ แล้วนำไปปฏิบัติในครอบครัว เน้นให้ชมรมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกันทั้ง 3 ศาสนา ในวันสำคัญทางศาสนาและวันประเพณีต่าง ๆ เช่น ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของนักเรียน นักศึกษา หรือชุมชน รอบ ๆ สถานศึกษา หรือ ศาสนสถานต่าง ๆ ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี

คนอยู่มีความสุขและไร้ทุกข์ ในการจัดการเรียนการสอนสถาบันการศึกษาต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าถึง มีทัศนคติที่ดีต่อศาสนิกชนอื่น จัดสอนโดยครูที่มีความรู้ความสามารถทางศาสนาทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ หรือสอนโดยผู้นำทางศาสนาที่มีความชัดเจนในหลักธรรมคำสอนและมีการถ่ายทอดที่ดี และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนนักศึกษา เช่น นำประเด็นปัญหา ความเข้าใจผิดทางศาสนาที่เกิดขึ้นมาเป็นหัวข้อสนทนา แล้วอภิปรายร่วมกัน โดยมีผู้นำทั้งสามศาสนามาพูดคุยด้วย มีการจัดกิจกรรมร่วมกันของนักเรียนนักศึกษาอย่างต่อเนื่องสืบทอดต่อกันเป็นรุ่น ๆ โดยเฉพาะการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาของชาวพุทธ นอกจากนี้ ยังต้องมีการเรียนรู้ศาสนาอื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในวิถีคิดและการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ควบคู่ไปด้วย

2.2 สถานศึกษาทุกระดับและทุกแห่งต้องจัดให้มีสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมและพอเพียงสำหรับนักเรียน นักศึกษา ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ เพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการซึมซับว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนประกอบกรรมดีและสามารถแก้ไขปัญหา และส่งเสริมให้เกิดความสันติสุขได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่มีความเสี่ยงที่จะประพฤติดอกนอกกรอบศีลธรรม

2.3 สถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องมีการปรับใช้ สื่อ Social Media เพื่อให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงตอบประเด็นปัญหาที่ยังเป็นข้อสงสัยของศาสนิกชนอีกกลุ่มหนึ่ง ให้ถูกต้องชัดเจนและสร้างสรรค์ เป็นไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ความสันติสุขระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาต่างกัน เช่น การเผยแพร่ศาสนาที่มีสถานะถูกต้อง เป็นต้น ความขัดแย้งหรือการก่อความไม่สงบของคนมุสลิมบางกลุ่มในบางพื้นที่ของประเทศไทยหรือในประเทศตะวันออกกลางบางประเทศ ทั้ง ๆ ที่ ทุกศาสนาสอนให้ศาสนิกชนรักสันติ ไม่ทำร้าย ทำลายเพื่อนมนุษย์ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด

3. สถาบันศาสนา

3.1 ผู้นำทางศาสนา นักบวชในศาสนา ต้องปรับและเพิ่มบทบาทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ “บวร” ให้เข้มแข็งขึ้นมาอีก โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา ต้องปรับบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมของศาสนาแก่ศาสนิกชน ในหลากหลายรูปแบบมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไปจากคนรุ่นก่อนมาก ซึ่งการดึงให้คน รุ่นใหม่เข้ามาทำศาสนพิธีที่วัดเพื่อให้มีการปลูกศรัทธาในศาสนาอาจไม่ได้ผล จึงต้องเปลี่ยนเป็นการสัญจร เช่น นักบวช ผู้นำทางศาสนาต้องไปแสดงธรรมและจัดกิจกรรมเผยแพร่หลักธรรมของศาสนาในแหล่งชุมชนทั้งสถานที่ทำงาน สถานศึกษา หรือชุมชนที่เป็นที่พักอาศัย อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ใกล้ชิดมีความศรัทธาศาสนามากขึ้น และเพื่อเพิ่มคุณค่าทางจิตใจ โดยเฉพาะเป็นการแก้ปัญหาคณรุ่นใหม่ที่อ้างว่าไม่มีเวลาไปวัด ในการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ หรือการแสดงธรรมต้องเน้นให้มีการสื่อสารด้วยคำพูดหรือภาษาที่ผู้ฟังหรือคนรุ่นใหม่เข้าใจและเข้าถึงในหลักธรรมคำสอนได้ง่าย เช่น นำเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาร่วมสมัยที่เกิดขึ้น ของแต่ละบุคคล ชุมชน หรือ สังคม มาพูดคุยแล้วบอกวิธีการนำหลักธรรมที่ใช้แก้ไขปัญหา ในการแสดงธรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีโอกาสซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองและกับนักบวช หรือผู้นำทางศาสนาได้ด้วย

3.2 สถาบันทางศาสนาจัดให้มีกิจกรรมศาสนสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ระหว่างศาสนิกชนสืบต่อกันไป ให้ผู้นำทั้ง 3 ศาสนา ศาสนิกชนทั่วไป คนรุ่นใหม่และเยาวชนได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เน้นการหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถทำงาน ร่วมกันได้ โดยเฉพาะการร่วมกันพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมทำ ความสะอาดทั้งวัด มัสยิด และโบสถ์ (คริสต์) งานวันเด็กหรือวันผู้สูงอายุ งานวันแม่ งานวันพ่อ หรือ งานบุญประเพณี เช่น งานวันสงกรานต์ งานวันปีใหม่ งานวันคริสต์มาส เป็นต้น

3.3 วัด มัสยิด โบสถ์ ต้องมีพระ/ผู้นำศาสนา/นักบวช ทำหน้าที่สำหรับเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษาและแนะนำชี้หนทางในการดำเนินชีวิตแก่คนรุ่นใหม่ ให้มีความสันติสุข ในทุกวันหรือ วันอาทิตย์หรือวันพระ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสนิกชนชาวพุทธ อาจใช้วันอาทิตย์หรือวันพระ พระบาง รูปและวัดบางวัดต้องลดบทบาทการเป็นพุทธพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและสามารถดึงดูดให้คนรุ่นใหม่ หันหน้าเข้าวัดเพื่อปฏิบัติ ธรรมอย่างมีคุณค่า เช่น จัดให้มีกิจกรรมทำสมาธิในทุกวันอาทิตย์หรือวันพระ ในบางกรณี อาจเข้า ร่วมทำสมาธิผ่านทาง Social Media เช่น Facebook เพื่อพัฒนาจิตใจให้สงบ เกิดความสุขทางใจที่ เป็นความสุขที่แท้จริง สามารถช่วยลดภาวะความกดดัน ความเครียด ความกังวล ความทุกข์ใจจาก การเรียน การทำงาน ปัญหาครอบครัวและการประกอบอาชีพ

4. สถาบันสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์

4.1 สถาบันด้านสื่อต้องติดตาม ควบคุมและกวดขัน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้ง การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้มีส่วนในการ เปลี่ยนแปลงสังคม (Change agent) ไปสู่ทิศทางที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนิกชน ห้าม และ มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จและมุ่งบิดเบือนศาสนาหรือมีการกลั่น แกล้งทาง ไซเบอร์ (Cyber bullying) และยุยงให้ศาสนิกชน เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันซึ่ง ถือเป็นภัยร้ายในโลกออนไลน์

4.2 สถาบันด้านสื่อต้องกำหนดให้สื่อ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ต้องมีรายการ ที่ ส่งเสริมศาสนา หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาให้แก่เด็กเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้เข้าถึงได้ง่าย โดยเป็นรายการที่จัดในรูปแบบที่น่าสนใจเหมาะกับวัยของผู้ชมรายการ อาจนำนักแสดง นักร้อง นักกีฬา ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่น่าสนใจและเป็นคนดี เช่น ใช้นักเทศน์ที่มีชื่อเสียงในการปฏิบัติธรรม มาร่วมสนทนาธรรม การสอนการปฏิบัติธรรม (วิธีการและผล) การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วัฒนธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ของศาสนิกชน การแข่งขันตอบปัญหาทางธรรม การเขียนโปรแกรม เผยแพร่หลักธรรมสำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ทางสื่อออนไลน์ การผลิตเกมส์คอมพิวเตอร์ที่ สอดแทรกหลักธรรมคำสอนศาสนาที่ใช้แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องลด รายการ ละคร ที่มีเนื้อหาสาระส่อไปในทางลบ เช่น แอ้งคู่รัก น้อโกง ความรุนแรง ความฟุ้งเฟ้อ เป็น ต้น

5. หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน

5.1 รัฐบาลต้องกำหนดเรื่อง “คนรุ่นใหม่ยึดมั่นศาสนาในการดำรงชีพอย่างมีสันติสุข” ให้เป็นวาระแห่งชาติซึ่งจะทำให้มีการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง โดยผู้บริหารภาครัฐต้องส่งเสริมและ สนับสนุนให้คนวัยทำงานได้มีโอกาสปฏิบัติศาสนกิจเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องหลังจากผ่านพ้นวัยเรียน เช่น การจัดทำบุญเลี้ยงพระ ฟังเทศน์ ฟังธรรม ทำสมาธิ เป็นต้น ในงานฉลองครบรอบปีของ

หน่วยงานหรือวันสำคัญทางศาสนา โดยจัดกิจกรรมที่ศาสนสถานในชุมชน หรือนิมนต์มาที่สำนักงาน หรือนำสิ่งของไปแจกตามสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

5.2 ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอแก่พนักงานให้มีโอกาสปฏิบัติศาสนพิธี/ศาสนกิจ ได้สะดวกโดยไม่กระทบเวลาในการทำงาน เช่น จัดให้มีห้องปฏิบัติสมาธิ ห้องละหมาด ห้องทำพิธีมิสซา เป็นต้น

5.3 หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องนำหลักธรรมทางศาสนาไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงานหรือกำหนดเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อนำมาพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย เช่น ต้องเป็นผู้มีความศรัทธาในศาสนาและปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผู้สร้างครอบครัวให้มีความอบอุ่น เป็นต้น

5.4 หน่วยงานภาครัฐต้องใช้มาตรการส่งเสริมให้ภาคเอกชนประกอบธุรกิจโดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม เช่น มอบรางวัลสถานประกอบการที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น สถานประกอบการที่ร่วมกันจัดตั้ง สมาคม มูลนิธิ ชมรม เพื่อส่งเสริมการประกอบกิจการของเอกชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

5.5 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต้องจัดให้มีสื่อออนไลน์ เช่น website Facebook เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของศาสนิกชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตอบคำถาม ข้อเสนอแนะให้ชัดเจน เช่น การขยายเผยแผ่ศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่มีลักษณะรุกคืบ หรือกล่าวร้ายศาสนาอื่น เป็นต้น

5.6 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบจ/อบต/เทศบาล) ต้องจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนทั้ง พุทธ อิสลาม และคริสต์ ให้มีทั้งผู้นำศาสนา พระ / นักบวช คนรุ่นใหม่ คนวัยทำงานและผู้สูงอายุ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน

5.7 รัฐต้องมีมาตรการป้องกันและลงโทษทางกฎหมายข้อมูลข่าวสารทางศาสนาทาง Social Media ที่เป็นเท็จหรืออาจก่อให้เกิดความระแวง ระหว่างศาสนิกชนโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีจำนวนมากขาดความรู้ที่เพียงพอ อ่อนไหวง่ายโดยไม่ได้คิดอย่างรอบคอบ และเมื่อมีการขัดแย้งทางความคิดระหว่างศาสนิกชน ต้องมีมาตรการให้มีการเสนอข่าวอย่างระมัดระวัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการโต้แย้งขยายวงกว้างออกไปอีก รัฐต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความหวาดระแวงระหว่างศาสนิกชน ด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา” โดยกรมการศาสนาต้องปรับบทบาท และมีส่วนร่วมในการประสานกับผู้นำทางศาสนาเพื่อทำความเข้าใจให้ทันกับสถานการณ์รวมถึงสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งและความหวาดระแวง

6. สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม

6.1 สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม ต้องมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมของศาสนิกชนอย่างเข้มข้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยไม่ยึดติดว่าแต่ละคนนับถือศาสนาใด คนในครอบครัวมีความรักความผูกพันเห็นความสุขทางใจมากกว่าทางกาย ผู้บริหารระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ข้าราชการ นักธุรกิจ ดารา นักร้อง ดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ การงานทั้งส่วนตัวและส่วนรวมอย่างมีธรรมาภิบาล มีความต้องการแต่พอเพียง ละกิเลส โดยยึดหลักธรรมของศาสนา ชื่อสัตย์ สุจริต ไม่ทุจริต คอร์รัปชัน ทำงานเพื่อส่วนรวม แบ่งปัน เอื้ออาทร มองโลกในแง่บวก พัฒนา

ตนเองอยู่เสมอ ยกย่องคนดีมากกว่าคนร้ายหรือคนมีชื่อเสียง ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนในสังคมได้รับรู้และปฏิบัติตาม

6.2 คนในชุมชน/สังคมต้องมีความแตกต่างกันไม่มาก การจัดสรรทรัพยากรดำเนินไปอย่างเหมาะสม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน คนมีความทุกข์ก็จะลดจำนวนลง โดยมุ่งเน้นการลดความทุกข์ให้น้อยลงและเพิ่มความสุขให้มากขึ้น พยายามลดความแตกต่างในทุกระดับของคนในสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อุบัติภัยใจคอ ช่วยทำให้คนเข้ากันได้ง่ายและเข้ากันได้ดี คนจะมีความสุขมาก แต่ถ้าคนในสังคมมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคมและอำนาจหน้าที่ ทำให้มีการลบล้างดูหมิ่นกัน ชมชู่/คุกคาม เกิดความหวาดระแวง จนนำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชน/สังคม และไม่มีความสุข

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตามหลักคำสอน ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับบุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยที่นับถือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ 2. เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในระดับ บุคคลและในระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ที่มี ความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในระดับที่แตกต่างกัน และ 3. สร้างแนวทาง เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนา อิสลาม และศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1. คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีถึง 35 ปี และนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ใน 5 ภูมิภาค เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 1,212 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 120 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้แก่กรุงเทพฯ และปริมณฑล (กรุงเทพฯ และจังหวัดนครปฐม) ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัด มหาสารคาม) ภาคกลาง (จังหวัดชลบุรีและจังหวัดจันทบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดสงขลาและจังหวัด สตูล) โดยแต่ละจังหวัดจะแบ่งกระจายตามกลุ่มอาชีพ คือ รัฐบาล/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงาน ราชการ พนักงานบริษัท/ลูกจ้างในสถานประกอบการ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง/ใช้แรงงาน เกษตรกร และอาชีพอิสระ รวมทั้งนิสิต/นักศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภูมิภาคที่อยู่อาศัย และการนับถือศาสนา ตัวแปรควบคุมมี 6 ตัว ประกอบด้วย สภาพการทำงาน สภาพการเงิน สุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับชุมชน และสภาพแวดล้อม ส่วนตัวแปรตาม มี 2 ตัว คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของคนรุ่นใหม่ในระดับบุคคลและในระดับชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการ ประชุมสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) ค่าความเบ้ (Sk.) ความโด่ง (Ku) ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r) การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ร่วมพหุคูณ (MANCOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของคนรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชาย เล็กน้อย มีอายุในช่วง 32-35 ปี มากที่สุดรองลงมาคือ ช่วงอายุ 22-32 ปี ประมาณครึ่งหนึ่งนับถือ ศาสนาพุทธ รองลงมาคือ นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

มีการศึกษาระดับสูงสุด ระดับปริญญาตรี/กำลังศึกษาอยู่ รองลงมาคือ มัธยมศึกษา ตอนปลาย (ม.6)/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. มัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เป็นโสด รองลงมาคือ แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ส่วนใหญ่ 2 ใน 3 ไม่มีบุตร รองลงมามีบุตร 1-2 คน 3-4 คน คนรุ่นใหม่ประมาณครึ่งหนึ่งมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท/ลูกจ้างในสถานประกอบการ ซึ่งแต่ละอาชีพมีจำนวนใกล้เคียงกัน และประมาณ 2 ใน 3 มีรายได้ต่อเดือนไม่ถึง 15,000 บาท ประมาณ 1 ใน 5 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,000-30,000 บาท และมีรายได้ต่อเดือนเกิน 30,000 บาท เพียงร้อยละ 6.30

2. ความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

2.1 คนรุ่นใหม่ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.71 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.65 และ 5.38 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความมีเมตตากรุณาต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกัน และการทำดี/ละชั่ว/ไฝ่ธรรม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับเช่นเดียวกับค่าเฉลี่ยในภาพรวม คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ

2.2 คนรุ่นใหม่ที่นับถือทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในเรื่องความมีเมตตากรุณาต่อกัน การทำดี/ละชั่ว/ไฝ่ธรรม ความซื่อสัตย์ต่อกัน การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกันในลำดับแรก ๆ โดยมีความรู้ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมในเรื่องความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นลำดับท้าย ๆ

คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 5.18 และมีค่าเฉลี่ยมากเกือบทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อม ตามลำดับ โดยคนรุ่นใหม่มีค่าเฉลี่ยของสภาพการเงินในระดับปานกลาง คนรุ่นใหม่ในแต่ละศาสนามีค่าเฉลี่ยเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ด้านสภาพการเงินคนรุ่นใหม่ทั้งสามศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยของศาสนาอิสลามสูงที่สุด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ ตามลำดับ

2.3 การปฏิบัติศาสนพิธี/ศาสนกิจของคนรุ่นใหม่

1) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 1 ใน 3 ไม่เคย/แทบไม่เคย สวดมนต์ที่บ้าน ที่สวดมนต์ที่บ้านทุกวันมีเพียง 1 ใน 5 และ 1 ใน 10 สวดมนต์ที่บ้านทุกวันพระ และคนรุ่นใหม่ ที่สวดมนต์ที่บ้านสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง สัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง สัปดาห์ละ 5-6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.20 4.50 และ 2.50 ตามลำดับ คนรุ่นใหม่ประมาณ 2 ใน 3 ไปสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี ที่ไม่เคย/แทบไม่เคย ไปสวดมนต์ทำวัตร มี 1 ใน 5 ที่ไปทุกวันมีน้อยไม่ถึงร้อยละ 2 และที่ไปสวดมนต์ฟังธรรมที่วัดทุกวันพระ มีจำนวน 1 ใน 10 คนรุ่นใหม่จำนวน 1 ใน 3 ตักบาตรเดือนละ 1-3 ครั้ง รองลงมาคือ ทุกวันพระ และมีเพียง 1 ใน 5 ตักบาตรทุกวัน มี 1 ใน 20 คน

รุ่นใหม่ประมาณ 1 ใน 5 เคยถวายสังฆทานเฉพาะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา/ประเพณี ประมาณ 3 ใน 10 ไม่เคย/แทบไม่เคย และที่ทำทุกวัน ไม่มีถึงร้อยละ 1 คนรุ่นใหม่ประมาณ 4 ใน 5 บริจาคเงิน/สิ่งของแก่พระภิกษุ ส่วนที่ไม่เคย/แทบไม่เคย มี 1 ใน 10 คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ประมาณ 2 ใน 5 ทำสมาธิเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/ประเพณี และมีจำนวนใกล้เคียงกัน ที่ไม่เคย/แทบไม่เคย ทำสมาธิอีกประมาณ 1 ใน 5 ทำสมาธิแต่ไม่สม่ำเสมอ

2) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม มากกว่าครึ่งหนึ่งทำละหมาดทุกวัน และทำวันละ 2-5 ครั้ง คนรุ่นใหม่ประมาณ 1 ใน 5 ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ประมาณ 1 ใน 5 ทำเกือบครบ (26-29 วัน) และประมาณ 1 ใน 3 ทำครบทั้ง 30 วัน คนรุ่นใหม่เกือบทั้งหมดหรือประมาณ 9 ใน 10 ยังไม่เคยไปประกอบพิธีฮัจย์ที่นครเมกกะ ส่วนการบริจาคเงิน/สิ่งของ (ชะกาต) คนรุ่นใหม่เกือบครึ่งทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน ประมาณ 1 ใน 3 ทำทุกครั้งตามที่กำหนด และที่ไม่ทำมีประมาณ 1 ใน 20 ส่วนการบริจาคเงิน/สิ่งของ (ซอตาเกาะฮ์) ส่วนใหญ่ คือ ประมาณ 4 ใน 5 ทำบ้างไม่ทำบ้าง ตามกำลังเงิน ที่ไม่ได้ทำและแทบไม่เคยทำมีไม่ถึงร้อยละ 5 ประมาณครึ่งหนึ่งทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา โดยทำบ้างไม่ทำบ้างแล้วแต่สะดวก ที่ไม่เคยทำมี 1 ใน 20

3) คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ประมาณ 2 ใน 5 อธิษฐานอ่านพระคัมภีร์ที่บ้านทุกวัน ประมาณ 1 ใน 5 ทำเดือนละ 1-4 ครั้ง ประมาณ 1 ใน 10 ไม่เคย/แทบไม่เคย ประมาณ 3 ใน 10 ทำเกือบทุกวัน คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่ประมาณ 1 ใน 3 ไปทำกิจกรรมสำคัญทางศาสนาทุกครั้งและอีกประมาณ 1 ใน 5 ไปเกือบทุกครั้ง ที่ไม่เคยไปและแทบไม่เคยไป มีเพียง ร้อยละ 2 โดยคนรุ่นใหม่เกือบ 1 ใน 3 บริจาคเงิน/สิ่งของ (สิบลด) เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์) รองลงมาคือ ประมาณ 1 ใน 3 ทำกิจกรรมเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี และที่ไม่เคยทำกิจกรรมเลยมีร้อยละ 1

3. ความสันติสุขของคนรุ่นใหม่ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยของความสันติสุขโดยรวม ความสันติสุขระดับบุคคลและความสันติสุขระดับชุมชน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความสันติสุขระดับบุคคลสูงกว่าระดับชุมชน และคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม มีความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกาย ส่วนคนที่นับถือศาสนาพุทธมีความสุขทางกายมากกว่าทางใจ

ผลการวิจัยยังพบว่า ค่าสหความสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา คือ ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน และความสันติสุขระดับบุคคล เท่ากับ .565 เป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน และความสันติสุขระหว่างชุมชนเท่ากับ .595 เป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และความสันติสุขระดับบุคคล และความสันติสุขระดับชุมชนเท่ากับ .783 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง

นอกจากนี้ พบว่า ความสัมพันธ์กับชุมชน สุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพการทำงาน สภาพแวดล้อม และสภาพการเงิน มีความสัมพันธ์กับความสันติสุขระดับบุคคล และระดับชุมชน มีค่าอยู่ระหว่าง .426 ถึง .587 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระดับต่ำและระดับปานกลางตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา

1) การนับถือศาสนาต่างกันส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนต่างกันส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้ง อิทธิพลร่วมระหว่างการนับถือศาสนาและความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับบุคคลของคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนระดับน้อย และระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับมาก และระดับปานกลางและระดับมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระดับชุมชนของคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนระดับน้อยและระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับมาก และระดับปานกลางและระดับมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5. แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่และคนในสังคมไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

5.1 สถาบันครอบครัว เป็นหลักสำคัญที่สุดในการปลูกฝังและถ่ายทอดให้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นคนรุ่นใหม่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คนรุ่นใหม่ต้องหมั่นหาความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมของศาสนาและต้องนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อพิสูจน์ผลที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง จนเกิดศรัทธาและให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความสงบทางใจมากขึ้นและเชื่อมั่นว่าสุขทางใจมีความสำคัญมากกว่าสุขทางกาย ศาสนิกชนต้องนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อความสันติสุขของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีจูงใจในการให้คนในชุมชนและสังคมปฏิบัติตาม ครอบครัวต้องใช้เวลา ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าแก่บุตรหลานในการใช้สื่อ Social Media และติดตามสื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ให้ได้รู้จักเลือกและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่มีสาระและประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีศีล มีธรรม

5.2 สถาบันการศึกษาทุกสังกัดต้องจัดให้มีหลักสูตรและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน วิชาศาสนา ควบคู่กับวิชาสามัญ และวิชาชีพในทุกระดับ ต้องจัดให้มีสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมและพอเพียงสำหรับนักเรียน นักศึกษา ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ เพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ สถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องมีการปรับใช้ สื่อ Social Media เพื่อให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงตอบประเด็นปัญหาที่ยังเป็นข้อสงสัยของ ศาสนิกชนอีกกลุ่มหนึ่ง ให้ถูกต้องชัดเจนและสร้างสรรค์

5.3 สถาบันศาสนา ผู้นำทางศาสนา นักบวชในศาสนา โดยเฉพาะในศาสนาพุทธต้องเร่งปรับและเพิ่มบทบาทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ “บวร” ให้เข้มแข็งขึ้นมาอีก ส่วนศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มัสยิด และโบสถ์ เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น สถาบันทางศาสนาจัดให้มีกิจกรรมศาสนสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างศาสนิกชนสืบต่อไป วัด มัสยิด โบสถ์ ต้องมีพระ/ผู้นำศาสนา/นักบวช ทำหน้าที่สำหรับเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษาและแนะนำชี้หนทางในการดำเนินชีวิตแก่คนรุ่นใหม่ ให้มีความสันติสุข ในทุกวันหรือทุกวันพระหรือทุกวันอาทิตย์

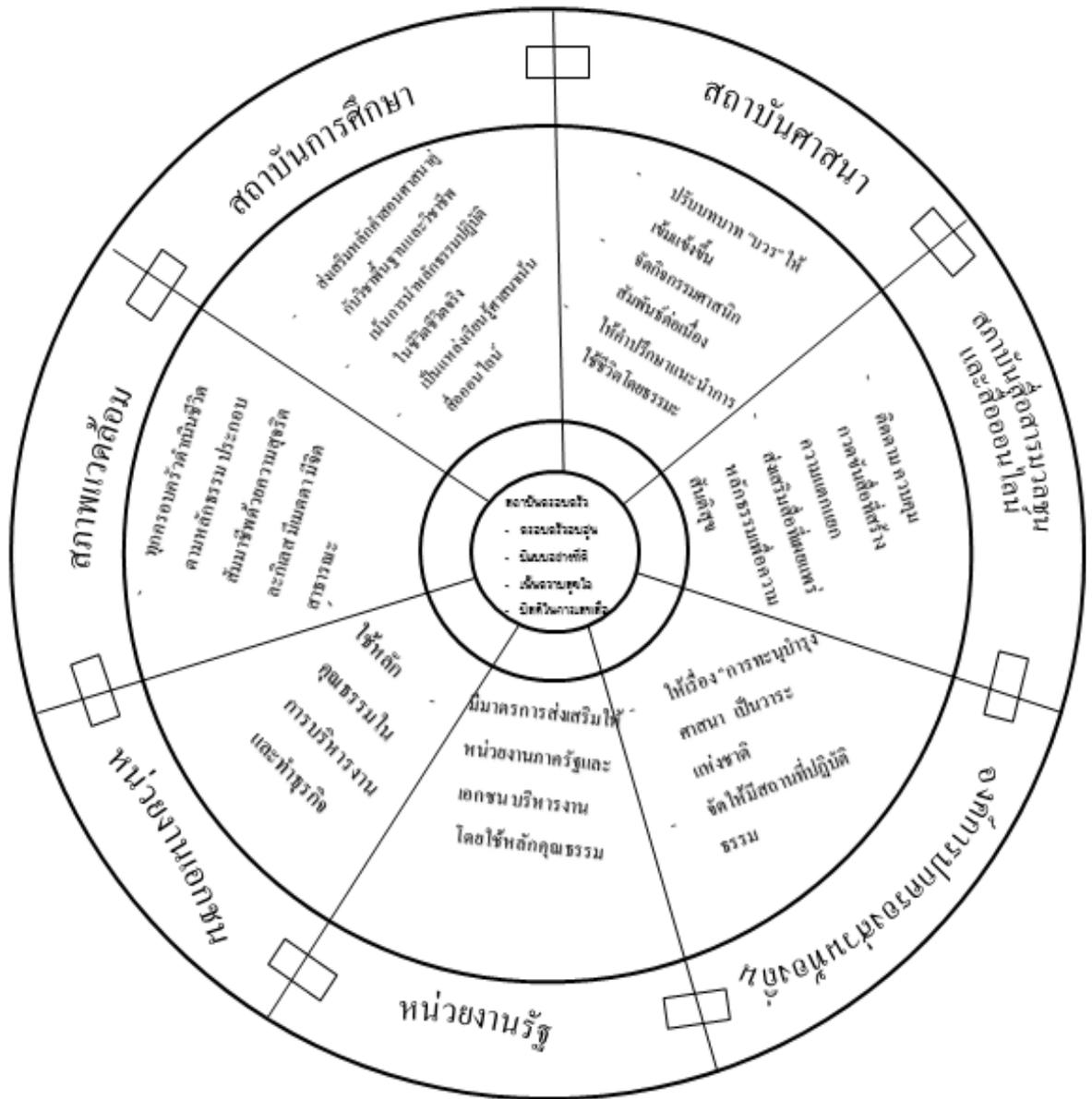
5.4 สถาบันสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์ สถาบันด้านสื่อต้องติดตาม ควบคุมและกวดขัน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคม (change agent) ต้องกำหนดให้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ มีรายการที่ส่งเสริมศาสนา หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาให้แก่เด็กเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้เข้าถึงได้ง่าย

5.5 หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน รัฐบาลต้องกำหนดเรื่อง “คนรุ่นใหม่ยึดมั่นศาสนาในการดำรงชีพอย่างมีสันติสุข” ให้เป็นวาระแห่งชาติซึ่งจะทำให้มีการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง โดยผู้บริหารภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้คนวัยทำงานได้มีโอกาสปฏิบัติศาสนพิธี/ศาสนากิจเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องหลังจากผ่านพ้นวัยเรียน ต้องจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอแก่พนักงานให้มีโอกาสปฏิบัติศาสนพิธี/ศาสนากิจ ได้สะดวกโดยไม่กระทบเวลาในการทำงาน หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ต้องนำหลักธรรมทางศาสนาไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงานหรือกำหนดเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ควรใช้มาตรการส่งเสริมให้ภาคเอกชนประกอบธุรกิจโดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม จัดให้มีสื่อออนไลน์ เช่น website Facebook เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของศาสนิกชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตอบคำถาม ข้อสงสัยให้ชัดเจน เช่นการขยายเผยแผ่ ศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่มีลักษณะการรุกคืบ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบจ/อบต/เทศบาล) ต้องจัดกิจกรรมศาสนสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนทั้ง พุทธ อิสลาม และคริสต์ ให้มีทั้งผู้นำศาสนา พระ / นักบวช คนรุ่นใหม่ คนวัยทำงานและผู้สูงอายุ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์กัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน รัฐต้องมีมาตรการป้องกันและลงโทษทางกฎหมายข้อมูลข่าวสารทางศาสนาทาง Social Media ที่เป็นเท็จหรืออาจก่อให้เกิดความระแวง ระหว่างศาสนิกชนโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.6 สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม ต้องมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมของศาสนิกชนอย่างเข้มข้น อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยไม่ยึดติดว่าแต่ละคนนับถือศาสนาใด คนในชุมชน/สังคมต้องมีความแตกต่างกันไม่มาก การจัดสรรทรัพยากรดำเนินไปอย่างเหมาะสม หากมีการเอารัดเอาเปรียบกัน คนมีความทุกข์ก็จะมีจำนวนมาก ความไม่แตกต่างกันมากนักของคนในสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อุปนิสัยใจคอ ช่วยทำให้คนเข้ากันได้ง่ายและเข้ากันได้ดี

จากผลการวิเคราะห์ที่ข้อมูลจากแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำผลมาสรุปเป็นแนวทางส่งเสริม

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังแผนภาพที่ 5.1

แผนภาพที่ 5.1 แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในระดับมาก โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักของคำสอนสูงกว่าคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ที่เป็นเช่นนี้เพราะได้จากปลูกฝังจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และในโรงเรียนว่า หลักธรรมของทั้งสามศาสนามุ่งสอนให้คนเป็นคนดี ให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำแต่ความดีทั้งสิ้น ถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป ในพระพุทธศาสนามีเบญจศีล คือ ข้อห้าม และเบญจธรรม คือหลักสำหรับเป็นข้อปฏิบัติ ศาสนาคริสต์มีหลักความรักและบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาอิสลามสอนให้ยึดหลักศรัทธา 6 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ และหลักจริยธรรม แต่ละศาสนากล่าวถึงความรัก ความเมตตาไว้มาก ทั้งหลักคำสอนในคัมภีร์ และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้น ๆ บางครั้งก็มีคำสอนทำนองภาษิตเตือนใจ เช่น พระพุทธศาสนามีคติธรรมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี ในศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลาม ศาสดามูฮัมหมัดก็ทรงกล่าว ว่าผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาเช่นกัน ดังนั้น ทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นอกจากหลักร่วมกันของทั้งสามศาสนาในเรื่องความรัก ความเมตตาต่อกันแล้ว หลักธรรมที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติในศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ แทบจะไม่มีแตกต่างกัน และเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้

ศีลข้อ 1 ห้ามเบียดเบียน ฆ่าสัตว์ เป็นหลักประกันชีวิต

ศีลข้อ 2 ห้ามลักขโมยของที่เจ้าของเขาไม่อนุญาต เป็นหลักประกันทรัพย์สิน

ศีลข้อ 3 ห้ามประพฤตินอกใจในกาม เป็นหลักประกันความสามัคคี และความมั่นคงในครอบครัว

ศีลข้อ 4 ห้ามพูดปดกล่าวเท็จ เป็นหลักประกันศักดิ์ศรี และส่งเสริมความเชื่อมั่นในคำพูด

ศีลข้อ 5 ห้ามดื่มสุรา ยาเสพติด เป็นหลักประกันสุขภาพ และการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

สอดคล้องกับเรณูมาศ รอดเนียม (2556) ที่วิจัยพบว่า ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม คือ การอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสองศาสนา การทำบุญร่วมกัน การไปมาหาสู่กัน ความเข้าใจและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และการทำกิจกรรมร่วมกันโดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนาและการรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายมาประยุกต์ใช้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก คนรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด มีความคิดเห็นว่า คนรุ่นใหม่ทั้งสามศาสนา มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมน้อยลง ซึ่งอาจเป็นเพราะมีความเชื่อว่าศาสนาเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ร่วมสมัย จึงไม่ให้ความสำคัญและไม่สนใจเรียนรู้หลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ แค่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายก็เพียงพอแล้วในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังที่เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ ในธงชัย ชลศิริพงษ์ (2559) ที่กล่าวว่า คนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยเชื่อว่า

กฎเกณฑ์ในกฎหมายต่างหากที่เป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม เพราะหลายครั้งบางคนบอกว่า เคารพในศาสนา ยึดมั่นทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาโดยตลอด แต่ไม่ยึดมั่นกฎหมาย ไม่เชื่อตามกฎหมาย สังคมก็จะอยู่ร่วมกันไม่ได้ แต่คนในประเทศที่เคารพกฎหมายสูงมาก กฎหมายเป็นตัวหลักในสังคมของเขา และที่สำคัญคือกฎหมายเปลี่ยนแปลงได้ ต่างจากศาสนาที่บัญญัติแล้วตั้งแต่พันปีก่อน แล้วต้องเชื่อตามนั้น และในหลายประเทศ กฎหมายต่าง ๆ ก็มีที่มาจากหลักศาสนา....”

นอกจากนี้ยังพบว่า คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนมากกว่าคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้คงเป็นเพราะศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์สอนให้คนศรัทธาในพระเจ้า เน้นว่าพระเจ้าประทับอยู่ในตัวของทุกคนแล้ว จึงต้องฟังเสียงพระองค์ ที่สอนให้รู้จักภavana เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่านการอ่านหรือศึกษา พระคัมภีร์ แต่ศาสนาพุทธไม่ได้เชื่อพระเจ้า แต่เชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า...” สอดคล้องกับ พระพิทยา เสวกพันธ์ (2546 หน้า 121) ที่วิจัยพบว่า ทักษะในการนับถือพระพุทธศาสนาและการมีชีวิตที่ดี สอดคล้องตามหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยในระดับปานกลาง ซึ่งพุทธศาสนิกชนไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน”

2. คนรุ่นใหม่ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติศาสนพิธี/ศาสนกิจ ลดน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อน โดยคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ ปฏิบัติศาสนาพิธี/ศาสนกิจ ค่อนข้างสม่ำเสมอเป็นไปตามที่กำหนดบ่อยกว่าคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะในปัจจุบันมีคนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อย คิดว่าการทำดีไม่ใช่เรื่องของคุณธรรมทางศาสนา เป็นเรื่องไกลตัว ล้าสมัย เป็นเรื่องของคนแก่หรือนักบวชเท่านั้น และสอดคล้องกับ พระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) (2561) ให้ความเห็นว่า การที่เด็กไทยเราเข้าวัดน้อยลง เนื่องมาจากสังคมและยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป จากที่สมัยก่อนในยุคเกษตรกรรม ที่เด็กจะไปพักผ่อนหาความรู้ก็มีแต่วัด แต่พอมายุคปัจจุบัน คู่แข่งของวัดก็มีมากขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงหนัง สपोर्टคลับ สถานเริงรมย์ ผับ บาร์ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ที่ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไอโฟน แบล็คเบอร์รี่ จึงทำให้เหล่าเยาวชนต่างก็หมกมุ่นอยู่กับความสุขความรื่นรมย์ทางจิตวิญญาณ จนลืมว่ายังมีวัดอยู่ รวมถึงคนรุ่นใหม่เองก็ยังถือได้ว่าใหม่ต่อโลก จึงเลือกสนใจในสิ่งใหม่ ๆ ของโลกมากกว่าการเลือกสนใจทางธรรม และยังกล่าวอีกว่า การที่เด็กไทยห่างเหินวัดไปจึงเป็นเรื่องที่น่ากลัว เพราะเด็กไทยจะไม่มีรากฐานทางศีลธรรม พร้อมทั้งจะทำให้ก่อเกิดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว โกงกิน คิดแคบ มองแคบ ขาดจิตสำนึก ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันก็สะท้อนออกมาแล้วในทางที่ไม่ค่อยจะดีนัก และการที่คนรุ่นใหม่ไม่มีรากแก้วทางศีลธรรม บ้านเมืองในอนาคตก็จะบอบช้ำมากขึ้น ไม่ต่างอะไรเลยกับในยุคสมัยนี้ พระมหา วุฒิชัย ว.วชิรเมธี ยังกล่าวอีกว่า การไปวัดจะทำให้พวกเขาได้ค้นพบต้นแบบในการดำรงชีวิตที่ดี ได้แรงบันดาลใจในทางธรรม สามารถนำมาปรับใช้ได้ ได้สมาคมกับคนที่ดูเป็นผู้ทรงศีลทรงปัญญา รวมทั้งได้คุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ความกตัญญู เสียสละ ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ การเป็นผู้ให้ และจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา....”

การที่คนรุ่นใหม่ห่างเหินศาสนามากขึ้นมักเกิดขึ้นในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลของ World Value Survey dataset และ

World Bank ที่พบว่า คนรุ่นใหม่ในสหราชอาณาจักรที่อายุ 16-44 ปี เข้าโบสถ์หรือร่วมพิธีกรรม ทางศาสนาเพียงร้อยละ 11 ขณะที่คนอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เข้าโบสถ์ ร้อยละ 26 ในสหรัฐอเมริกา คนรุ่นใหม่ที่เคร่งศาสนาที่มีน้อยลง

สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่งในหมู่ชาวพุทธในสังคมไทย ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่ได้นำคำสอนในพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกมาประพฤติปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองพ้นทุกข์ทั้งในทางโลกและทางธรรม ชาวพุทธบางส่วนไม่สนใจศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก จึงพึ่งพิงการขยายความและการถ่ายทอดจากผู้อื่น ส่วนใหญ่ไม่สนใจเรื่องนิพพาน ซึ่งเป็นความพ้นทุกข์อย่างยั่งยืน เพราะเห็นว่าเข้าถึงได้ยากและเกินความสามารถ ชาวพุทธเป็นจำนวนมากในสังคมไทยยังต้องพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์ และวิธีการต่าง ๆ เชื่อว่าจะผ่อนคลายความทุกข์และแก้ปัญหาได้ในขณะนั้น เพราะชาวพุทธโดยทั่วไปขาดปัญญาในการแก้ปัญหาของตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง

จากผลการวิจัยพบว่า คนรุ่นใหม่ในทั้งสามศาสนา มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติในเรื่องความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ยังไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น ในเรื่องนี้คงอาจเป็นเพราะคนรุ่นใหม่มีฐานะรายได้ยังไม่สามารถตั้งตัวได้ ยังมีความจำเป็นต้องหาเลี้ยงตัวเองให้ได้ก่อน และอาจมาจากสภาพครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น การมองเห็นคุณค่าในตนเอง มักมาจากครอบครัวที่ดี ซึ่งไม่ได้หมายถึง ครอบครัวที่ฐานะดี แต่หมายถึง ครอบครัวที่มีบรรยากาศอบอุ่น เข้าใจกัน เอาใจใส่ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัว ให้เกียรติกัน ให้ความสำคัญของกันและกัน ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มั่นใจว่าจะรับมือต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชีวิตได้ ชีวิตคนผู้นั้นก็จะทุกข์น้อยลง และมีความสุขง่ายขึ้น คนที่มีความสุขก็จะส่งผลให้คนที่อยู่รอบข้างมีความสุขด้วย

3. คนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ มีความสันติสุขโดยรวมทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชน ในระดับมาก โดยมีความสุขระดับบุคคลมากกว่าระดับชุมชน ในส่วนที่เป็นความสุขระดับบุคคลคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม จะมีความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกาย ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาพุทธมีความสุขทางกายมากกว่าความสุขทางใจ และคนรุ่นใหม่ที่ นับถือศาสนาคริสต์ มีความสันติสุขระดับบุคคลและระดับชุมชนสูงที่สุด รองลงมาคือคนรุ่นใหม่ที่ นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักธรรมในทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ล้วนมุ่งช่วยมนุษย์ให้มีความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกาย ดังนั้น จึงมุ่งสอนให้มีความเมตตา ความรัก ความสงบ พ้นจากทุกข์ มีความสุขสันติสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เข้มแข็ง สอดคล้องกับ นายแพทย์ไกรสิทธิ์ นฤชิตพิชัย จิตแพทย์ โรงพยาบาลนารมย์ (2561) กล่าวว่า “...ความสุขทางใจเป็นความสุขจากภายในที่ไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากนัก แต่เป็นความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ถ้าคนเรามีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากเท่าไร เราก็สามารถทำมาหากินพึ่งตนเองได้ สามารถสร้างสรรค์และทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้ ในทางตรงกันข้าม คนที่ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองน้อย บางรายจะพยายามตะเกียกตะกายเรื่องวัตถุแล้ว ยังคอยจ้องมองหาข้อเสียของคนอื่นมากกว่าจะมองหาข้อดี เพื่อความสบายใจของตัวเองว่าไม่ได้แย่อะไร วิธีการนี้เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่สร้างสรรค์และสร้างปัญหาต่อไปอีกมากมายในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งกัน...”

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า คนรุ่นใหม่มีความรู้สึกถึงความสุขทางใจสูงกว่าความสุขทางกาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่คนรุ่นใหม่จะแสวงหาความสุขทางใจที่เป็นวิธีที่ทำให้ตนเองมีความสุขได้อย่างแท้จริง พร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ที่นิยามความสุขใจว่า สภาพชีวิตที่เป็นสุข เป็นผลจากการมีความสามารถในการจัดการปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีงามภายในจิตใจ ภายใต้อาชีพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lyubomirsky และคณะ (2005) ที่กล่าวว่า คนที่มีความสุข (Happy individual) คือ บุคคลที่มีประสบการณ์ด้านอารมณ์ทางบวก เช่น ความยินดี ความสนใจและความภาคภูมิใจบ่อยครั้ง และมีประสบการณ์กับอารมณ์ทางลบ เช่น ความเศร้า ความวิตกกังวลและความโกรธ น้อยหรือไม่บ่อยครั้ง ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า คนที่นับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีความสุขทางใจมากกว่าคนที่นับถือศาสนาพุทธ อาจเป็นเพราะได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ด้วยการปลุกฝังจากพ่อและแม่ ญาติพี่น้อง คนในชุมชนหรือในกลุ่มคนศาสนาเดียวกันกับตน ให้เชื่อและมีความศรัทธาในพระเจ้า มีผู้นำศาสนาเป็นแบบอย่าง ปลุกฝังสั่งสอน ซึ่งทั้งสองฝ่ายเหมือนคนคอยควบคุมพฤติกรรมและสติให้อยู่ในลู่ทางของคำสั่งสอนตามหลักศาสนาโดยตลอด ขณะที่คนที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) แต่ไม่เข้มข้นเหมือนของศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ จนมีการกล่าวว่า คนพุทธเป็นคนอิสระเสรีมากกว่าคนในศาสนาอื่น จะเชื่อหรือจะประพฤติตัวอย่างไรก็ได้ ทั้งในฝ่ายคฤหัสถ์ อุบาสก อุบาสิกา ส่วนใหญ่ห่างเหินไปจากศาสนา แต่คงเป็นเพราะความเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้ชาวพุทธผันแปรไปง่ายกว่าและมากกว่าคนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์

4. ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน มีความสัมพันธ์กับความสันติสุขในทางบวกและในระดับปานกลาง ความสันติสุขระดับบุคคล และความสันติสุขระดับชุมชน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกและในระดับสูง

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า คนที่มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา เป็นคนดี ใฝ่ดี มีศีลธรรม ไม่เบียดเบียนคนอื่น ละกิเลสได้ส่วนหนึ่ง มีความรักและเมตตากรุณาต่อคนอื่น ย่อมมีความสุขทั้งทางกายและใจ เพราะทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตใจ ขยันอดทน หาเงินที่ได้มา รู้จักใช้จ่ายและเก็บออมอย่างถูกต้องและไม่ทำให้เกิดโทษภายหลัง ส่วนหนึ่งของรายได้นำไปทำบุญ ทำทาน เพื่อแผ่คนอื่นในสังคม เพื่อให้เกิดความสุขทางใจ เป็นการพัฒนาความสุขในการอยู่ร่วมกัน ส่วนการพัฒนาความสุขในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นทั้งในระดับส่วนบุคคล ครอบครัว ไปจนถึงระดับสังคม โดยรู้จักทำหน้าที่ มีทำที่ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้สมกับฐานะที่ตกลงร่วมกันในทางสังคม รู้จักเลือกคบคน รวมถึงการรักษากฎระเบียบ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ผู้วิจัยเชื่อว่า ศีลธรรมของศาสนาช่วยยึดเหนี่ยวให้ชีวิตส่วนบุคคลมีความมั่นคงและมีความหมายแล้วยังช่วยในระดับชุมชน/สังคม มีเครื่องกำหนดมาตรฐานให้คนในชุมชน/สังคม ยึดถือปฏิบัติได้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสันติสุขด้วยกระบวนการทางศีลธรรมของ ปภาณี วิฑิตวัฒนา (2542 หน้า 285) ที่พบว่า เมื่อบุคคลมีเหตุผลเชิงศีลธรรม และความเข้าใจถูกต้องเรื่องโลก และชีวิตเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลให้บุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งจะเป็น

เหตุให้บุคคลนั้นมีความเคารพตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงในเป้าหมายชีวิตของตนเอง ตลอดจนทำให้บุคคลมีพฤติกรรมศีลธรรม กล่าวคือ พฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกทางกาย และวาจา จะเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในครรลองของศีลธรรมอันดีงาม ดังนั้น การได้รับประสบการณ์ศีลธรรม คือ การไปวัด ฟังธรรม บริจาคทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา จึงเป็นเหตุให้บุคคลเป็นผู้มีคุณลักษณะของผู้มีสันติสุข คือ การมีเหตุผลเชิงศีลธรรม ความเข้าใจถูกเรื่องโลกและชีวิต ทักษะที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และมีพฤติกรรมที่เปี่ยมด้วยศีลธรรม

การสร้างสันติสุขที่ถูกต้อง จึงควรเริ่มที่ใจ เพราะหากบุคคลได้เข้าถึงสันติสุขภายใน ด้วยจิตใจของตนเองแล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งกายและวาจา ย่อมเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงามตามไปด้วย บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้มีความสงบกาย วาจา ใจ และถ้าหากแต่ละบุคคลต่างรักษาความสงบกาย วาจา ใจของตนไว้ สังคมย่อมมีสันติสุขอันถาวรได้ เพื่อสร้างสรรค์สันติภาพภายนอกให้เกิดขึ้นแก่สังคม ดังแนวคิดที่ว่า “สันติสุขภายใน สร้างสันติภาพภายนอก” สอดคล้องกับ อมรา พงศาพิชญ์ (2549) ที่กล่าวว่า

“...ศาสนามีหน้าที่ตอบสนองความต้องการระดับบุคคล ช่วยให้คนคลายทุกข์และหาความหมายให้กับชีวิต โดยการเข้าใจพระธรรมคำสอน ส่วนในระดับสังคมและวัฒนธรรม ศาสนาเป็นองค์กรทางสังคมที่ช่วยในการจัดระเบียบทางสังคม โดยการกำหนดบรรทัดฐาน ศีลธรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม และศาสนายังช่วยกำหนดค่านิยมโลกทัศน์...”

สอดคล้องกับ ศิรินทร मुखสาร (2557) ที่วิจัยพบว่า โดยหลักของพุทธศาสนา ทุกสิ่งในสังคมล้วนอาศัยดำรงอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน ดังนั้น ไม่ว่าปัจเจกบุคคลจะกระทำสิ่งใดก็ตาม จะส่งผลถึงผลกระทบต่อครัว สังคม และประเทศด้วย

5. คนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาลดน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อน และมีแนวโน้มที่จะมีความสันติสุขน้อยลง

ผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นเพราะสาเหตุหลักอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1. ผู้บริหารระดับสูง ไม่ค่อยกล้ายุ่งเกี่ยว เพื่อการจัดการศาสนาให้เข้ารูปเข้ารอย ให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และมักให้องค์กรทางศาสนาจัดการและดูแลกันเอง 2. คนรุ่นเก่าไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดารานักแสดงบางคน นักธุรกิจที่มีชื่อเสียงบางคน คนเหล่านี้ ทำตัวโดยใช้เงินเป็นตัวตั้ง ขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และ 3. ระบบ Social Media ที่มีความรวดเร็วมาก ทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อย คิดเร็ว ทำเร็ว ขาดการยับยั้งชั่งใจ ไม่ค่อยใช้เหตุผลในการตัดสินใจกระทำ การใด ๆ หรือขาดความรอบคอบ มีการส่งต่อข้อมูลที่บางครั้งมีการบิดเบือนคำสอน ใส่ความคิดผิด ๆ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจผิดและมีความหวาดระแวงกันระหว่างศาสนิกชนต่างศาสนามากขึ้น

สอดคล้องกับ เรณูมาศ รอดเนียม (2556) ที่วิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญที่กระทบต่อความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา คือ กรณีคนรุ่นหลังไม่ค่อยให้ความสนใจในการสืบทอดวัฒนธรรมสองศาสนา ปัญหาอบายมุขจากภายนอก เช่น ยาเสพติด การพนัน ที่นับวันจะยิ่งเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น และยังมีปัญหาเรื่องครุภูมิปัญญาที่นับวันจะยิ่งหายไปจากชุมชน การแก้ปัญหาในชุมชนคือผู้ใหญ่ต้องแสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน และผู้นำชุมชนควรเฝ้าระวังดูแลเอาใจใส่ชุมชนมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดมลกรรจ์ บากา และคณะ (2550) ที่

พบว่า เยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมุสลิมและขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม มีการละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ

สอดคล้องกับงานของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2542 หน้า 93-96) ที่ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเจริญของเทคโนโลยีทางด้านข่าวสารข้อมูล และการสื่อสารได้ถูกนำมาหล่อมมมนุษย์ให้ผลิตเพลินลุ่มหลงในความมัวเมาต่าง ๆ มากกว่าจะใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาตัวมนุษย์เอง เทคโนโลยีเหล่านั้นถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาสิ่งบำเรอความสุข สนองโลกะ โทสะรับใช้การทำลายด้วยความเกลียดชังกัน มีการแย่งชิงสิ่งบริโภคนกัน การครอบงำกัน และการพยายามกำจัดกันเพื่อผลประโยชน์ของตนและกลุ่มซึ่งขัดแย้งกับที่ศนะการมีชีวิตตามหลักพุทธธรรมที่ในขั้นต้นชีวิตต้องการปัจจัย 4 เป็นหลักประกันพื้นฐานของการดำรงชีวิต และการมีโอกาที่จะพัฒนาตนให้เข้าถึงจุดหมายของชีวิตที่สูงขึ้นไป วัตถุประสงค์ปัจจัย 4 เป็นเพียงเครื่องประกอบเสริมความสุขที่จะเสพออย่างรู้จักพอดีโดยไม่ลุ่มหลงมัวเมา มีชีวิตด้วยความเกื้อกูล พ้นจากการเบียดเบียนระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยต่างฝ่ายมีอิสรภาพทางสังคมด้วยกัน เพื่อเป็นฐานเข้าถึงอิสรภาพภายในตน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล และคณะ (2557) พบว่า คนรุ่นใหม่ มองโลกในแง่ดี ชอบทำงานเป็นทีม ไม่ชอบอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือการบังคับ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่วางแผนระยะยาว ไม่ชอบอ่านเนื้อหาสาระที่ยากและยาวและเป็นเรื่องไกลตัว ไม่มีความอดทน มีโลกส่วนตัวสูง รักความก้าวหน้า มุ่งผลสำเร็จเป็นหลัก เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และ Social media และสอดคล้องกับผลการประชุมเสวนา 5 ศาสนา เรื่อง “การศึกษาและเผยแผ่ศาสนา ในสังคมยุคดิจิทัล เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561 มีข้อสรุปว่า จากการที่โซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวสารทั้งทางบวกและลบ ได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีบางกลุ่มนำประเด็นทางศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือให้ร้ายกัน ตลอดจนเผยแผ่หลักคำสอนที่บิดเบือน ดังนั้น กรมการศาสนาจึงต้องประสานงานกับผู้นำศาสนาหาแนวทางสร้างความรู้ความเข้าใจ และรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในโซเชียลมีเดียขณะนี้ มี 2 เรื่องหลักคือ 1. เรื่องการอุปถัมภ์ศาสนา 2. การบิดเบือนคำสอน มีการบิดเบือนคำสอนอย่างมาก เนื่องจากมีการใส่ความคิดแบบผิด ๆ ให้แก่คน เมื่อมีการส่งต่อข้อมูลไปยังสื่อต่าง ๆ และผู้รับนำไปถ่ายทอดต่อก็ยิ่งสร้างความเข้าใจผิดมากขึ้น ขณะเดียวกันกรมการศาสนาจะต้องส่งเสริมศาสนิกสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรับรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของศาสนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีการสรุปผลการเสวนาของบางท่าน ดังนี้

มหาพรหม ธรรมมหาโส ผอ.วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) กล่าวว่า เด็กรุ่นใหม่จำนวนมากที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแบบไม่รู้เท่าทัน ไม่มีสติ ดังนั้นการวางรากฐานในคนรุ่นใหม่ใช้สื่ออย่างมีสติต้องสอนเด็กตั้งแต่อนุบาล โดยเฉพาะรู้ทันการบิดเบือนข้อมูลทั้งด้านศาสนาและด้านอื่น ๆ เพราะที่ผ่านมาการใช้โซเชียลมีเดียกล่าวร้ายระหว่างศาสนา ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ทางรัฐบาลจึงห่วงใยถึงการใช้นโยบายมาห้ามนักศาสนิกแต่ละศาสนา ให้เกิดความแตกแยก ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการศึกษายุคปัจจุบันจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องทำให้คนรุ่นใหม่มีสติ มีขันติธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงสอน หากเรามีสติ มีความอดทน ไม่หวั่นไหว ไม่คล้อยตามสื่อที่บิดเบือนก็จะป้องกันให้สังคมไม่เกิดปัญหาได้

นายประสาน ศรีเจริญ ผู้แทนศาสนาอิสลามกล่าวว่า ในยุคนี้ การใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กเหมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ สิ่งที่เห็นให้ชัดเจน จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมาจากการโพสต์ของคนที่ทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดี ดังนั้น จึงควรร่วมมือกันสร้างเครือข่ายคุณธรรมออนไลน์ ซึ่งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องเข้ามาช่วยทั้งในด้านการตรวจสอบและดูแลให้มากขึ้น

มูขนายก ยอแซฟ ชูศักดิ์ สิริสุทธิ์ ผู้แทนศาสนาคริสต์ กล่าวว่า ในยุคดิจิทัล เป็นยุคข้อมูลข่าวสารท่วมท้น ถ้าไม่เลือกรับจะได้สิ่งที่เป็นขยะ สิ่งที่มีวาม และต้องยอมรับว่า ในประเทศไทยมีบัณฑิตเป็นจำนวนมาก แต่ก็ขาดสติปัญญา ดังนั้น การศึกษาด้านศาสนาควรควบคู่ไปกับการศึกษาสามัญจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก สร้างคลังความรู้และปัญญาให้เกิดกับเยาวชนไทยตั้งแต่ต้น และครูก็ควรเป็นต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียนด้วย

สถาบันการศาสนาและสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้องในชุมชน ต้องปรับบทบาทเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเข้าถึงหลักธรรมที่แท้จริงของศาสนา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปใช้ปฏิบัติในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรรษาแห่งของสังคมบริโภคนิยม คือ การลตกลเลส ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เห็นแก่ตัว มีความรักความเมตตากรุณา ลดการแข่งขัน ซึ่ง ประยูร วทานยกุล (2548 หน้า 5) พิจารณาในมุมมองกลับที่ว่า ศาสนามักจะเกิดขึ้นในภาวะที่สังคมเกิดความสับสนวุ่นวาย ประชาชนมีปัญหามากมาย และหาที่พึ่งไม่ได้ สถาบันศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักอันหนึ่งที่ช่วยขัดเกลากเลสตัณหาของศาสนิกชนให้เบาบางลง และรู้จักปล่อยวาง เพื่อการมีจิตที่ดี มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสันติ

หากคนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ห่างเหินจากศาสนา เขาก็จะอยู่ด้วยกันอย่างเห็นแก่ตัว แ่งแย้งแข่งดีกันอย่างไร้ขอบเขต และความละอายใจ คนในสังคมก็จะวุ่นวาย สับสน มีความทุกข์มาก สุขน้อย คนรุ่นใหม่ก็คงจะหันมาหาที่พึ่งย้อนรอยคนในอดีตที่เมื่อไรสังคมสับสนวุ่นวาย คนจะเห็นประโยชน์และความสำคัญของศาสนาขึ้นมา แต่ในอนาคต ด้วยเหตุผลที่สภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสารสนเทศ แต่หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา การปรับบทบาทในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คลายทุกข์

อมรา พงศาพิชญ์ ในสุชาติ เศรษฐมาลินี (2559 หน้า 645) กล่าวว่า ในสังคมบริโภคนิยม จะมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมมาก คือ มีความแตกต่างระหว่างคนมีกับคนไม่มี สถาบันทางศาสนาจะต้องพัฒนาเพื่อช่วยตอบสนองความต้องการความสุขทางใจของกลุ่มคนที่ไม่มี และไม่สามารถตอบตัวเองได้ว่า ทำไมคนที่เรามีจึงมีอย่างเหลือเฟือและทำไมคนที่ไม่มีเขาจึงอดอยาก

ส่วน ประเวศ วะสี ในสุชาติ เศรษฐมาลินี (2559 หน้า 653-656) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“การนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี” และ “ทุกวันนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่า สังคมสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธศาสนา โดยเห็นว่าไม่สามารถสนองตอบความต้องการของมนุษย์ในระดับสังคมได้ โดยเฉพาะบทบาทของวัดในการให้การศึกษหรือเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ...” และ “...บทบาทใหม่ขององค์การศาสนาต้องปรับให้ทันสมัยมากขึ้น...”

การศึกษาจะสมบูรณ์ ต้องมีทั้งวิชาการและวิชาชีวิต จึงจะสมบูรณ์ ไม่ขาดหาย ส่วนที่เป็นคุณธรรมดังที่ท่านพุทธทาสเน้นว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกาพินาศ มนุษยชาติจะหลงกิน กามเกียรติ เบียดเบียนกัน ความสัมพันธ์เชิงมนุษย์สิ้นสุดลง (อ้อม ประนอม, 2559 หน้า 142)

สอดคล้องกับ สายฤดี วรกิจโกคาทร แห่งสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สรุปในเวทีเสวนาเชิงวิชาการเรื่อง “สถานการณ์ครอบครัวไทย” จากการสำรวจผู้ปกครอง 1,066 ครอบครัวใน กทม. พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ทำงานวันละ 7-9 ชั่วโมง พ่อแม่ร้อยละ 43 รู้สึกห่างเหินกับลูก เนื่องจากในแต่ละวันมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับลูกเพียง 1-3 ชั่วโมง ในแง่ของเด็กเองก็รู้สึกห่างเหินพ่อแม่มากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเฝ้าระวังเด็ก (Child Watch) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พบว่า ร้อยละ 40 ของเด็กมัธยมปลาย อาชีวะ และอุดมศึกษา ระบุว่า ตนไม่ได้ไปเที่ยวไหนกับพ่อแม่เลยในรอบ 1 เดือน และในเวทีดังกล่าวได้หยิบยกคำพูดของ ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย ที่ได้กล่าวถึงวิกฤติครอบครัวซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กไทยปัจจุบันไว้อย่างน่าคิดว่า

“...ปัญหาในขณะนี้ คือครอบครัวสมัยใหม่ยึดยึดยึดความรู้อยู่ ไม่สอนความดีและไม่มีการสอนการทำงาน ให้เด็กเรียนกวดวิชา 7 วัน โดยไม่ต้องทำงานบ้าน ไม่มีการทำประโยชน์เพื่อสังคม พ่อแม่เน้นให้ลูกเรียนแต่ไม่เคยพาไปวัด สอนความดีน้อยเกินไปจนเกิดวิกฤตศีลธรรมในสังคมไทย เด็กที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยตั้งแต่พร้อมที่จะโกงให้ตัวเองได้คะแนนสูง เก่งแต่โกงก็ไม่เอา ยึดเอาแต่เปลือกภายนอกของสังคม บูชาคนรวย ไม่บูชาความเป็นคนของคนทุกคน...”

“....ภายใต้สภาวะการณ์โลกสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 นั้น เป็นที่ประจักษ์ชัดว่ามีสิ่งท้าทายมากมายต่อการสร้างสถาบันครอบครัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนา เช่น การที่วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยตกอยู่ภายใต้สภาวะสัลลิกเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดหย่อน สิ่งของรุ่นใหม่ ๆ ที่ออกมาล่อตาล่อใจอยู่เสมอจนผู้ใช้ของรุ่นเก่า ๆ รู้สึกตกใจ ตกเทรนด์ กลายเป็นคนล้าสมัยไปด้วยพลังการโฆษณาที่ยึดยึดตามสื่อต่าง ๆ อย่างมากมาย สิ่งที่น่าเศร้าใจสำหรับสังคมสมัยใหม่ในปัจจุบันคือ มี พ่อ-แม่ จำนวนไม่น้อยที่ต้องเร่งชวนขายเพื่อหาเงินมาสนับสนุนความทันสมัยและความสนุกของลูก-หลาน และคนจำนวนไม่น้อยเริ่มมองว่าศาสนากลายเป็นเครื่องถ่วงความก้าวหน้า.....”

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้คนรุ่นใหม่แสวงหาความสุขและสร้างเอกลักษณ์ส่วนตัวที่เน้นการอวดรวย ดังที่คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติได้ระบุไว้ในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559-2564) ว่า สังคมไทยเปิดกว้างสู่โลกาภิวัตน์และเกิดการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดน เข้าสู่สังคมไทยโดยขาดความรู้ที่จะเป็นภูมิคุ้มกันในการกลั่นกรองที่ดี ได้ส่งผลกระทบต่อระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมดำรงชีวิต และการปฏิสัมพันธ์ในสังคมไทยให้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คนไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การให้คุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นคน และการยึดหลักธรรมในการดำรงชีวิตเริ่มเสื่อมถอยลง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติถูกละเลยและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคม รวมทั้งตอบสนองการดำรงชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้สังคมไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างเอกลักษณ์ส่วนตัว ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมที่หลากหลายที่ไม่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นไทยได้ชัดเจน นอกจากนี้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานอาจเป็นภัยคุกคามต่อชีวิตจิตใจ

6. แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย จำเป็นที่สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันสื่อสารมวลชน และสถาบันภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องทำงานอย่างบูรณาการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ร่วมกันดูแลเด็ก เยาวชน และคนรุ่นใหม่ให้เห็นแบบอย่างที่ดีในการใช้หลักคำสอนของศาสนาในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และได้เข้าถึงกิจกรรมทางศาสนาที่มีความสร้างสรรค์ เพื่อปลูกฝังหลักคำสอนโดยเฉพาะในเรื่องการละชั่ว/ทำดี/ ใฝ่ธรรม ความรัก และมีเมตตากรุณาต่อกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีจิตสาธารณะ การให้อภัยกัน การให้ความสำคัญในคุณค่าของตนเอง ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่โลภ ปราศจากความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ที่จริงกิจกรรมเหล่านี้มีการทำอยู่บ้างแล้ว แต่เป็นการริเริ่มโดยคนไม่กี่คน และจำกัดอยู่ในบางพื้นที่ ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาคประชาชน ดังนั้น การลดช่องว่างโดยเฉพาะระหว่างคนพุทธและคนมุสลิมที่ต้องเร่งทำคือการอำนวยความสะดวกให้คนพุทธและคนมุสลิม มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เช่น มีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณูมาศ รอดเนียม (2556 หน้า 87) ที่เสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ปัจจุบันโดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า “.....คนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสังคมไทยควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความคิดของบุคคล โดยควรสร้างความเข้าใจและแยกแยะประเด็นระหว่างสังคมกับศาสนา ควรให้เกียรติซึ่งกันและกัน สร้างจิตสำนึกให้คนในชาติอยู่ร่วมกันแบบญาติพี่น้อง ควรลดอคติหรือความเป็นตัวตนในบุคคลลง และควรยึดถือในเรื่องความรัก ความสามัคคี รวมถึงความมีคุณธรรม ทั้งนี้ ทุกบุคคล หน่วยงาน องค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต้องให้การยอมรับซึ่งกันและกัน โดยเห็นควรดำเนินกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นและสร้างความเข้าใจระหว่งบุคคลในสังคม ได้แก่ การจัดเวทีพูดคุยสร้างความเข้าใจระหว่งกัน และสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อความยั่งยืนของความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา คือ กรณีคนรุ่นหลังไม่ค่อยให้ความสนใจในการสืบทอดวัฒนธรรมสองศาสนา ปัญหาอบายมุขจากภายนอก (เช่น ยาเสพติด การพนัน) ที่นับวันยิ่งเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น และประเด็นเรื่องครุภูมิปัญญาที่นับวันจะยิ่งหายไปจากชุมชน โดยคนในชุมชนมองว่าวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนี้ คือ ต้องเริ่มต้นจากระบบการศึกษาโดยการจัดชั่วโมงเรียนเรื่องชุมชนสองศาสนาในหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้ในโรงเรียน สอดแทรกเทคนิควิธีการสอนที่จะกระตุ้นเยาวชนเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้ สร้างกิจกรรมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน ให้เด็กหรือเยาวชนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง นอกจากนี้วิธีการแก้ปัญหาที่ควรทำในทัศนะของคนในชุมชน คือ ผู้ใหญ่ต้องแสดงพฤติกรรมแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน และผู้นำชุมชนควรเฝ้าระวังดูแลเอาใจใส่ชุมชนมากขึ้น....” ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชญาณกวี (ปิยโสภณ) (2561 หน้า 25-26) ที่ว่า “ศาสนาแรกและที่แท้จริง ก็คือศาสนาของพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เองเมื่อรู้ว่าตนเองเป็นศาสดาประจำบ้านก็ต้องปรับปรุงตัวเองใหม่ เรียนรู้วิธีอบรมบ่มเพาะ ปลูกฝังจริต นิสัย ใจคอ กิริยามารยาท ชาติตระกูลแก่ลูกหลานเสียใหม่ ต้องเริ่มที่บ้านก่อนที่อื่น จากนั้นเมื่อลูกโตขึ้น ลูกจึงค่อยเรียนรู้ศาสนาโดยธรรมชาติ คือ เรียนความจริงจากชีวิต เรียนรู้ความสุข ความทุกข์ ความผิดหวังและความสมหวังจากธรรมชาติ เรียนรู้การเกิดแก่เจ็บ ตายจากไม้ต้นหนึ่ง จากคน ๆ หนึ่ง ต่อมาลูกจึงค่อยหัดเรียนรู้ศาสนาที่มีศาสดาก่อตั้ง แล้วนำมาใช้ในชีวิิตของตน....”

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พ่อแม่ผู้ปกครองต้องมีเวลาและใช้เวลาให้คุ้มค่าในการดั่งเด็ก เยาวชน และคนรุ่นใหม่ มีสติและปัญญาในการใช้ Social Media ทั้งนี้ เพราะบ้านและครอบครัวได้ถูกสื่อ เช่น ทีวี และสื่อออนไลน์เข้ายึดครองมาทำหน้าที่แทนพ่อแม่ ในการแสดงหรือนำเสนอโลกทัศน์แก่ลูกและมักเป็นการแสดงสิ่งเลวร้ายต่อจิตใจของเด็กและเยาวชน เช่น แสดงให้เห็นถึงการฆ่ากัน แย่งชิงกัน ความฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น ครอบครัวต้องปลูกฝังให้ลูกหลานเห็นถึงภัยร้ายของวัตถุนิยม ซึ่งเป็นบ่อเกิดของกิเลส ดังที่พุทธทาสกล่าว (หน้า 148) กล่าวว่า “...ทุกศาสนาเล็งเห็นวัตถุนิยมว่าเป็นอันตรายแก่มนุษย์ ต้องการให้ประชาชนถอยหลังออกมาเสียจากวัตถุนิยม คือ เห็นแก่นือหนังของตัว เห็นแก่ความสุขสนุกสนานส่วนตัว จนเป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว เขาจึงเอาสิ่งอื่นเข้ามาแทนความเห็นแก่ตัว จึงเกิดมีเรื่องบุญ เรื่องกุศล เรื่องพระเจ้า เรื่องธรรมะ ขึ้นมาเพื่อจะมาแทนที่ของวัตถุนิยมที่มนุษย์กำลังหันเหไปหายิ่งขึ้นทุกที ศาสนาทุกศาสนามุ่งจะขจัดอันตรายที่จะเกิดมาจากวัตถุนิยม....”

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แนวทางการปฏิบัติของทั้งสามศาสนา ในเรื่องความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย ซึ่งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม
2. แนวทางการปฏิบัติของทั้งสามศาสนา ในเรื่องความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสแสดงออกและมีส่วนร่วมในการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืน
3. สถาบันครอบครัวต้องมีความเชื่อมั่นว่า ศาสนาทุกศาสนาสามารถใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจได้ โดยเฉพาะในอนาคตที่ความเป็นอยู่ของคนจะมีความยากลำบากมากขึ้น
4. หน่วยงานที่นำไปปรับใช้ต้องมีการทำงานแบบบูรณาการและต้องทำอย่างต่อเนื่อง มุ่งให้บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยปรับใช้กิจกรรม “บ้าน-วัด (มัสยิด/โบสถ์/วิหาร) – โรงเรียน” ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางที่จะนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่ เพื่อให้มีความสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและชุมชน รวมถึงนำมาเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้นักเรียนใหม่ตกเป็นทาสยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงของทุกศาสนิกชนในทุกสังคม
2. ควรมีการศึกษาและออกแบบกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริม ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย โดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่ในเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการมีจิตสาธารณะ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของการใช้ Social Media เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในคนรุ่นใหม่ ศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทย

4. ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือเพื่อใช้เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน สำหรับเด็กและเยาวชนและคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงให้มีความสอดคล้องกับบริบทในแต่ละภูมิภาค

5. ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบอื่นที่เป็นการศึกษาเชิงลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี และการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบคนที่เคยกระทำผิดและได้รับโทษตามกฎหมายในกรณีต่าง ๆ เช่น ทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกาย เสพหรือค้ายาเสพติด หลอกหลวง ฉ้อโกง กับความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติคำสอนทางศาสนาของคนเหล่านั้น ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กรมการศาสนา. (2551). *ศาสนาสร้างสันติ*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมการศาสนาและอนุกรรมการส่งเสริมกิจการศาสนาและศาสนิกสัมพันธ์
กรมการศาสนา.(2559). *แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559-2564)*.
กรุงเทพฯ.
- กวีวงศ์.(2550). *สรรพนิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา.(2548).*การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows* .พิมพ์ครั้งที่ 4 .กรุงเทพฯ.ธรรมสาร.
- กীরติ บุญเจือ. (2529). *หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก)*. กรุงเทพฯ : ไทย
วัฒนาพานิช.
- กীরติ บุญเจือ. (2530). *หลักปฏิบัติของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคหลัง)*. กรุงเทพฯ : ไทย
วัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการการศาสนาคุณธรรมจริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา. (2551).*วิถีชีวิต 5 ศาสนิก
ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). *เอกสารคำสอนวิชา มนศท 102
สังคมศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์. เล่มที่ 6*. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (2548). *สันติวิธีจากมุมมองศาสนา*. นครปฐม. วิชुरย์การปก.
- คุณ โทชนันท์. (2545). *ยุทธศาสตร์กับสังคมวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บรรณาธิการ) (2556). *ด้วยรัก เล่มที่ 8 ศาสนาและความเชื่อกับสังคม*. นครปฐม.
ศูนย์การศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (สพส.) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- दनัย ไชยโยธา. (2552). *กระบวนการเกิดมานาศาสนา*. กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์.
- ดลมนรจ บากา. (2545). *การนับถือพระพุทธศาสนาและชีวิตที่ดีในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลป-
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดลมนรจ บากา และเกษตรวิชัย และทีม. (2551). *รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชน
ไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. งานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยบูรณาการปัญหา 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับทุนอุดหนุนสงขลา: การวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ.
- เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล กฤษยา นุ่มพญา จิราภา นวลลักษณ์ และชนพัฒน์ ปลื้มบุญ. *การศึกษาเจเน
เนอเรชั่นเอ็กซ์ และเจเนอเรชั่นวายในมุมมองต่อคุณลักษณะของตนเองและความคาดหวัง
ต่อคุณลักษณะของเจเนอเรชั่นอื่น*. จุฬารัณธูรกิจปริทัศน์ ปีที่ 36 ฉ.141 (ก.ค.-ก.ย.57).
- ทรงศักดิ์ ภูมิศรีอ่อน.(2549).*การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA)* .วัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ปีที่ 12 กันยายน 2549.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2551). *ศาสนาสำคัญของโลก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2553). *การเปรียบเทียบศาสนาและการศึกษาประเด็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จ.ธรรมรักษ์.(2560). *คติธรรม นำความสุขในชีวิตกลับคืนมาอีกครั้ง*. กรุงเทพฯ: กู๊ดไลฟ์.
- ธีรโชติ เกิดแวง และณกมล ปุญญาเขตต์ทิกุล.(2547). *พุทธทัศน์ขจัดภัย: วิธีการสร้างเสริมชีวิตและสังคมสันติสุข*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยรายวันการพิมพ์.
- นิรมล เตชะปณิต. (2522). *การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุดของศาสนาที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในกลุ่มชาวพุทธและชาวคริสต์ระดับชาวบ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลโคกขี้หนอน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวิชาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- บรรจง บินกาชัน. (2546). *อิสลามสำหรับผู้เริ่มสนใจอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ทเพรส.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (มปท.). *คำสอนเปรียบเทียบระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์*. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- บัณฑิตย์ สมะมะอุณ ศักดา ยุตะ และสมาน อินสมาแอล. (2548). *มุสลิมกับการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ. ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญมี แทนแก้ว. (2546). *ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และปรัชญาธรรม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประภาศรี สีอำไพ. (2543). *พื้นฐานทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร วทานยกุล. (2548). *การทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา ชุดศาสนาไร้พรมแดน ลำดับที่ 2*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- ปารีชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ. (บรรณาธิการ).(2559). *พุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อยในสังคมไทย*. นครปฐม. บริษัท พรินเทอรี่ จำกัด.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพฯ :
- ปภาณี. ฐิติวัฒนา และคณะ. (2542). *รายงานการวิจัยการพัฒนาสันติสุขด้วยกระบวนการศีลธรรม*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปารีชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ (บรรณาธิการ) . (2550). *การสอนคริสต์ธรรมศาสนา*. นครปฐม: วิทยาลัยแสงธรรม.
- ปารีชาติ สุวรรณบุบผาและคณะ.(บรรณาธิการ). (2559). *พุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อยในสังคมไทย*. นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผลศึกษาของคนรุ่นใหม่เชื่อใจผู้นำศาสนาน้อยลง”. 20 กรกฎาคม 2560.
จาก <http://mgronline.com/around/detail/9600000074087> สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2561
- พระธรรมโกษาจารย์ (ศ.ประยูร ธมมจิตโต).(พิมพ์ครั้งที่ 3). (2550). *พระพุทธศาสนากับความสมานฉันท์แห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม*. คำวิสันษาของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) แก่ ผศ.ดร.ชมชื่น สมประเสริฐ ที่วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14-15 มิถุนายน 2543. (หน้า 3-16).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). “อภัย...ไม่จองเวร” ในอภัยทาน การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของ มนุษย์. กรุงเทพฯ. สถาบันศีลธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *สันติภาพเกิดจากกิเลสภาพและความสุข*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม. พิมพ์สาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).(มปป.). *วินัยชาวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 52 คณะศึกษานุศิษย์พิมพ์ถวาย เป็นมุทิตาสักการะ เนื่องในโอกาสพิธีรับหิริอุบัตริ์เครื่องประกอบสมณศักดิ์ “พระพรหมคุณาภรณ์” วัดญาณเวศกวัน วันอาทิตย์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2548 กรุงเทพฯ: บริษัท เอส อาร์ พรินต์ติ้ง เมลโพรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ.มปป.). “ชีวิตไม่หนัก ด้วยรัก” อภัยทาน การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์. กรุงเทพฯ. สถาบันศีลธรรม.
- พระมหาจำลอง ภูมิสิทธิ์. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธ อิสลาม เกี่ยวกับ การรักษาสภาพและเผชิญความเจ็บป่วย*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาธนิ นันทวานิช (2554). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์และบาทหลวงเรื่องการใช้ศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มสี่จะออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาวุฒิชัย วิชรเมธี.(2553). *การสร้างสันติภาพท่ามกลางความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)
- พระมหาสมพาน ชاکโร. *ศาสนาปฐมบรรพ์*. (เอกสารอัดสำเนา).
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ. 21 เซ็นจูรี่.
- พล.อ.ต. ประทีป สรวาย. (2545). *สิบเอ็ดศาสนาของโลก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พินิจ รัตนกุล.(2548). *ศาสนาและความรุนแรง*. นครปฐม: วิทยาลัยศาสนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญนิภา นุรินทรกุล. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบการรักษากุโบสถศีล ในพระพุทธศาสนากับการถือศีลอดให้ศาสนอิสลาม*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิน ดอกบัว (2555). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : ศิลปะบรรณาการ.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2540). *ความรู้พื้นฐานทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภรณ์ วัฒนา.(2557). *การจัดความสุขของคนไทย*. เอกสาร Powerpoint ประกอบการประชุมประจำปี ของ สศช. ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- มณีวรรณ กมลพัฒน์. (2535). *สันติสุขมนุษย์ในสังคมวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธ ไกรวรรณ. (2557) *การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรณูมาศ รอดเนียม. (2556). *ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา*. รายงานการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โรเซนเบิร์ก, มาร์แชล บี. (2560). *สานสัมพันธ์ด้วยสันติ*. นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา
- วนิดา ขำเขียว. (2541). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. นนทบุรี. เจเนเตอร์เพรส.
- วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์. (บรรณาธิการ). (2529). *องค์การพัฒนาเอกชนและสถาบันการศึกษากับการสร้างสันติสุขในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงศ์ ถายะพิงค์. (2549). *อยู่อย่างไรให้เป็นสุข*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. (2550). *สุนทรีย์ธรรม หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมโลกเดียวกันอย่างสันติสุข คริสต์ พุทธ ยูดาห์ อิสลาม ฮินดู*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คนไฟ.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. (2550). *สุนทรีย์ธรรม หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมโลกเดียวกันอย่างสันติสุข*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คนไฟ.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. (บรรณาธิการ). 2550. *สุนทรีย์ธรรม หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมโลกกันอย่างสันติสุข คริสต์พุทธ ยูดาห์ อิสลาม ฮินดู*. กรุงเทพฯ. โครงการจัดพิมพ์คนไฟ.
- ศิรินทร มุขสาร.(2557). *เบญจศีลกับการสร้างสันติสุขในสังคมไทย*. สารนิพนธ์รายวิชาสัมมนา พระพุทธศาสนากับวิชาการสมัยใหม่ ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ศิรินนท์ กิตติสุขสถิต และคนอื่น ๆ. (2555). *คู่มือการจัดการความสุขด้วยตนเอง (HAPPIOMETER: The Happiness Self Assessment)*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2550). *คู่มือการจัดกิจกรรมศาสนสัมพันธ์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สถาบันดำรงราชานุภาพและวิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). *โครงการศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำศาสนากับการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชน*. นครปฐม: วิทยาลัยศาสนศึกษา.
- สวัสดี รอบรู้. (2546). *บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

- สยาม ม่วงศักดิ์.(2557). *การเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทยโดยใช้หลักคริสต์ศาสนา กรณีศึกษาสภาคริสตจักรในประเทศไทย*. หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายชาวบ้าน รุ่นที่ 11 สถาบันพระปกเกล้า.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2549). *ความสุขหาได้ไม่ยาก*. กรุงเทพฯ. เม็ดทราย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2554). *การศึกษาเพื่อเป็นคนดี สมบูรณ์*. กรุงเทพฯ. บริษัทเม็ดทราย จำกัด.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2561). *ความเข้าใจเรื่องชีวิต ความเข้าใจเรื่องกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต).(2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 27) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต).(2561). *นรก-สวรรค์ สำหรับคนรุ่นใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 1 (ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ : อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า พิมพ์ธรรมกร. (2548). *สากลศาสนา (รวบรวมเรียบร้อย)*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สรเรณีย์ อินทร์ต้น. (2559). *เอกสารการบรรยาย ปรัชญาศาสนาธรรม*. เอกสารอัดสำเนา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2545). *สังคมวัฒนธรรมพุทธ*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2561). *สถิติประชากรและบ้าน แยกตามอายุ*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). *การพัฒนาคนเพื่ออนาคตของประเทศไทย*. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. วันศุกร์ที่ 26 กันยายน 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.
- สิริวรรณ.(2549). *คิดให้ถูก ทุกข์ดับได้ด้วยอุปนิสธรรม*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2545). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. สหธรรมิก.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2559). *จินตนาการอิสลามเชิงสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2513). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ. เพื่ออักษร.
- สุวิชา ยี่สุนทรง. (2553). *คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2553). *แก่นแท้ศาสนาโลกสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ. ปัญญาชน.
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย. (2550). *รายงานวิจัยการอยู่ร่วมกันของกลุ่มต่างศาสนาในชุมชนเมืองเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : (มปท).
- เสถียร พันธรังสี (ราชบัณฑิต). (2554). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2524). *คนในทรรศนะของพุทธศาสนา อิสลาม และคริสต์ศาสนา*. กรุงเทพฯ. เจริญวิทย์การพิมพ์.

- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์.(2553). *ดัชนีวัดความสุข*. เอกสาร powerpoint นำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 3 วันที่ 3 ธันวาคม 2553 ณ โรงแรมรามารการ์เดนส์ กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การกึ่งเอ็นเตอร์เนชั่นแนลแห่งประเทศไทย (2546). พระคริสตธรรมใหม่. กรุงเทพฯ : องค์การกึ่งเอ็นฯ.
- อวยชัย โรจน์นรินทร์กิจ. (2536). *ผลของการศึกษา ฝึกอานาปานสติในพุทธศาสนาพัฒนาการใช้เหตุผล*. สาขาจิตวิทยาคลินิก. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อ้อม ประนอม.(2559). Be Bright ลำดับที่ 53 เลิศล้ำคำพ่อ ก่อสุขและสำเร็จ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- อับดุลเลาะห์: หนู่มสุข. (บรรณาธิการ). (2559) *อัลละฮะกุบะฮ์ พื้นฐานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันวะสะฎียะฮ์เพื่อสันติภาพและการพัฒนา สำนักจุฬาราชมนตรี.
- อัลวาตอาญี. (2554). *มัลยิดบ้านเหนือ ต้นแบบสันติสุขอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย.
- อิมรอน มะลูลีม กิติมา อมรทัต และจรัล มะลูลีม ลออ สมบูรณ์ (2550). กรุงเทพฯ : *ปรัชญาอิสลาม*. อิลสามิคอะคาเดมี
- อิมรอน มินยูซุฟ และอัสยี มิน อิมสอฮิม. (2546). *คู่มือพื้นฐานอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. บริษัทออฟเซ็ท เพรส.
- อิศรา ศานติศาสน์ และคณะ. (2550). *สรุปรายงานวิจัย ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของโลกมุสลิม และโอกาสของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย จุลจาริตต์. (2552). *หยุดทำร้ายประเทศไทยและแก้ปัญหาต่างๆ ทางคุณธรรมด้วยการคิดดี ทำดี*. กรุงเทพฯ. สามลดา.
- ฮานีพะห์ หยีราเหม. (2545). *บทบาทของมัลยิดในจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วารสารและหนังสือพิมพ์

- กองบรรณาธิการ (บทสัมภาษณ์) “วัดห่างคน คนห่างวัด”. ธรรมสาส์นชาวพุทธ ปีที่ 65 ฉบับที่ วันที่ 1 มีนาคม 2560 (หน้า 31 – 36).
- ธงชัย ชลศิริพงษ์. “เปลี่ยนผ่าน : มองประสบการณ์” คนไม่มีศาสนาผ่านสายตานักวิทยาศาสตร์ชื่อดัง “*เชษฐา เด่นดวงบริพันธ์*”. มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 20-26 พฤษภาคม 2559.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). “*มีชาตธรรม/ต้องฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง*”. ธรรมสาส์นชาวพุทธ. ปีที่ 65 ฉบับวันที่ 1 มีนาคม 2560 (หน้า 21 -28).

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

- Boos, D. D., & Hughes-Oliver, J. M. (2002). How large does n have to be for Z and t intervals?. *The American Statistician*, 54 (2), 121-128.
- Hinkle, D. E., William, W. and Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. 4th ed. New York : Houghton Mifflin.
- Karina V. Korostelina. (2007). Dialogue as a Source for Peaceful Co-existence between Muslim and Orthodox Christians in a Secular State Retrieved from <https://fgulen.com/en/gulen-movement/conference-papers/peaceful-coexistence/25863-dialogue-as-a-source-for-peaceful>
- Leah N. Wakhungu. (2016). Factors influeneing peaceful Co-existence among the communities kimin: sub country kenya. A research project report submitted in partial fulfillment of the requirement for the award of degree of master of art. In peace education university of Nairobi.
- Thabet Ammad Abu al-Hay and Others. (2015). Peaceful Coeristence between Muslines and Christions : The case of Jerusalem. *International Journal of Humanities Socials Sciences and Education (IJHSSE)*. Volume 2, Issue 4, April 2015, pp 119-133 retrieved from <http://www.arcjournals.org>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. รศ.ดร.สมิทร สุวรรณ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร.จ่านง คันธิก	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. ผศ.ดร.สุขุมพงษ์ ชาญนวงศ์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ชื่อ	ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน	ศาสนา
กทม. และปริมณฑล		
1. รศ.ดร.พิเชษฐุ์ คาลามเกษตร	อดีตอาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	อิสลาม
2. ผศ.ดร.สุขุมพงษ์ ชาญนวงศ์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	พุทธ
3. ผศ.ดร.ประทีป นัตรสุนทร	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	คริสต์
4. ดร.วิโรจน์ เจริญกุล	อดีตอาจารย์โรงเรียนปัญญาวิวัฒน์	อิสลาม
5. รศ.ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	พุทธ
6. รศ.ดร.จ่านง คันธิก	หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	พุทธ
7. แม่ชีชिरญา จริ่งวาจา	ฝ่ายบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	พุทธ
8. บาทหลวงอนุชา ไชยเดช	ผู้อำนวยการสื่อมวลชนคาทอลิก	คริสต์
ภาคกลาง		
1. บาทหลวงสุรชัย กิจสวัสดิ์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนักบุญยอแซฟ ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	คริสต์
2. พระครูวัชรารมณธรรมคุณ	เจ้าอาวาสวัดบางกะจะ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	พุทธ
3. นายจักรกฤษ เส้นขาว	อิหม่ามมัสยิด อาลีอิน นูรอัยน์ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	อิสลาม
4. นายศราวุธ อินทะโร	กำนันตำบลสำเภาล่ม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	พุทธ

ชื่อ	ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน	ศาสนา
5. นายสนธยา หอมประทุม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 ตำบลสำเภาล่ม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	พุทธ
6. นายวิศิษฐ์ แจ่มคง	อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ตำบล สำเภาล่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	อิสลาม
ภาคเหนือ		
1. พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเจติยหลวงวรวิหาร	พุทธ
2. รศ.ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย	นักวิชาการอิสระ	พุทธ
3. ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ	ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	พุทธ
4. นายเสนอ เวศกิจ	อิหม่ามประจำมัสยิด	อิสลาม
5. นายปฏิภาณ พ่วงเปรี๊ยะ	ผู้ประสานงานมัสยิด	อิสลาม
6. นายประชัน ไทยนานู	ผู้ประสานงานมัสยิด	อิสลาม
7. นางสาวเพ็ญศรี วังเสริมพัฒน์	นักธุรกิจ	คริสต์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
1. พระปลัดสุวัฒน์ วชิโร	เลขานุการสำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา	พุทธ
2. พันโทธีรภัทร เมฆขุนทด	อนุศาสนาจารย์กองพลทหารราบที่ 2	พุทธ
3. นางวินัส วัชรคุปต์	พยาบาลชำนาญการ	พุทธ
4. นายพงษ์ศักดิ์ กุลพิมาย	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐ พัฒนา)	พุทธ
5. นางกนกอร ภูวิศิษามัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงทับช้าง	พุทธ
6. ดร.วุฒิชัย จงคำนึ่งศิลป์	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	พุทธ
7. นายชินวัตร รอดสันเทียะ	ครูโรงเรียนบ้านระกาย	อิสลาม
8. นายมานิช โต๊ะออละ	อาชีพอิสระ	พุทธ
ภาคใต้		
1. พระมหาวิชาญ กนตาสีโล	เจ้าคณะอำเภอเมืองสงขลา วัดดอนรัก จังหวัดสงขลา	พุทธ
2. นายเอ็ม เหมมัน	รองประธานกรรมการอิสลาม จังหวัดสงขลา	อิสลาม
3. พันเอกวิรัช ธีัญญากร	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย ศูนย์การศึกษาสงขลา	พุทธ
4. พันเอกอรุณ นิลสุวรรณ	อดีตอนุศาสตราจารย์ กองทัพอากาศที่ 4	พุทธ
5. นายอุสมาน หวังสนิ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	อิสลาม

ชื่อ	ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน	ศาสนา
6. นายวีระศักดิ์ อักษรถึง	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา	คริสต์
7. นางณัฐาพงศ์ อภิโชติ เดชาสกุล	รองผู้อำนวยการสำนักงานศิลปะและ วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	พุทธ
8. นางภัทราวรรณ ขำดี	พิธีกรข่าวใต้สันติสุข	พุทธ
9. นางวรรณิ์ นาคะโร	อดีตวิทยากรย์ ชำนาญการ วิทยาลัย สาธารณสุขยะลา	พุทธ
10. นางรดาสินี อุณตรีจันทร์	นักธุรกิจ	พุทธ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมคนรุ่นใหม่

คำชี้แจง

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง () ทุกข้อและ/หรือบันทึกข้อความที่เป็นคำตอบบนช่องว่างที่เว้นไว้ให้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. 17 – 21 ปี () 2. 22 – 26 ปี () 3. 27 – 31 ปี () 4. 32 - 35 ปี

3. พักอาศัยอยู่ในจังหวัด

- () 1. กรุงเทพฯ () 2. นครปฐม () 3. เชียงใหม่ () 4. ลำปาง
() 5. อุบลราชธานี () 6. มหาสารคาม () 7. ชลบุรี () 8. จันทบุรี
() 9. สงขลา () 10. สตูล

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

- () 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช. () 4. อนุปริญญา/ปวส.
() 5.ปริญญาตรี () 6. สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพการสมรส

- () 1. โสด () 2. แต่งงานและอยู่ร่วมกัน
() 3. แต่งงานแต่ไม่ได้อยู่ร่วมกัน () 4. อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน
() 5. หม้าย () 6. หย่า/แยกทางกัน

6. จำนวนบุตร..... คน

7. อาชีพ

- () 1. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ () 2. พนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน
 () 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว () 4. รับจ้าง/ใช้แรงงาน
 () 5. เกษตรกร () 6. อาชีพอิสระ
 () 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. รายได้ที่เป็นตัวเงินต่อเดือนของท่าน (โดยประมาณ)

- () 1. ไม่ถึง 5,000 บาท () 2. 5,000 – 9,999 บาท
 () 3. 10,000 – 14,999 บาท () 4. 15,000 – 19,999 บาท
 () 5. 20,000 – 24,999 บาท () 6. 25,000 – 29,999 บาท
 () 7. 30,000 – 34,999 บาท () 8. 35,000 – 39,999 บาท
 () 9. มากกว่า 40,000 บาท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข ที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน/ชุมชน/สังคม

1. หมายถึง ไม่เป็นจริง/ไม่ปฏิบัติ	5. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - ค่อนข้างมาก
2. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - น้อย	6. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - มาก
3. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - ค่อนข้างน้อย	7. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - มากที่สุด
4. หมายถึง เป็นจริง/ปฏิบัติ - ปานกลาง	

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
	สภาพการทำงาน							
1.	ข้าพเจ้าทำงานด้วยความตั้งใจซื่อสัตย์สุจริต							
2.	งานที่ข้าพเจ้าทำมีความมั่นคงก้าวหน้าและมี สวัสดิการ							
3.	ข้าพเจ้าเข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้า/ ลูกน้อง							
4.	ข้าพเจ้ามีความพอใจในงานที่ทำอยู่							
5.	โดยรวมแล้วงานที่ข้าพเจ้าทำอยู่เป็นไปตาม ความคาดหวังแล้ว							
	สภาพการเงิน							
6.	ข้าพเจ้ามีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการ ดำรงชีพของตนเองและครอบครัว							

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
7.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายเงินเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอเหมาะสมกับฐานะ							
8.	ข้าพเจ้ามีเงินออมไว้ใช้จ่ายในอนาคตหรือเมื่อออกจากงาน							
9.	ข้าพเจ้ามีหนี้สินเฉพาะการซื้อสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพ เช่น ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เป็นต้น							
10.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายเงินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานได้ตามที่ต้องการ							
11.	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน							
	สุขภาพอนามัย							
12.	ข้าพเจ้าดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ							
13.	เมื่อเจ็บป่วยข้าพเจ้าสามารถเข้ารับการรักษาที่หมอในสถานพยาบาล							
14.	ข้าพเจ้ามีความเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัว							
15.	ข้าพเจ้ามีวิธีคลายเครียดจากปัญหาในงาน/ครอบครัวได้เสมอ							
16.	โดยรวมแล้วสุขภาพของข้าพเจ้าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ							
	ความสัมพันธ์ในครอบครัว							
17.	คนในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความสนิทสนมรักใคร่กัน							
18.	คนในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความห่วงใยกัน							
19.	คนในครอบครัวของข้าพเจ้ามีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีคุณค่า							
20.	เมื่อคนในครอบครัวมีความไม่เข้าใจกัน มักจะพูดคุยกันและให้อภัยกัน							

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
21.	ทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความรู้สึก อบอุ่นใจ แม้ว่าบางคนจะอยู่ไกลกัน							
	ความสัมพันธ์กับชุมชน							
22.	ข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน							
23.	คนในชุมชนมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน							
24.	คนในชุมชนมีความรัก สามัคคีกลมเกลียวกัน							
25.	ชุมชนที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่มีสภาพแวดล้อมที่ดี							
26.	ข้าพเจ้าพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา ชุมชน/สังคมให้ดีขึ้น							
27.	คนในชุมชนมีความเข้าใจและปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์และระเบียบของชุมชน/สังคม ท่ามกลางความหลากหลายทั้งฐานะ เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม							
28.	การอยู่ร่วมกันในชุมชน อาจมีความขัดแย้งกัน ได้ ถือว่าเป็นเรื่องปกติ							
29.	เมื่อคนในชุมชน/สังคม ขัดแย้งกัน มักใช้วิธีการ สันติ เช่น การประนีประนอม และมักประสบ ผลสำเร็จ							
	ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง							
30.	ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนา ตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ให้ดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง							
31.	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความหวังและมีอนาคตที่มีคุณค่า							
32.	แม้เพื่อนบางคนจะมีอคติกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ ยังให้ความเป็นเพื่อนที่ดีแก่เขาเสมอ							
33.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าเมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา จะได้รับ ความช่วยเหลือจากคนรอบข้าง							
	เคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน							

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
34.	ข้าพเจ้ามักจะพูดจาสุภาพ จริ่งใจกับคน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง							
35.	ข้าพเจ้าพูดจาเย้ยหยัน ให้เกียรติคนเสมอ							
36.	ข้าพเจ้าไม่พูด/มีกิริยาตู่ถูก ศรีทธา ความเชื่อของคนอื่น							
37.	ข้าพเจ้าจะคิดก่อนทำอย่างมีเหตุและผลที่ดีเพื่อป้องกันความผิดพลาด							
38.	ข้าพเจ้ายินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น							
39.	ข้าพเจ้ายอมรับในความแตกต่างของคนทั้งศาสนา ความเชื่อ เชื้อชาติและวัฒนธรรม							
	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน							
40.	ข้าพเจ้าชอบที่จะอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม							
41.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือผู้อื่นทำงานตามความสามารถของตนด้วยความเต็มใจ							
42.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือชี้แนะ ให้คำปรึกษา โดยไม่หวังผลตอบแทน							
	สภาพแวดล้อม							
43.	ข้าพเจ้าบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของแก่ผู้ยากไร้หรือประสบภัยต่าง ๆ							
44.	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อกำหนดของชุมชน/สังคม							
45.	ข้าพเจ้าจะเลือกรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้							
46.	ข้าพเจ้าติดตามข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ตลอดเวลา							
47.	ข้าพเจ้าจะพิจารณาข้อมูลข่าวสารจากความถูกต้องและครบถ้วน							
48.	เทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นทำให้คนใฝ่หาสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินความพอดี							

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
49.	การเป็นบริโคนิยมทำให้คนมีการแข่งขันกัน และขาดจิตสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม							
	ความรักและความมีเมตตากรุณาต่อกัน							
50.	ข้าพเจ้าแสดงความห่วงใยต่อคนรอบข้าง							
51.	ข้าพเจ้าไม่ซ้ำเติมให้คนอื่นเดือดร้อนและทุกข์ ยากมากขึ้น							
52.	ข้าพเจ้านึกถึงจิตใจของคนอื่นโดยเอาใจเขามา ใส่ใจเรา							
53.	ข้าพเจ้าฝึกใจให้รักและมีความสุขในการให้ มากกว่าการรับ							
54.	ข้าพเจ้าเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ ส่วนรวม							
	ความซื่อสัตย์ต่อกัน							
55.	ข้าพเจ้าไว้วางใจ ไม่หวาดระแวงบุคคลอื่นจนเกิด ความบาดหมางกลางแครงใจ							
56.	ข้าพเจ้าไม่โลภอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น							
57.	ข้าพเจ้าไม่ประพฤติดีในกาม							
58.	ข้าพเจ้าไม่ทุจริตหรือเอาเปรียบคนอื่น							
59.	ข้าพเจ้าพูดจาตามความจริง ไม่พูดโกหกและ หลอกลวง							
60.	ข้าพเจ้ารักษาสัจจะวาจา โดยพยายามทำให้ได้ ตามที่รับปากคนไว้							
61.	ข้าพเจ้าแสดงความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ ต่อ คนอื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง							
62.	ข้าพเจ้าฝึกกระเบียบวินัยในตนเองเพื่อให้ กลายเป็นนิสัย							
	การทำดี/ละชั่ว							
63.	ข้าพเจ้ามีความละเอียดใจต่อการทำผิด							
64.	ข้าพเจ้ารู้สึกดีเมื่อได้ทำความดี							

	สิ่งที่ส่งผลต่อความสันติสุข	1	2	3	4	5	6	7
65.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าเมื่อตายไปคนทำดีจะไปสวรรค์ ส่วนคนทำไม่ดีจะตกนรก							
66.	ข้าพเจ้าเชื่อในเรื่อง "กฎแห่งกรรม" คนทำดี/ไม่ดี จะได้รับผลกรรมที่ทำในชาตินี้							
67.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่คิดและกระทำการใดๆ โดยใช้เหตุผล							
68.	ข้าพเจ้าใช้ธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ							
69.	ข้าพเจ้าพร้อมที่จะเผชิญปัญหา/ความกังวล/ความทุกข์ โดยใช้ธรรมะ							
70.	ข้าพเจ้าใช้กิจกรรมทางศาสนาเพื่อช่วยให้จิตใจสงบ							
71.	ข้าพเจ้ามักใช้ความอดทน/อดกลั้นเป็นเครื่องรักษาจิตใจ							
72.	ข้าพเจ้ามักจะทำให้สงบเพื่อพร้อมเผชิญและต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้น							
73.	ข้าพเจ้าบริจาคเงิน/สิ่งของแก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสเสมอ							

การประกอบศาสนพิธี/ศาสนกิจ

ศาสนาพุทธ

74. การสวดมนต์ที่บ้าน

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ)
 () 3. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง () 4. สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 5 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน

75. การสวดมนต์ที่วัด/ฟังธรรม

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) () 4. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน

76. การทำสังฆทาน

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) () 4. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน

77. การบริจาคเงิน/สิ่งของ

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) () 4. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกครั้ง

78. การทำสมาธิ

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันพระ) () 4. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน

79. อื่น ๆ

ศาสนาอิสลาม

80. การละหมาด

- () 1. ไม่ได้ทำ () 2. ทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก
 () 3. ทำสัปดาห์ละ 1 วัน () 4. ทำสัปดาห์ละ 2 - 3 วัน
 () 5. สัปดาห์ละ 4 - 5 วัน () 6. ทำทุกวัน วันละ 1 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน วันละ 2- 5 ครั้ง

81. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

- () 1. ไม่ได้ทำ () 2. ทำบ้างไม่ทำบ้างแล้วแต่สะดวก
 () 3. ทำสัปดาห์ละ 1 วัน () 4. ทำสัปดาห์ละ 2 - 3 วัน
 () 5. สัปดาห์ละ 4 - 5 วัน () 6. ทำทุกวัน วันละ 1 ครั้ง
 () 7. ทำทุกวัน วันละ 2- 5 ครั้ง

82. การประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะ

- () 1. ไม่เคย () 2. เคย 1 ครั้ง
 () 3. เคย 2 ครั้ง () 4. เคย 3 ครั้ง
 () 5. เคย 4 ครั้ง () 6. เคย 5 ครั้ง
 () 7. เคยมากกว่า 5 ครั้ง

83. การบริจาคเงิน/สิ่งของ (ชะกาด)

- () 1. ไม่ได้ทำ () 2. ทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก
 () 3. ทำสัปดาห์ละ 1 วัน () 4. ทำสัปดาห์ละ 2 - 3 วัน
 () 5. สัปดาห์ละ 4 - 5 ครั้ง () 6. ทำทุกวัน วันละ 1 ครั้ง
 () 7. ทุกวัน วันละหลายครั้ง

84. การบริจาคเงิน/สิ่งของ

- () 1. ไม่ได้ทำ () 2. แทบไม่เคยทำ
 () 3. ทำบ้างไม่ทำบ้างตามกำลังเงิน () 4. ทำปีเว้นปี
 () 5. ทำบ่อยมาก

85. การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา

- () 1. ไม่ได้ทำ () 2. ทำบ้างไม่ทำบ้าง แล้วแต่สะดวก
 () 3. ทำสัปดาห์ละ 1 วัน () 4. ทำสัปดาห์ละ 2 - 3 วัน
 () 5. ทำสัปดาห์ละ 4 - 5 วัน () 6. ทำทุกวันแต่วันละ 1 วัน
 () 7. ทำทุกวัน วันละหลายครั้ง

ศาสนาคริสต์

86. อธิษฐานอ่านพระคัมภีร์ที่บ้าน

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง
 () 2. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์) () 4. สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง
 () 5. สัปดาห์ละ 3 - 4 วัน () 6. สัปดาห์ละ 5 - 6 วัน
 () 7. ทุกวัน

87. ไปร่วมนมัสการพระเจ้าที่โบสถ์/วิหาร ฟังเทศน์

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง () 4. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์)
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 วัน () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 วัน
 () 7. ทุกวัน

88. ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง () 3. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์)
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 วัน () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 วัน
 () 7. ทุกวัน

89. บริจาคสิ่งของ (สปีด)

- () 1. ไม่เคย/แทบไม่เคย () 2. เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา/งานประเพณี
 () 3. เดือนละ 1 - 3 ครั้ง () 4. เดือนละ 4 ครั้ง (ทุกวันอาทิตย์)
 () 5. สัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง () 6. สัปดาห์ละ 4 - 6 ครั้ง
 () 7. ทุกครั้ง

90. อื่นๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 3 ความสันติสุขของคน ครอบครัว ชุมชนและสังคม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย x ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน

1. ในปัจจุบันข้าพเจ้ามีความสุขทางกายในระดับ (ความสุขทางกายหมายถึงความสะอาดสบาย ทางวัตถุ ความชอบ ความสนุกสนาน ความร่าเริง จากการได้บริโภคปัจจัย 4 (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ)

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

2. ในปัจจุบันข้าพเจ้ามีความสุขทางใจ ในระดับ (ความสุขทางใจหมายถึง ความรู้สึกสบายใจ อิ่มเอิบใจ ไม่มีความทุกข์ใจใด ๆ ไม่มีความวิตกกังวลใจ มองโลกในแง่ดี มีความพร้อมที่จะเผชิญปัญหา มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้อบอุ่น มั่นคง มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจในชีวิตและโลกอย่างถูกต้องและมั่นใจว่าจะมีชีวิตอย่างเป็นสุขในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง)

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

3. ในปัจจุบัน ข้าพเจ้ามีความสุขโดยรวมระดับ (สุขทางกายและสุขทางใจ)

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

4. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสุขที่แท้จริงคือความทางใจ

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

5. คนในชุมชน/สังคมที่ข้าพเจ้าเกี่ยวข้องด้วยมีน้ำใจ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน เอื้ออาทรและห่วงใยกัน

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

6. ในชุมชน/สังคมที่ข้าพเจ้าเกี่ยวข้องด้วย มีระบบบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชน/สังคมมีความสันติสุข

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

7. โดยรวมแล้ว ข้าพเจ้ามีความพึงพอใจกับชุมชน/สังคม ที่ข้าพเจ้ามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในระดับ
น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

8. ข้าพเจ้ามีความพึงพอใจสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (การคมนาคม การจราจร น้ำ – ไฟ การกำจัดขยะ ความสะอาด อากาศ ฯลฯ) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (ต้นไม้ ความร่มรื่น ความสงบ ฯลฯ)

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

9. ข้าพเจ้ามั่นใจว่าชีวิตและครอบครัวของข้าพเจ้า/ชุมชน/สังคมที่ข้าพเจ้ามีส่วนเกี่ยวข้องจะมีความ
สันติสุข มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

น้อยที่สุด

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

 มากที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1. ความสันติสุข (ความสุขที่แท้จริง) ตามความหมายของท่านคืออะไร
2. มีสิ่งใดบ้างที่ช่วยให้ชีวิตของท่านและครอบครัวมีความสุข
3. มีสิ่งใดบ้างที่ช่วยทำให้ชุมชน/สังคม ที่ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องมีความสุข (ความสุขที่แท้จริง)
4. ท่านปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนามาก/น้อย เพียงใดและอย่างไร
 - ไม่ได้ปฏิบัติเลย/แทบจะไม่ได้ปฏิบัติ เพราะเหตุใด
 - ปฏิบัติเป็นบางครั้ง/ไม่สม่ำเสมอ สิ่งที่ไม่ปฏิบัติ.....
 - ปฏิบัติเป็นประจำ/สม่ำเสมอ สิ่งที่ไม่ปฏิบัติ.....
5. การปฏิบัติตามหลักธรรม/หรือไม่ได้ปฏิบัติของท่าน ส่งผลต่อชีวิต/ครอบครัว ของท่านมากน้อยเพียงใด
6. การปฏิบัติตามหลักธรรมของคนในชุมชน จะส่งผลต่อความสันติสุข ในชุมชนหรือสังคมได้มากน้อยเพียงใดและเพราะเหตุใด
7. โดยรวมแล้ว ชีวิตของท่านมีความสุขมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
8. แนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างชุมชน สังคมไทยให้มีความสุข มีอะไรบ้างเพราะเหตุใด

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์
รศ.ดร.สรรเสริญ อินทร์รัตน์
หัวหน้าคณะวิจัย

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ และแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข
ในสังคมคนรุ่นใหม่

สถานที่ ตำบลอำเภอ.....จังหวัด

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) อายุ ปี อาชีพ

โทรศัพท์

1. มีสิ่งใดบ้างที่ช่วยทำให้ชีวิตของท่านและครอบครัวของท่าน มีความสันติสุข
2. ความสันติสุข (ความสุขที่แท้จริง) ตามความหมายของท่านคืออะไร
3. มีสิ่งใดบ้างที่ช่วยให้ทำให้ชีวิต ชุมชน/ สังคมที่ท่านเกี่ยวข้องมีความสันติสุข
4. ท่านปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาอย่างน้อยเพียงใดและปฏิบัติอย่างไร
5. การปฏิบัติตามหลักธรรมส่งผลต่อความสันติสุขของ ชีวิต/ครอบครัวของท่าน ได้มากน้อยเพียงใด
เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ง
ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

ภาคผนวก จ
ภาพการประชุมสนทนากลุ่มในแต่ละภูมิภาค

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคเหนือ

กรุงเทพฯ

ภาคใต้

ภาคผนวก ฉ

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
จำแนกตามการนับถือศาสนาและภูมิภาค

ตารางผนวกที่ ฉ-1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.31	1.05	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.19	0.89	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.18	1.18	0.23	มาก
		ภาคกลาง	5.06	0.93	0.18	มาก
		ภาคใต้	4.82	1.02	0.21	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.12	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.10	0.98	0.19	มาก
		ภาคเหนือ	5.41	0.95	0.18	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.99	0.86	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.70	0.91	0.16	มาก
		ภาคใต้	5.35	0.80	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.48	0.95	0.17	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.49	1.23	0.22	มาก
		ภาคเหนือ	5.47	0.87	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.35	0.86	0.16	มาก
ภาคกลาง		5.36	0.76	0.14	มาก	
ภาคใต้		5.72	0.90	0.16	มาก	
เฉลี่ย		5.48	0.93	0.17	มาก	
2. การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.54	1.08	0.19	มาก
		ภาคเหนือ	5.51	0.89	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.50	1.20	0.22	มาก
		ภาคกลาง	5.46	1.01	0.19	มาก
		ภาคใต้	4.98	1.16	0.23	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.43	1.08	0.20	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.39	1.11	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.51	1.06	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.11	0.89	0.15	มาก
		ภาคกลาง	5.83	0.92	0.16	มาก
		ภาคใต้	5.55	0.82	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.66	1.00	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.80	1.37	0.24	มาก
		ภาคเหนือ	5.74	0.68	0.12	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.70	0.87	0.15	มาก
ภาคกลาง		5.61	0.80	0.14	มาก	
ภาคใต้		6.23	0.72	0.12	มาก	
เฉลี่ย		5.82	0.93	0.16	มาก	

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
3. การช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.32	1.14	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.16	0.95	0.18	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.25	1.25	0.24	มาก
		ภาคกลาง	5.13	1.04	0.20	มาก
		ภาคใต้	4.97	1.13	0.23	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.17	1.11	0.21	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.06	1.07	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.29	0.99	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.99	0.83	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.51	1.15	0.21	มาก
		ภาคใต้	5.39	0.86	0.16	มาก
		เฉลี่ย	5.44	1.01	0.19	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.59	1.40	0.25	มาก
		ภาคเหนือ	5.57	0.81	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.45	0.94	0.17	มาก
		ภาคกลาง	5.38	0.81	0.15	มาก
		ภาคใต้	6.07	0.75	0.12	มาก
		เฉลี่ย	5.61	0.99	0.18	มาก
4. ความรักและ ความมีเมตตา กรุณาต่อกัน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.71	0.98	0.17	มาก
		ภาคเหนือ	5.63	0.89	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.61	1.27	0.23	มาก
		ภาคกลาง	5.49	0.96	0.17	มาก
		ภาคใต้	5.03	1.17	0.23	มาก
		เฉลี่ย	5.52	1.09	0.20	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.50	1.13	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.59	1.06	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.17	0.85	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.81	0.92	0.16	มาก
		ภาคใต้	5.57	0.96	0.17	มาก
		เฉลี่ย	5.72	1.02	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.96	1.35	0.23	มาก
		ภาคเหนือ	5.82	0.83	0.14	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.51	1.06	0.19	มาก
		ภาคกลาง	5.72	0.69	0.12	มาก
		ภาคใต้	6.24	0.90	0.14	มาก
		เฉลี่ย	5.84	1.02	0.17	มาก

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
5. ความซื่อสัตย์ ต่อกัน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.58	1.01	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.50	0.94	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.51	1.27	0.23	มาก
		ภาคกลาง	5.50	0.99	0.18	มาก
		ภาคใต้	4.98	1.23	0.25	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.44	1.12	0.21	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.53	1.12	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.52	1.06	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.09	0.85	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.76	0.98	0.17	มาก
		ภาคใต้	5.45	1.01	0.19	มาก
		เฉลี่ย	5.66	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	6.06	1.36	0.22	มาก
		ภาคเหนือ	5.82	0.82	0.14	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.80	0.92	0.16	มาก
		ภาคกลาง	5.51	0.89	0.16	มาก
		ภาคใต้	6.37	0.79	0.12	มาก
		เฉลี่ย	5.91	1.01	0.17	มาก
6. การทำดี/ละ ชั่ว/ไฝ่ธรรม	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.61	1.02	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.55	0.84	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.53	1.23	0.22	มาก
		ภาคกลาง	5.54	0.91	0.16	มาก
		ภาคใต้	4.95	1.19	0.24	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.47	1.06	0.19	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.61	1.06	0.19	มาก
		ภาคเหนือ	5.67	1.05	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.16	0.88	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.85	0.98	0.17	มาก
		ภาคใต้	5.53	0.97	0.18	มาก
		เฉลี่ย	5.74	1.01	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.53	1.16	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.88	0.80	0.14	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.49	0.95	0.17	มาก
		ภาคกลาง	5.63	0.71	0.13	มาก
		ภาคใต้	5.91	0.77	0.13	มาก
		เฉลี่ย	5.68	0.90	0.16	มาก

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.38	0.96	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.03	0.75	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.06	1.01	0.20	มาก
		ภาคกลาง	4.99	0.79	0.16	ปานกลาง
		ภาคใต้	4.84	1.00	0.21	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.06	0.98	0.18	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.03	0.86	0.17	มาก
		ภาคเหนือ	5.20	0.96	0.18	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.99	0.81	0.13	มาก
		ภาคกลาง	5.34	0.80	0.15	มาก
		ภาคใต้	5.25	0.68	0.13	มาก
		เฉลี่ย	5.65	0.90	0.16	มาก
โดยรวม (ต่อ)	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.20	0.99	0.19	มาก
		ภาคเหนือ	5.24	0.70	0.13	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.32	0.76	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.24	0.72	0.14	มาก
		ภาคใต้	5.50	0.85	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.30	.82	0.14	มาก

ตารางผนวกที่ ฉ-2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพแวดล้อมโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. สภาพการทำงาน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.80	1.00	0.17	มาก
		ภาคเหนือ	5.20	0.97	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.23	1.19	0.23	มาก
		ภาคกลาง	5.29	1.00	0.19	มาก
		ภาคใต้	5.03	1.10	0.22	มาก
		เฉลี่ย	5.27	1.08	.21	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.13	1.25	0.24	มาก
		ภาคเหนือ	5.39	1.07	0.20	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.08	1.02	0.17	มาก
		ภาคกลาง	5.15	1.17	0.23	มาก
		ภาคใต้	5.43	0.81	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.45	1.11	.20	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.38	1.22	0.23	มาก
		ภาคเหนือ	5.18	1.09	0.21	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.50	1.10	0.20	มาก
ภาคกลาง		5.50	0.89	0.16	มาก	
ภาคใต้		5.91	0.82	0.14	มาก	
เฉลี่ย		5.51	1.05	.19	มาก	
2. สภาพการเงิน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.02	1.26	0.25	มาก
		ภาคเหนือ	4.33	1.06	0.24	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.33	1.20	0.28	ปานกลาง
		ภาคกลาง	4.46	1.08	0.24	ปานกลาง
		ภาคใต้	4.59	1.06	0.23	ปานกลาง
		เฉลี่ย	4.47	1.15	0.26	ปานกลาง
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	4.58	1.09	0.24	ปานกลาง
		ภาคเหนือ	4.79	1.21	0.25	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.58	1.06	0.19	มาก
		ภาคกลาง	4.69	1.25	0.27	ปานกลาง
		ภาคใต้	4.91	1.02	0.21	ปานกลาง
		เฉลี่ย	4.92	1.16	0.24	ปานกลาง
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	4.71	1.22	0.26	ปานกลาง
		ภาคเหนือ	4.65	1.30	0.28	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.71	1.15	0.24	ปานกลาง
ภาคกลาง		4.55	1.27	0.28	ปานกลาง	
ภาคใต้		5.29	1.04	0.20	มาก	
เฉลี่ย		4.79	1.21	0.25	ปานกลาง	

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
3. สุขภาพอนามัย	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.24	1.33	0.25	มาก
		ภาคเหนือ	4.96	0.89	0.18	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.07	1.13	0.22	มาก
		ภาคกลาง	4.90	1.03	0.21	ปานกลาง
		ภาคใต้	4.75	1.12	0.24	ปานกลาง
		เฉลี่ย	4.98	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	4.90	1.12	0.23	ปานกลาง
		ภาคเหนือ	5.04	1.08	0.21	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.06	0.85	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.43	1.04	0.19	มาก
		ภาคใต้	5.13	0.90	0.17	มาก
		เฉลี่ย	5.30	1.08	0.20	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.20	1.16	0.22	มาก
		ภาคเหนือ	4.93	0.87	0.18	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.28	0.89	0.17	มาก
ภาคกลาง		5.23	0.98	0.19	มาก	
ภาคใต้		5.64	1.07	0.19	มาก	
เฉลี่ย		5.27	1.02	0.19	มาก	
4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.84	1.06	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.54	1.04	0.19	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.56	1.25	0.22	มาก
		ภาคกลาง	5.27	1.05	0.20	มาก
		ภาคใต้	5.15	1.24	0.24	มาก
		เฉลี่ย	5.46	1.15	0.21	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.46	1.23	0.23	มาก
		ภาคเหนือ	5.53	1.02	0.18	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.16	0.83	0.13	มาก
		ภาคกลาง	5.83	1.05	0.18	มาก
		ภาคใต้	5.48	0.82	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.67	1.03	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.19	1.41	0.27	มาก
		ภาคเหนือ	5.66	0.92	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.99	0.95	0.16	มาก
ภาคกลาง		5.66	0.80	0.14	มาก	
ภาคใต้		5.55	1.63	0.29	มาก	
เฉลี่ย		5.63	1.21	0.21	มาก	

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
5. ความสัมพันธ์กับชุมชน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.16	1.24	0.24	มาก
		ภาคเหนือ	4.96	1.00	0.20	ปานกลาง
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.04	1.22	0.24	มาก
		ภาคกลาง	4.96	0.90	0.18	ปานกลาง
		ภาคใต้	4.72	1.09	0.23	ปานกลาง
		เฉลี่ย	4.97	1.09	0.22	ปานกลาง
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.07	1.03	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.13	1.03	0.20	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.97	0.82	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.44	0.84	0.16	มาก
		ภาคใต้	5.22	0.78	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.35	0.96	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.17	1.23	0.24	มาก
		ภาคเหนือ	5.34	0.78	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.30	0.96	0.18	มาก
		ภาคกลาง	5.20	0.94	0.18	มาก
		ภาคใต้	5.56	0.87	0.16	มาก
		เฉลี่ย	5.32	0.97	0.18	มาก
6. สภาพแวดล้อม	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.42	1.03	0.19	มาก
		ภาคเหนือ	5.26	0.87	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.21	1.19	0.23	มาก
		ภาคกลาง	5.11	0.92	0.18	มาก
		ภาคใต้	4.90	1.07	0.22	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.18	1.03	0.20	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.10	1.02	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.35	1.09	0.20	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.10	0.84	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.50	0.94	0.17	มาก
		ภาคใต้	5.36	0.75	0.14	มาก
		เฉลี่ย	5.47	0.98	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.51	1.20	0.22	มาก
		ภาคเหนือ	5.59	0.75	0.13	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.26	0.94	0.18	มาก
		ภาคกลาง	5.37	0.91	0.17	มาก
		ภาคใต้	5.19	1.37	0.26	มาก
		เฉลี่ย	5.37	1.06	0.20	มาก

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.54	0.90	0.16	มาก
		ภาคเหนือ	5.46	0.80	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.45	1.14	0.21	มาก
		ภาคกลาง	5.40	0.84	0.15	มาก
		ภาคใต้	4.95	1.10	0.22	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.04	0.91	0.18	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.42	0.96	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.55	0.96	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.10	0.82	0.13	มาก
		ภาคกลาง	5.78	0.85	0.15	มาก
		ภาคใต้	5.49	0.77	0.14	มาก
		เฉลี่ย	5.35	0.88	0.16	มาก
โดยรวม (ต่อ)	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.68	1.13	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.75	0.70	0.12	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.53	0.81	0.15	มาก
		ภาคกลาง	5.56	0.64	0.12	มาก
		ภาคใต้	6.04	0.67	0.11	มาก
		เฉลี่ย	5.30	0.81	0.15	มาก

ตารางผนวกที่ ฉ-3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสันติสุขระดับบุคคล/ชุมชนโดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามการนับถือศาสนา และภูมิภาค

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
1. ความสันติสุขระดับบุคคล	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.48	1.16	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.16	0.90	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.25	1.15	0.22	มาก
		ภาคกลาง	5.12	1.06	0.21	มาก
		ภาคใต้	4.80	1.10	0.23	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.17	1.08	0.21	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.10	1.18	0.23	มาก
		ภาคเหนือ	5.59	0.90	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.25	0.98	0.16	มาก
		ภาคกลาง	5.34	1.05	0.20	มาก
		ภาคใต้	5.27	0.85	0.16	มาก
		เฉลี่ย	5.50	1.07	0.19	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.74	0.99	0.17	มาก
		ภาคเหนือ	5.72	0.88	0.15	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.78	0.86	0.15	มาก
ภาคกลาง		5.63	0.73	0.13	มาก	
ภาคใต้		6.20	0.86	0.14	มาก	
เฉลี่ย		5.82	0.88	0.15	มาก	
2. ความสันติสุขระดับชุมชน	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.31	1.16	0.22	มาก
		ภาคเหนือ	5.11	0.88	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.17	1.10	0.21	มาก
		ภาคกลาง	5.07	0.94	0.19	มาก
		ภาคใต้	4.82	0.94	0.20	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.10	1.01	0.20	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	4.99	1.02	0.21	ปานกลาง
		ภาคเหนือ	5.65	0.94	0.17	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.07	0.92	0.15	มาก
		ภาคกลาง	5.43	0.97	0.18	มาก
		ภาคใต้	5.24	0.77	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.46	0.99	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.57	1.15	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.44	1.00	0.18	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.57	0.85	0.15	มาก
ภาคกลาง		5.34	0.84	0.16	มาก	
ภาคใต้		6.01	0.69	0.11	มาก	
เฉลี่ย		5.60	0.93	0.17	มาก	

รายการ	การนับถือศาสนา	ภูมิภาค	\bar{X}	S.D.	CV	การแปลความหมาย
โดยรวม	พุทธ	กทม.และปริมณฑล	5.37	1.12	0.21	มาก
		ภาคเหนือ	5.13	0.83	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.20	1.07	0.21	มาก
		ภาคกลาง	5.09	0.92	0.18	มาก
		ภาคใต้	4.81	0.94	0.19	ปานกลาง
		เฉลี่ย	5.12	0.98	0.19	มาก
	อิสลาม	กทม.และปริมณฑล	5.03	1.01	0.20	มาก
		ภาคเหนือ	5.63	0.88	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.13	0.92	0.15	มาก
		ภาคกลาง	5.40	0.96	0.18	มาก
		ภาคใต้	5.25	0.77	0.15	มาก
		เฉลี่ย	5.47	0.98	0.18	มาก
	คริสต์	กทม.และปริมณฑล	5.63	1.03	0.18	มาก
		ภาคเหนือ	5.53	0.87	0.16	มาก
		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.64	0.79	0.14	มาก
		ภาคกลาง	5.44	0.71	0.13	มาก
		ภาคใต้	6.07	0.69	0.11	มาก
		เฉลี่ย	5.67	0.84	0.15	มาก

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

ตารางผนวกที่ ข-1 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนแตกต่างกัน

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
การนับถือศาสนา	Pillai's Trace	.038	11.224*	4.000	2334.000	.000
	Wilks' Lambda	.962	11.291*	4.000	2332.000	.000
	Hotelling's Trace	.039	11.357*	4.000	2330.000	.000
	Roy's Largest Root	.036	20.918*	2.000	1167.000	.000
ภูมิภาค	Pillai's Trace	.017	2.559*	8.000	2334.000	.009
	Wilks' Lambda	.983	2.561*	8.000	2332.000	.009
	Hotelling's Trace	.018	2.564*	8.000	2330.000	.009
	Roy's Largest Root	.015	4.259*	4.000	1167.000	.002
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.221	72.560*	4.000	2334.000	.000
	Wilks' Lambda	.779	77.498*	4.000	2332.000	.000
	Hotelling's Trace	.283	82.466*	4.000	2330.000	.000
	Roy's Largest Root	.282	164.415*	2.000	1167.000	.000
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค	Pillai's Trace	.034	2.494*	16.000	2334.000	.001
	Wilks' Lambda	.967	2.502*	16.000	2332.000	.001
	Hotelling's Trace	.034	2.509*	16.000	2330.000	.001
	Roy's Largest Root	.029	4.195*	8.000	1167.000	.000
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.021	3.078*	8.000	2334.000	.002
	Wilks' Lambda	.979	3.087*	8.000	2332.000	.002
	Hotelling's Trace	.021	3.095*	8.000	2330.000	.002
	Roy's Largest Root	.019	5.672*	4.000	1167.000	.000
ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.031	2.325*	16.000	2334.000	.002
	Wilks' Lambda	.969	2.326*	16.000	2332.000	.002
	Hotelling's Trace	.032	2.326*	16.000	2330.000	.002
	Roy's Largest Root	.022	3.187*	8.000	1167.000	.001
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.034	1.261	32.000	2334.000	.150
	Wilks' Lambda	.966	1.263	32.000	2332.000	.148
	Hotelling's Trace	.035	1.265	32.000	2330.000	.147
	Roy's Largest Root	.026	1.931*	16.000	1167.000	.015

*p < .05

1. Box's M = 313.927, F = 2.255, df1 = 132, df2 = 46898.392, p = .000

2. Bartlett's Test of Sphericity: Likelihood Ratio = .000, Approx. Chi-Square = 694.898, df = 2, p = .000

3. Levene's Test of Equality of Error Variances

ความสันติสุขระดับบุคคล F = 1.396 p = .046

ความสันติสุขระดับชุมชน F = 1.975 p = .000

ตารางผนวกที่ ข-2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตาม การนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนใน ระดับ Univariate test

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	p
การนับถือศาสนา	ความสันติสุขระดับบุคคล	30.249	2	15.124	19.906*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	18.996	2	9.498	14.696*	.000
ภูมิภาค	ความสันติสุขระดับบุคคล	9.654	4	2.414	3.177*	.013
	ความสันติสุขระดับชุมชน	10.521	4	2.630	4.070*	.003
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	174.709	2	87.355	114.973*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	198.747	2	99.374	153.753*	.000
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค	ความสันติสุขระดับบุคคล	20.758	8	2.595	3.415*	.001
	ความสันติสุขระดับชุมชน	19.782	8	2.473	3.826*	.000
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	17.026	4	4.256	5.602*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	5.777	4	1.444	2.235	.063
ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	15.648	8	1.956	2.574*	.009
	ความสันติสุขระดับชุมชน	16.130	8	2.016	3.120*	.002
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	10.972	16	.686	.903	.566
	ความสันติสุขระดับชุมชน	19.221	16	1.201	1.859*	.021
ค่าความคาดเคลื่อน	ความสันติสุขระดับบุคคล	886.669	1167	.760		
	ความสันติสุขระดับชุมชน	754.254	1167	.646		
Total	ความสันติสุขระดับบุคคล	36521.000	1212			
	ความสันติสุขระดับชุมชน	35181.167	1212			

*p < .05

ตารางผนวกที่ ข-3 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา

ความสันติสุขระดับบุคคล	การนับถือศาสนา		พุทธ	อิสลาม	คริสต์
		\bar{X}	5.17	5.50	5.82
ความสันติสุขระดับบุคคล	พุทธ	5.17	-	.335*	.655*
	อิสลาม	5.50		-	.320*
	คริสต์	5.82			-
ความสันติสุขระดับชุมชน	การนับถือศาสนา		พุทธ	อิสลาม	คริสต์
		\bar{X}	5.10	5.46	5.60
ความสันติสุขระดับชุมชน	พุทธ	5.10	-	.355*	.495*
	อิสลาม	5.46		-	.139*
	คริสต์	5.60			-

*p < .05

ตารางผนวกที่ ข-4 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามภูมิภาค

	ภูมิภาค	\bar{X}	กทม.และ ปริมณฑล	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
			5.39	5.36	5.57	5.25	5.29
ความสันติ สุขระดับ บุคคล	กทม.และ ปริมณฑล	5.39	-	-.034	.172*	-.141	-.107
	ภาคเหนือ	5.36		-	.207*	-.106	-.072
	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	5.57			-	-.312*	.279*
	ภาคกลาง	5.25				-	-.034
	ภาคใต้	5.29					-
	ภูมิภาค	\bar{X}	กทม.และ ปริมณฑล	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
			5.24	5.30	5.44	5.18	5.24
ความสันติ สุขระดับ ชุมชน	กทม.และ ปริมณฑล	5.24	-	.053	.196*	-.059	.000
	ภาคเหนือ	5.30		-	.143*	-.113	-.053
	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	5.44			-	-.255*	-.196*
	ภาคกลาง	5.18				-	.060
	ภาคใต้	5.24					-

*p < .05

ตารางผนวกที่ ข-5 การเปรียบเทียบรายคู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน

	ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	\bar{X}	น้อย	ปานกลาง	มาก
			4.57	5.36	6.05
ความสันติสุข ระดับบุคคล	น้อย	4.57	-	.790*	1.485*
	ปานกลาง	5.36		-	.694*
	มาก	6.05			-
	ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	\bar{X}	น้อย	ปานกลาง	มาก
			4.50	5.23	5.98
ความสันติสุข ระดับชุมชน	น้อย	4.50	-	.730*	1.478*
	ปานกลาง	5.23		-	.748*
	มาก	5.98			-

*p < .05

ภาคผนวก ซ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ เมื่อจำแนกตามการนับถือศาสนา
ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังจากการควบคุมตัวแปรปัจจัย
สภาพแวดล้อม

ตารางผนวกที่ ซ-1 การเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน และมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนแตกต่างกัน ภายหลังจากควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
สภาพการทำงาน	Pillai's Trace	.004	2.604	2.000	1160.000	.074
	Wilks' Lambda	.996	2.604	2.000	1160.000	.074
	Hotelling's Trace	.004	2.604	2.000	1160.000	.074
	Roy's Largest Root	.004	2.604	2.000	1160.000	.074
สภาพการเงิน	Pillai's Trace	.005	2.697	2.000	1160.000	.068
	Wilks' Lambda	.995	2.697	2.000	1160.000	.068
	Hotelling's Trace	.005	2.697	2.000	1160.000	.068
	Roy's Largest Root	.005	2.697	2.000	1160.000	.068
สุขภาพอนามัย	Pillai's Trace	.023	13.846*	2.000	1160.000	.000
	Wilks' Lambda	.977	13.846*	2.000	1160.000	.000
	Hotelling's Trace	.024	13.846*	2.000	1160.000	.000
	Roy's Largest Root	.024	13.846*	2.000	1160.000	.000
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	Pillai's Trace	.014	8.438*	2.000	1160.000	.000
	Wilks' Lambda	.986	8.438*	2.000	1160.000	.000
	Hotelling's Trace	.015	8.438*	2.000	1160.000	.000
	Roy's Largest Root	.015	8.438*	2.000	1160.000	.000
ความสัมพันธ์กับชุมชน	Pillai's Trace	.028	16.939*	2.000	1160.000	.000
	Wilks' Lambda	.972	16.939*	2.000	1160.000	.000
	Hotelling's Trace	.029	16.939*	2.000	1160.000	.000
	Roy's Largest Root	.029	16.939*	2.000	1160.000	.000
สภาพแวดล้อม	Pillai's Trace	.003	1.955	2.000	1160.000	.142
	Wilks' Lambda	.997	1.955	2.000	1160.000	.142
	Hotelling's Trace	.003	1.955	2.000	1160.000	.142
	Roy's Largest Root	.003	1.955	2.000	1160.000	.142
การนับถือศาสนา	Pillai's Trace	.038	11.155*	4.000	2322.000	.000
	Wilks' Lambda	.962	11.232*	4.000	2320.000	.000
	Hotelling's Trace	.039	11.308*	4.000	2318.000	.000
	Roy's Largest Root	.037	21.426*	2.000	1161.000	.000
ภูมิภาค	Pillai's Trace	.014	2.002*	8.000	2322.000	.043
	Wilks' Lambda	.986	2.002*	8.000	2320.000	.043
	Hotelling's Trace	.014	2.003*	8.000	2318.000	.043
	Roy's Largest Root	.011	3.180*	4.000	1161.000	.013
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	Pillai's Trace	.021	6.045*	4.000	2322.000	.000
	Wilks' Lambda	.979	6.067*	4.000	2320.000	.000
	Hotelling's Trace	.021	6.088*	4.000	2318.000	.000
	Roy's Largest Root	.020	11.683*	2.000	1161.000	.000

Effect	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	p
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค	Pillai's Trace	.030	2.220*	16.000	2322.000	.004
	Wilks' Lambda	.970	2.223*	16.000	2320.000	.003
	Hotelling's Trace	.031	2.226*	16.000	2318.000	.003
	Roy's Largest Root	.024	3.432*	8.000	1161.000	.001
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และ การปฏิบัติ	Pillai's Trace	.016	2.379*	8.000	2322.000	.015
	Wilks' Lambda	.984	2.384*	8.000	2320.000	.015
	Hotelling's Trace	.016	2.389*	8.000	2318.000	.015
	Roy's Largest Root	.015	4.440*	4.000	1161.000	.001
ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการ ปฏิบัติ	Pillai's Trace	.028	2.046*	16.000	2322.000	.008
	Wilks' Lambda	.972	2.048*	16.000	2320.000	.008
	Hotelling's Trace	.028	2.049*	16.000	2318.000	.008
	Roy's Largest Root	.021	2.984*	8.000	1161.000	.003
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการ ปฏิบัติ	Pillai's Trace	.032	1.169	32.000	2322.000	.236
	Wilks' Lambda	.968	1.171	32.000	2320.000	.235
	Hotelling's Trace	.032	1.172	32.000	2318.000	.233
	Roy's Largest Root	.024	1.750*	16.000	1161.000	.033

*p < .05

1. Box's M = 313.927, F = 2.255, df1 = 132, df2 = 46898.392, p = .000

2. Bartlett's Test of Sphericity: Likelihood Ratio = .000, Approx. Chi-Square = 606.012, df = 2, p = .000

3. Levene's Test of Equality of Error Variances

ความสันติสุขระดับบุคคล	F = 1.787	p = .001
ความสันติสุขระดับชุมชน	F = 2.083	p = .000

ตารางผนวกที่ ๗-2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปรของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนรุ่นใหม่ จำแนกตามการนับถือศาสนา ภูมิภาค และความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอน ภายหลังการควบคุมตัวแปรสภาพแวดล้อม

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	p
สภาพการทำงาน	ความสันติสุขระดับบุคคล	1.732	1	1.732	2.547	.111
	ความสันติสุขระดับชุมชน	2.959	1	2.959	5.173*	.023
สภาพการเงิน	ความสันติสุขระดับบุคคล	2.904	1	2.904	4.269*	.039
	ความสันติสุขระดับชุมชน	2.601	1	2.601	4.548*	.033
สุขภาพอนามัย	ความสันติสุขระดับบุคคล	16.499	1	16.499	24.256*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	1.627	1	1.627	2.844	.092
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	ความสันติสุขระดับบุคคล	10.938	1	10.938	16.080*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	6.003	1	6.003	10.495*	.001
ความสัมพันธ์กับชุมชน	ความสันติสุขระดับบุคคล	4.624	1	4.624	6.797*	.009
	ความสันติสุขระดับชุมชน	18.446	1	18.446	32.250*	.000

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	p
สภาพแวดล้อม	ความสันติสุขระดับบุคคล	.002	1	.002	.003	.959
	ความสันติสุขระดับชุมชน	1.394	1	1.394	2.437	.119
การนับถือศาสนา	ความสันติสุขระดับบุคคล	28.048	2	14.024	20.616*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	15.329	2	7.665	13.401*	.000
ภูมิภาค	ความสันติสุขระดับบุคคล	6.420	4	1.605	2.359	.052
	ความสันติสุขระดับชุมชน	6.945	4	1.736	3.036*	.017
ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	11.237	2	5.618	8.260*	.000
	ความสันติสุขระดับชุมชน	12.272	2	6.136	10.728*	.000
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค	ความสันติสุขระดับบุคคล	14.193	8	1.774	2.608*	.008
	ความสันติสุขระดับชุมชน	14.986	8	1.873	3.275*	.001
การนับถือศาสนา * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	11.827	4	2.957	4.347*	.002
	ความสันติสุขระดับชุมชน	3.232	4	.808	1.413	.227
ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	12.281	8	1.535	2.257*	.022
	ความสันติสุขระดับชุมชน	13.288	8	1.661	2.904*	.003
การนับถือศาสนา * ภูมิภาค * ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติ	ความสันติสุขระดับบุคคล	10.129	16	.633	.931	.533
	ความสันติสุขระดับชุมชน	15.865	16	.992	1.734*	.036
ค่าความคาดเคลื่อน	ความสันติสุขระดับบุคคล	789.753	1161	.680		
	ความสันติสุขระดับชุมชน	664.060	1161	.572		
Total	ความสันติสุขระดับบุคคล	36521.000	1212			
	ความสันติสุขระดับชุมชน	35181.167	1212			

*p < .05

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

รศ.ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก การจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ปริญญาโท (MA) ปรัชญาทั่วไป Banaras Hindu University

ปริญญาตรี ปรัชญาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

ปัจจุบัน รองศาสตราจารย์ประจำโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

พ.ศ. 2546 – 2552 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ. 2533 – 2546 อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผู้ร่วมวิจัย

ผศ.ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริญญาโท วิศวกรรมดินและน้ำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปริญญาโท เทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปริญญาตรี วิศวกรรมกรรมการก่อสร้าง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประวัติการทำงาน

ปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

พ.ศ. 2546 – 2552 อาจารย์ประจำหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผู้ร่วมวิจัย

ผศ.ศิริมา สุรณศรี

ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ประวัติการทำงาน

ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ร่วมวิจัย

ดร.สุริยะ เจียมประชนารากร

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก พัฒนศึกษา

ปริญญาโท วิจัยการศึกษา

ปริญญาโท เศรษฐศาสตร์

ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์เกษตร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2549 – 2557 อาจารย์ประจำโครงการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผู้ร่วมวิจัย

นายจักรพันธ์ คำแก้ว

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วท.บ. (เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติการทำงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต